ISSN 1302 - 6938 71

GÜNEY

71

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR · SANAT · EDEBİYAT DERGİSİ

ocak · şubat · mart'15
çile · sibat · adar'14
5 tl · 4 euro

..Ruh halimin güvercin tedirginliği...

KATLEDİLİŞİNİN SEKİZİNCİ YILDÖNÜMÜNDE

Hrant'ı anıyoruz

Yılmaz Güney yaşıyor, Kobanê direniyor!
Kadının fıtratı kölelik mi?
"Hakan Yaman'a Ne Oldu?"
Fotoğraf neyi anlatır neyi gizler?
Dinini ve kitabını iyi tanı — 24. Bölüm
Franz Kafka - III. Bölüm
Hüznü ve mutsuzluğu çizmeyen dahi, bohem ressam Fikret Mualla Saygı

19 ARALIK 2000

"Hayata Dönüş Operasyonu"
adı altında yapılan katliamı

Unutmadık.
Unutturmayacağız!

Çıktı!

İsteme Adresi:
Fatih Mah. Bahçeyolu Cad.
Ülbeği İş Merkezi
No: 9 Kat: 4 Esenyurt / İstanbul

Tel/Faks: 0212 - 620 67 57

güney'den sizlere

Merhaba...

Yeni bir dergiyle daha sizlerle olmaktan mutluyuz.

Tüm çabamız sizlere içerikli, doyurucu, okunabilir dergiler sunmak. Ama bunun için sizlerin katkıları belirleyici...

Son zamanlarda internet sayfamıza uygulanan sansür nedeniyle ürünlerin (internet üzerinden) gönderilmesi konusunda sıkıntılar yaşandığını biliyoruz. Nereden mi? Örneğin eskiden çok daha şiir gelirdi, çok daha yazı... Özellikle şiirlerde belirgin bir azalma görüyoruz.

Dergimize ürün gönderen ve ama internet sansürü nedeniyle ulaşamayan arkadaşlarımız ürünlerini gönderme konusunda bizi arasınlar. Ya da en kötü ihtimalle posta yoluyla göndersinler.

Gönderilen yazılarla ilgili de bir kaç şey söylemek istiyoruz:

Gerçi künyemizde yazıyor ama; bir kez de burada yazalım: "GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.", imzalı yayınlanan yazılar yalnızca yazarını bağlar, Yazı Kurulu'nun görüşlerini yansıtmaz.

*****

Bu sayımızda kapağa çıkardığımız konu Hrant Dink... Sekiz yıl önce katledilen Hrant'ı, Hrant'ın öldürüldüğü gün Agos'ta yayınlanan son yazısını ve Hrant Dink 'in biyografisini Ermenice dilinde yayınlayarak anıyoruz.

Yine 30. ölüm yıldönümünde andığımız Yılmaz Güney anmasıyla ilgili haberi sayfalarımızda bulacaksınız. Kafka ve "Dinini ve kitabını iyi tanı" başlıklı dosyalarımız devam ediyor.

Mehmet Desde arkadaşımız "Hakan Yaman'a Ne Oldu?" ve Gülfer Uğur arkadaşımız " Kadının fıtratı kölelik mi?", Adil Okay arkadaşımız " Fotoğraf neyi anlatır neyi gizler?" sorularına yanıtlar arıyorlar yazılarında...

İlgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz.

*****

Bu arada dergimizle ilgili eleştiri ve önerileriniz de daha iyi dergi çıkarma çabamızda bize yardımcı olacağını belirtmek istiyoruz.

Yeni ürünlerinizle yeni sayımızda buluşmak üzere!

GÜNEY

GÜNEY
KÜLTÜR · SANAT · EDEBİYAT DERGISI

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Hüseyin Gül

Yönetim Yeri ve Adresi:
Fatih Mah. Bahçeyolu Cad. Ülbeği İş Merkezi
No: 9 Kat: 4 Esenyurt / İstanbul
Tel/Faks: 0212 - 620 67 57

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com
guneydergisiistanbul@gmail.com

Yayın Türü: Yerel Süreli
Dizgi & Grafik: Güney Grafik

Baskı: Berdan Matbaacılık
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok
No: 215-216-239 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 613 11 12

Banka Hesap Numaraları:
TL Hesabı İçin:
Hüseyin Gül
İş Bankası İstanbul Esenyurt Şubesi
Hesap No: 1247 0336697
IBAN No: TR51 0006 4000 0011 2470 3366 97

Posta Çeki:
Hüseyin Gül Hesap No: 11939375

Abonelik Koşulları:
Yurtiçi: Yıllık (4 sayı): 30 TL
Yurtdışı: Yıllık (4 sayı): 20 Avro
(Posta Ücreti Dahil)

Aboneliğin başlatılması için; yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, daha sonra da web sitemizde bulunan Talep Formunun doldurulması ve bize ulaştırılması gerekmektedir.

İlan koşulları:
Ön ve arka kapak içleri (renkli)
Tam sayfa: 2.000.- TL
1/2 sayfa: 1.000.- TL
İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa)
1/2 sayfa: 500.- TL
1/4 sayfa: 250.- TL
(Yayınevi ve kitapçılara %30 indirim yapılır.)

Almanya Temsilciliği
İlyas Emir
Alleestr. 32 • 42853 Remscheid
Tel.: 02191 / 404 01 • 02191 / 694 64 80
Faks: 02191 / 460 15 20 • Cep: 0177 / 522 40 28

Yurtdışı (Almanya)
Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
IBAN: DE40340500000000037325
BIC: WELADEDRXXX

GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yazılar mailimize Word dosyası ve ataç olarak gönderilmelidir.
Yayına kapanış süresi: Her sayı için, sayı çıkmadan üç hafta öncedir.

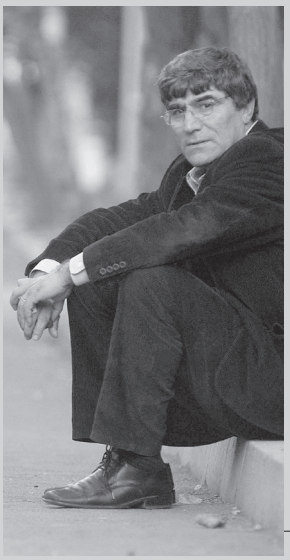

PALME D'OR
FESTIVAL DE CANNES

	3	güney'den	*GÜNEY*
	5	sizlerden güney'e	
güncel	**6**	Barbarlıkla içiçe...	*Derya GÜMÜŞ*
	8	Kadının fıtratı kölelik mi?	*Gülfer UĞUR*
	11	Kobani	*Ali Ekber SARI*
etkinlik	**12**	Yılmaz Güney yaşıyor, Kobanê direniyor!	*GÜNEY*
deneme	**14**	Kobane Destanı (Kan Güzü…)	*Seyit OKTAY*
deneme	**16**	Volokolamsk Şosesi'nin Kürtçesi: Kobanê	*Temel DEMİRER*
karäkatür	**17**		*Ahmet BİLGE*
	21	Şairlerin Haziranı	*Şeyhmus DİKEN*
sergi	**22**	"Şair kapıları" Kırk Şair, Kırk Kapı	*GÜNEY*
	23	"İyki Varsın" Atölye	*Ali Osman ABALI*
güncel	**24**	"Hakan Yaman'a Ne Oldu?"	*Mehmet DESDE*
şiir	**27**	Koş çocuk koş	*Sadık TORAMAN*
anma	**28**	Hrant'ı Anıyoruz	*GÜNEY*
	29	Ruh halimin güvercin tedirginliği	*Hrant DİNK*
	33	Hrant Dink Biyografisi (Ermenice)	
deneme	**36**	Zeytin'in İlmi-Hâli	*Halil ÇAMAY*
	37	Mesainin Adı Dert Babası Ve Bozuk Plak	*Erdost AKBABA*
fotoğraf	**38**	Fotoğraf neyi anlatır neyi gizler?	*Adil OKAY*
dosya	**42**	Dinini ve kitabını iyi tanı — 24. Bölüm	
söyleşi	**50**	Şair Muazzez U. Avcı: "Kurtuluş kavgadan geçer..."	*Seher YEĞİN*
dosya	**52**	Franz Kafka - III. Bölüm	*Yavuz AKÖZEL*
deneme	**59**	tekamûla rojê	*Yaqob TİLERMENÎ*
resim	**60**	Hüznü ve mutsuzluğu çizmeyen dahi, bohem ressam Fikret Mualla Saygı	*Seyit H. ÖZDEMIR*
çeviri	**66**	Manfred Wekwerth: "Kurtuluş alternatiflerinin yok olması insanlık için bir felakettir"	*GÜNEY*
kitap	**71**	Mavinin Dünyası	*Misbah HİCRİ*
	72	"Ölüm Vardiyasi" Ve "Karaelmas Pusuda	*Adil OKAY*
	74	"Özümsen Diyarbekir"	*Birsen İNAL*
kadın	**76**	"Devrimci saflarda erkek egemenliği" (5. Bölüm)	*Seher YEĞİN*
güncel	**78**	1968 Devrimci Eğitim Şurası'ndan 2014 Dinci Eğitim Şurasına	*Vildan SEVİL*
sinema	**82**	Sinema Notları	*Anuş PAZARCIYAN*
karikatür	**98**	Karikatür	*Meray ÜLGEN*
şiir	**99**	Ki Bağlacına Şiir	*Orhan BAHÇIVAN*

30 YIL SONRA TAHLİYE OLAN AMA YENİDEN TUTUKLANAN HASAN GÜLBAHAR'DAN MEKTUP VAR

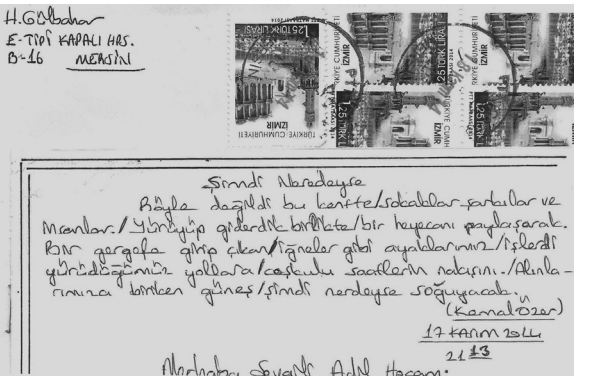

Merhaba Sevgili Adil Hocam;

17 Kasım 2014

Önce seni /sizleri dostluk duygularımla ve özlemle kucaklayıp öpüyorum. Dilerim yaşamın olumlu ve hoş taraflarıyla içli-dışlı olmaktasınızdır. Öykücüğüm de okul ortamının hoşnutluğu içerisindedir.

30 yıllık mapusluğum az gelmiş olmalı ki, 7 sene daha almak istiyorlar ömrümden. 19 yaşında başlayan tutsaklığım 52 yaşında (geçen sene) noktalamışken 7 sene daha önüme konuldu bile. Hem de avukatlarımın ve benim hiçbir haberimizin olmadığı bir mahkeme sürecinin sonunda verilmiş bir kararla. İtiraz hakkı da tanınmayarak.

Yine başa döndük ha Adil hocam! İçerde olunca yazışmakta temel iletişim aracı olmaya koruyor elbet. İlginç bir duygu şu an yaşadığım. Ara verişim çok çok uzun zamana yayılmayınca bildik mapusluk yaşamına dönüşümde de zorlanmadım açıkçası. Yine de sindirebilmiş değilim yeniden duvarların ardına atılmayı. Özellikle de anamı ve ev halkı ve siz değerli dostlarımı düşününce. Adamlar 30 yıl yetmezmiş gibi hayatımın 7 yılına (5,5 değil) daha göz koymuşlar Adil hocam. Avukatlarım kesin tahliye çıkar diyorlar. Bakalım. O zamana kadar da İbo'nun (Tutsak yazar İbrahim Şahin) yanına misafir olmayı düşünüyorum bakanlık evet derse. Onun da yazışma cezası var, yazışamadık. Ama yanındaki yoldaşlardan iyi haberini ve selamını aldım.

Adil hocam, sergi davetin için çok mutlu oldum, teşekkürler. İyi geçtiğine eminim. Ben resminin de olduğu Gazetede okudum haberi. Yanında olmak, katkı sunmak isterdim gerçekten. Artık çıkınca ha! J

Benim halimden bir şikayetim yok. Sonunda 6 kişilik bir odaya geçtik 3 kişi. İki yeni gelenle 5 kişi olduk. TV'miz var. Günlük basının ve bizim yayınları alabiliyorum postadan. Senin " Ben Çıkana Kadar Büyüme E mi" kitabını oldukça beğendiler hewaller. Güney dergisinde de konu olarak güzel bir seçim yapmışsın. En sona rahat kafayla okumaya bıraktım. Yine Güney'de Tülin'in heykeli de ilginçti. Kendinize iyi bakın. Güzelliklerle ve sağlıcakla kalın. Sevgilerimi yolluyorum. Selamlar. Dostlukla HASAN.

HASAN GÜLBAHAR
E TİPİ KAPALI Hapishane. B-16 MERSİN

Karikatür:
AHMET BİLGE

Barbarlıkla içiçe...

Derya GÜMÜŞ

Aslında herşey daha önce yazılmış bir senaryonun filme çekilmesi sanki...

Soğuk savaşın bitmeye yüztuttuğu, dünyanın çift kutupluluktan tek kutuplu hale geldiği bir dönemde işler batılı emperyalistlerin "dış düşman", "baş düşman" ihtiyacına cevap olabilecek bir teori geliştiren Samuel Huntington'un **Medeniyetler Çatışması**'ndaki belirlemelerine "uygun" yürüyor.

Aynı zamanda ABD Dışişleri Bakanlığının danışmanlığını da yapmış olan bu siyaset bilimcisine göre gerek ülkeler arasındaki çatışmalar ve gerekse de ülkelerin kendi bünyelerinde yaşanan çatışmalar giderek kültürel ağırlık kazanacaktı; küreselleşme sürecinde Batı ve diğerleri arasındaki çatışmalar artacak, tek kutuplu dünyada artık belirleyici olan unsur politik ya da ekonomik ideolojiler değil, "kültürler" olmaya başlayacak ve bu trend 21. yüzyılda da devam edecekti.

Senaryoya/teoriye göre girilen yeni süreçte savaşlar "kültürler savaşı" biçiminde yürüyecek ve bu savaşın bir tarafında batının "demokratik değerlerini temsil eden" hristiyanlık olacak; savaşın diğer tarafında ise diğer dinler/kültürler olacak(tı). Bunlar gerici ve barbarlardı!

***

Evet, herşey daha önce yazılmış böyle bir senaryonun filme çekilmesi biçiminde yürüdü, yürüyor...

İşte bir yanda IŞİD (DAİŞ) barbarlığı, ki tanıyoruz, tanıtıyorlar!

Ve karşısında sözümona "Batının demokratik değerlerinin taşıyıcısı" hristiyanlık...

İslam karşıtlığı üzerinden geliştirilen yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve iç faşistleşme... IŞİD karşıtlığı üzerinden geliştirilen anti-İslamizm...

Modern barbarlar açısından durum her açıdan ballı börek!!! Global dünyanın aktörleri/yönetmenleri "filmlerini" istedikleri biçimde çeviriyor, dünya çapında yarattıkları ortam onlara, onların çıkarlarına alabildiğine hizmet ediyor.

(Mesela filmin ilk sahnelerinde Irak topraklarına adım atan ABD askerlerini görürüz... Bu sahne ileride bir kez daha tekrarlanacaktır... Sonuçta Saddam yıkılır, yıkılan bu iktidarın eski sahipleri düzen dışı kalırlar... Ama boş durmazlar. Eski alıştıkları iktidarın nimetlerinden tekrar yararlanmak isterler, bunun için örgütlenerek bölgedeki iktidar boşluğundan yararlanıp güç olurlar. IŞİD ortaya çıkışını, varlığını bir anlamda ABD ve batılı emperyalistlere borçludur... Ve film böyle devam eder... Ta ki, global aktörler senaryoda ufak tefek değişiklikler yapana ve kendi yarattıkları canavar üzerinden de bölgeyi yeniden şekillendirmeye karar verene değin... Film aksiyon sahneleri yoğunlaşarak bu minvalde devam eder...)

***

Hani şimdilerde "kanlı" IŞİD barbarlığından bahsediliyor ya, emperyalistlerin de barbarlıkta IŞİD'den aşağı kalır yanı yok. Aradaki fark, birisinin diğerine göre "uygarlık", "demokrasi" vb. literatürü kullanması!

Bu propaganda kitlelerin gözünde modern barbarları "uygarlığın", "batının demokratik değerlerinin savunucuları" yapmaya yetiyor! Ve halklara soruyorlar: "1400 yıl öncesinin barbarlığını mı tercih edersiniz, yoksa modern barbarlığı mı!"

"Tercih sizin!" diyorlar... "Seç!" diyorlar...

"Kırk katır mı, kırk satır mı?"

***

Barbarlar kendi çıkarları için çatışadursunlar arada olan bölge halklarına, işçilerine, emekçilerine oluyor! İşte Şengal, işte Kobanê… İşte Musul, Kerkük, Suriye, Irak kentleri… İşte yerinden yurdundan edilen, göç yollarına düşen milyonlar! Katledilenler...

Bir barbarlığı diğerine tercih etmek zorunda değiliz! Bu ister İslamcı barbarlığın savunucuları/uygulayıcıları olsun, ister "demokratik/batılı" görünümlü emperyalistler olsun, barbarlığın her türüne karşı direniş haklıdır, meşrudur.

***

(Bir başka sahne... Soma'dan, Ermenek'ten resimler hızla geçer... Tapeler, para sayma makinaları, off'ta telefon dinlemelerinden elde edilen konuşmalardan parçalar... Gözaltı sahnelerinden resimler... Kadın cinayetleri, iş kazaları, gazete kupürlerinden görüntüler... vs. vs.)

İçinde yaşadığımız Türkiye bölgede ve dünya çapında yaşanan barbarlıktan muaf değildir. Barbarlığın bir parçasıdır, onun ülkelerimizde uygulayıcısıdır. Türkiye emperyalist-kapitalist sistemin bir parçasıdır, bu ülkede sistemi koruyan, savunan, pekiştiren; sistemin gereklerini yerine getiren bir yönetim hükmünü sürdürmektedir.

Örneğin bu ülke sınırları içinde işçiler, emekçiler, ezilen halklar çalmanın, çırpmanın, soygunun, talanın mübah olduğu bir ülkede yaşıyor. Bir yanda milyarlarca dolar "götürülürken" toplumun ezici çoğunluğunun açlık sınırında yaşaması barbarlığın bir görüntüsü değilse nedir? Ama barbarlık bu kadarla sınırlı değil bu ülkede…

Bu ülkede çalmak ne kadar serbestse hırsızlığı yazmak da bir o kadar tehlikeli ve yasak!

Hak ve hukuk aramak mı? Hukuk, AKP çatısı altında daha düne kadar birlikte hareket eden güçlerin birbirlerine açmış oldukları savaşın yürüdüğü alanlardan biridir ve bu arenada, varolan hukuk sistemiyle işçilerin, emekçilerin gerçek anlamda adalet araması, hak elde etmesi mümkün değildir. Adalet "makul" şüphe ile gözaltına alınma ve tutuklanmanın adaletidir!

Bu ülke; sömürü ve talan kayıtsız sürsün, emekçiler kendi acılarını unutsun diye hergün gündemin kasıtlı değiştirildiği bir ülkedir!

İşçilerin, emekçilerin sokağa atılması günlük yaşamın "olağan" işlerindendir. Ne kadar gizlenmeye çalışılırsa çalışılsın işsizlik bu ülkenin en temel sorunlarından birisidir; ama ne gam. Koyarlar istatistikleri; işsizlik bir anda en az % 10 azalıverir!!!

İş kazası adına işçi ölümleri son yıllarda daha da artmış durumda… 2014 rakamlarına göre İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi verilerine göre 2014'ün ilk sekiz ayında 1270 işçi iş kazalarında yaşamını yitirmiş. İşin ilginç yanı kazaların nedeni kapitalizmin kâr hırsı olduğu gerçeği "fıtrat", "kader" adına gözlerden gizlenmeye çalışılır!

Son dönemlerde iyice artan kadın cinayetleri...

Gençliğin geleceksizliği...

Çevrenin kapitalizmin kâr hırsı sonucu her geçen gün daha fazla talan edilmesi….

Enerji açığımızı kapatacağız yalanlarıyla atom santralleri yapmada, geleceği ipotek altına almada herhangi sakınca görmeyen hükükmetlerle yönetilen bir ülke! vb. vb.

Hakim mezhep dışındaki inançlara yaşam hakkı tanınmaması…

Tüm bu ve benzeri yaşananlar gerici, barbar düzenin, kapitalist-emperyalist barbarlığın (her dönemde olduğu gibi) en temel özelliklerine uygun yaşanıyor!

Ve işin ilginç yanı bunların hepsi "ileri demokrasi", "yeni Türkiye'nin ilan edildiği" bir süreçte yapılıyor.

"İleri demokrasi" aldatmacası değil, gerçek demokrasi! "Yeni Türkiye" değil, demokratik Türkiye!

Mücadelemiz gerçek demokrasi içindir!

***

Her geçen gün daha da gericileşen bir Türkiye ile karşı karşıyayız. Siyasal İslamın temsilcisi partinin Kemalist eski iktidar sahiplerine karşı kazandığı "zaferi" gelinen noktada "intikam" amaçlı da kullanmaya çalışmakta, attığı adımlarla AKP hükümeti biraz daha karşıtına dönüşmektedir.

Birkaç sayı önce Kemalistleşen AKP'yi yazmıştık. Son dönemde yapılanlar bu yolda devam edildiğini göstermektedir. Örneğin eğitimde...

Din dersi zorunluluğu hamlesini Osmanlıca dersi ile tamamlamak istiyorlar. Yapılan Milli Eğitim Şûra'sında alınan tavsiye kararlarında ilköğretimde din eğitimini yaygınlaştırılması, karma eğitimin sonlandırılması amaçlanıyor.

Eğtim, bir toplumun nereye gideceğini belirleyen en önemli alanlardan birisi. Ve bu alanda egemen sınıflar arasındaki iktidar dalaşı en açık yansımalarını buluyor. Daha düne kadar Kemalistler iktidardayken kendi dünya görüşlerine uygun bir eğitim sistemini uyguluyor, tek tip insan yaratmayı dayatıyorlardı. Yaratılmak istenen insan tipi "Homo Kemalistus"tu!

İktidarın el değiştirmesi, daha doğrusu AKP iktidarının Kemalistleri geriletmesi ve iktidarlarını nispeten sağlamlaştırmaları sonrasında Kemalistleşen AKP kendi "dindar" gençliğini yaratmak için kolları sıvadı. 4+4+4'ü eğitim sistemine yerleştiren AKP, yukarıda değindiğimiz yeni adımları atıyor, toplumu İslami kurallara göre şekillendirmeye çalışıyor. Onların da yaratmak istediği insan tipi "Homo Tayyip-İslamicus!"tur!!!

Hayır ne biri, ne de diğeri!

Bize "Homo Demokraticus" lazım.

Mücadelemiz bunun içindir!

15 Aralık 2014

Kadının fıtratı kölelik mi?

Gülfer UĞUR

25 Kasım 2014. Kadına yönelik şiddetin tüm vahşetiyle sürdüğü, kadın katliamlarının zirve yaptığı koşullarda yaşıyoruz. Kadınların hiç de küçümsenmeyecek bir bölümü bırakalım yasaların tanıdığı hakların kullanılmasını erkeğe bağımlı, kölelik durumu yaşıyor. Ve böylesi bir ortamda T.C. Cumhurbaşkanı RT Erdoğan "kadın-erkek eşitliğinin fıtrata ters" olduğuna dair bir konuşma yapıyor!! Zaten ağzından ne zaman "fıtrat" lafı çıksa, olay oluyor: Göçük altında ölüm "maden işçisinin fıtratı" oluyor, erkek egemenliğinde yaşamak da "kadının fıtratı"! Gerçi ülkede ve uluslararası alanda yoğun tepki alınca, sözlerinin yanlış anlaşıldığını, bilinçli çarpıtıldığını vs. iddia etti, ama boşuna... Ne dediğini "kadın ve erkeğin eşitliği"ne duyarlı herkes çok iyi anladı. Aynı şekilde kadın-erkek eşitliğinden haz etmeyen, erkek egemenliğini sorgulamaya katiyen razı olmayıp, kadınlara olsa olsa erkek egemenliği altında bir "annelik cenneti" sunmaya razı olanlar da anladı.

Ne diyor Cumhurbaşkanı Erdoğan?

"Kadın ile erkeği eşit konuma getiremezsiniz. O fıtrata terstir. Çünkü fıtratları farklıdır."

"Kadınların ihtiyacı olan eşitlikten ziyade eşdeğer olabilmektir."

"Kadının adalet karşısındaki eşitliği asıl olandır. Kadınları erkeklerin yaptığı gibi her işte çalıştıramazsınız. Komünist rejimlerde olduğu gibi. Eline ver kazmayı, küreği, çalışsın. Olmaz böyle bir şey. Onun narin yapısına ters düşer."

"Dinimiz kadına annelik makamı vermiş, bir makam daha vermiş: Cenneti ayaklarının altına sermiş."

"Bunu feministlere anlatamazsınız. Çünkü onlar anneliği kabul etmiyor. Böyle bir dertleri yok."

Cumhurbaşkanının bu sözleri gayet açık biçimde, bizzat konuşmasında "Batı değerleri" diye küçümsediği "kadın-erkek eşitliğine" karşı yönelmekte ve "asıl olan eşdeğerliliktir" türünden bir demagojiyle bu emelini gizlemeye çalışmaktadır. Komünistlere ve feministlere yalan ve iftira ile saldırması da işin cabasıdır.

Birincisi, "kadın-erkek eşitliği" kavramı, her zaman kadınların toplumsal eşitlik ve kurtuluş için mücadelesinin ifadesi olmuştur. Eşitlik denince, hiç kimse bunun kadın ile erkeğin biyolojik olarak eşitlenmesini / eşit durumu getirilmesini savunmamıştır. RTE ucuz bir demagojiyle hasmına aptalca bir görüş mal ediyor, sonra da ona saldırarak

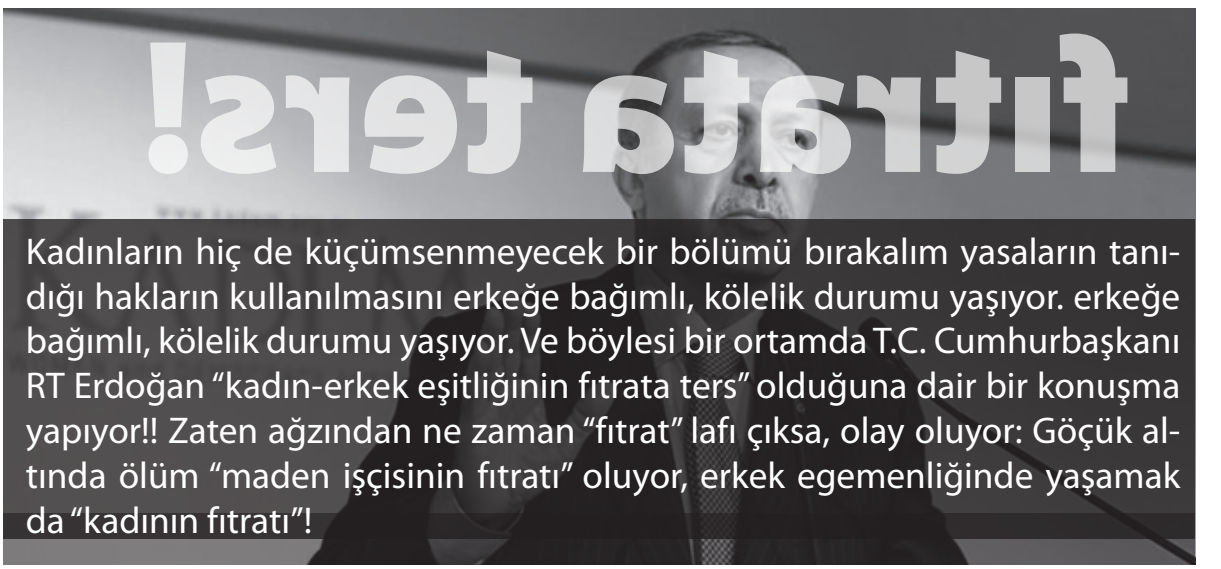

Kadınların hiç de küçümsenmeyecek bir bölümü bırakalım yasaların tanıdığı hakların kullanılmasını erkeğe bağımlı, kölelik durumu yaşıyor. erkeğe bağımlı, kölelik durumu yaşıyor. Ve böylesi bir ortamda T.C. Cumhurbaşkanı RT Erdoğan "kadın-erkek eşitliğinin fıtrata ters" olduğuna dair bir konuşma yapıyor!! Zaten ağzından ne zaman "fıtrat" lafı çıksa, olay oluyor: Göçük altında ölüm "maden işçisinin fıtratı" oluyor, erkek egemenliğinde yaşamak da "kadının fıtratı"!

kendisinin ne kadar zeki hatta dâhiyane olduğunu, kendisinin ne kadar da kadınları düşünüp, onların yanında olduğunu anlatmaya çalışıyor.

Kadın-erkek eşitliği kavramı tarihsel mücadele içinde ortaya çıkan bir kavramdır ve bu RTE'nin yaptığı gibi basit ve ucuz bir şekilde kadın ve erkeğin biyolojik olarak eşitlenmesi, doğasının / "fıtratı"nın eşitlenmesi anlamını katiyetle taşımaz. Kadın-erkek eşitliği kadın ile erkeğin biyolojik özelliklerinin/farklılıkların silinmesi anlamına gelmez. Bilakis tüm bu farklılıklar gözetilerek ezilen cins olarak kadınların desteklenmesi ve böylelikle kadın ile erkek arasındaki yasal ve toplumsal eşitsizliğin ortadan kaldırılması için mücadele edilmesi gerektiği anlamını taşır.

Kadın-erkek eşitliği haklı talebini reddetmek amacıyla ileri sürdüğü bahane ise düpedüz gülünçtür: *"Kadın kadına eşitlik doğru olandır. Erkek erkeğe eşitlik doğru olandır."* Ne demekse artık... Ve ekliyor, *"kadınlar narin yapılıdır"*, eh bunun karşısında erkekler de güçlü oluyor, tabii ki. Böylesi bir eşitlik kavramı da, Cumhurbaşkanının deyimiyle konuşalım, toplumsal eşitlik kavramının fıtratına terstir. Ayrıca son derece ince yapılı, zayıf ve güçsüz erkekler olabildiği gibi, birçok erkekten daha güçlü ve iri yapılı kadınlar da olabilmektedir. Şimdi bunları hangi yönden birbiriyle eşitleyeceksiniz? RTE işte böylesi basit ve demagojik bir dille meselenin özünü çarpıtıyor.

İkincisi, kadın-erkek eşitliği çoktan "Batının kavramı, değeri" olmaktan çıkmış, bütün dünyada kadın hakları için ve erkek egemen sisteme karşı mücadele eden kadın ve erkeklerin evrensel değerleri olarak sahiplenilmiştir. T.C.'nin çok daha doğusundaki Çin'de, Hindistan'da da bu böyledir, Orta-Doğu, Afrika ve Latin-Amerika'da da böyledir. Burda ülke rejimlerinin kâğıt üzerinde/sahte sahiplenmesinden değil, gerçekten kadının kurtuluşu için mücadele edenlerden söz ediyoruz.

Devletlerin kâğıt üzerinde sahiplenmesi de var elbette. Kadın-erkek eşitliğinin savunulması Birleşmiş Milletler insan hakları beyannamesinin temel hak ve özgürlüklerinin başında gelir, ki TC devletinin de bu beyanname altında imzası vardır. Hatta TC devleti kadın-erkek toplumsal eşitliğinin sağlanabilmesi için atacağı adımları taahhüt eden Birleşmiş Milletler Belgesini de imzalamıştır. Bu belge 1985'te, bundan 30 yıl önce imzalanan "Kadınlara Karşı Ayırımların Tüm Biçimlerinin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Konvansiyon" adını taşımaktadır. Ancak ne derler, kâğıt sabırlıdır...

Meclise, hükümete bakın kaç kadın var? Yönetenler erkek!

Ücretlere bakın: **Aynı işi yapan** kadınlar erkeklerden üçte bir daha az ücret alıyor. (Tabii kadınlar kadınlarla eşit olunca böyle oluyor!)

On milyonu aşkın ev kadınının, ki bunların büyük çoğunluğu ücretsiz aile işçisidir, konumuna bakın: Kocasının eline bakıyor, köleden beter yaşam sürdürüyor. Köleliğe hayır diyecek gücü yok, nereye gidecek? Can güvenliği yok. Devlet kendine sığınan kadınları dahi koruyamıyor.

Ücretsiz aile işçisi olarak kadınların yarattığı değerlere erkekler düpedüz el koyuyor.

Kadınlar okullarda, mesleki öğrenimlerinde ve pratikte iş hayatında birçok durumda erkeklerden de başarılı olmalarına karşın mesleki hayatta hep ikincil plana itiliyorlar. İşi yürütenler kadınlar, onların emeğine el koyup şeflik yapanlar hep erkek. (Öyle ya, kadınla-erkek eşit olur mu?)

Bütün bunlar dile gelmiyor tabii ki! Tam tersine tam da bunların konuşulmasını böyle bir demagojik tavırla engelliyor. Maalesef gündemi belirleyen yine kendileri oluyor...

25 Kasım - Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Gününde hâlbuki kadınların çok yaygın olarak maruz kaldıkları ev içi şiddet ve bunun en vahşi göstergesi olarak kadın cinayetleri konuşulmak zorundaydı. 2011'de "artistlik yapıp" ilk imza çakan ülke sıfatına sahip olan Türkiye'nin "İstanbul Sözleşmesi"nin gereklerini (Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Tedbirleridir söz konusu olan) yerine getirmede ne durumda olduğunun sorgulanması gerekirdi. Devlet kadın cinayetlerini engellemek için ne yaptığını, kadınların can güvenliğini ne zaman ve nasıl sağlayacağının hesabını vermek zorundaydı. Ama nafile!..

Bunun yerine Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, dillerine doladıkları "Yeni Türkiye"de kadına biçtikleri rolün propagandasını dinlemek zorunda kaldık. "Adalet önünde eşitlik" falan lafları safsataydı. RTE, kadınlarla ilgili tüm söylemlerinde dönüp hep aynı noktaya geliyor. "Üç çocuk yetmez - beş çocuk!"la başladı bu ve hâlâ da devam ediyor: Kadınların toplumsal rolü olarak bir hedefe yönlendirilmesi: Erkeğin "koruması" ve "sorumluluğu" altında (siz bunu baskı ve hükmü altında okuyun!) aile içinde ve aile için faaliyet! Kadınlara sunulan bu erkek egemenliğine mahkûmiyet, her daim olduğu gibi "kutsal annelik" ve sahte "cennet"le tatlandırılmaya çalışılıyor.

RTE "eşitlik, değil eşdeğerlilik" türünden söylem-

lerle kitlelerin zihinlerini bulandırmakta belki hâlâ daha başarılı... Fakat tarihin tekerliği geri döndürülemez! Kapitalizm çoktan —geri döndürülemez biçimde— kadın işgücünü sömürü çarkına dâhil etmiş durumdadır. Kapitalizmin gelişmesiyle övünen "Yeni Türkiye"de ucuz iş gücü olarak kadın emeğine rağbet artmaktadır, artacaktır. İşçi ve emekçi kadınların çalışma ve yaşam koşulları ise "cehennem"den öte bir şey değildir. Çalışma hayatında ücret köleliği, evde hizmetçi olmak üzere ikili yük altında ezilmektedirler.

RTE'nin bahsettiği "Annelik cenneti"nin kaymağından nasibini alanlar kısmen küçük bir tabaka oluşturan üst ve orta sınıfın kadınlarıdır. Bunların rahat ve lüks hayatına işaret çakarak (kaldı ki, bu altından kafesin bedelinin ne olduğu da sorgulanmak zorundadır.) ezilen kadın kitlelerini özendiriyor ve böylelikle kendilerine bağlamaya çalışıyorlar. Oysa işçi ve emekçi kadınlar ücretli kölelik sisteminde hiçbir zaman onların durumuna ulaşamayacaktır. Çünkü onların zenginliği tam da işçi ve emekçilerin sömürüsünden kaynaklanmaktadır.

Gelelim Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın komünizme ve feminizme saldırılarına.

Öncelikle şunun teslim edilmesi gereklidir ki, özelde kadın katliamlarına ve kadınlara yönelik şiddete karşı mücadeleyi büyük bir çaba ve dirençle gündemde tutmaya çalışan esas itibariyle feminist/demokratik kadın hareketidir. Sayıları az, ama çabaları büyük kendini feminist olarak adlandıran çevreler, salt bu nedenle dahi olsa şimşekleri üzerlerine çekebilmekte ve hedef gösterilebilmektedir. RTE'nin saldırganlığı bundan kaynaklanmaktadır. Feministlerin "anneliği kabul etme"diği, "onların böyle bir derdinin olmadığı" iddiası da düpedüz iftira ve demagojidir.

Komünizme saldırı ve iftira da ideolojiktir ve kadınların kurtuluşu mücadelesinin gerçek öncülerini karalama çabasıdır. Dünya çapında ağır tarihsel yenilgi almış, kitleler nezdinde etkisini son derece yitirmiş olsa da, komünizmin yeniden canlanmasından duyulan sınıfgüdüsel korkunun ifadesidir.

RTE, *"Kadınları erkeklerin yaptığı gibi her işte çalıştıramazsınız. Komünist rejimlerde olduğu gibi. Eline ver kazmayı, küreği, çalışsın. Olmaz böyle bir şey. Onun narin yapısına ters düşer."* derken, bilinçli olarak tarih çarpıtıcılığı yapmaktadır.

Kadınların ve hatta çocukların eline kazma-küreği tutuşturup, onları en ağır işlerde çalıştıran, tarlaya ya da madene süren kapitalizm ve kapitalizm öncesi sömürücü toplumlar olmuştur. Çok gerilere gitmeye gerek yok, bugün AKP rejimi döneminde de işçi ve emekçi kadınlar bunları yaşamaktadır.

Kapitalizmin şafağında, emek sömürüsünün yoğunluğu ve vahşiliği işçi sınıfı hareketini doğurmuş, bu harekete öncülük eden komünistler (zamanında sosyal demokrasi) dünya tarihinde ilk olarak kadın ve çocuk emeğinin kapitalist sömürüye karşı korunması gerektiğini savunmuş, bunun somut taleplerini programlarına yazmışlardır. Kadının doğurganlığının toplumsal bir fonksiyon olarak tanınmasını, kapitalistlerin kâr hırsına karşı gebe ve küçük çocuklu annenin yasalarca korunmasını talep edenler komünistler ve komünist kadın hareketidir.

Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi 1903'teki Programına *"Kadınların, kadın organizmasına zararlı tüm dallarda çalıştırılmasının yasaklanması, kadınların doğum öncesi 4 hafta, doğum sonrası 6 hafta, bu dönemde ücretleri eskisi gibi ödenerek işten muaf tutulması, kadınların çalıştığı tüm atölye, fabrika ve diğer işletmelerde meme çocukları ve küçük çocuklar için kreş ve çocuk yuvalarının kurulması, emziren kadınların en azından üç saatte bir ve en az yarımşar saat işten muaf tutulması"*nı (*) yazmıştır. Ve onlar salt bunları programa yazmakla kalmamış, dünyanın ilk devleti olarak bütün bunları pratiğe geçirmiştir. 1917 Ekim Devriminden sonra dünya tarihinde ilk kez bir çırpıda bütün erkek egemen yasalar kaldırılıp atılmış ve kadınların toplumsal eşitliğinin sağlanması için gerekli adımlar, tedbirler uygulamaya konulmuştur.

Komünistlerin önderliğinde kadınların toplumsal eşitliği için yapılanlar bugün hâlâ daha "ileri kapitalist" ülkeler açısından bile aşılamamıştır. Gelişiminin belirli bir noktasında sosyalizm tökezlemiş ve yıkılıp gitmiş de olsa, onların izlediği yol hataları ve kazanımlarıyla örnektir - mutlaka aşılması, daha ileri götürülmesi gereken bir örnek!

Kadınla erkeğin eşit olduğu, insanın insan tarafından sömürülmesinin son bulduğu bir toplum mümkündür ve önünde sonunda insanlık bu hedefe varacaktır. Kölelik/modern kölelik ne kadınların ne de genelde işçi ve emekçilerin değişmez kaderidir. Dini vs. alet ederek kitlelerin bilincini karartmaya, onları "fıtrat" masallarıyla uyutmaya çalışan egemenler de bir gün hak ettikleri yanıtı bulacaklardır.

23. 12. 2014

(*) Rusya'da 1917 Sosyalist Ekim Devrimi ve Kadınların Kurtuluşu, Dönüşüm Yayınları, cilt 1, sayfa 68

KOBANİ

Ali Ekber SARI

Haritada sarı tonunda bir boşluk. Çizgisini İngiliz memurlar çizmiş vakti zamanında. Kadim diyar. İsa'nın dilini konuşurdu bazı köyleri. Kürtleri sürmüşler göçertmişler zamanın tiranları, dağından yaylasından, pınarından suyundan.

Göçenlerin torunları şimdilerde oradadır. Ölüyorlar. Orta Çağ'ın kör bıçakları kesiyor Zerdeşt'in başını. Tanımam hiçbirinizi. Siz de tanımazsınız beni. Ne de güzler kızlarınız vardır. Endamlı. Yeşil gözlü, üzüm gözlü, kömür gözlü. Erkekleriniz gibi yiğitçe döğüşürsünüz cephede barikatta. Nasıl da yakışır ellerinize mavzerler. Kabzaları özgürlük işlemeli mavzerler. Kürtlerin yürekleri dağ dağ yanıyor Orta Çağ'ın karanlığında.

Tutuşuyor cehalet kara sakalından. İtler havlıyor güneşe, itler ısıramaz güneşi.

Sizlerden çok uzağım kardeşlerim. Tanımazsınız beni. Belki postallarım birinizin ayağındadır. Kazağım pek sıcak tutmaz bilirim ama sizin oralar da pek soğuk sayılmaz. Ne yapsam! Ne denli düşünsem sizleri? Hep ağırım hem suçlu. Ölülerinizin gözlerine bakamam.

Çocuklarınız nasıldır kim bilir? Ayacıkları çıplak başları bitli ama oynarlar yine çelik çomağı sekseği. Zulüm bin başlı ejderhadır oralarda. Alsam ayacıklarını sarsam, ısıtsam, öpsem bin kez. Hep ağırım hem suçlu. Ölülerinizin gözlerine bakamam.

Diyalektik, ulusun kendi kaderini tayin hakkı, bedel ödemek, yenilmemek düşmana... Bir yığın slogan Marksist kavram. Etimi beynimi kemiriyorlar.

Yapamayacaksan neden öğrendin?

Kadınlarınız ne yiğittir şimdi.

Her biri bin Zarife.

Dağlarınız yok bilirim.

Dağ Kürt'ün yuvasıdır, masalıdır, türküsüdür. Dağ da Kürt'ü sever. Nasıl da saklamıştı Dersim'de, Ağrı'da. Ne vuruşurdunuz dağda olsanız. Yüreğiniz dağ olmuş, iradeniz Munzur, Cudi, Gabar...

Ne de güzel elleri var kadınlarınızın. Tetiği çekerken tez, silahı kavrarken kavi. Hele şu yılan batağı bitsin, hele bir dağılsın şu ak göğün altındaki kara duman.

Siz o vakit görün, usulca bırakırlar ak ellerini sevdasındaki yiğitlere.

Belki biriniz kardeşlerim belki biriniz... Benim şu kırık dökük suçlu sözcüklerimi görürsünüz.

İnancımı yitirmeden yaşamadığımı bilirsiniz. ✎

GÜNEY SATIŞ NOKTALARI

ADANA
Kitapsan-Gazipaşa Bulvarı
Kitapsan-Çakmak Plaza
Kitapsan-T.Özal Bulvarı

AMED
Aram Kitabevi

ANTEP
Güney Kitabevi

ANKARA
Dost-Kızılay
Turhan- Kızılay
İmge- Kızılay

DERSİM
Zafer Büfe

ELAZIĞ
Jijan Kitabevi

ESKİŞEHİR
Aşiyan Sahaf

MERSİN
Kitapsan-Mezitli
Kitapsan-Akdeniz
Kitapsan-Yenişehir
Tekağaç Kitabevi

KONYA
Kitapsan-Selçuklu

GEBZE/KOCAELİ
Özgürlük Kitabevi

İSTANBUL
Mephisto-Taksim
Mephisto-Kadıköy
Semerkant-Taksim
Seyhan-Kadıköy
Güney Kültür Merkezi-Esenyurt

İZMİR
Kitapsan-Konak
Kitapsan-Alsancak
Deniz Kitabevi-Kızlarağası
Pan Kitabevi-Karşıyaka
Yakın Kitabevi-Alsancak

İZMİR/URLA
Rüzgargülü Kitabevi

ÖLÜMÜNÜN 30. YILDÖNÜMÜNDE YILMAZ GÜNEY'İ ANDIK!

Yılmaz Güney yaşıyor, Kobanê direniyor!

GÜNEY

Ölümünün 30. yıldönümünde, Yılmaz Güney, Güney Kültür, Sanat, Edebiyat dergisi ve Yılmaz Güney Vakfı Destek Derneği tarafından, Almanya'nın Köln şehrinde Ezgi Center'de düzenlenen bir gece ile anıldı.

Anma gecesi IŞİD barbarlığına karşı direnen Kobane direnişi ile birleştirildi. Emperyalistlerin ve bölgesel güçlerin yarattığı IŞİD, Kürtlere, Ezidilere, Alevilere, kendilerinden olmayan herkese saldırıyor. Dün Şengal'de, bugün Kobane'de… Kürtler, Ortaçağ barbarlarına karşı direniyor. Emperyalistlerin ve bölgedeki diğer gerici burjuva devletlerin IŞİD'e karşı 'mücadelesi' sahtedir. Onların gerçek niyetleri,

IŞİD barbarlarına karşı mücadele etmek değildir. Kendilerinin yarattığı ve kontrol dışına çıkan IŞİD'i yeniden kontrol altına almak için uğraşıyorlar! Onların gerçek niyeti, çıkarlarını korumak, yeni pazarlar elde etmektir. Emperyalistler ve AKP hükümeti, Rojava'yı işgal etmenin planlarını yapıyor.

Yılmaz Güney, kavganın en başında tarafının ezilenlerin yanında bilinçli bir biçimde saf tutmak olduğunu belirlemişti. Yılmaz Güney'in mirasçıları olarak, görevimiz, Ortaçağ barbarlarına karşı direnen Kobanê halkının yanıdır. Sadece Ortaçağ tarzı barbarlığa değil, aynı zamanda 21. yüzyılın modern barbarlığının da karşısındayız. Ortaçağ barbarları ile 21. yüzyılın modern barbarları arasında bir fark yoktur. Mücadelemiz, emperyalizme, gericiliğe, faşizme karşıdır. Onun için ölümünün 30. yıldönümünde Yılmaz Güney'i anma etkinliğimizi Kobanê ile dayanışmayla birleştirdik. Çünkü Yılmaz'ı anmak demek ezilenlerin yanında olmayı gerektirir. Yılmaz'ı anmak demek barbarlığa karşı mücadeleyi gerektirir. Evet, gün; Kobanê ile dayanışma günüdür! Gün Kobanê için ayağa kalkma günüdür! Onun için diyoruz ki, Diren Kobanê seninleyiz! IŞİD yenilecek, Rojava zafer kazanacaktır!

Sahneye Yılmaz Güney'in büyük boy resmi ve üç dilde "bizimle" ibaresinin yazılı olduğu pankart asıldı. Salonun çeşitli yerlerine Kobanê direnişine vurgu yapan, Kürdistan'daki katliamlara karşı çıkan, kurtuluşun devrimde olduğunu vurgulayan üç dilde pankartlar asıldı.

Anma gecesi, Kürtçe, Zazaca ve Türkçe selamlama konuşması yapıldıktan sonra, Yılmaz Güney şahsında tüm devrimci mücadelede ölümsüzleşenler için saygı duruşu yapıldı.

Ardından, Yılmaz Güney'in sanatını ve yaşamını yansıtan sinevizyon gösterimi ilgiyle izlenirken duygusal anlar yaşandı.

Etkinlikte Kürt sanatçı Pınar Yıldız, cura ile sahnede yerini alarak Kırmancki klamlar söyledi. Ardından, müzisyen Memo Gül kaval dinletisiyle etkinliğe ayrı bir renk kattı ve kaval dinletisi sırasında Kobanê, Şengal ve Kürt çocuklarının resimleri sinevizyona yansıtıldı.

Anma gecesinde, NAV-DEM Eş Başkanı Dilek Satılmış, Avrupa Ezidi Dernekleri Başkanı Ali Atalay, Güney dergisi adına İlyas Emir, Güney Kültür Merkezi adına Çetin Desde ve Güney Dergisi yazarı Seher Yeğin konuşmalarını yaptı. Yapılan konuşmalarda, Yılmaz Güney'in sanatsal yanı, siyasi yanı ile bağ içinde anlatıldı. Kobanê direnişine vurgu yapıldı. Mücadele ve dayanışma çağrısı yapıldı. Etkinlik Yılmaz Güney'i bütünlük içinde ele alan, anlatan çok iyi bir etkinlik oldu. Sanatsal açıdan, içerik açısından Yılmaz Güney, devrimci bir içerikle anıldı.

Güney Dergisi adına konuşmasını yapan İlyas Emir şunları söyledi: *"Ölümler vardır, geride bir mezar taşından başka bir şey kalmaz. Ama ölümler vardır, ölen kişi sağlığında yarattığı eserleriyle yaşamaya devam eder. Yılmaz Güney´in ölümü böyle bir ölümdür; O, bedenen aramızda değildir ama yaptıklarıyla aramızdadır, Bunun için diyoruz ki, Yılmaz Güney ölmedi! O; Yol ile Sürü, Ağıt ile Duvar ile aramızda. O, Siyasal Yazıları ile aramızda, romanları ile senaryolarıyla, şiirleriyle aramızda. Ve en önemlisi O, zulme karşı boyun eğmeyen duruşuyla, ezilenlerin yanındaki tavrıyla, faşizme ve gericiliğe karşı mücadelesiyle aramızda. O´nun mücadelesi ve sarsılmaz tutumu O´ndan bize kalan, sahiplenilmesi gereken bir mirastır. Mücadelesini sürdürüyoruz, sürdüreceğiz,"*

Anma gecesi bir ilke şahit oldu. Sırayla sanatçıların sahneye çıkıp parçalarını söyleyip inmeleri yerine, Redd Düşün Sanat Kolektifi programı sundu. Bu yeni tarzda Kürtçe, Zazaca, Türkçe müzik parçaları seslendirildi. Şiirler okundu. Yılmaz Güney'in hayatını anlatan sinevizyon gösterimi yapıldı. Halkın sanatçısı, halkın savaşçısı Yılmaz Güney belgeselinin fragmanı gösterildi. Redd Düşün Sanat Kolektifi, Mehmet Çetin (şair), Zeynep Hayır (vokal), Hüseyin Şahin (şair), Ali Haydar Can (vokal), Fatma Sefer (vokal), tiyatrocu Murat Gür, (tiyatro), Mio Hamman (keman), Ohannes Karakaş (sinevizyon), Larz Heit-

mann (klasik gitar), İlemi Kemonah (çello),Gökmen Sambur(Tiyatro) Kürtçe, Kırmançki ve Türkçe ezgilerle, şiirlerle mükemmel bir dinleti sundular.

Ali İhsan Doğan programda olmamasına rağmen

geceye katıldı, sahne aldı. Güzel ezgiler seslendirdi.

Gecede Kobanê ile dayanışma masası açıldı. 235.- avro bağış toplandı. Anma gecesinin geliri 1250.- avro NAV-DEM Eş Başkanı Dilek Satılmış'a teslim edildi.

Yılmaz Güney'i savunmak, doğru görüşlerine sahip çıkmak, geliştirmek ve ileriye taşımaktır. Yılmaz Güney'i savunmak, onun yanlışlarını reddetmek ve doğru görüşleri temelinde sınıf kavgasını yükseltmektir.

Yılmaz'ı gerçekten savunmak onun uğrunda mücadele edip, öldüğü davayı kavramak, onu sürdürmektir. Yılmaz'ı sadece iyi bir sanatçı, iyi bir film yönetmeni olarak gösterip "savunmak", Yılmaz Güney'e yapılabilecek en büyük haksızlıktır.

Biz, Yılmaz Güney'in devrimciliğini, militanlığını ve boyun eğmeyişini çıkış noktası olarak alıyoruz. Biz, Yılmaz Güney'in sanatını, siyasal görüşleri ile bağ içerisinde ele alıp daha da geliştiriyoruz. Güney Dergisi, bu bakış açısıyla Yılmaz'ı savunuyor, savunacak.

Selam olsun Yılmaz Güney'i doğru temelde tanıtanlara, yaşatanlara; bin selam!

Selam olsun Kobane'de, Rojava'da barbarlığa karşı direnenlere!

Selam olsun fabrikada, tarlada, okulda, hapishanede... hayatın her alanında yaratanlara...

bin selam!!!

Yılmaz Güney mücadelemizde yaşıyor! O bizimle!

Anma gecemize katılan, emeği geçen kurum ve kuruluşlara, sanatçılara, şairlere, Ali İhsan Doğan'a, Kameraman Abidin Cenik'e, Foto Ecem'e, Yılmaz Güney dostlarına, gecemize katılan, destek sunan herkese, gecemizin başarılı geçmesi için bilet satışı yapan, hazırlık aşamasında fedakârca çalışan Güney Dergisi emekçilerine teşekkür ediyoruz.

28.10.2014

KOBANE DESTANI (Kan Güzü…)

Seyit OKTAY

Kan güzü, aşk güzü, azadi güzü, ceng düzü, direniş güzü… hepsi eder Kobane Güzü… Tanrım ne muhteşem direniyorlar Kobane'de!

Gökyüzünde Kürdi bir yağmur, ağaçlar sarı-turuncu yapraklar döküyor, hiç hüzün yok havada, kadınlı-erkekli bir direniş halayı var. Alnından öpüyorlar güneşin, ne ateşten korkuyorlar, ne de kızgın demirden. Oysa ne güneş var, ne yağmur, bomba ve mermi yağıyor gökyüzünden. Nart ülkesi gibi direniyor Kobane; Tanrıyla aralarındaki sözleşmeyi ihlal ettikleri suçlamasıyla gazaba uğratılacağı söylenen Nartlar, o dağ kavmi; mızraklarını, ok ve yaylarını göğe çevirip Tanrı'ya haykırıyorlar; "teslim olmayacağız sana, hangi dehşet gazapla – kahhar gazapla gelirsen gel!" toprak renkli atların sırtında dağlara yol alıyorlar; "Helak olsak ta özgür öleceğiz! Senin merhametinin kölesi olacağımıza gazabının özgür ölüleri olmaya hazırız!" diyorlar. Ama bu ne Nart Destanı ne de Tanrıyla savaş; bu Tanrı'nın gazabını giyindiğini iddia eden kara cellatlara, tarihin karanlık çatlaklarından fırlayıp gelmiş soysuzlara, modernite mezbelesinde boy verip tutunamamış pespaye çetelere ve dahi ne kadar insanlık artığı, lümpen ve berduş güruhlara karşı dağ soylu kavmin evlatlarının büyük ve kutsal onur savaşı, Kobane Destanı!

Adını haykırdıkları Rahman ve rahim olan Allah'ı kirlete kirlete saldırıyorlar. Direnenlerin ak kanatlı, ak alınlı güleç yüzlü çocuklarına karşı, karanlığın-çirkinliğin, cehaletin kara yüzleri, karalara bürünerek geliyorlar. Tıpkı içleri gibi yeryüzünü de karartmaya yeminliler. Sürül-

müş kıtalar, cinayet şebekeleri, katil sürüleri ellerinde en modern silahları ile iplilerini tutan modernite sahiplerinin en vahşi, en alçak katliam şekillerini şehvetle yerine getirmek için saldırıyorlar. Tarihin bütün soysuzları adına asil olan, kadim olan ne varsa itlaf etmek için geliyorlar. Gölgeyi gerçek yerine, aydınlığı karanlık yerine çevirmek için vuruyorlar. En ilkel ve vahşi cinayet biçimleriyle en modern ölüm makinelerini birleştirdikleri bir ölüm ağı kurmuşlar. Korku ve cinayeti birleştirip bir soykırım heyulası yaratmak istiyorlar.

Ama bilmiyorlar işte! Cenk edenler var bu kadim topraklarda. Kalbinde bin çiçekli bahçe yaratacak kadar melek; düşmanı paramparça edecek kadar öfke, bunları birleştirip direniş diyalektiği kuranlar var. Asalet ve hakikat'i döktükleri kanda sentezleyenler var.

Bakın şu tarih meydanına, bakın şu pırlanta harflerle tarih sayfalarına yazılan direniş kahramanlarına, direniş günlerine…

Hangi gazaba boyun eğecekler, hangi korku yanaşabilir bu gülüşünden cesaret fışkıran çocuklara… Bu hamaset değil, siyaset hiç değil! Hele edebiyat hiç değil! İşte orada tam gerçek; orta yerde hakikat! Önlerinde akıp giden tarih sahnesinde alnı akıtmalı, seglavi atlarıyla geçen Derwes'i ve on ikileri selamlıyorlar. Edüle'nin tililileri eşliğinde. Bakın orada dağ soylu yiğitler ovada ne destanlar yazıyor.

Herkesin fellik fellik kaçtığı sonsuz çetesinin karşısında göğsünü nasıl siper ediyor. Bu alnı öpülesi yiğit kızlar, erkekler bedenleriyle hisarlar yaratıp en olmadık yerde bir direniş kalesi inşa ediyorlar. Haydi gel! Bir şarkı söyle söyleyebilirsen! Bir şiir yaz bu destan üzerine yazabilirsen! Haydi gel seyreyle cenk meydanında nasıl vuruşa vuruşa tarih yazıldığını, direnen canlarla nasıl hikayeler çatıldığını!

Bırakın birileri kan falı baksın irin bağlamış yürekleriyle "düştü, düşecek" diye. Düşmeyenlerin sonsuz destanı sürmekte insanlık onurunun ak güllerini yüreklerinde taşıyanların içinde. "Kobane ne yana düşer usta?" diye soranlara öfkesinden soluyarak, kahrından çatlayarak cevap verememekte. Siz o Ciwan- mert kalplerinizde direniş falını açtınız bile. "Kobane düşmedi, düşmeyecek!" diye.

Şimdi bana bir şehir anlat, bir şehirden bahset, yaşarken şehit unvanı alan, insanlığın onurunun direnişinin, kahramanlığının sembolü olan bir şehir. Bana bir şehirden bahset, cenk hikâyelerinin an an zuhur ettiği, üzerinden direniş tüten, upuzun bir direniş senfonisini, teatral bir Cenk efsanesini canıyla-kanıyla yazan.

Hepimizin göğüs kafesine sığacak kadar küçük, hepimizin insanlığı içine alacak kadar büyük bir kalp olan, bizim sol yanımızda atan, bizim orta yerinde yaşadığımızı hissettiğimiz bir şehir. Bana bir şehir anlat; en uzun şehir direnişi ilan edilen, kapılarında vahşi barbarların, ağzı salyalı canilerin, karşı tepelerde analarının, kardeşlerinin, çocuklarının, kardeşlerinin beklediği o "rengin" şehir. Dört bir yanı sarılmış direniş bahçesi. Her yanın yakılıp- yıkılmış olsa da sen direnişimizin yekpare sembolü. Çöl ortasında cesaret çınarı, yolunu kaybedenlere direniş feneri.

Toprağın her karışına can karışıyor, kan bulaşıyor. Bütün efsanelere baktım, destanları okudum, hikâyeleri dinledim, masallar gezdim. Bir eşin yok hem kadim tarihte, hem çağdaş zeminde. Bir sen misin kendini böyle yazdıran tarihe. Aşk olsun sana Kobane! Aşk olsun. Bu kan güzünde, bu direniş güzünde Med'lerden bugüne destanların en güzelini yazdın. Nartların kavgasını tamamladın. Aşk olsun sana Kobane! Kürdü bir direniş çılgınlığısın insanlığın dilinde. Aşk olsun sana destanların en güzeli!

E-Tipi Cezaevi, D-3 Ümraniye / İSTANBUL ✎

Volokolamsk Şosesi'nin Kürtçesi: Kobanê[1]

Temel DEMİRER

"biz kırıldık daha da kırılırız
kimse dokunamaz bizim suçsuzluğumuza."[2]

Kobanê neresi?

Buraya, Kocaeli'ne çok mu uzakta?

Hayır, kesinlikle değil…

"Niha hûn bibêjin Kobanê ki derê ye, Kobanê dilê me ye. Hûn bibêjin Kobanê çi ye? Kobanê halanak şer û serkefyinê ye. Kobanê ji bo çi ye hûn bibêjin, Kobanê ji bo me ji bo we hemiyan e./ Kobanê neresidir diye sorsanız, Kobanê kalbimizdir. Kobanê nedir derseniz bir savaş ve zafer narasıdır deriz. Kobanê ne içindir derseniz Kobanê hepiniz ve hepimiz içindir deriz."[3]

Evet, evet Ahmet Telli'nin, "Düşmana dönük/ bir mavzer gibidir umut,/ yaratır tetik ve parmak/ en gürbüz çocuğunu tarihin," dizeleriyle tarif ettiğidir Kobanê…

"İyi de Kobanê ile alâkâmız ne" mi?

"… 'Bizim Kobanê ile ne ilgimiz var' diyen Kasımpaşalı bunu anlamaz elbet. Ben O Kasımpaşalının insanlıkla ne alâkâsı olduğunu bilmem! Hiç kimse de anlamış olamaz… Çünkü o bir insan değil!

Biz ise, Kobanê ile alâkâmızı şöyle açıklıyoruz: Kobanê'de çarpan her yürek bizim yüreğimizdir. Kobanê'deki her çocuk bizim çocuğumuzdur. Kobanê bizimdir, biz Kobanê'yiz. Kobanê nabzımızdır, kalbimizdir. Keşke Kobanê'li çocuklara mama gönderdiğimiz gibi orada ortaçağ barbarlığına karşı dövüşenlere de silah, mermi de gönderebilseydik."[4] "Neden" mi?

"Çünkü sömürgeciliğe karşı, umudu ve hayatı savunan Kobanê, 'Êdî Bes e' diye haykıran bir coğrafyadadır… Kobanê bizim çarpan kalbimizdir… Onunlaysak, buradaysak sol mememizin altındaki cevher hâlâ yerli yerinde olduğu içindir. Ve nihayet Kobanê bizim isyan çığlıklarımızdır."[5]

Biz tam da bunun için "Bijî berxwedana Kobanê" diyoruz…

Çünkü, çünkü Metin Altıok'un, "Bu kekre dünyada yazık geçit yok aşka;/ Bir şey yok paylaşacak acıdan başka," diye tarif ettiği verili insan(sız)lık tablosunda; Paul Eluard'ın, Hiçbir vakit tam karanlık değil gece" dizelerini duyumsatırken; Ahmed Arif'in, "Ve hep olmayacak şeyler kurarım,/ Gülünç, acemi, çocuksu..." dizelerini terennüm ettirir Kobanê insan(lık)a…

* * * * *

IŞİD'in ağır silahlarla saldırdığı Kobanê (veya Kobanî), sadece batı Kürdistan'da bir kasaba değildir; bir direniş odağıdır; umuttur.

Irkçı, katil, hırsız, tecavüzcü gasp çetelerine karşı tüm varlığıyla direnen Kobanê, sadece Kobanê değil; bir yanıyla Êzîdîlerin Şengal'i, Rojava'nın Stalingrad'ıdır.

IŞİD'in T-72 tankları saldırdığı Kobanê'yi YPG'iler AK-47'lerle savunurken; Halk Meclis Başkanı'nın, "Hiç kimse kuru laflarla yanımızda olmasın, durumun aciliyetinin kuru laflarla izahı yoktur. Biz YPG ve halk olarak direniyor, savaşıyoruz. Bizim şu anda ihtiyacımız olan tek şey bu direnişe ve savaşa fiilen katılımdır," diye haykırdığı coğrafyadır orası.

* * * * *

Görüşlerine katılırsınız/ katılmazsınız ama YPG (ile Kürtler yani Rojava Halkı) orada bir halk nasıl savaşır, onurunu, kaderini nasıl savunur destanını yazmaktadırlar.

Direnişi, sonu ne olursa olsun, tarihteki onurlu yerini alırken; tarihe yeni bir kahramanlık hikâyesi armağan etmiştir.

IŞİD barbarlığına karşı direnişin (bir yanıyla) İspanya İç Savaşı'ndaki enternasyonalizmi anımsattığı Kobanê, sadece Stalingrad değil; Nazi sürülerine karşı Moskova önlerindeki Volokolamsk Şosesi'dir…

Hani Kloçkof Diev'i, Mustafa Sungurbay'ı, Nikolay Maslenko'su, Natarof'u, Kujenbergünof'u, Uk-

Karikatür: Ahmet Bilge

raynalı Bondarenko'suyla; Nâzım Hikmet'in, "28'lerin Türküsü"nde[6] aktardığı destandır.

Hatırlayın: İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi sürüleri Moskova kapılarına dayandıklarında, Volokolamsk Şosesi'ndeki 28 komünist tarafından yere çalınacağını hiç düşünmemişti.

Ruslar'dan, Türkler'den, Tatarlar'dan, Kazak'lardan ve Sovyetler Birliği'nin diğer halklarından oluşturulmuş Kızıl Ordu savaşçılarıydı onlar…

Kızıl Ordu neferlerinin, onların sayıca yüksek ve donanımlı Nazi ordularına karşı -canları pahasınadişleri ve tırnaklarıyla nasıl direndiklerini; tanklara karşı el bombalarıyla, Molotoflarla, süngüyle nasıl karşı koyduklarını ve onları yendiklerini hatırlayın![7]

Volokolamsk Şosesi şimdi Kobanê'dir…

Bir IŞİD tankını imha etmek için beş (5) YPG savaşçısının aynı anda feda eylemi düzenlediği Kobanê, sırf bu yüzden Volokolamsk Şosesi benzetilebilir!

Kloçkof Diev'in, Mustafa Sungurbay'ın, Nikolay Maslenko'nun, Natarof'un, Kujenbergünof'un, Ukraynalı Bondarenko'nun adı şimdi tankların altına yatan Arîn Mirkan ya da Pelda Sağlam, Bahoz Amed, Suphi Nejat Ağırnaslı, Çekdar Amed, Serkan Tosun, Kader Ortakaya, Selahaddin Aydın, Vahap Güven ve diğerleridir…

* * * * *

Salih Müslim'in ifadesiyle, "Son Kobanê'li ölene dek direniş sürecek"ken; Irkçı, dinci ve de ulusalcı faşistleri korkutan, ürküten, boğmaya çalıştıkları Kobanê, silah elde direnen özgürlük zirvesidir…

"Hayali sömürgecilik burada meftundur" notunun düşüldüğü bir yerdir inatla, umutla zafer için direnen Kobanê…

MÖ 480 yılı yazında Serhas'ın önderliğindeki Pers ordusu karşısında, 300 Spartalı'nın Thermopylae Savaşı'nı da anımsatan Kobanê direnişi; "insan" olanla insanlıktan çıkmışların kapışmasıdır.

Ve unutulmasın ki, T."C" ve AKP hükümetinin sınıf karakteri değişmediği sürece, esas hedefi hep Kobanê'yi yok etmek, teslim almak olacaktır.

Şeriatçı bir İslâm devleti kurmaya çalışan -AKP'nin bizim vergilerimizle güçlendirip bugünlere getirdiği- güruh, Kobanê'deki insanları (Êzîdî, Türkmen, Kürt farkı yok!) toplu hâlde katlediyorken; "canı cehenneme rahat uyuyanın/ kapısını örtenin perdesini çekenin/ yüreği yalnız kendiyle dolu olanın/ duvarları ancak çarpınca görenin/ canı cehenneme başkasının yangınıyla/ evini ısıtıp yemeğini pişirenin," Şükrü Erbaş'ın dizelerinde haykırdığı üzere…

* * * * *

Naziler'in defterini dürenlerin takipçilerinin

yeni(lenen) efsanesi Kobanê, gericilik karşısında hepimiz için silahlanmıştır.

"gidip almanya'da türk olacağız/ hollanda'da surinamlı/ fransa'da cezayirli/ iran'da azeri/ amerika'da zifiri zenci olacağız/ çoğalan zencide mutlaka kızılderili/ israil'de filistinli/ köpeğin karşısında kedi/ kedinin karşısında kuş olacağız/ kuşun karşısında börtü böcek," dizelerindeki üzere Nevzat Çelik'in; hepimiz ama hepimiz IŞİD'in karşısında Kobanê'li Kürt olacağız…

Kuşku yok: IŞİD'in karşısına çıkan ilk ciddi direniş odağı Kobanê'yi savunmak ahlâki bir sorumluluktur.

IŞİD örgütünün Türkiye'ye saldırdığını, kendilerinden olmayan herkesi katlettiğini, kadınlara, kız çocuklarına tecavüz edip, kaçırdığını, erkekleri toplu hâlde idam ettiğini düşünün, ne yapardınız?

Êzîdîlere Şengal'de uygulanan etnik temizliğin Türklere karşı uygulandığını varsayalım; örneğin İzmir'de! *Toprağınızı, canınızı ve onurunuzu savunmaktan başka bir çareniz olur muydu?*

Katliamcı bu zalim örgüte karşı Kobanê halkı da tam olarak bunu yapıyor, varıyla yoğuyla, dişiyle tırnağıyla dünyanın dört bir yanından gelmiş teröristlere karşı bölgedeki son özgürlük alanını korumaya çalışıyor.

Dolayısı ile bugün Kobanê'yi savunmak kendisine insanım diyen herkesin ahlâki sorumluluğuyken; duyarlı olmak insan olmanın "olmazsa olmazı"yken; Kobanê koridoru da, yaşam ve yaşamı savunmak içindir.

* * * * *

Ortaçağ barbarlığının -uluslararası- İslamcı terörizme karşı insan(lık) tarihinin devrimci direnişi olması yanında yeni(lenen) Ortadoğu'nun doğum sancısıdır Kobanê'de yaşanan(lar)…

Tarihsel diyalektiğin, ne kadar değişken olduğunu gösteren/ kanıtlayan Kobanê'de Ortadoğu'nın geleceğine dair önemli bir karar alınacak, buna kuşku yok. Kobanê; "Düştü düşecek" yaygaralarının boşa çıktığı/ çıkarıldığı yer olması yanında -"düşse" de, kazanmıştır çünkü-; Ortadoğu'nun yeni şeklini belirleyenlerden olacaktır.

Kobanê düşmeyecek; "Serkeftin, ala serkeftin!" haykırışlarıyla devrimci inanç, bilinç ve irade galip gelecek… Kolay mı? "Tek başına", kuşatma altında, üç bir yanı düşmanla çevrili durumdayken; kadını, erkeği, çocuğu, yaşlısı ile yaşamak, direnmektir Kobanê'de…

Tarihe geçen Kobanê direnişi galip gelecektir. Çünkü zulme karşı toprakları, yurtları, yaşamaları için savaşıyorlar.

* * * * *

IŞİD'e karşı direniş, geleceği savunmaktır. Çünkü Tarihin görebileceği en karanlık ve insanlıkdışı cani sürüsüdür IŞİD.

Evet emperyalist restorasyonun 2014 yılındaki adı olan IŞİD korkusu geniş kitleleri hareketsiz kılıp; onları düşünemez hâle getirirken; büyüttüğü apolitizm ile korkuyu yaygınlaştırdı yaygınlaştırmasına ama!

Toprağını korumak için -kadın çocuk demeden- silaha sarılan Kobanê halkı, dünyanın süzme psikopat sürüsü karşısında onuruyla hayatı savunuyor. Kötülüğün cisimleşmiş hâli olan IŞİD karşısında muazzam bir dirençtir bu; özgür, eşit yaşamın temellerinin atıldığı onurlu duruştur.

* * * * *

IŞİD'in ağır silahları karşısında tüm imkânsızlıklara rağmen, bölgedeki dört farklı ülkeye bölünmüş gerilla-sivil bütün bir Kürt halkı, varolma mücadelesi olarak gördüğü mevzide direnirken; hâlihazırda bir halkın bütünüyle direnişçi olduğuna şahit oluyoruz.

ABD silahlarına sahip Irak ordusu bile koskoca Musul'u bir saatte kaybetmişken Kalaşnikof'undan başka silahı olmayan Kobanê düşmanın yüksek silah gücüne karşı düşmedi; düşmeyecek de.

Lamı cimi yok: Rojava halkı kanıyla elde ettiği kazanımları savunacaktır.

Ortaçağ'da değil; XXI. yüzyılda kadını savaş ganimeti sayıp, pazarlarda köle gibi satıp, fuhşa sürükleyen; kameralar karşısında insanların boğazını kesip bütün dünyaya servis eden; çağdışı fikirleri dışındaki bütün fikirleri, kültürleri, yaşam biçimlerini düşman sayıp, herkesi katleden insanlıktan çıkmış, kudurmuş, ağızlarından köpük saçan IŞİD, Ortadoğu'nun kadim halklarını, uygarlıklarını, zenginliğini, farklılığını yok etmeye çalışıyorken; tarihe not olsun: Kobanê'de savaşanlar IŞİD çetesini yok edecek!

YPG'nin destansı bir direniş sergilediği inkâr edilebilir mi?

Çok bilinmeyenli IŞİD denklemini Kobanê çözüyor; Kobanê'de bir halk direniyor ve bize, tüm insanlığa umut oluyorken; Kürt halkı ve Ortadoğu'nun ezilenleri için tarihsel değeri çok büyük bir direnişitir sözünü ettiğim.

* * * * *

Bir bütün olarak Kürtler, Kobanê'yi bir onur, bir varoluş mücadelesi olarak görüyor.

Kürtler, hem "akrabalarımız" diye, hem "yarın bize ne olacak" diye Kobanê direnişine bakıyor.

Ve biliyorlar ki, yarın olmaz, hemen şimdi düş-

mezsen yollara; yarın olmaz!

Kolay mı? Bir tarafta kafa kesici, kadın satıcısı İslâmcılar, diğer tarafta, kadının en ön safta savaştığı, halklar için eşitlikçi bir düzen arayışındaki Kürtler.

Kobanê direnişi gericiliğe karşı bir direniştir; IŞİD'e karşı insan(lık)ı savunmadır.

AKP ve ABD beslemesi IŞİD terörüne karşı diren Kobanê yaşam savaşı veriyorken; Ortadoğu'yu kan gölüne çeviren bu gerici terörün, eli kanlı canilerin arkasında AKP rejiminin ve ABD'nin olduğunu biliyoruz.

Kürtler, Türkler ve Araplar gericilere ve sömürgecilere karşı ölüm kalım kavgasındayken; bölge ülkeleri gerici terörün tehdidi altındadır.

* * * * *

Tüm veriler, Türkiye'nin IŞİD'e açık destek verdiğini gösteriyor. Dolayısı ile biz Türkiye cumhuriyeti vatandaşlarının bu savaşta Kobanê'ye düşen her top mermisinde, atılan her kurşunda komşumuza karşı vicdanı bir borcumuz var.

Kadınları ve çocukları öldüren bu silahlar bizlerin vergileri ile finanse edildi; bu katiller Türkiye üzerinden bölgeye geçti.

Kobanê halkını yok etmek için kullanılan bu silahlar bizim vergilerimizle satın alınmış bizim devletimizin desteği ile IŞİD'e verilmişse bu katliamdan biz de sorumluyuz demektir.

IŞİD kuşatmasına karşı Kobanê direnişi desteklenmeli ve IŞİD ile onu besleyen güçler tel'in edilmedir. Çünkü Kobanê'de insanların hayatı İslâmofaşist karanlığın tehdidi altındadır.

Emperyalizmin beslediği eli kanlı çeteler Ortadoğu'yu kirli hesaplar ve akıl almaz barbarlıklarla bir kan gölüne çevirmektedirler ve bize düşen de insanlığa karşı işlenen bu suçu teşhir etmek ve anti-faşist mücadeleyi yükseltmektir. Gün, Rojava'lı kardeşlerimizin yanında olma vaktidir.

* * * * *

Tarihe de, bugüne de sınıfsal açıdan bakmazsanız, onları anlayamaz ve açıklayamazsınız.

Kobanê'deki mücadele özünde bir sınıf mücadelesidir. Ezilenlerin demokratik özlem ve hedefleriyle; egemenlerin ve devletlerin konum ve çıkarları arasındaki bir mücadeledir.

Bu savaşın bir sınıf savaşı olduğunu savunmak da sınıf savaşının bir görünümüdür.

"Aslolan direniştir!" diye haykıran Kobanê bir turnusoldur; insanlık turnusoludur.

Bir halkın göz göre göre katledilmesine karşı "insan"ların başlattığı direniştir.

Destek vermek için Kürt olmanın gerek olmadığı mücadeledir. Yaşam hakkına saygıdır.

"İnsan" olan herkesin destek vermesi gereken direniştir.

Sokak sokak devam eden ve devam edecek direniştir; son kurşununa dek savaşacaktır.

Diren Kobanê diren; insanlık için, onurun için diren!

Bebeklerin ölmeyecek, sen düşmeyeceksin!

Her yer direniş her yer Kobanê'yken yüksek sesle soralım: Halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkı var mıdır/ yok mudur? Halkların bu hakkı kullanırken direnme hakkını kullanması normal midir/ değil midir? IŞİD'cilere karşı koymak kaçınılmaz mıdır/ değil midir?

Kobanê'nin düşmesini mi bekliyorsunuz?

Boşuna…

Çünkü Kobanê, büyük bir yangını çıkaracak söndürülemez bir ateştir; özgürlük meşalesidir.

* * * * *

Kobanê'ye hâlâ kör olanlara sesleniyorum: Keleşle tanklara toplara karşı çıkmak biraz zor ama imkânsız değilmiş; bunu bir kez daha YPG sayesinde hatırladık…

Kobanê'ye taraf olmak, İspanya İç Savaşı'na taraf olmaktır; Filistin'den yana tavır koymaktır.

Kobanê'de yaşananlar bir insanlık suçudur. Bir insan olarak birincil kabulümüzün bu olması gerekir. Orada yaşanan korkunç olaylara karşı sessiz kalmak ise tüm dünya toplumlarının utancıdır.

Kürtler tarihleri boyunca olduğu gibi yine bir katliamla/ soykırımla karşı karşıyalar, yine kanları dökülüyor, yine bedel ödüyorlar.

Ama iş bununla sınırlı değil: Bir Afrika atasözü, "Aslanlar kendi tarihini yazana dek tarih hep avcılardan bahseder," der ya; Kobanê de avcıların kitaplarında yer almayacak bir direniştir.

Artık Kobanêgrad'dan söz etmek mümkünken; Türk(iye) ulusalcılarının aklı melekelerini yitirmesine sebep olan direniş, insan olmanın (ve kalmanın) namusudur.

Evet insanlığın kazanımıdır Kobanê...

* * * * *

Tamamlıyorum!

Françoise Chandernagor'ın, "Bir kaderin büyüklüğü, kabul ettikleriyle değil, reddettikleriyle ölçülür," sözü hepimize Rojava'nın büyüklüğünün reddettiği sömürgecilikle boğazlaşma azmi ve cüretiyle doğru orantılı olduğunu anımsatır.

Ama bu kadarla da sınırlı değil...

Rojava'nın Kobanê'si hepimize Jiddu Krishnamurti'nin, "İnisiyatifi önler, zihni köreltir, kişiyi itaatkâr bir köleye dönüştür!" notunu düştüğü korku ve zulmün nasıl yerle yeksan edileceğinin

yolunu gösteriyor.

Yeniden ve bir kez daha korkunun tıpkı ağaca yapışan sarmaşık gibi insan(lar)a yapıştırdığı için hepimizi köleleştirdiğini unutmadan; insan(cıklar) ın korktuğunda taklit etmeye eğilim gösterdiğini; taklitin inisiyatifi yok ederken; korkakların geleneğe, gericiliğe sarıldığını anımsayın…

Bu tabloda Sofokles'in deyişiyle, "Korkan insan her sesi gürültü sanır"ken; Kobanê bize, hepimize korkusuzluğun ne demek olduğunu anlatıyor ve "İnsanların nefreti geçer, diktatörler ölür ve insanlardan aldığı güç insanlara geri döner, insanlar ölür, ama özgürlük asla yok olmaz," uyarısının altını çiziyor Charlie Chaplin'in…

* * * * *

Tamamlıyorum!

Biz, hepimiz dilin sosyal dünyasında yaşıyoruz. Kolay mı? Dil her zaman sosyal anlam yüklüdür ve Foucault'nun işaret ettiği üzere, "Sosyal yapıyı üretmekte iktidar ilişkileriyle aynı değerdedir."

Bu çerçevede Kobanê hepimize, alışılmışın dışında bir dilin gerekliliğini hatırlatıp/ anlatıyor; Marcus Aurelius'un, "Yıldızların yer değiştirişini görmek mi istiyorsun, onlarla birlikte dönmen gerek"; Bask atasözünün, "Dantzatu nahi ez dana, ez doala dantzara/ Dans etmeyeceksen dansa gitme," saptamalarındaki üzere…

Bilin ki, Kobanê yeni(lenen) "eski(meyen)" bir dilin tarz-ı siyasetidir.

Halil Cibran'ın, "Her tohumda bir tutku gizlidir," saptamasını doğrulayandır.

Evet, gerçeğin bilgisi deneyle başlar, deneyle biterken; Kobanê örneğindeki üzere, gerçeği aramak onu elde etmekten daha kıymetlidir.

Bilindiği üzere deneyim başka şeylere bakarken kazandığınız şeydir. Malum insanlar, onları ne kadar umursadığımızı bilmedikçe, ne kadar bildiğimizi, neler dediğimizi umursamazlar...

Rojava ve Kobanê'si neden bu kadar umursanıyor mu?

Özgürlüğü için silahlandığı ve yaşamı uğruna ölmeyi göze alacak kadar sevdiği için…

Sözü de Naziler tarafından idam edilen Berlin Vaazı Papaz Dietrich Bonhaeffer'e bırakıyorum:

"Özgürleştiği için seven insan, yeryüzünün en devrimci insanıdır. O, bütün değerleri alt üst eden bir dinamittir adeta, düşünülebilecek en tehlikeli insandır…"

* * * * *

Tamamlıyorum!

Kobanê ile dayanışma; "Oysa insan olmak/ Çoğalabilmektir başkalarıyla/ İnsansın, birinin canı yanıyorken/ Senin de canın yanıyorsa," dizeleriyle terennüm ettiğidir Ataol Behramoğlu'nun…

* * * * *

Tamamlıyorum!

Yaşadıklarımızı unutmayacağız; bizlere bunları yaşatanları bağışlamayacağız…

Ve haykıracağız sağır kulaklara bile duyurmak için Kemal Özer'in dizelerini: "Hakkımız yok vazgeçmeye adaletten,/ bağışlamaya hakkımız yok geçmiş günleri./ Sabrımız ne kadar yol açarsa acımaya,/ ne kadar bağışlayıcı olursak bilelim ki,/ o kadar elinden tutuyoruz zorbalığın."

* * * * *

Tamamlıyorum!

Biliyoruz/ biliyoruz… Çok önceden Nâzım (Hikmet) usta demişti…

"Topraktan ateşten ve denizden/ doğanların/ en mükemmeli doğacak bizden.../ ve insanlar ellerini/ korkmadan/ düşünmeden/ birbirlerinin ellerine bırakarak/ yıldızlara bakarak:/ 'Yaşamak ne güzel şey!' diyecekler."

O hâlde Bijî Berxwedana Kobanê!

16 Kasım 2014, Ankara

NOTLAR

[1] 'Kobanê ile Dayanışma Platformu'nun 21 Kasım 2014 tarihinde Kocaeli'de düzenlediği "Emperyalist İşgalcilere, Mezhepçi Çetelere Karşı Halklar Dayanışma İçin Buluşuyor" etkinliğinde yapılan konuşma…

[2] Cemal Süreya, 'Biz Kırıldık Daha da Kırılırız'.

[3] Temel Demirer, 17 Ekim 2014'de 'Ankara Aydın ve Sanatçı Girişimi'nin, "Kobanê Destek" için İnsan Hakları Anıtı'ndaki konuşmadan… http://www.sendika.org/2014/10/aydin-ve-sanatcilar-Kobanê-icin-yeryuzune-seslendi/

[4] Temel Demirer, 13 Ekim 2014'de Halkevi'nin Ankara'daki "Kobanê'ye Yardım Koridor" etkinliğindeki konuşmadan... "Ankara'da Temsili Koridor, İzmir'de Protesto", DİHA, 13 Ekim 2014… http://www.diclehaber.com/tr/news/content/view/424766?from=3969113102

[5] Temel Demirer, 5 Kasım 13 Ekim 2014'de Kobanê "Sınırı"ndaki konuşmadan… "Marşlarımızla Direnişin Yanındayız", Gündem, 7 Kasım 2014… http://www.ozgur-gundem.com/?haberID=121800&haberBaslik=Mar%C5%9Flar%C4%B1m%C4%B1zla%20direni%C5%9Fin%20yan%C4%B1nday%C4%B1z&action=haber_detay&module=nuce

[6] Nâzım Hikmet, "28'lerin Türküsü", Bütün Eserleri: 6, Memleketimden İnsan Manzaraları, Hazırlayan: Asım Bezirci, Cem Yayınevi,1978.

[7] Aleksandr Aleksandroviç Bek, Moskova Önlerinde (Volokolamsk Şosesi Savaşları), Çev: Celâl Öner, Oda Yay., 1999.

Şairlerin Haziranı*

Şeyhmus DİKEN

Ahmed Arif 2 Haziran 1991, Nazım Hikmet 3 Haziran 1963 yılında öte yakaya göçtü. Yine bir başka şair Hasan Hüseyin'in kelamınca "Haziran'da Ölmek Zor" dizesini doğrularcasına ve kendi kelamlarınca sol memenin altındaki cevahir'leri kifayet etmedi.

Nazım Komünistliğiyle tek parti diktatoryasının, Ahmed Arif bölücülüğü ve solculuğuyla egemenlerin zulmünden, hışmından kurtulamayanlardan.

Ben size iki şairin dizelerine yansıyan ve hep karşılarına çıkan açmazdan söz etmek istiyorum, ölüm yıldönümlerinde.

Nazım,

Dört nala gelip uzak asyadan
akdenize bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket bizim

diyordu o çok bilinen şiirinde.

Ahmed Arif ise;

Beşikler vermişim Nuha
Salıncaklar hamaklar
Havva anan dünkü çocuk sayılır
Anadoluyum ben tanıyor musun

diyordu yine onun da o, çok bilinen şiirinde.

İkisi de cumhuriyet aydınıydı.

Sol cenahtan geliyorlardı ve sol kültürle beslenmişlerdi. Cumhuriyetin katı baskıcı ve muhalif kimliği reddeden, ötekileştiren yok sayan eziyetlerinin zulmüne uğramışlardı yıllar boyu.

Nazım uzaktı yurduna! İçerdeyken de ülkedeyken de, sürgündeyken de Anadolu onun için orta Anadolu bozkırıydı. Bu sebeple uzak asyadan sökün edilip yerleşilmiş bir Türk yurduydu Anadolu Nazım'a…

Ahmed Arif için ise Diyarbakır memleketti, ama asıl entelektüel kimlikle yaşam alanı orta Anadolu bozkırındaki Ankara'ydı. Bu sebeple Anadolu'nun tanınıp tanınmadığını soruyordu şiirinde cümle âleme.

Peki, ötelerde bir başka yurt yeri vardı, yurtlak vardı. Adı da Mezopotamya idi. Anadolu yurdunun komşusuydu. O yurt yeri nereye düşerdi sahi usta…

Nazım, Aşağı Mezopotamya'nın şehri Halep'te paşa torunluğu yapmış, biyografisinde yazıldığı kadarıyla. Ahmed Arif ise Yukarı Mezopotamya'nın kalbi Diyarbekir'de dünyaya merhaba demiş.

Bunlar sadece bir şairin ölümünün 51. Diğerinin 23. Ölüm yıldönümü haziranında çalakalem zihnimi meşgul edenler.

Bir Mezopotamya sabah serinliğinde ne yazayım diye düşünürken şairlerin "Anadolu" söylemi içinde unutulmuş, belki de içselleştirilmiş "Mezopotamya" çığlığını duydum.

Hem bunu bana Hewsel'den kanatlanıp balkonumun demirine tüneyen bir kuş fısıldadı ve gitti. Ben de yazdım. Ne yapayım yazmasaydım içime dert olacaktı.

Ha! İyisi mi! Size bir şey daha diyeyim de içimde kalmasın. İkisini de çok severim.

Ahmed Arif'in şiirinden; "Ölüm bu fıkara ölümü / geldim geliyorum demez / Ya bir kuşluk vakti /

Ya bir akşam üstü / Ya da seher mahmurlukta / Bakarsın olmuş, olacak" birkaç dizesi çeyrek asırdan fazladır Mardinkapı'da nenemin mezar taşına çakılı, Nazım'ın; "Ne ah edin dostlar, ne ağlayın. / Dünü bugüne, bugünü yarına bağlayın" dizeleri ise babamın mezar taşında yazılı. Bu da Haziran'da öte yakaya göçen şairleri sevdiğimin nişanesi.

İnsan kıymet verdiklerinden umar(mış)…

3 Haziran 2014 Diyarbekir ✎

** Kış ortasında zemheride "nerden çıktı" bu haziran hüznü akla gelebilir. Öylesine işte! "Güney Dergisi için bir yazı" deyince dostlar. Bu yazı "yakışır" dedim…*

"ŞAİR KAPILARI" KIRK ŞAİR, KIRK KAPI

GÜNEY DERGİSİ MERSİN

Adil Okay, sanat hayatına yeni bir sergi ile devam ediyor. 40 kapının gizemini 40 şairin şiirlerinde çözmeye çalışan Yazar-Şair Adil Okay, "Kırk şaire sordum, kırk kapının tılsımını, kırk yanıt geldi kırkı da birbirinden farklı" diyor.

Kırk kapıyı fotoğraflayan Adil Okay, kapı imgesini şöyle açıklıyor , "Niye kapı? Homo erectus yani ilk insan türü ayağa kalkıp düşünmeye başladıktan sonra kapılar icat etmeye başladı. Önceleri güvenlik için kapılar yaptı, sonra Havva ve Âdem ile beraber ayıp icat edildi, kapılar ayıp örter oldu. Daha sonra surlar ve şehir kapıları yapıldı. Egemenler devasa kapılar yaptı. Bu kapıları yapan işçilerin birçoğu iş cinayetlerinde hayatını kaybetti. Modernizm döneminde Louvre gibi saraylar müzeye dönüştü. Bakınız bugün dünyanın ortak emeği ile oluşan müzelere gitmek için de sınır kapılarını aşmalısınız, yani modernizm aklı tüm kapıları asıl sahiplerine yani avama açmadı.

Neden "kırk kapı ve kırk şiir" derseniz, söylencelerden, efsanelerden yola çıktım. Çocuk doğar kırkı yapılır, insan ölür kırkı yapılır. Ben de farklı coğrafyalarda yaşayan kırk şaire gittim, kırk kapının tılsımını onlara sordum ve kırk kapı ile ilgili kırk farklı yanıt aldım.

Tabii şair Celal Soycan'ın adını özellikle zikretmem gerekiyor. Projeyi ilk ona açtım o da heyecanlanarak başından sonuna kadar sergi düzenlenmesinde şairlere ulaşmamda yardımcı oldu.

"Kapılardan geçince deniz/Erken kuşları uçuyor yağmurun/Kapıları zorluyor kış/Yüreğim darmadağın."

Her şairin bir kapısı var diye yineliyor Şair Ahmet Ada, "Bu sergiye şiir yazmaktan dolayı çok mutluyum, her insanın bir kapısı var. Benim umudum bütün kapıların açılması ve umudun yeniden yeşermesidir. Sergiyi bu anlamda çok değerli buluyorum, çok hoş bir çalışma olmuş."

Eşiğinde sayısız insanın geçtiği ağaç bir kapının altına şöyle yazıyor Şair Cafer Demirtaş, "Babalar dilsiz birer kahırdır kör kapılarda/ Ve umut netameli bir ayin" Cafer Demirtaş, "Her nesne zihnimizde bir şeyler çağrıştırıyor, her kapının bir anlamı var. Benim kapım özellikle Ortadoğu'da yaşanan vahşet ile ilgili bir şiirdir, baskılara, acılara karşı bir başkaldırı var. Çaresiz anne ve babalar var, yani kapının arkasında bir şey var, çözülmesi gereken başka bir atmosfer var başka bir hayat alanı var" diye belirtiyor.

Kırk kapının ardındaki gizemin peşine düşen Adil Okay, izleyicileri her fotoğrafta başka bir kapının gizemine savuruyor, insan içinden "acaba hangisi benim kapımdır" diye geçirmeden edemiyor. Kırk şairin kırk kapısı aslında bizim yüzümüze açılan ve kapanan birer savruluş, umut ya da tükeniş olabiliyor. Her şairin bir kapısı var diyor Adil Okay, sanırım her insanın da bir kapısı var.

Sergilenen fotoğrafların her biri başka bir dünyaya götürüyor ziyaretçilerini, bir zindan kapısı karamsarlığı gösterirken, fakirliğin, sömürünün hüküm sürdüğü Ortadoğu'da çaresizlik içinde kapı eşiğinde oturan babanın acısını içimizde hissedebiliyoruz.

12 Eylül döneminde zindan kapısı da gören Adil Okay, Filistin ve Lübnan'da kamp kapılarında durdu. Sonra da sürgün kapılarını çaldı. Uzun yıllardır Güney dergisine makaleler yazan Adil Okay, Şair Kapıları fotoğraf sergisi ile bir kez daha emeğin yanında olduğunu gösteriyor. Okay, modernizmin yarattığı sömürü kapılarının açılması bir tarafa ortadan kaldırılması gerektiğini dile getiriyor.

Adil Okay'ın "Şair Kapıları" 40 Şair 40 Kapı adlı fotoğraf sergisi 24 Ekim-3 Kasım tarihleri arasında Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Sanat Galerisinde ziyaret edildi.

"Çocukların Gözünden Roboskî"

"İYKİ VARSIN" ATÖLYE

Ali Osman ABALI

Yaklaşık altı ay önce elime geçen "İyi ki Varsın Atölye" adlı kitaptan söz etmek istiyorum. Mezopotamya Fotoğraf Derneği öncülüğünde oluşturulan, gençlerin ve çocukların oluşturduğu Roboskî atölyesinde, 60 genç ve çocuğun yazdığı 43 ÖYKÜ ve 700 fotoğraftan oluşan 400 sayfalık bu kitap elime geçtiğinde çok heyecanlanmıştım. Ciddi bir sosyal sorumluluk projesiydi, günlerce elimden düşürmedim her sayfasını ayrı ayrı inceledim. Anlatılan öyküler ve fotoğraflar gerçekten değerli ve anlamlı buldum. Tabi ürünlerin hepsinin Roboskili çocuklara ait olması ayrı bir değerdir.

Geçtiğimiz yılın mayıs ayında başlayan atölyelere, 25 fotoğrafçı gönüllü eğitmen olarak destek veriyor, eğitmenler atölyede fotoğraf sanatının ayrıntılarını aktarmaya çalışıyorlar. Bu çekilen fotoğraflardan anlaşılıyor ki, "Altın kesim kuralı", "üçte bir" kuralı vs. fotoğraflar gayet estetik yazılan öyküler de keza öyle. Bana göre sosyo -belgesel fotoğrafçılıkta yapılan değerli projelerden biri.

Yine buna benzer bir atölyeyi geçtiğimiz aylar içerisinde Galata Fotoğrafhanesi ve Fotoğraf Vakfı, Somalı Fotoğrafçı Çocuklar Atölyesi kapsamında Temmuz ve Ağustos ayı boyunca Somalı çocuklarla beraber fotoğraf çekme projesi geliştirildi. Bu gibi kurumların fotoğrafçılık adına yapacak çok şeyi olduğu aşikâr. Birçok fotoğraf sanatçısı ya da kendine sanatçıyım diyenler, yarattıkları üretimden daha çok "Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu" (TFSF)'nın verdiği Artist (Sanatçı), FIAP- AFIAP - MFIAP gibi unvanlar peşinden koşmaktan bu tip sosyal sorumluluk projelerini göremiyorlar. Fotoğrafçı aynı zamanda görsel tarihçidir. Fotoğraflarının üstünde imzalarını görmediğimiz halde kimin fotoğrafı olduğunu bildiğimiz o kadar çok usta fotoğrafçı var ki, bunların hiç birinin böyle bir unvanı yok. İmkanlar doğrultusunda sosyal sorumluluk projesi geliştirebilecek çok sayıda dernek var.

TFSF'nin web sayfasındaki verilere göre TFSF'ye üye 39, üye olmayan 94 tane dernek var. Toplamda bilinen fotoğraf derneği sayısı 133 kadar. Bu derneklerin birçoğu çok değerli işlere imza atıyor. Bu tür sosyal sorumluluk projelerine de destek vermeleri gerektiği kanısını taşıyorum. Mezopotamya Fotoğraf Derneği'nin yaptığı bu çalışma takdir edilecek ender projelerdendir.

"İyi ki Varsın Atölye" projesi kapsamında oluşturulan kitaptan gelen bütün gelirinde Roboskîli ailelere aktarıldığının da altını çizmek isterim. Geleceğin fotoğraf sanatçı adaylarına fotoğraf makineleri hediye etmelerini fotoğraf sanatının geleceği açısından çok anlamlı bulduğumu belirtmek istiyorum. Roboskili çocukların yaşadığı sevinci ve heyecanı çok iyi hissedebiliyorum, keza bende ilk fotoğraf makinesine sahip olduğumda aynı heyecan ve sevinci yaşamıştım.

Usta fotoğrafçı Robert Capa **"fotoğrafınız yeterince iyi değilse konuya yeterince yakın değilsinizdir"** diye belirtir. Mezopotamya Fotoğraf Derneği'nin yaptığı bu çalışma aynı zamanda bir rehabilite projesidir. Emeği geçen bütün arkadaşları kutluyoruz.

www.aliosmanabali.net

"Hakan Yaman'a Ne Oldu?"

Mehmet DESDE

Hakan Yaman, Gezi direnişi eylemlerinde polisin şiddetine maruz kalan insanlardan sadece biri. Hakan Yaman'a ne olduğunu açıklamadan önce, Gezi direnişini hatırlamakta biraz fayda var. Nasıl ve neden başladı Gezi Direnişi?

Osmanlı sultanlarına özenen ve her konuşmasında „ecdat"larından övgü ile söz eden, yeni Osmanlıların temsilcisi RTE, 12 Haziran 2011 seçimleri öncesi partisinin İstanbul Haliç Kongre Merkezi'nde düzenlediği toplantıda, Taksim Meydanı'nı yeniden düzenleyeceklerini açıklamıştı. Buna göre Gezi Parkı, Sultan III. Selim zamanında inşa edilen Topçu Kışlası'na dönüşecek, Taksim ve çevresindeki tüm trafik de yeraltına indirilecekti. Taksim Gezi Parkı'nın yerinde bulunan, ancak 40'lı yıllarda yıkılan Topçu Kışlası yeniden inşa edilecekti! Bu RTE'nin açıkladığı, "çılgın proje"lerden sadece bir tanesiydi! Taksim Yayalaştırma Projesi ihalesini yandaş Kalyon İnşaat kazanmıştı. İnşaat, 31 Ekim 2012'de başlatılmıştı. "Sultan" yaptığı açıklamalarda, Topçu Kışlası'nın AVM ve rezidans olarak faaliyet göstereceğini açıklıyordu!

Tarih 27 Mayıs 2013'tü. Gezi Parkı'nın Asker Ocağı Caddesi'ne bakan duvarın üç metrelik kısmı Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında gece saat 22:00 sularında yıkıldı. Ağaçlar yerinden söküldü. Çevre duyarlıları eyleme başladı. 40-50 kişilik grup çadır kurup parkta sabahladı. 28 Mayıs'ta, çevreye duyarlı ve Taksim bölgesinde tek yeşil alan olan Gezi Parkı'nı korumaya çalışanlara polis azgınca saldırdı. Gezi direnişinin sembol resmi haline gelen 'Kırmızılı Kadın' resmi o gün çekildi. 31 Mayıs'a kadar polisin Gezi Parkı'nda, çevrecilere karşı uyguladığı şiddet olayların büyümesine neden oldu. Çadırlar yakıldı, ağaçların kesilmesini önlemek isteyenlere karşı vahşi bir şiddet uygulandı. Çevreyi ve doğayı korumaya çalışan insanlara karşı polis şiddeti bardağı taşırdı. Eylemler, protesto gösterileri diğer illere yayıldı ve giderek büyüdü.

Gezi eylemleri, az sayıdaki kentli küçük burjuva veya orta tabakalardan gençlerin bir protesto hareketi olarak başladı. Direniş, yeşil bir alanın yok edilmesine karşı mücadeleydi. Yeşil alanın yok edilmesine karşı mücadele haklı ve desteklenmesi gereken bir talepti. Doğrudan demokrasi talep eden, çoğu örgütsüz olan gençler, AKP hükümetinin yaşam alanlarına müdahale etmesinden rahatsızdı. Gezi Direnişi, direnişin belli bir aşamasından sonra hareketin ilk noktada ortaya koyduğu taleplerden uzaklaştı. Gezi Direnişi, AKP hükümetinin devrilmesi için iktidar mücadelesinin bir parçası, bir aracı haline dönüştürüldü. Direniş, AKP hükümetinin devrilmesi rotasına sokuldu. Süreç içerisinde direnişe devrimci örgütler değil, Kemalist örgütlü güçler damga vurdu. Elbette devrimci, komünist örgütler de direniş içerisinde idiler. Sonuçta devrimci örgütlerin önderliği kendi taraftarları ile sınırlı kaldı. Polisle, devrimci örgütlerin taraftarları ve futbol kulüplerinin solcu taraftarları çatışıyordu. Direnişin siyasi yönü anti AKP cephesi tarafından belirleniyordu. Kemalist güçlerin, Gezi Direnişine damga vurmaları ve direnişin siyasi rotasını belirlemede kuşkusuz devrimci hareketin güçsüzlüğünden kaynaklanıyordu. Devrimci hareket, anti AKP cephesinin kuyruğuna takılma yerine bağımsız hareket etme ve bağımsız siyasetini ortaya koyması gerekiyordu.

RTE, gösterilere katılanlara isim bulmakta zorluk çekti! Önce "çapulcular" demekle işe başladı. Gelen tepkiler üzerine, "terör", "DHKP-C üyeleri" demeye başladı. Bu söylemleri ikna edici olmayınca, "marjinal" kavramına sığındı. "Kökü dışarda" vurguları ön plana çıktı. Aşina olduğumuz 'iç ve dış düşmanlar' türküsünü söyledi. Zelo örgütü keşfedildi. Faiz lobisinin işi olduğu belirtildi. Dışardan bir anda düğmeye basıldığını iddia etti! Demokrasinin sandıkta belirlendiğini açıkladı. % 50 oy alan bir parti olduklarını her konuştuğunda anlattı. RTE, gerçekleri örtbas etmeye ve yalan söylemeyi de ihmal etmedi. "Bunlar bayrak da yaktı", "bunlar başörtülü kızımıza da saldırdı", "bunlar camiye de içkiyle girdi" gibi yalanlara başvurdu.

Tüm ülkeye yayılan gösteriler kanla bastırıldı. Bolca biber gazı ve plastik mermi kullanıldı. Devletin terör güçleri yeterli görülmediği için, elleri

sopalı milisler devreye sokuldu. Yabancı öğrenciler "ajan" iddiasıyla gözaltına alındı. Biber gazı kapsülleriyle beyin travması geçirenler, testisleri parçalananlar oldu. Sekiz bini aşkın kişi yaralandı. 12 kişi gözünü kaybetti. 70 kişi ağır yaralandı. Binlerce kişi gözaltına alındı. Abdullah Cömert, 3 Haziran ve Ahmet Atakan 10 Eylül 2013'te Antakya'da öldürüldü. Ethem Sarısülük, 1 Haziran 2013'te Ankara'da polis Ahmet Şahbaz tarafından vuruldu. Komaya giren Ethem Sarısülük 14 Haziran'da yaşamını yitirdi. Mehmet Ayvalıtaş, 2 Haziran 2013'te İstanbul-Ümraniye'de üstüne sürülen arabanın altında can verdi. Ali İsmail Korkmaz, Eskişehir'de dövülerek öldürüldü. Medeni Yıldırım, 28 Haziran 2013'te Diyarbakır'ın Lice ilçesinde Jandarma kurşunlarına maruz kaldı ve yaşamını yitirdi. Berkin Elvan, 16 Haziran 2013'te Okmeydanı'nda polisin sıktığı gaz kapsülü sonucu komaya girdi ve 11 Mart 2014'te toprağa düştü. Gezi olayları boyunca, hastanelere, revirlere saldırıldı. İfade özgürlüğü ve gösteri yapma hakkı engellendi. Haksız ve usulsüz gözaltılar yapıldı. Yaşam hakkı, işyeri ve konut dokunulmazlığı ihlal edildi. Sağlık hakkı engellendi. Bütün bu uygulamaların adı faşizm idi. AKP hükümeti "ileri demokrasi" adına olağanüstü dönemleri aratmayan devlet terörüne imza atmıştı. RTE, 24 Haziran 2013'te Polis Akademisi mezuniyet töreninde yaptığı konuşmada, "polisimiz demokrasi testinden başarıyla geçmiştir. Adeta bir kahramanlık destanı yazmıştır" diyordu! "Kahramanlık destanı" yazan polisin Hakan Yaman'ı nasıl hedef aldığını anlatmam gerekiyor.

Hakan Yaman, iki çocuk babası ve servis şoförlüğü yapıyordu. Bazen öğrenci bazen personel taşıyordu. Abisi ile birlikte bu işi yapıyordu. Aslen Bingöl Kiğı'lı idi. 22 yıldan beri İstanbul Sarıgazi'de oturuyordu. Tarih 3 Haziran 2013'tü. Hakan, işini bitirip semtine dönmüştü. Eve gitmeden önce kahveye gitti. Arkadaşları ile oturup çay içti, sohbet etti. Saat 22:30 sularında eve gitmek için yola koyuldu. Evi çok uzakta değildi, birkaç sokak alt tarafta idi. Sarıgazi'de de Gezi protestoları yapılıyordu. Eylemler bir üst caddede oluyordu. Hakan, ara sokaklardan evine gitmeyi planlamıştı. Bir terslik olacağını düşünmüyordu. O sokakların birinde tenha ve boş bir arsanın olduğu yere kadar geldi. Arsanın yanında bir bina vardı. Hakan tam oradan geçmeye çalışırken, bir Toma çıktı köşeden. Gerisini Hakan'dan dinleyelim:

"Birkaç yüz metre ötede çevik kuvvet polisini gördüm. İlk başta tazyikli su sıktılar. Sonra karnıma bir biber gazı kapsülü geldi ama yere düşmedim. Yaklaşık beş polis gelip bana vurmaya başladı. Bir tanesi gözüme bir şey sokup gözümü çıkardı.

O sırada yerde hareket etmeden yatıyordum. Bir tanesinin 'Bu gitti, işini tamamen bitirelim' dediğini duydum. Beni 10-20 metre kadar sürükleyerek ateşe attılar. Sonra gittiler. Ateşten sürüklenerek çıktım. Daha sonra hastaneye kaldırıldım."

Kim bunlar? RTE'nin "kahraman polisleri". 5-6 kişi Hakan'ı tekmeliyor, gözünü çıkarıyor. Yapılan insanlık dışı işkence yeterli görülmediği için Hakan yanan ateşe atılıyor. Hakan, yerde tekmelenirken, işkence yapılıp gözü çıkarılırken o anları hayal meyal hatırlıyor. Hakan Yaman, Ayşe Arman'a o anları şöyle anlatıyor:

"Bir taraftan da kollarımla kendimi korumaya çalışıyorum. Ama ne fayda! Tekmeleye tekmeleye çenemi kırmışlar. Ben kendimi kaybetmişim. Elmacık kemiğim, tuzla buz olmuş. Gözümün iç duvarları, içe çökmüş. Burnumun üstü kopmuş. Delinmiş resmen, içi görünüyormuş, alnımdan bir parça kopmuş. Ben nasıl hayatta kaldım bilmiyorum. Ama ben özel değilim, burada kaç kişiyi bu hale getirdiler biliyor musunuz? Benim gibi kaç kişiye orantısız güç kullandılar. Ama onlar konuşmuyorlar, çünkü devlete güvenmiyorlar, nasıl olsa sonuç çıkmaz diye. Yolda yürürken işe giderken, kimi yakalasalar dövdüler, resmen işkence yaptılar. Kafamın sol tarafında sağlam yer kalmamıştı. Sonra da destan yazdılar öyle mi? Polisin yazdığı böyle bir destan işte!"

Hakan'a bu işkenceyi yapan beş çevik kuvvet ve bir sivil polis. O anları bir kişi binanın üst katından cep telefonu ile videoya çekiyor. Videoyu çeken çocuk o anları Hakan'a anlatıyor. Hakan'ın hatırlamadığını olayın tanığı anlatıyor. Polisin Hakan'a yaptıklarını görenler var ama hiç kimse korkudan müdahale etme gereği duymuyor. Hakan, ateşin içine atıldığında baygın. Ama ateş Hakan'ın kendine gelmesini sağlıyor. Vücudu yanmasına rağmen kalkamıyor yerinden. Ölü numarası yapıyor. Sonra gözlerini açıyor. Ama bir gözü görmüyor. Diğer gözü ise bulanık görüyor. İki ışık görüyor. Bu iki ışık Toma'nın farları. Tüm acılara rağmen 4-5 dakika daha kalıyor ateşin içinde. Ve Hakan, Toma'nın gittiğine emin olduktan sonra ateşin içinden sürünerek çıkıyor. Bir iki adım attıktan sonra, iki kişi koluna girip bir binanın içine sokuyor Hakan'ı. Epey bir beklemeden sonra hastaneye götürüyorlar. Hastaneyi polis çembere almış! Hastaneye gelen yararlılar sorgulanıyor! Hakan, karşısına çıkan ilk polise yalan söylüyor ve yol kavgasında yaralandığını söylüyor. Polis, "Emin misin?" diye soruyor. Hakan, "Eminim!" cevabını veriyor. Polis ikna oluyor ve Hakan'ı bir ambulansa koyup Kartal Araştırma Hastanesi'ne gönderiyorlar. Hakan, hastanede abisini ilk gördüğü anda olayı polisin yaptığını anlatıyor. Doktorlar, Hakan'ın yakınlarına "her şeye hazırlıklı olun!" diyor. 14 gün hastanede yatıyor Hakan. Bir göz tamamen gitmiş, öbüründe yüzde 80 görme kaybı var. Çene kırık, burun kırık, ucu kopuk, yüzünün sol tarafı neredeyse yeniden yapılıyor, protez göz takılıyor. Altı tane ameliyat geçiriyor Hakan. Önünde iki ameliyatı daha var.

Hakan'ın avukatı savcılığa başvuruyor. Soruşturma başlatılıyor. Olay anında Hakan'a uygulanan vahşeti videoya çeken kişi tanık olarak ifade veriyor. Savcılık, bölgede görev yapan polislerin listesini istiyor. Her zaman kullanılan yöntemler devreye giriyor. Görmedik, duymadık, bilmiyoruz! Olayın üzerinden on sekiz ay geçmesine rağmen soruşturma halen devam ediyor. "Kahraman polisler"in kimlikleri bir türlü tespit edilemiyor! Olayla ilgili açılan idari soruşturma herhangi bir sonuca ulaşamadan kapatılıyor! TOMA'nın numarasının görüntülerde tespit edilmesine rağmen, İstanbul polis yetkilileri, söz konusu TOMA'nın yanında görev yapan polislerin kimliklerini ortaya çıkaramıyor! Her zaman olduğu gibi Gezi eylemlerinde de, polislerin gerçekleştirdiği insan hakları ihlalleri ile ilgili soruşturmalar geciktiriliyor. Deliller karartılıyor. "Destan" yazan polisler görevlerini yapmaya devam ediyor!

Hakan Yaman, avukatı aracılığıyla Uluslararası Af Örgütü ile bağ kuruyor. Uluslararası Af Örgütü, Gezi eylemlerini mercek altına almıştı. Gezi eylemleri sırasında Türkiye araştırmacıları İstanbul'daydı. İstanbul Şubesi revir olarak kullanıldı.

Gezi eylemleri ile ilgi ilk rapor Eylül 2013'te yayınlandı. İkinci Gezi Raporu Haziran 2014'te yayınlandı.

2014'te Uluslararası Af Örgütü, dünyadan 15 hak ihlali vakası belirledi. Türkiye'den de Hakan Yaman olayının takibine ve dünyaya duyurulmasına karar verildi. Hakan Yaman olayında iki farklı yöntem uygulandı; biri bu travmayı yaşayan Hakan'a destek mektupları gönderildi. İkinci olarak, Hakan Yaman'ın olayının aydınlatılması için Adalet Bakanlığı'na suçlu polislerin yakalanması için talepte bulunma dilekçeleri gönderildi. Bütün dünyadan Hakan Yaman'a mektup yağdı. Şu ana kadar Hakan Yaman'ın failleri nin bulunması için 18 bin imza toplandı. Uluslararası Af Örgütü, Hakan Yaman'ın olayının duyurulması, toplantılar yapmak amacıyla Hakan Yaman'ı 26 Ekim-14 Kasım 2014 tarihleri arasında Avrupa'ya davet etti. Fransa, Belçika, Hollanda'dan sonra Hakan Yaman Almanya'ya geldi. Hakan'ın ilk durağı

Berlin'di. Berlin'de Uluslararası Af Örgütü Almanya Seksiyonu'nda basın toplantısı yapıldı. Alman Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu ile Hakan Yaman bir araya geldi. 11 Kasım'da Allmende'de (Alternatif Göçmen Politikaları ve Kültür Evi) bir toplantı yapıldı. Hakan Yaman, yaşadıklarını ve dava sürecini anlattı. Hakan Yaman, uluslararası dayanışmayı önemsediğini, şimdiye kadar binlerce mektup aldığını, sonuna kadar gideceğini, kaybedecek hiçbir şeyinin olmadığını, amacının faillerin açığa çıkartılması olduğunu ve kendisinin çektiği acıların başkalarının çekmemesi için mücadele ettiğini anlattı. Toplantıda ayrıca Ali İsmail Korkmaz'ın avukatı Tonguç Cankurt da, Türkiye'deki hak ihlallerini ve Ali İsmail Korkmaz'ın dava sürecini anlattı. Toplantı izleyiciler tarafından ilgiyle izlendi. Almanya'da Hakan Yaman'ın ikinci durağı Hamburg'du. Hamburg'da da toplantı yapıldı.

Yazıya koyduğum başlık, benim attığım bir başlık değil. Uluslararası Af Örgütü'nün Hakan Yaman hakkında açtığı kampanyanın başlığıdır. Hakan Yaman'ın mücadelesi haklıdır, desteklenmelidir. Elbette hayatı karartılan, işkence gören, polis şiddetine maruz kalan sadece Hakan Yaman değildir. Hakan Yaman, çektiği tüm acılara rağmen susmuyor, hakkını arıyor. Faillerin ortaya çıkması için çabalıyor. Uluslararası Af Örgütü, Hakan'ın mücadelesine destek veriyor, kampanya yürütüyor. Polis şiddetine maruz kalan, kötü muamele gören her birey hak aramayı öğrenmelidir. Hakan Yamanlar çoğalmalıdır. Hak arama bilinci, toplumsal ilerleme ve gerçek demokrasiye duyulan ihtiyacın bir sonucudur.

Türkiye'de ki hukuk sistemi karanlıkların üzerini örten bir işleve sahiptir. Hukuk güvenlik cinayetine dönüşmüş durumdadır. Devlet görevlileri delilleri karartıyor. Kim kimi yargılıyor sorusu akla geliyor! Bu sistem devam ettiği sürece, gerçek hukukun uygulanması mümkün değildir. Gerçek bir hukukun uygulanması için de, mücadele etmekten başka bir seçenek yok. Türkiye'de ve dünyada ne çok acılar yaşanıyor. İnsan bunlara kayıtsız kalabilir mi? Her insan tek başına güçsüzdür, ince bir çubuk gibidir, ama eğer bu ince çubuklar birbirine sıkıca bağlanırsa, hiç kimse ortaya çıkan süpürgeyi, her türlü pisliği süpürmekten alıkoyamaz.

Ne yazık ki, bedel ödenmeden, acılar yaşanmadan, mücadele etmeden, karanlıklar aydınlanmıyor. Geçerken günler düşmana inat yıkılmamalı insan. Esas mesele bu.

Aralık 2014 ✎

Koş çocuk koş

Sadık TORAMAN

Koş çocuk koş
Hayat yuvarlanmış tencere gibi geliyor
Kapaklanmasın düşlerine
Sirenler çalıyor bak
Sığınağa in bırak çantanı
Kitapların düşsün toplama sakın
Tanklar geliyor
Kurtar kendini içimden
Bağır yüreğinle acıya sağır kulaklara
Mermilere yetişsin sesin
Sıyır kollarını minik ellerini
Bir balon takılır gözlerine
Aldırma koş
Koş çocuk koş
Vurmasınlar seni gözlerimin önünde
Karanlık sokağa sığın
Tanır ayaklarını belki
Tutma sakın büyük yüreğini koş
Durmak için koş
Yaşamak için koş
Benim için koş çocuk
Vurmasınlar seni gözlerimin önünde
Bana bir şey sorma
Nerde duracağını bilmiyorum
Söz sana çocuk koşarım arkandan
Sana düşürdüğün çantanla
Gözüne takılan balonla yetişirim
Büyük yüreğine dokunurum
Hele sabah olsun
Hele güneş doğsun
Bak nasıl sarılacağım sana
Akan gözyaşını silerim
Söz sana çocuk söz bende koşarım ✎

KATLEDİLİŞİNİN SEKİZİNCİ YILDÖNÜMÜNDE

Hrant'ı Anıyoruz

Hrant Dink sekiz yıl önce, 19 Ocak 2007'de, tetikçi Ogün Samast tarafından katledildi. Aradan sekiz yıl geçmesine rağmen tetikçilerin arkasında bulunan örgüt ortaya çıkarılamadı. Tetikçiler hakkında dava açıldı. Yargılamalar sonucunda mahkeme, Hrant'ın katledilmesinde örgütlü bir yapının olmadığına karar verdi. Ancak bu karar Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından bozuldu. Yargıtay, sanıkların "suç işlemek amacıyla oluşturulan örgüt"e üye olduklarını ve yargılamanın bu temelde yapılması gerektiğini belirtti. Temmuz 2014'te, Anayasa Mahkemesi, Dink ailesinin bireysel başvurusunu karara başladı. Dink cinayetinde *"etkili soruşturma yapılmadığı"*nı belirten Anayasa Mahkemesi, Dink ailesinin haklarının ihlal edildiğine karar verdi. Bu karar önemli bir gelişmeydi. Yargıtay'ın bozma kararından sonra yeniden yargılama başladı. Ancak Yargıtay'ın bozma kararından on yedi ay sonra, mahkeme Yargıtay'ın bozma kararına uyulmasına karar verdi. Mahkemenin geç verdiği karar, gelecekte yargılamanın nasıl yapılacağının bir habercisiydi. Temmuz 2014'te HSYK 3. Dairesi, Hrant Dink'in öldürülmesinde sorumlulukları bilinen emniyet görevlilerinin soruşturulmasına izin verdi. Böylece kimi kamu görevlilerinin yargı önüne çıkarılmasının yolu açıldı. Bağlanan taşlar, Hrant davasının sekizinci yılında yerinden oynamaya başladı.

Hrant, hayatı boyunca işçi ve emekçilerin millet-milliyet, din-ırk temelinde bölünmesini en büyük kötülük olarak görüyordu. Birbirlerine karşı kışkırtılan halkların gerçek anlamda kardeşliğinin sağlanması için mücadele ediyordu. Hrant'ın hedef haline gelmesinin başlangıç noktası Atatürk'ün manevi kızı Sabiha Gökçen hakkında yaptığı haberdi. Burjuva medyanın bu habere yer vermesi ve ardından Genelkurmay Başkanlığı'nın açıklama yapması ile Hrant hedef tahtasına konuldu. Hrant'ın bu dönemde yazdığı yazılar, söylediği sözler mercek altına alındı. Özellikle Ermeni soy-

kırımı tartışmalarındaki söylemleri ve yazdıkları medyanın gündemine oturdu. Sabiha Gökçen haberinden sonra yazıları tarandı, istismar edilecek bir yazı bulundu. "Türklüğü aşağıladığı" iddiasıyla dava açıldı. Bilirkişi raporlarında, adı geçen yazıda, Türklüğü aşağılama kastının olmadığı, aksine Ermenileri eleştirdiği belirtilmesine rağmen Hrant mahkûm edildi. Bu süreçte Dink sürekli olarak 'Türklüğü aşağıladığı için yargılanan Ermeni gazeteci' olarak kamuoyuna sunuldu. Hrant, ırkçı tehditler, nefret gösterileri ve hedef gösterilmesinin ardından katledildi. Perde arkasındakilerin kimler olduğu, hangi "derin" güçlerin bu cinayetin önünü açtığı kısa sürede ortaya çıktı. Cinayetten polisin de jandarmanın da MİT'in de haberi vardı ve hiçbiri tek bir önlem almamıştı. Bugün artık Hrant'ın katledilmesinde, hangi gücün ne pozisyonda olduğu, cinayetin nasıl işlendiği büyük ölçüde ortaya çıkmış durumdadır. Bilinmeyen şey; tetikçilerin eline silahı tutuşturanların somut olarak bulunmasıdır. Bunun olması için de şimdiye kadar yapılmayan ve Dink ailesi ve avukatlarının ısrarla talep ettiği şeyin yapılması gerekiyor: Cinayeti önceden bildiği halde önlem almayan kamu görevlilerinin, tetikçilerle birlikte yargılanması. Ancak yargı ve siyasi irade, bunu sağlayacak adımları atmada ayak diriyor. Maddi gerçeğin ortaya çıkmaması için gereken her şey yapılıyor.

Hrant'ı susturmak için öldürdüler! Hrant'ı susturduğunu düşünenler yanılıyor. Hrant fiziken aramızda değil ama Hrant konuşmaya devam ediyor. Hrant şimdi çok daha yüksek sesle konuşuyor. Onun savunduğu görüşlere, onun sağlığında kulak vermeyen pek çok insan, bugün onun neden öldürüldüğü sorusuna cevap arıyor. Onun neleri savunduğunu öğreniyor, o görüşlere sahip çıkıyor. Ülkelerimizin ilerici, demokrat, devrimci, komünist insanları da "Hepimiz Hrant Dink'iz!", "Hepimiz Ermeniyiz!" şiarlarını haykırarak Hrant'a sahip çıkıyor.

Hrant Dink'in hunharca katli, bardağı taşıran son damla, yeni bir sürecin yolunu açan bir başlangıç oldu. Irkçı-faşistler, kaldırdıkları taşı bu kez ayaklarına düşürdüler.

Hrant, katledilişin sekizinci yılında, mücadelemizde yaşıyor, yaşayacak!

Bu sayımızda Hrant'ın öldürüldüğü gün Agos'ta yayınlanan son yazısını ve Hrant Dink 'in biyografisini Ermenice dilinde yayınlıyoruz.

Aralık 2014

Ruh halimin güvercin tedirginliği

Hrant DİNK
(19 Ocak 2007)

Başlangıcında, "Türklüğü aşağılamak" suçlamasıyla Şişli Cumhuriyet Savcılığı'nca hakkımda başlatılan soruşturmadan tedirginlik duymadım. Bu ilk değildi. Benzer bir davaya zaten Urfa'dan aşinaydım. 2002 yılında Urfa'da gerçekleşen bir konferansta yaptığım konuşmada "Türk olmadığımı... Türkiyeli ve Ermeni olduğumu" söylediğim için "Türklüğü aşağılamak" suçlamasıyla üç yıldan beri yargılanıyordum.

Duruşmaların gidişatından dahi habersizdim. Hiç ilgilenmiyordum. Urfa'dan avukat arkadaşlar gıyabımda yürütüyorlardı celseleri. Şişli Savcısı'na gidip ifade verdiğimde de hayli umursamazdım. Sonuçta yazdığıma ve niyetime güveniyordum. Savcı, yazımın sadece birbaşına hiç bir şey anlaşılmayan o cümlesini değil, yazının bütününü değerlendirdiğinde, benim "Türklüğü aşağılamak" gibi bir niyetimin bulunmadığını kolaylıkla anlayacaktı ve bu komedi de bitecekti. Soruşturma sonunda bir dava açılmayacağına kesin gözüyle bakıyordum.

Kendimden emindim

Ama hayret işte! Dava açılmıştı. Yine de iyimserliğimi kaybetmedim. O kadar ki, telefonla canlı olarak bağlandığım bir televizyon programında, beni suçlayan avukat Kerinçsiz'e "Çok heveslenmemesini, bu davadan herhangi bir ceza yemeyeceğimi, eğer ceza alırsam bu ülkeyi terk edeceğimi" dahi dile getirdim. Kendimden emindim, gerçekten yazımda Türklüğü aşağılamak gibi bir niyetim ve kastım - hiç ama hiç - yoktu. Dizi yazılarımın tamamını okuyanlar bunu çok net olarak anlayacaklardı. Nitekim işte, bilirkişi olarak tayin edilen İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden oluşan üç kişilik he-

yetin mahkemeye sunmuş olduğu rapor da bunun böyle olduğunu gösteriyordu. Endişelenmem için bir sebep yoktu, davanın şu ya da bu aşamasında muhakkak yanlıştan dönülecekti.

"Ya sabır" çeke çeke...

Ama dönülmedi. Savcı, bilirkişi raporuna rağmen cezalandırılmamı istedi. Ardından da hâkim altı ay mahkûmiyetime karar verdi. Mahkûmiyet haberini ilk duyduğumda, kendimi, dava süresi boyunca beslediğim ümitlerimin acı tazyiki altında buldum. Şaşkındım... Kırgınlığım ve isyanım had safhadaydı. "Bak şu karar bir çıksın, bir beraat edeyim, siz o zaman bu konuştuklarınıza, yazdıklarınıza nasıl pişman olacaksınız" diye dayanmıştım günlerce, aylarca. Davanın her celsesinde "Türkün kanı zehirlidir" dediğim dile getiriliyordu gazete haberlerinde, köşe yazılarında, televizyon programlarında. Her seferinde "Türk düşmanı" olarak biraz daha meşhur ediliyordum. Adliye koridorlarında üzerime saldırıyordu faşistler, ırkçı küfürlerle. Pankartlarla hakaretler yağdırıyorlardı. Yüzlerceyi bulan ve aylardır yağan telefon, e-mail, mektup tehditleri her seferinde biraz daha artıyordu. Tüm bunlara "Ya sabır" çekip, beraat kararını bekleyerek dayanıyordum. Karar açıklandığında nasıl olsa gerçek ortaya çıkacak ve bu insanlar yaptıklarından utanacaklardı.

Tek silahım samimiyetim

Ama işte karar çıkmıştı ve tüm ümitlerim yıkılmıştı. Gayrı, bir insanın olabileceği en sıkıntılı konumdaydım. Hâkim "Türk Milleti" adına karar vermişti ve benim "Türklüğü aşağıladığımı" hukuken tescillemişti. Her şeye dayanabilirdim ama buna dayanmam mümkün değildi. Benim anlayışımla, bir insanın birlikte yaşadığı insanları etnik ya da dinsel herhangi bir farklılığı nedeniyle aşağılaması ırkçılıktı ve bunun bağışlanır bir yanı olamazdı. İşte bu ruh haliyle, kapımda hazır bekleyen ve "Daha önce dile getirdiğim gibi ülkeyi terk edip etmeyeceğim"i teyit etmek isteyen basın ve medyadan arkadaşlara şu açıklamada bulundum: "Avukatlarıma danışacağım. Yargıtay'da temyize başvuracağım ve gerekirse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne de gideceğim. Bu süreçlerden herhangi birinden aklanamazsam ülkemi terk edeceğim. Çünkü böylesi bir suçla mahkûm olmuş birinin benim kanaatimce aşağıladığı diğer yurttaşlarla birlikte yaşama hakkı yoktur." Bu sözleri dile getirirken yine her zamanki gibi duygusaldım. Tek silahım samimiyetimdi.

Kara mizah

Ama gelin görün ki beni Türkiye insanının gözünde yalnızlaştırmaya ve açık hedef haline getirmeye çalışan derin güç, bu açıklamama da bir kulp buldu ve bu kez de yargıyı etkilemeye çalışmaktan hakkımda dava açtı. Üstelik bu açıklamayı tüm basın ve medya vermişti ama onların gözüne batan ille de AGOS'takiydi. AGOS sorumluları ve ben, bu kez de yargıyı etkilemekten yargılanır olduk. "Kara mizah" dedikleri bu olsa gerek. Ben sanığım, bir sanıktan daha fazla kimin yargıyı etkileme hakkı olabilir ki? Ama bakın şu komikliğe ki sanık bu kez de yargıyı etkilemeye çalışmaktan yargılanıyor.

"Türk Devleti adına"

İtiraf etmeliyim ki Türkiye'deki "Adalet sistemi"ne ve "Hukuk" kavramına olan güvenimi fazlasıyla yitirmiş durumdaydım. Nasıl yitirmeyeyim? Bu savcılar, bu hâkimler üniversite okumuş, hukuk fakültelerini bitirmiş insanlar değiller mi? Okuduklarını anlayacak kapasitede olmaları gerekmiyor mu? Ama gelin görün ki, bu ülkenin Yargı'sı birçok devlet adamının ve siyasetçinin de dile getirmekten çekinmediği gibi bağımsız değil. Yargı yurttaşın haklarını değil, Devlet'i koruyor. Yargı yurttaşın yanında değil, Devlet'in güdümünde. Nitekim şundan bütünüyle emindim ki, hakkımda verilen kararda da her ne kadar "Türk Milleti adına" deniyor olsa da, şu çok açık ki "Türk Milleti adına" değil, "Türk Devleti adına" verilmiş bir karardı bu. Dolayısıyla, avukatlarım Yargıtay'a başvuracaklardı, ama bana haddimi bildirmeye karar vermiş derin güçlerin orada da etkili olmayacaklarının garantisi neydi? Hem sonra zaten, Yargıtay'dan hep doğru kararlar mı çıkıyordu? Azınlık Vakıfları'nın mülklerini ellerinden alan haksız kararlara aynı Yargıtay imza atmamış mıydı?

Başsavcının çabasına rağmen

Nitekim işte başvuruda bulunduk da ne oldu? Yargıtay Başsavcısı tıpkı bilirkişi raporunda olduğu gibi suç unsuru bulunmadığını belirtti ve beraatimi istedi ama Yargıtay yine de beni suçlu buldu. Ben yazdığımdan ne kadar eminsem Yargıtay Başsavcısı da o kadar okuyup anladığından emindi ki, karara da itiraz etti ve davayı Genel Kurul'a taşıdı. Ama ne diyeyim ki, bana haddimi bildirmeye soyunmuş olan ve muhtemelen de davamın her kademesinde bilemeyeceğim yöntemlerle varlığını hissettiren o büyük güç, işte yine perde arkasın-

Ne yazık ki artık eskisinden daha fazla tanınıyorum ve insanların "A bak, bu o Ermeni değil mi?" diye bakış fırlattığını daha fazla hissediyorum. Ve refleks olarak da başlıyorum kendi kendime işkenceye. Bu işkencenin bir yanı merak, bir yanı tedirginlik. Bir yanı dikkat, bir yanı ürkeklik. Tıpkı bir güvercin gibiyim...

daydı. Nitekim Genel Kurul'da da oy çokluğuyla benim Türklüğü aşağıladığım ilan edildi.

Güvercin gibi

Şu çok açık ki, beni yalnızlaştırmak, zayıf ve savunmasız kılmak için çaba gösterenler, kendilerince muratlarına erdiler. Daha şimdiden, topluma akıttıkları kirli ve yanlış bilginin tesiriyle Hrant Dink'i artık "Türklüğü aşağılayan" biri olarak gören ve sayısı hiç de az olmayan önemli bir kesim oluşturdular. Bilgisayarımın güncesi ve hafızası bu kesimdeki yurttaşlar tarafından gönderilen öfke ve tehdit dolu satırlarla yüklü. (Bu mektuplardan birinin Bursa'dan postalandığını ve yakın tehlike arz etmesi açısından da hayli kaygı verici bulduğumu ve tehdit mektubunu Şişli Savcılığı'na teslim etmeme rağmen bugüne değin herhangi bir sonuç alamadığımı yeri gelmişken not düşeyim.) Bu tehditler ne kadar gerçek, ne kadar gerçek dışı? Doğrusu bunu bilmem elbette mümkün değil. Benim için asıl tehdit ve asıl dayanılmaz olan, kendi kendime yaşadığım psikolojik işkence. "Bu insanlar şimdi benim hakkımda ne düşünüyor?" sorusu asıl beynimi kemiren. Ne yazık ki artık eskisinden daha fazla tanınıyorum ve insanların "A bak, bu o Ermeni değil mi?" diye bakış fırlattığını daha fazla hissediyorum. Ve refleks olarak da başlıyorum kendi kendime işkenceye. Bu işkencenin bir yanı merak, bir yanı tedirginlik. Bir yanı dikkat, bir yanı ürkeklik. Tıpkı bir güvercin gibiyim... Onun kadar sağıma soluma, önüme arkama göz takmış durumdayım. Başım onunki kadar hareketli... Ve anında dönecek denli de süratli.

İşte size bedel

Ne diyordu Dışişleri Bakanı Abdullah Gül? Ne diyordu Adalet Bakanı Cemil Çiçek? "Canım, 301'in bu kadar da abartılacak bir yanı yok. Mahkûm olmuş hapse girmiş biri var mı?" Sanki bedel ödemek sadece hapse girmekmiş gibi... İşte size

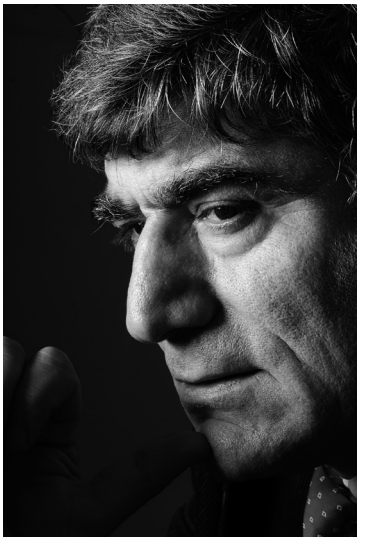

bedel... İşte size bedel... İnsanı güvercin ürkekliğine hapsetmenin nasıl bir bedel olduğunu bilir misiniz siz ey Bakanlar..? Bilir misiniz..? Siz, hiç mi güvercin izlemezsiniz?

"Ölüm-Kalım" dedikleri

Kolay bir süreç değil yaşadıklarım... Ve ailece yaşadıklarımız. Ciddi ciddi, ülkeyi terk edip uzaklaşmayı düşündüğüm anlar dahi oldu. Özellikle de tehditler yakınlarıma bulaştığında... O noktada hep çaresiz kaldım. "Ölüm-Kalım" dedikleri bu olsa gerek. Kendi irademin direnişçisi olabilirdim ama herhangi bir yakınımın yaşamını tehlike altına atmaya hakkım yoktu. Kendi kahramanım olabilirdim, ama bırakın yakınımı, herhangi bir başkasını tehlikeye atarak, yiğitlik yapmak hakkına sahip olamazdım. İşte böylesi çaresiz zamanlarımda, ailemi, çocuklarımı toplayıp, onlara sığındım ve en büyük desteği de onlardan aldım. Bana güveniyorlardı. Ben nerede olursam onlar da orada olacaktı. "Gidelim" dersem geleceklerdi, "Kalalım" dersem kalacaklardı.

Kalmak ve direnmek

İyi de, gidersek nereye gidecektik? Ermenistan'a mı? Peki, benim gibi haksızlıklara dayanamayan biri oradaki haksızlıklara ne kadar katlanacaktı? Orada başım daha büyük belalara girmeyecek miydi? Avrupa ülkelerine gidip yaşamak ise hiç harcım değildi. Şunun şurasında üç gün Batı'ya gitsem, dördüncü gün "Artık bitse de dönsem" diye sıkıntıdan kıvranan ve ülkesini özleyen biriyim, oralarda ne yapardım? Rahat bana batardı! "Kaynayan cehennemler"i bırakıp, "Hazır cennetler"e kaçmak her şeyden önce benim yapıma uygun değildi. Biz yaşadığı cehennemi cennete çevirmeye talip insanlardandık. Türkiye'de kalıp yaşamak, hem bizim gerçek arzumuz, hem de Türkiye'de demokrasi mücadelesi veren, bize destek çıkan, binlerce tanıdık tanımadık dostumuza olan saygımızın gereğiydi. Kalacaktık ve direnecektik. Bir gün gitmek mecburiyetinde kalırsak ama... Tıpkı 1915'teki gibi çıkacaktık yola... Atalarımız gibi... Nereye gideceğimizi bilmeden... Yürüyerek yürüdükleri yollardan... Duyarak çileyi, yaşayarak ızdırabı... Öylesi bir serzenişle işte, terk edecektik yurdumuzu. Ve gidecektik yüreğimizin değil, ama ayaklarımızın götürdüğü yere... Her neresiyse.

Ürkek ve özgür

Dilerim böylesi bir terk edişi hiç ama hiç yaşamak mecburiyetinde kalmayız. Yaşamamak için fazlasıyla umudumuz, fazlasıyla da nedenimiz var zaten. Şimdi artık Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruyorum. Bu dava kaç yıl sürer, bilemem. Bildiğim ve beni bir miktar rahatlatan gerçek şu ki, hiç olmazsa dava bitene kadar Türkiye'de yaşamaya devam edeceğim. Mahkemeden lehime bir karar çıkarsa kuşkusuz çok daha sevineceğim ve bu da demektir ki artık ülkemi hiç terk etmek zorunda kalmayacağım. Muhtemelen 2007 benim açımdan daha da zor bir yıl olacak. Yargılanmalar sürecek, yeniler başlayacak. Kim bilir daha ne gibi haksızlıklarla karşı karşıya kalacağım? Ama tüm bunlar olurken şu gerçeği de tek güvencem sayacağım. Evet, kendimi bir güvercinin ruh tedirginliği içinde görebilirim, ama biliyorum ki bu ülkede insanlar güvercinlere dokunmaz. Güvercinler kentin ta içlerinde, insan kalabalıklarında dahi yaşamlarını sürdürürler. Evet, biraz ürkekçe ama bir o kadar da özgürce.

...kendimi bir güvercinin ruh tedirginliği içinde görebilirim, ama biliyorum ki bu ülkede insanlar güvercinlere dokunmaz. Güvercinler kentin ta içlerinde, insan kalabalıklarında dahi yaşamlarını sürdürürler. Evet, biraz ürkekçe ama bir o kadar da özgürce.

AGOS, Sayı: 564

Կենսագրութիւն

Հրանդ Տինք ծնած է 15 Սեպտեմբեր 1954-ին Մալաթիոյ մէջ: Հինգ տարեկանին ընտանիքը Իսթանպուլ տեղափոխուեցաւ: Հօրն ու մօր բաժանման պատճառով ինքը եւ երկու եղբայրները Կետիկփաշայի Հայ բողոքական եկեղեցւոյ մանկապարտէզը գիշերօթիկ ճաւլ սկսան: Երեք եղբայր նախակրթարանի ուսումը նոյն եկեղեցւոյ պատկանող Ինճիրտիպի Նախակրթարանը շարունակեցին, իսկ ամառներն ալ դպրոցին Թուզլայի քամփին մէջ անցուցին: Հրանդը միջնակարգի կրթութիւնը Պէզճեանի միջ ստացաւ, իսկ լիսէն Սուրբ Խաչ Դպրեվանքի մէջ գիշերօթիկ ըլլալով ուսանեցաւ եւ վերջին տարին Շիշլի Լիսէէն շրջանաւարտ եղաւ:

Հրանդ նախակրթարանէն ծանօթացած Հայ Վարդօ գերդաստանէն Սիլտփի ծնած Րաքէլ Եաղպասանին հետ ամուսնացաւ եւ երեք զաւակ ունեցան: Ան Իսթանպուլի Գիտական Ֆաքիւլթէի Կենդանաբանական բաժնի եւ յաջորդաբար փիլիսոփայական բաժնի մէջ ուսումը ստացաւ, սակայն իր «Կենսաբանութեան փիլիսոփայութեան» ամպիոնի երազները լքեց Թուրքիոյ մէջ ծաւալող ձախակողմեան քաղաքականութեան մէջ մղած գործօն պայքարին պատճառով: Քաղաքական գործունէութիւններուն իր հայկական ծագումին հետ կապերը խզելու եւ Հայ համայնքին ասկէ ճսաս կրելու մտահոգութիւնով, անունը դատարանի որոշումով «Ֆըրաթ»ի փոխեց:

Հրանդ Տինք եւ կողակիցը Րաքէլ, այս շրջանին իրենց հասած Թուզլայի Մանկանց Քամփին վարչութիւնը ստանձնեցին եւ մեծ թիւով անտէր Հայ մանկանց տէր կանգնեցան: Թուզլայի Քամփին մէջ «Հայ մարտիկներ կը մարզուին» մեղադրանքով քամփին Պետութեան կողմէ ձեռք դրուեցաւ եւ Տինք քաղաքական տեսակէտներուն պատճառով երեք անգամ հարցաքննուեցաւ եւ բանտարկուեցաւ:

Տինք իր եղբայրներուն հետ գրավաճառի խանութ մը բացաւ: 90-ական թուականներուն «Մարմարա» Հայերէն Թերթին մէջ «Ջութակ» ծածկանունով Հայոց մասին Թուրքիոյ մէջ լոյս տեսնող գիրքերուն քննադատականները գրել սկսաւ: 5 Ապրիլ 1996-ին հիմնադրեց «Ակօս» լրագիրը, որ Իսթանպուլի մէջ Թրքերէն-Հայերէն հրատարակուող առաջին շաբաթաթերթ ըլլալով պատմութեան անցաւ: Երկու լեզուի մէջ ալ գործածուող «արօրին հողին մէջ բացած, մէջը հունտ ցանուող, առատութիւն պտղթկացող» իմաստը կրող «Ակօս» , այս առատութեան եւ միասնականութեան զուգահեռ հրատարակչական քաղաքականութիւն մը որդեգրեց: «Ակօս»ի բուն նպատակը թրքահայ համայնքին մայրենի լեզուն չգիտցողներուն հասնիլ, կառավարութեան հետ ունեցած հարցերը իր ձայնով արտայայտելով հասարակաց կարծիքին աջակցութիւնը ստանալ եւ հայ մշակոյթն ու պատմութիւնը բուն ակէն Թուրք ժողովուրդին ծանօթացնել էր:

«Ակօս» իր ձախակողմեան եւ հակադիր ուղիով ուշադրութիւն գրաւելէ զատ, Թուրքիոյ Հայոց համայնքին մէջ ալ տիրող կաղացող կառոյցին քննադատութիւններ բերելով աշխարհականալուն եւ թափանցկանալուն կարեւորութիւնը շեշտեց, եւ մասնաւորաբար Հրանդ Տինքին բերնէն տարբեր այլընտրանքային ժողովրդական ծրագիրներ առաջարկեց:

Հրանդ, որ «Ակօս»ի հրատարակութեան կեանքին մէջ նոր հորիզոններ յղացող արտայայտութիւններով հասարակութեան

ուշադրութիւնը գրաւեց, «Ենի Եիւզեըլ», եւ «Պիրկիւն» թերթերուն մէջ ալ իբրեւ գրող՝ անկիւն գրաւեց: Ան օրակարգի վրայ բերաւ Թուրքիոյ եւ Հայաստանի միջեւ դրացիական յարաբերութիւններուն հաստատուիլը, սահմանին բացուիլը, Թուրքիոյ ժողովրդականացման ժամանակամիջոցին նեցուկ կանգնուիլը եւ 1915-ի դէպքերու ընթացքին մեռնողներու առնչութեամբ վիրաւորիչ թուաբանական հասկացողութեան փոխարէն, մահացողներու վրայէն փոխադարձաբար երկու ժողովուրդին արժանապատուութիւնը առաջնահերթ նկատող փոխադարձ ոճով արտայայտութիւններու յղացումը, նիւթին մասին կառավարութեան պաշտօնական արտայայտութենէն անջատ՝ տարբեր հրատարակութիւններուն ալ ընթացք տալու նիւթը: Տինք մասնակցեցաւ Ամերիկայի, Աւստրալիոյ, Եւրոպայի եւ Հայաստանի մէջ բազմաթիւ բանախօսութիւններու, հայկական ինքնութեան եւ Թուրք-Հայ յարաբերութեանց մասին Հայոց աշխարհի եւ պատմութեան ընթացքին իրենց ունեցած տխուր դերին առնչութեամբ զանազան արեւմտեան երկիրներու մէջ հարցուփորձող ընթացքներու սկսելուն պատճառ դարձաւ:

Տինք Թիրախ ցոյց տալու արշաւներ եւ Դատեր

2002ին Ուրֆայի մէջ մասնակցած դասախօսութեան մը ընթացքին ըրած խօսակցութեան պատճառով բացուած դատէն 9 Փետրուար 2006ին ազատ արձակուեցաւ, բայց բուն դատական խտացման սկզբնակէտը, Աթաթիւրքին որդեգիրը Սապիհա Կէօքճէնին ծագումով Հայ ըլլալը եւ Հայաստանի մէջ ազգականներ ունենալուն մասին 6 Սեպտեմբեր 2004ին իր ստորագրութեամբ «Ակօս»ի մէջ հրատարակուող «Սապիհա Կէօքճէն»ի լուրը պատճառ եղաւ: «Սապիհա-Խաթունին Գաղտնիքը» խորագրով տրուող լուրին մէջ Այնդապ ծնած Հայաստանի քաղաքաղի Հռիփսիմէ Սեպիլճիեան Կազալեան, կը պնդէր թէ ինք Կէօքչէնին եղբօր աղջիկն էր եւ Աթաթիւրքի հոգեզաւակը՝ Սապիհա Կէօքչէն իրականութեան մէջ որբանոցէն առնուած Հայ որբուհի մըն էր:

Այս լուրը 21 Փետրուար 2004ին Հիւրրիյէթ լրագրի գլխագիրով «Սապիհա Կէօքճէն՞ թէ՝ Խաթուն Սեպիլճիեան» խորագրով տրուելէ վերջ 22 Փետրուար 2004ին Սպայակոյտի Ընդհանուր Քարտուղարութիւնը խիստ բացատրութիւն մը հրատարակեց «Ան Թրքական բանակին առաջին կին ռազմական օդաչուն ըլլալով, Թրքական օդաչուութեան պատուարժան անուններէն մին է: Սապիհա Կէօքճէնը նոյնպէս ալ Աթաթիւրքին Թուրք կնոջ հաւաքականութեան մէջ գրաւելիք դիրքը ցոյց տուող արժէքաւոր եւ հմուտ խորհրդանիշն է: Նպատակը ինչ որ ըլլայ, այսպիսի խորհրդանիշ մը վիճաբանութեան ենթարկել ազգային միաբանութեան եւ հանրային խաղաղութեան ոչ մէկ օգուտ ունեցող մօտեցում մըն է: Այս պնդումը, ազգային զգացում եւ արժանիքներն ալ շահագործելով հրատարակելը լրագրութիւն ըլլալով անուանելը անընդունելի է: Երբ այս միջոցին ամենակարեւորն է ազգային համերաշխութեան եւ միութեան ամենազօրաւոր ըլլալու պարագան, ազգային համերաշխութեան եւ միութեան եւ թէ ազգային արժէքներնուս դէմ այս տեսակի գրութիւններուն նպատակը յայտնի է եւ Թուրք հաւաքականութեան մեծամասնութեան մտահոգութիւն կը ստեղծէ» :

Այս յայտարարութեան անմիջապէս յաջորդող օրերուն Հրանդ Տինք Իսթանպուլի Կուսակալութեան մօտ կը կանչուի եւ Փոխ-Կուսակալ Էրօլ Կիւնկէօրին գրասենեակը, Փոխ-Կուսակալին մօտաւորները ըլլալով ծանօթացուող եւ մինչեւ օրս իրենց ինքնութիւնները անյայտ մնացող երկու հոգիի կողմէ ‘Կ՚ազդարարդուի՚ ու այս տեսակցութեան յաջորդող օրերուն անմիջապէս արմատական աջակողմեան մամուլի կողմէ նիզակ ցցնելու արշաւը կը սկսի: Շաբբարիկճէ սիւնակին գրած 8 մասնոց գրաշարքին մէջէն մաղուող եւ արտասահմանի Հայոց դէմ քննադատական մօտեցում մը պարունակող արտայայտումէն շեղելով «Հրանդ Տինքը Թուրք ինքնութեան կը հայհոյէ» վարուելակերպով ներկայացուած «Թուրքէն պարպուելիք այն թունաւոր արեան տեղը լեցնելիք մաքուր արիւնը Հայուն Հայաստանի հետ հաստատած ազնուական երակին մէջ գոյութիւն ունի» նախադասութիւնը նոր դատի մը տեղի տուաւ: Հրանդ Տինքի մասին «Թրքութիւնը հրատարակութեամբ նախատել եւ

վարկաբեկե»լու մեղադրանքով բացուող դատին աւարտին, դատարանին կողմէ նշանակուած փորձագէտին տուած գրութեան մէջ որեւէ յանցանքի տարր չըլլալու ուղղութեամբ ի նպաստ տեղեկագրով հակառակ, Հրանդ Տինք Շիշլիի 2-րդ. Հիմնական Ատեանի կողմէ 7 Հոկտեմբեր 2005 թուակիր որոշումով 6 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ: Վճռաբեկի 9-րդ պատժական բաժինը այս դատարպարտութիւնը վաւերացուց եւ այսպէսով Հրանդ Տինքին մասին տրուած բանտարկութեան պատիժը վերջնական դարձաւ : Վճռաբեկ Հանրապետական Աւագ Դատախազութիւնը այս դատապարտութեան առարկեց բայց առարկութիւնը Վճռաբեկի Դատական կազմին կողմէ մերժուեցաւ: Հրանդին այս դատապարտութեան մասին բացատրութիւններէն վերջ ալ «դատին ազդել ջանալու» պատճառով նոր դատ մը եւս բացուեցաւ:

Դատին առաջին նիստին դատարանին առջեւ, թէ՛ նրբանցքներուն եւ թէ դատավարութեան սրահին մէջ դատին ընդմիջել ուզող անձեր բողոքի ցոյցեր ըրին: Հրանդ Տինքը դատարանի սրահը ոստիկաններէ կազմուած նրբանցքէ մը ոստիկանի եւ իր փաստաբանին հետ կրցաւ մտնել: Այս միջոցին, իր վրայ յարձակիլ ուզողներ, հայհոյողներ եւ թքնողներ եղան: Դատավարութեան սրահը լեցնող խումբը Հրանդին փաստաբաններուն մանրուք դրամ եւ մատիտ նետեց, հայհոյեց եւ սպառնաց: Դատաւարութեան նիստէն վերջ Հրանդ Տինքը ոստիկանական ինքնաշարժ փոխադրուելով այս կատաղի բազմութեան յարձակումէն ազատեցաւ:

Այս միջոցին, 26 Փետրուար 2004ին Իսթանպուլի «Իւլքիւ Օճաքլարը»ի Քաղաքային Մասնաճիւղի նախագահը Լեւենտ Թէմիզի գլխաւորութեամբ խումբ մը, «Ակօս»ին մուտքը գալով «Սիրէ՛, կամ լքէ՛»», «Անկցի Ասալան», «Գիշեր մը յանկարծակի կրնանք գալ» լոզունքները արձակեցին: «Ակօս»ին առջեւը նման ցոյց մըն ալ մի քանի օր վերջ ինքզինքնին «Անհիմն Հայկական Պնդումներու հետ Պայքարի Դաշնակցութիւն» ըլլալով անուանող խումբի մը կողմէ եղաւ:

Հրանդ Տինքը, «Պիրկիւն» լրագրին մէջ հրատարակուող «Բարի Ճանապարհ ըլլայ» վերնագիրով գրութենէն վերջ «Ենիչաղ» լրագրին 9 Հոկտեմբեր 2004 թիւին մէջ «Հայուն Նայէ՛» խորագիրով թիրախ ցոյց տրուեցաւ: Այս գիրէն վերջ Մամլոյ Յանձնախումբի Բարձրագոյն Ատեանը «Ենիչաղ» լրագրին գործածած արտայայտութեան ոճով գրողին դէմ բռնութիւն քաջալերելու վտանգ տեսնելով, «Ենիչաղ» լրագրին ազդարարելու որոշումը տուաւ: Վերջին անգամ ալ «Ակօս»ին 22 Յուլիս 2006 թիւին մէջ հրատարակուող «301ի դէմ 1 քուէ» լուրին պատճառով ալ Հրանդ Տինքի, Պատասխանատու Ընդհանուր Տնօրէն Արաթ Տինքի եւ Արտօնատէր՝ Սարգիս Սերովբեանի դէմ դատի դիմուեցաւ: Խնդրոյ առարկայ լուրին մէջ Տինքին Ըէօյդէրս լրատու գործակալութեան տուած յայտարարութեան մէջ ըսած «Անշուշտ ասիկա ցեղասպանութիւն մըն է կ՛ըսեմ: Որովհետեւ հետեւանքը արդէն ինքզինքը կը բնութագրէ եւ կ՛որակէ: Չորս հազար տարիէ ի վեր այս հողերուն վրայ ապրող ժողովուրդի մը այս դէպքերէն վերջ այլեւս անհետացումը կը տեսնէք» արտատպումը ըստ «Թուրք Պատժական Օրէնք»ին «301» յօդուածին, Թուրքութիւնը վարկաբեկած ըլլալը պնդուեցաւ:

Բոլոր այս դատական միջոցները Հրանդ Տինքին 19 Յունուար 2007ին իր լրագրին շէնքին առջեւ ատրճանակով զարնուելէն վերջ ալ շարունակուեցան: Սպաննումէն վերջ, Հրանդի մասին եղող դատերը առանց որեւէ պատիժի վերջ գտան բայց խնդրոյ առարկայ վերջին դատով Շիշլիի 2-րդ պատժական դատարանը 11 Հոկտեմբեր 2007ին Արաթ Տինք եւ Սարգիս Սերովբեանը մէյ մէկ տարուայ բանտարկութեան ենթարկեց: «Արաթ Տինք եւ Սարգիս Սերովբեանին Թուրք ժողովուրդին ցեղասպանութիւն վերագրող լուրեր հրատարակած ըլլալը դատարաններու կողմէ հաստատուած ըլլալով, ամբաստանեալներուն զատ զատ անձնաւորութիւն եւ արարքներուն յատկութիւնները նկատի առնուելով դատապարտուելու» արտայայտութիւնը մէջբերող ոչ մէկ ազգային մամուլի եւ լրատուական միջոցներու դէմ դատ չբացուած ըլլալը մեծ վիճաբանութիւններու պատճառ դարձաւ:

(http://www.hrantdink.org/index.php?HrantDink=10&Lang=tr&Home&Lang=ar) ✎

ZEYTİN'İN İLMİ-HÂLİ

Halil ÇAMAY

Bütün Akdeniz, heykeller, palmiyeler, altın kolyeler, sakallı kahramanlar, şarap, fikirler, gemiler, ay ışığı, kanatlı gorgonlar, bronz adamlar, filozoflar, tüm bunlar dişlerin arasındaki kara zeytinin ekşi, sert tadından çıkmış gibi. Etten ve şaraptan daha eski bir tattan. Soğuk su kadar eski bir tattan. — **Lawrence Durrell**

Yıllar yılı beyaz bir güvercin ağzında zeytin dalıyla süzülsün diye, sürdük yaşam tarlasını. Otları taşları temizledik, ellerimiz ayaklarımız nasırlara gark oldu. Umut ettik ki; ağzında zeytin dalıyla bir beyaz güvercin, göklerden barış getirecek; yanıldık!

Oysa zeytin ağacı, tüm kutsal kitaplarda kutsallığın, bolluğun, adaletin, sağlığın, gururun, zaferin, refahın, bilgeliğin, aklın, arınmanın ve yeniden doğuşun, kısaca insanlık için en önemli erdem ve değerlerin sembolüdür. Cennetin iki ağacından biridir. Ağır başlı bir sükûnetle, yaşamın izleyicisidir. Tüm medeniyetlerin koruyucusudur. Tüm inançların nimetidir. Kralların tacı, fukaraların tapınağıdır.

Nuh'a toprağı ve yeniden doğuşu bir zeytin dalıyla müjdelemişti güvercin.

Âdem'in mezarından yeşeren zeytin ağacıyla, ilk barış sağlanmıştı Tanrıyla insan arasında.

Athena'nın elinde filizlenen zeytin ağacıyla şehirler kurulmuş, geceler aydınlanmıştı.

Ağaçların kralıydı zeytin, Tanrıça İsis'in meyvesiydi, Tanrı Tutankamon'un başında adalet tacıydı, Tanrı Ra'nın aydınlanma simgesiydi.

"*Senin şehrin Heliopolis'i zeytin ağaçlarıyla süsledim. O zeytin ağaçları ki, meyvelerinden halis zeytinyağı elde edilir. Bu zeytinyağı, senin tapınağını aydınlatan kandilleri besleyen yağdır.*" diye övünçle seslenir III. Ramses atası Ra'ya.

Antik Yunan'ın yedi bilgesinden şair Solon, bu kutsal ağaç için yasalar düzenlemiştir. Zeytin ağacı kesmek yasaklanmış, kesenler idamla cezalandırılmıştır. Gölgesine oturan ozan Homeros'a "*Herkese ait'im ve hiç kimseye ait değilim. Siz gelmeden önce de buradaydım, siz gittikten sonra da burada olacağım!*" diye fısıldamıştır.

Modern dünyada günlük yaşamımızın bir parçası, kahvaltı sofralarımızın vazgeçilmezi olmakla birlikte zeytin; kutsallığı unutulmuş, sıradanlaştırılmış, vazgeçilmezliğiyle birlikte mistik değerleri unutulmuştu…

Ta ki bir anda köklerine uzanan kara ellerin, kökleri topraktan koparmasıyla yükselen feryatlar, yüreklerimize dokunana kadar!

Ama biz hep bekledik! Zeytin dalı taşıyan güvercin güneşten kopup gelmedi ama dünyanın döngüsüyle aynı yaştaki zeytin ağaçlarımızı kökünden sökecek bir deccal geldi! Oysa biz bekledik, Sadece bekledik. Beklerken birbirimizle **dövüştük.** Grup grup ayrıldık, parça parça bölündük, birbirimizle barış adına savaştık. Başka dünyaların barış anlayışlarını düstur edindik. Göklerden ipek kanatlı bir güvercin gelip birimizin omzuna ağzında zeytin dalıyla konacaktı!

Biz o güvercini beklerken deccalın müritleri, ince ince, nakış nakış deccalın yürüyeceği yolları inşa etti. Biz beklerken deccalın müritleri bizim ulaşamadığımız ve hiçbir zaman da ulaşamayacağımız fakir halka korku tohumları ekti. Biz beklerken deccalın müritleri tarlalarımızın bahçelerimizin haritasını çıkarıyorlardı. Biz barışın savaşçılarıydık, beyaz güvercini bekledik. Akıllıydık, ulviydik! Barışı her birimiz başka dünyaların diliyle, "kendimizce" yorumluyor, kendi yorumumuzun doğruluğunda ısrar ediyorduk. Oysa deccalın müritleri hızla ağlarını örüyordu! Biz birbirimize başka dillerde barış yorumumuzu anlatıp, hangimizin daha büyük bir barış savaşçısı olduğu konusunda birbirimizle yarışırken; sur-u İsrafil'in korkunç sesi de yeri göğü inletiyor: onlarca yolcusuyla bir tren raydan çıkıyor; cesetler tarlalara savruluyor, yüzlerce işçisiyle bir maden çöküyor; insanlar diri diri gömülüyor, çocuklar öldürülüp terörist ilan ediliyor, Halklar katlediliyor, anaların göz pınarları kuruyordu!

Biz mi? Ara sıra kısık seslerle mırıldanıyoruz ama aslında biz hâlâ bekliyoruz!

Barışımızı yorumluyoruz… ✎

MESAİNİN ADI DERT BABASI VE BOZUK PLAK

Erdost AKBABA

25 YAŞ

Dünyanın güneş etrafında turları hiç durmasın, onlar için kıyamet alametleri olan isyanlarımızı nerede olursa bastırma içgüdüsü taşıyan otoriteler hep yaşasın.

Kısacık ömrümüzü yaşayabilmenin tek şartıdır, susmak. Hâlbuki burjuva mekânlarında farkındalıklarını birer bitpazarı tezgâhı gibi yaymak nasıl lezizdir kültür salonlarına giden yolda. Biz öyle değildik. Coğrafi bölgelere göre değişirdi susabilmenin trajedisi.

Sevgiye sermaye olmuş güncel sevişmelerden kurtulup, çocukluğumdan bir parça olan o kadından ömrümde bilmem kaçıncı kurtuluş savaşını veriyorum. Böylesine yokluk çeken bir aşkı anlatmak için sana nasıl para ödüyorum doktor bey. Utancım bundan. Benim için obsesif kompülsüf demişsiniz.

Takıldığınızı düşündüğüm bir konu var, o kadını tanımla derken size verdiğim cevapta. Tekrar ediyorum: Çocukluğumdan beridir benden bir parça gibiydi bu yüzdendir onu kaybedemeyişim.

Teşhisinizi tam da burada koymuş olacaksınız tahminimce. Buyurun dinleyiniz.

10 YAŞ

En başından beri Osmanlı tokadının efsanevi şiddetini hissediyorum kırılması gereken tüm kemiklerimde. Çünkü topraklarımızda şımarıklığın tedavisi böyle oluyordu. Bu bizi onların gözünde meşrulaştırmasa da etken olan bir süreç vardı bizde de açlık. Çünkü hatırlarım yokluk göbek adına dönmüştür çocukluk arkadaşlarının dilinde. Şehrimizin mahsul vermeyen topraklarında marabadır baban. Yüzüne bakacak zamanı olmayan anan sanki yakında sana yakacağı ağıda enerji toplar gibi bakar durur uzaklara. Bu yüzden senin her davranışın onlara şımarıklık babında.

13 YAŞ

Bir zaman sonra gelir imparatorluğun kolluğu şekerini dağıtır. Bunun nedeni ile uğraşmayan ben dağıtılan taş şekeri ceplerine tişörtüne koynuna her yerime doldururdum. Çok sevdiğimden midir yokluktan mı?

Yokluktandır. (Çünkü bugün de o kadın gittiğinden beri aklımın her köşesini hep anılarımızla doldurdum. 7'sinde neyse 77'sinde öyle gibi.)

Biraz zaman sonra şeker dağıtanın anlayamadığın bir sebepten tabancasını çektiğini görürsün. Her şeyin yokluğunu hemen idrak edemezsin. Ama bizim toprakların bir tokluğu vardır. Sıralamaya koysak en başta. Ölüm derim. Adam ölsün öküz ölmesin gibi bir tokluktur bu. Tabancanın karasını gördüğün an acilen büyümen gerekir. Bir de geleneği vardır bu dünyanın; bela. Büyümeyenin peşinden koşturur en çok da. O ana kadar zafer dediğin(hani iki parmağımızı kaldırırız havaya) evine en çok taş şeker götürendi. Büyüdükten sonra şekersiz de yaşanabiliyorsa aslolan oydu. Ben de galiba burda büyüdüm. 13 yaşında taş şekere ihtiyaç duymadan yaşamak gerçekten zaferdir. Taşla şekerin bir çocuğun eline sığmayan büyüklükte olması coğrafyamızın küçük elleri olan delikanlılar yetiştirmesinden olacak. İlla ki birini düşürüyoruz elimizden. Ya taş kalıyor ellerimizde ya da şeker.

35 YAŞ - şu an

İşte o büyük imparatorluğun efsanevi tokadı böyle büyütüyor çocukları. Çok dinleyip yaşamadığınız için sıkılırsınız diye kısa kestim. Çocukluktan beri hep benimle olan bir parçammışsın gibi dediğimde beni arabeskle suçlamıştı o malum hanımefendi. Onu bu yüzden çok seviyorum anlaşılan. Beni benim gibi istemediği için. Yani malum olan eş benzerliği bizi acil büyümeye çağıran ölüm belasını getiren imparatorluk gibi. Bu yüzden unutamayışım. Çocukluğumda düşürdüğüm şekerin fırlattığım taşın ardından boş kalan ellerimden tutmuştu. Tam da buradaydı doktor bey. İşte beni bugün böyle bulanık sularda evirip çeviren en ağır tokattı, istediği bir benlik yaratmıştı. Haftada bir nakavt olup muayenenize gelmem bu yüzden. Çocukluğumu sormuştunuz ya, anlattım birazcık. 35 yaşında bir adamın davranışlarını çocukluğuna vermek, çok zordur diye düşünüyorum. Fakat ben her tokatta çocukluğuma yani ne imparatorluğun ne de onun istemediği hâlime dönüyorsam tek sorumlu ben olmamalıyım.

Geceleri sağanak bir yağmurun tüm niteliklerini barındıran düşlerle oynaşıyorum. Söylemiştim ya her şeyin yokluğunu hemen idrak edemezsin diye. Senin obsesif dediğin beni yıllardır benden uzak edendi, asimile edendi. Ben bu yokluğu çok sonra fark ettim. Ben tek başıma bir yokluğum.

Ve haftada bir gereken seans biter.

Fotoğraf neyi anlatır neyi gizler?

YA DA FOTOĞRAF SANAT AİLESİNE NE ZAMAN KATILDI?

Adil OKAY

Çağımızda hiç bir sanat eseri "fotoğraf" kadar dikkatle izlenmemiştir. İnsanlar kendi fotoğraflarını, sevgililerinin ve/veya çocuklarının fotoğraflarını hayranlıkla izlemiş ve evlerinin başköşelerine asmışlardır. Psikanaliz, resmin ve fotoğrafın kaynağında "Mumya Kompleksi"ni bulmuştur. "Bir insan kendi fotoğrafını neden karşısına asar" sorusunun yanıtı da burada yatar. Eski Mısır'da "yönetenler ve mülk sahipleri" ölümden sonra mumyalanmayı "ölümsüzlüğe ulaşma" amacıyla vasiyet ederlerdi. Rönesans'a gelince portre resimleri mumyaların yerini aldı. Tabii bu dönemde de "resim" (mumya gibi) varlıklıların ve imtiyaz sahiplerinin sahip olabileceği bir "sanat eseri"ydi. Modernizmle birlikte yaygınlaşan ve orta sınıflara da hizmet sunan "portreci sokak ressamları" ise, fotoğrafın icadından sonra giderek azaldılar. Bunun bir nedeni de portre ressamlarının çalışmalarının "sanat" değil "zanaat" oluşuydu. Onların yerini "şipşak fotoğrafçılar" aldı. Hatta portre ressamlarının birçoğu "fotoğrafçılığa" geçiş yapıp, resim becerilerini "rötuş"ta kullanmaya başladılar. Malum o dönemde henüz "photoshop" yoktu. Bu gün rötuş işlemi bilgisayarda yapılmaktadır.

Fotoğrafın tarihi ve şairlerin tepkisi

İsa'dan önce **Aristo**, herhangi bir delikten bakarak güneşin ya da ayın resminin muhafaza edilebileceğini söylüyordu. Bin yıl sonra da Arap bilim adamı **Alhazen** karanlık odadan söz etmiş, herhangi bir görüntünün kutudaki delikten geçerek karşı duvara ters olarak düştüğünü söylemişti. Alhazen'den 500 yıl sonra Rönesans'ın üstadı **Leonardo Da Vinci** el yazmalarında siyah oda sorununa işaret etti. Yani 16. Yüzyıl ortalarından itibaren karanlık oda artık biliniyordu. Ancak gümüş klorürlü kâğıt üzerine bildiğimiz ilk fotoğraf 1816'da Fransız **Niepce** ve **Daguere** tarafından gerçekleşti. Nihayet 1888 yılında peliküller ticari madde haline getirildi; modern fotoğrafçılık doğdu.

19. Yüzyılda **Anzeiger**: "Tanrı inancı gelip geçici akislerin tespitini günah saymıştır. Doğa ve insan tanrının siluetidir" diyerek, semavi dinlerin fotoğrafa bakışını ifade etmiştir. Anzeiger'e göre **"**Bu siluet ancak tanrısal ilham kaynağına sahip sanatçılar tarafından betimlenebilir. Sıradan insanların ellerine alacağı bir makineyle değil. Bu tanrıya bir hakarettir." Şair **Baudelaire** ise "fotoğraf sanatın hizmetçisi olmalıdır" diyerek, fotoğrafa karşı seçkinci bir tavır geliştirmiştir. **Andre Malraux'**ya göre "fotoğraf, sanatın taklidinden ibarettir… plastik gerçekçiliğin parçasıdır…" Dada'cı akımın yaratıcılarından **Tristan Tzara**, 1922 de: "Kendine sanat adını veren her şey gut illetiyle yatarken, fotoğrafçı binlerce mumluk lambasını yaktı…" diyerek fotoğrafın sanat ailesine girişini selamlamıştır. Frankfurt Okulu filozoflarından **Benjamin**'e göre ise fotoğrafçılık, plastik sanatların tarihinde önemli bir yere sahiptir. Ona göre fotoğraf ve sinema, gerçekçilik duygusunu doğrudan doğruya özünde ve kesinlikle karşılayan buluşlardı.

Konu hakkında değişik görüşler olsa bile, fotoğrafın, sanat tarihinin yeniden yazılımına sunduğu katkı inkâr edilemez.

Fotoğraf ne zaman "sanat"la buluştu

Sanat ile fotoğraf ilk olarak 1920'li yıllarda Sovyet fotomontaj uygulamalarında ve dadacılar ile sürrealistlerin fotoğrafı akımlarının merkezine koymalarıyla birleşmiştir. Ama ancak 2. Dünya Savaşından sonra "Sanat olarak fotoğrafi"den genel olarak söz edilmeye başlanmıştır. **Howard Becker** de 1839 yılını fotoğraf ve sosyolojinin doğum yılı olarak ilan etmiştir. Ancak "Fotoğraf sanat mı, klonlama mı, yeniden sunum mu" tartışmaları 1980'e kadar devam etmiştir. Walker Evans'ın, Edward Neston'un baş yapıtlarını fotoğraflayıp, "kendi fotoğrafları" olarak sunması üzerine tartışma yeni bir boyut kazanmıştır. Fotoğraf 1980'lerden sonra medya ile kurduğu ilişki sayesinde güçlenmiştir. H.

B. Kahraman, "Bu gün medya-sanat ilişkisinin neredeyse tümüyle "görsellik" ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz." derken haksız değildir. Yazılı kültürden görsel kültüre geçişte fotoğrafın önemi büyüktür.

Fotoğraf ile resim sanatı arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan örneği de **Camille Recht**, keman ve piyanodan yola çıkarak vermiştir: "Kemancı sesi önce oluşturmak zorunda. Sesi aramak ve şimşek hızıyla bulmak zorundadır. Piyanistin sesi hazırdır. Tuşa basar ses çıkar. Ama her ikisi de sesi dönüştürmek zorundadır. Araçlar da gerek ressamın gerek fotoğrafçının emrine amadedir. Ressamın çizimi renk oluşturması kemancının ses aramasına benzer. Ancak yine de kemancının ve ressamın avantajı vardır. Mekanik yasalarla kısıtlanmazlar…"

Aslında bugün de Baudelaire ve Malraux gibi "fotoğraf"ı sanat saymayan sanatçı ve eleştirmenler vardır. Türkiye'nin en önemli fotoğrafçılarından **Ara Güler** de yaptığı işin "sanat" olmadığını söylemektedir. Bu konu tartışmaya açık olsa da artık genel eğilim fotoğrafın da sinema gibi sanat disiplinleri arasına girdiğidir. Bugün fotoğrafla yakalanan imgelerden söz ediyoruz. Şairin şiirde, ressamın tuvalde yakaladığını – yarattığını fotoğrafçı deklanşöre basarak yakalamakta ve yaratmaktadır. Örneğin **Gustave Courbet**'in "Origine du monde-Dünyanın Merkezi" adlı tablosunun yarattığı izlenimi, yani insanlığın başlangıcının kadın rahmi olduğu gerçeğinin imgesel ifadesini, bir fotoğrafçı **(Ali Osman Abalı)** bir karede yakalayabilmektedir. Bana göre, her iki yapıt da aynı imgenin farklı disiplinlerle ifadesidir. Fotoğraf bu imgeyi daha görünür kılmıştır. Courbet'nin resminde ise, tablonun adının, "dünyanın merkezi" olması bizim bu imgeyi yakalamamıza olanak sağlamaktadır.

Fotoğraf çekmek… Bakmak ve görmek

John Berger'e göre: "Görme eylemi ilk etapta gözün retinasını ilgilendirir. Görme, sözden yazıdan önce gelir… Bakmak ise bir seçme edimidir". Ona göre fotoğraf makinesi resmin biricikliğini değil, resmin taşıdığı imgenin biricikliğini ortadan kaldırmıştır. Fotoğraf makinesinin bulunuşuna kadar insanlar her şeyi çıplak gözle görebileceklerine inanıyorlardı. Perspektifle yapılmış her taslak ya da yağlı boya resim, seyirciye dünyanın biricik merkezinin kendi olduğunu söylüyordu. Fotoğraf makinesi dünyanın böyle bir merkezinin olmadığını gösterdi. Ancak fotoğraf, resmin biricikliğini değil, resmin taşıdığı imgenin biricikliğini ortadan kaldırdı, çoğalttı, anlamı yeniden üretti.

Fotoğrafın sanat olduğunu savunanlar şu gerçeğin altını çizmektedir: "Fotoğraf makineyle değil yürekle ve bilinçle çekilir." Katılıyorum ancak o yüreğin ve bilincin de zenginleşmesi gerekmektedir. Yoksa gelişmiş dijital makineyle deklanşörü otomatiğe takarak tesadüf yakalanan bir kare o fotoğrafçının sanatçı olduğunu göstermez. Bir "iyi şiir"le şair olunamayacağı gibi.

Yazar ve fotoğrafçı **Özcan Yaman** da bu konuda kafa yormuş ve "Fotoğraf ne zaman kendini gösterir?" diye sorup, yanıt aramış: "*Bence demlendikten sonra. Nasıl demlenir? Fotoğraf, önce bu günü okuyan ve gelecekle bağlantısını kuran, sonra bugün için sıradan olanı ayırt edebilen bir beyin ister. Sonra*

Resim: Gustave Courbet

Fotoğraf: Ali Osman Abalı

*bu durumu görselliğin diliyle yani fotoğrafla yapabilecek bir göz ister. Sonra teknik becerilerle uğraşmak ister, en sonunda da arşivlenmek ister. Bu durum bir anlamda fotoğrafın demlenmesi olur. Zamanı gelince de paylaşılır. Tüm bunlar bilgi, yetenek, beceri ve sezgi ile başarılır. Sanatçı olmak da zaten bu durumu yaşamak/yaşatmakla mümkündür. Fotoğrafın demlenmesi bazen saniyeler içinde gerçekleşir bazen yıllarca sürer. Bu hayat ile fotoğraf arasındaki o güzel ilişkidir." diyen Yaman, **'O Gün Gelince**!' adını verdiği Gezi direnişinde çektiği fotoğrafların sergisinin temasını anlatırken de şunları söylemiştir: "Genelde sanatın, özelde fotoğrafın yaşamdaki karşılığını Gezi direnişlerinde gördük / yaşadık. Direnişlerin ruhu sanatla vücut bulmuştur. Yıllardır korunaklı alanlarda halka ulaşamayan ya da halkın ulaşamadığı sanat, Gezi direnişleri boyunca özellikle gençliğin orantısız zekâsı ile kendini göstermiştir. (…) Sanat sokaktı ve sokak öğretiyordu…"*

Neyin Fotoğrafını çekiyoruz ve neden çekiyoruz?

Bu soruya her fotoğrafçı farklı yanıt verebilir. Şair-fotoğrafçı Mehmet Özer, Benim "Konuşan Fotoğraflar" adlı kitabıma yazdığı önsözde bu sorunun yanıtını şöyle vermiş:

"*Neden Fotoğraf çekiyoruz: Toplumsal belleğimizi diri tutup, tarihimizi ışıkla, zamanla yazdığı için. Ve sözün tükendiği yerde fotoğraf konuştuğu için.*

Neyin Fotoğrafını Çekiyoruz: Ellerimizde zamana ve ışığa hükmeden kalbimizle, kalabalık caddelerin, ırmak gibi akıp giden yürüyüş kortejlerinin, vitrinlerden yansıyan yoksulluğumuzun fotoğrafını çekiyoruz. Kuşun bile yuva yaptığı bu dünyada evsizlerin, yurtsuzların büyük yoksulluklarının fotoğrafını çekiyoruz.

Adına fotoğraf makinesi dediğimiz göğsümüzün üstünde sallanıp duran kalbimiz, aklımızın süzgecinden geçen kalbimizin de onayladığı ayrılıkların, acıların, kederlerin fotoğrafını çekiyoruz. İşgalcilerin kül ve enkaza çevirdiği kentlerin ve külün içindeki közün fotoğrafını çekiyoruz. Serin dağ başlarında konuklarını bekleyen rüzgârın, kayalarda ağlayan suların, bize birlikte yaşamayı öğreten ağaçların fotoğrafını çekiyoruz. Anne acılarının, çocuk sevinçlerinin ve açlıktan küçülen bedenlerin fotoğraflarını çekiyoruz. Dışlanmışların, ötekilerin, renklilerin fotoğrafını çekiyoruz. Hayatın ve aşkın, vefanın ve vicdanın fotoğrafını çekiyoruz. Yolların, yolculukların, bir sırt çantasına sığdırılan bir ömrün fotoğraflarını çekiyoruz."[2]

Ben neden fotoğraf çektim?

Ben neden fotoğraf çekiyorum: Söz bana yetmediğinden ve unutmaya direnmek için belki. Malum "hafıza-ı beşer nisyan ile maluldür". Bu nisyana (unutmaya) tepki olarak yani tarihe not düşmek, resmi tarihin iğdiş ettiği zihinleri uyandırmak için diyebilirim. "Belgesel fotoğraf"çılar, "toplumsal belgesel fotoğraf"çılar da bu işi başarıyla yapmaktadır. Ancak her belgesel fotoğraf da sanat sayılmamaktadır. Fotoğrafın diğer sanat disiplinlerinden farkı buradadır. Bir şiire eğer "şiir" diyorsak o

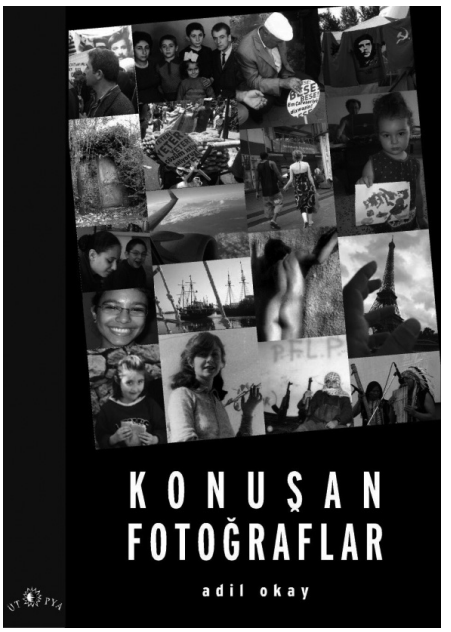

Fotoğraf: Adil Okay

Resim: Muzaffer Oruçoğlu

Fotoğraf: Mehmet Oflazoğlu

bir sanat eseridir. Beğeniriz – beğenmeyiz ayrı konu. "**Gerçekçi, Toplumcu gerçekçi, Üst gerçekçi, Alt gerçekçi, Büyülü gerçekçi, Post gerçekçi, İmgeci gerçekçi veya Kübik**" akımla yazılmış diye şiiri beğenmeyen olabilir. Ama bu öznel bakış, o şiirin "şiir" olmadığı, yani sanat eseri olmadığı anlamına gelmez.

Fotoğrafta ise değerlendirme daha çetrefillidir. **Melek Ulagay**'ın küratörlüğünde "Roboski"de çekilen fotoğraflardan oluşan çok başarılı bir sergi izlemiştim. Fotoğrafları çeken **Caner Özkan** özel sohbetimizde "Toplumcu Belgesel" fotoğraf akımına yakın olduğunu ifade etmişti. Ancak fotoğrafları şiir imgesi gibi izleyenleri sarsıyor, alıp götürüyor, anlamı yeniden üretmemize olanak sağlıyordu. Yine **Mehmet Oflazoğlu**'nun beğeniyle izlediğim **"Kumun Ateşle Dansı**" adlı fotoğraf sergisi bende, **Muzaffer Oruçoğlu**'nun "Madenciler" resim serisiyle aynı etkiyi – izlenimi bıraktı. Bu anlamda hangi fotoğraf(lar)ın sanat sayılıp sayılmayacağı da (elimizde veriler-kıstaslar- ipuçları) olsa da yoruma açıktır. Ben ise, "**Konuşan Fotoğraflar"** adlı kitabımda yer alan fotoğrafların daha çok "toplumsal belgesel" akıma yakın olduğunu düşünüyorum. Zira söz konusu kitabımla; sürgün yıllarımda çeyrek asır boyunca üç kıtadan çektiğim fotoğraflardan bir seçki yapmış ve tarihe not düşmeye çalışmıştım. Diğer yandan "**12 Eylül ve Filistin günlüğü"** adlı kitabımın eleştirmenlerce değerli bulunmasının bir nedeni de: Yazdıklarımın, o dönemde çekilmiş fotoğraflarla desteklenmiş olmasıdır. 1982 Lübnan'ında İsrail'in bombalaması sonucu bir ayağını kaybeden küçük Fatma'yı beraber kaldığımız hastanede, İsrail'e karşı savaş sürecinde hayatını kaybeden arkadaşlarımı Filistin kamplarında fotoğraflamamış olsaydım, yazdıklarım önemli sayılsa da belgesiz-kanıtsız "anı" olarak kalırdı.

Sonuç itibariyle

İster sanat için, ister haber için fotoğraf çekelim; fotoğrafı "taraflı" çekeriz. O güne kadar biriktirdiklerimizle çekeriz. Tarafsızlığın da "taraf" yani statükoculuk olduğu ortamda, deklanşöre basarken elbette birikimlerimiz - vicdanımız – dünya görüşümüz devreye girer.

O halde artık inkâr edilmeyen ayan beyan gerçekler, fotoğraf çekerken vicdanımızı rahatsız etmelidir. Sözünü ettiğim bu "gerçeklik"; gözyaşlarıdır, kapitalizmin tahrip ettiği doğanın ve insanların çığlığıdır.

Çok güzel ve gerekli olduğuna inanıp hayranlıkla izlediğimiz temiz doğa fotoğrafları, "mutlu aile albümleri" yanı sıra bu "çığlığı" da fotoğraflamak gerekmektedir.

okayadil@hotmail.com

Kaynakça:

Fotoğraf neyi anlatır, Derleyen: Caner Aydemir, Hayalperest Yayınları, İstanbul, 2009.

W. Benjamin, Akt: Jerome Binde, Le Monde Diplomatik, "zamanın geleceği", Nisan 2002.

Guy Debord, Gösteri Toplumu, Ayrıntı Yay., İstanbul, 1996.

Andre Bazin, Fotoğraf görüntüsünün ontolojisi, Çağdaş sinemanın sorunları, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1995.

H. B. Kahraman, postmodernite ile modernite arasında Türkiye, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2007.

1 Özcan Yaman, "Fotoğraf 'tarihe düşülen not'tur!', Evrensel Gazetesi, 25.04. 2014

2 Mehmet Özer, Neden fotoğraf çekiyoruz, "Konuşan Fotoğraflar… Adil Okay.", Ütopya Yayınevi, Ankara, 2009.

Dinini ve kitabını iyi tanı — Bölüm 24

UZAK DOĞU DİNLERİ – III -

Ramayana
IV. BÖLÜM

III. Bölümün sonunda Ramanaya 14.000 Rakşasa'yı tek başına yok etmişti. Ne hikmetse bunların hepsini yağmur gibi yağdırdığı oklarıyla öldürmüş! Hani biraz el insaf demek lazım! 14 bin ok atmak bir yana taşımak bile imkânsız! Masal ya, olur!

Masalın devamında;

"Ravana erkek kardeşinin öldüğünü ve tüm ordusunun yok edildiğini duyduğunda Sita'yı ele geçirerek Rama'yı mahvetmeye karar verdi. Danışmanı Mariça bu plana karşı çıktı, "Eğer Rama'yı kışkırtırsan kentin Lanka ve krallığındaki tüm Rakşasaların yok olmasına neden olursun!"

Demek ki orduları yok olmasına ragmen, henüz Rakşasalar tümden yok olmamışlar… Masalı uzatma kurguları…

"Boşuna korkuyorsun" diye yanıtladı Ravana. "Rama sadece bir insan ve tüm insanlar Rakşasalar için kolay bir avdır. Ya bana yardım edersin ya da hayatını tehlikeye atarsın. Benim krallığımda korkaklara yer yok!"

Böylece Mariça Sita'yı kandırarak ele geçirmek için bir plan hazırladı. Kendisini safirden boynuzları ve çiçek yaprakları gibi yumuşak derisi olan altın ve gümüşten çok güzel bir ceylana dönüştürdü. Sita kendisini fark edinceye değin Rama'nın ormandaki evinin yakınlarında dolaştı."

Nedense bu kolay av 14 bini öldürebiliyor! Bu eylemi sırasında bu kolay av bir türlü engellenemiyor! Rama insan ise onunla savaşanlar nasıl bir yaratık diye sormak geldi aklımıza?

Büyücü ve sihirbaz Mariça'nın marifetlerinin benzerlerine Tevrat ve İncil incelememizde de rastlamış ve bu tür büyülerin masallara süs olduğunu vurgulamıştık. Bir kez daha vurgu yaparak devam edelim.

"Nazik Sita güzel yaratığı gördüğünde Mariça'mn tasarladığı gibi büyülenmişti. "Lütfen Rama, diye yalvardı. "O ceylanı kovala ve benim için ele geçir. Onun yanımda olmasını çok istiyorum. Veya onu öldürmek zorunda kalırsan parlayan derisi altın ve gümüş halı olarak çok hoşuma gidecek. Orman yollarında gezinen çok güzel antiloplar, şen şakrak maymunlar, harikulade yaratıklar gördüm fakat bu ceylan gibisini hiç görmedim! Güzelliği ayın gökyüzünü parlattığı gibi ormanı parlatıyor."

"Dikkatli ol Rama" diye uyardı Lakşmana. "Hiçbir gerçek ceylan bu kadar güzel olmaz. Bu yaratık kılık değiştirmiş bir Rakşasa olmalı! Onların şekil değiştirebilme yetenekleri onları hain düşmanlar yapar. Onların ihtiyatsız kurbanlarını ne kadar kolay boğazladıklarını hatırla." Böylece Sita'nın gerçeği görmesini sağlayarak onu etkiledi."

Büyüye karşı büyü okuyan yardımcı Lakşmana! Bize Tevrat'taki firavunun sihirbazlarıyla Musa peygamberin yardımcısı/kardeşi Harun'un karşılıklı sihirbazlık hünerlerini hatırlattı. Tevrat'ta yazan neydi; *„Böylece Musa'yla Harun firavunun yanına gittiler ve RAB'bin buyurduğu gibi yaptılar. Harun değneğini firavunla görevlilerinin önüne attı. Değnek yılan oluverdi."* (Çık.7: 10). Değnek yılan oluyor da, insan kılıklı bir yaratık neden ceylan olmasın! İnanırsan olur! İnamazsan olmaz! Bu vb. masal mucizelerini kimin kimden aşırdığının da hiç önemi yok! Çünkü inanç ile olguları ters-düz etmek inanan için mümkün! Mesela 522 yıllık Amerika kıtasının kimler tarafından keşif edildiği olgusu ortadayken bugün 2014 sonlarında birileri (TC nin Cumhurreisi/RTE) kalkıp *"Amerika'yı ilk keşif edenler Müslümanlardı"* masalını üflüyor ve buna inananlar çıkabiliyorsa, bir değneğin yılana dönüşmesi veya insan kılıklı bir yaratığın ceylan oluvermesine inananlar yadırganmalı mı? Hani derler ya, *cehalet kandırılmanın ön koşuludur*! O zaman bu kandırılmanın ön ko-

şuluna darbe vurmak gerekliliği kendini herdaim yeniden dayatmaktadır.

Masala devam edersek; Lakşmana'nın uyarıları sonucu:

"Tersine Lakşmana" diye Rama yanıtladı, "eğer bu yaratık gerçek bir Rakşasa ise o zaman o bizi tehdit etmeden önce onu öldürmek zorundayım. Yokluğumda Sita'yı koru. Uzun süre uzak kalmayacağım ve o yıldız süslü ceylan derisini Sita'ya getireceğim."

Masala göre; Rama "*kılık değiştirmiş*" ceylan Mariça'yı ormanın derinliklerinde yay menzilinde, ok ile avlandığında, Mariça kendi haline dönüşürken patronu *"Ravana'ya son bir yardım çabasıyla sesini Rama'nın sesine dönüştürdü ve bağırdı: "Lakşmana! Yardım et! Yardımından yoksun bu ormanda ölüyorum!"* bunun üzerine bu çağrıyı duyan Sita;

"Rama'nın bağırmasını işittin mi? Ona yardım etmek için hemen gitmelisin. Sevgili efendimi o ceylanın peşisıra göndermekle ne kadar aptallık ettim! Eğer kana susamış Rakşasalar onu buldularsa kızgın arslanların korkunç da olsa bir boğayı parçaladıkları gibi onu boğazlarlar."

Bu sözler karşısında Sita ile Lakşamana arasında geçen diyalog;

"Bu zekice bir Rakşasa hilesi olmalı" diye karşı çıktı Lakşmana, "Gökyüzü, yeryüzü ve yeraltındaki hiç kimse Rama'yı yenemez. Dahası her türden kötülükten seni koruyacağıma söz verdim"

"Sen insan kılığındaki kötü bir canavar olmalısın" diye kızgın bir biçimde yanıtladı Sita. "Sadece şevkatli numarası yapıyorsun. Yüreğin bir taş kadar katı! Eğer ihtiyaç duyup seni yardıma çağırdığında gitmeyeceksen Rama'yı iddia ettiğin kadar seviyor olamazsın."

"Tamam Sita. Sonucundan korksam da dilediğin gibi yapacağım. Akıllı bir hile aklını karıştırdı. Bana yüklediğin şerefsizliği hak etmiyorum. Dilerim ormanın koruyucu ruhları ben yokken seni korur ve dilerim Rama'yı tez zamanda yanında görürüm!"

Onların yakınlarında gizlice onları dinleyen Ravana zamanı kollar ve kendisini kutsal bir münzeviye dönüştürerek bir elinde asa diğer elinde dilenci kâsesiyle Sita'ya görünür.

"Yapraklı ağaçlar nasıl derin ve karanlık bir mağarayı gizlerse Ravana'mn kılık değiştirmesi kötü niyetini ustaca gizledi. Bununla beraber tüm doğa Sita'nın algılayamadığı şeyi fark etti. Ravana'nın karanlık planlarından haberdar olan kokulu orman esintisi kesildi ve ağaçlar sessiz nöbetçiler gibi kalakaldılar. Hiç bir ses duyulmuyordu."

"Dindar dış görüntüsünün ardında Ravana haramkâr bir tutkuyla Sita'yı seyretti. Sade elbiselerin içinde bile Rama'nın kraliçesi, ayın gümüş ışıkları yıldızsız bir gökyüzünü nasıl aydınlatırsa orman evini öyle aydınlatıyordu. Ravana'nın yüce güzelliğinden övgü dolu bir incelikle bahsetti. Daha sonra şöyle dedi: "Neden tehlikeli hayvanların dolaştığı ve korkunç Rakşasaların kuytu ormanda avlandıkları bu ıssız ormanda yaşıyorsun? Senin güzelliğin yapraktan elbiseler yerine ipek elbiseleri, içinde yol olmayan orman yerine saraya ve binlerce hizmetçiye layıktır."

"Soylu bir talibi kabul et!" diye sözlerini bitirdi Ravana; "sana hak ettiğin özeni gösterecek bir kral ve güçlü bir kahra man olan talibini. Ben göründüğüm

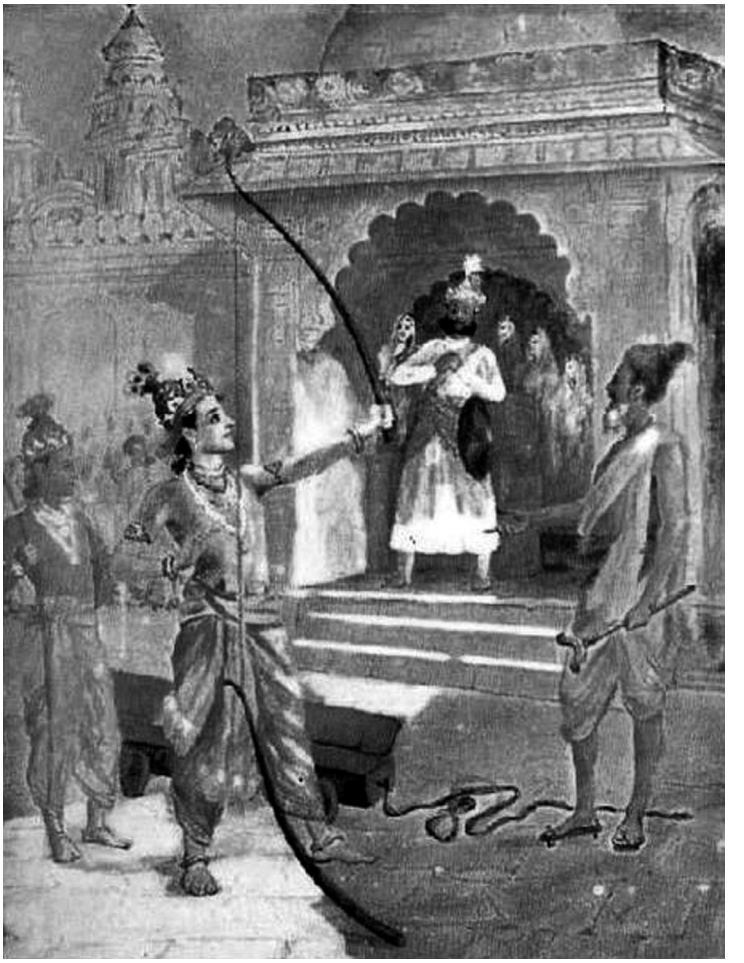

Ramayana - Yay gererken Ravi

gibi dindar bir münzevi değilim. Ben Ravana'yım, Lanka'nın ve korkusuz Rakşasa'ların kralı. Cesaretim ve yeteneğim beni hem cennetlerin, hem de koca dünyanın kralı yaptı. Pek çok harika karım var ama sen güzelliğinle kalbimi öyle kazandın ki ihtişamımı ve imparatorluğumu yalnızca seninle paylaşmayı teklif ediyorum!"

Bütün bu şaşalı sözlere kahraman Rama'nın karısı Sita'nın beklenen cevabı;

"Sadık Sita öfkeyle cevap verdi: "Benim kocam Rama'dır, erkekler arasında bir aslan! Onun sevgisine sahip bir kadın neden şeninkini istesin? Kahramanlığı ve erdemiyle, sözüyle ve davranışıyla Rama bir dolunayın aydınlığıyla parlamakta. Bir danayı yiyen aç bir aslanın ağzından bir dişi çekip çıkarmak, avına yaklaşan öldürücü bir yılanın dişine dokunmak, ya da kayalara kök salmış heybetli bir dağı koparıp kaldırmak, dürüst ve güçlü Rama'nın karısını kazanmaktan daha kolaydır!"

Bu masalımsı cevap masalın kurgusuna uygun, kötü karakter Ravana'nın zora başvurmasını gerekli kılar. Zorla Sita'yı krallığına götürür.

"Rama! Rama!" diye bağırdı Sita, aşağıdaki karanlık ormana doğru. "Kurtar beni! Sadık karını kaçıran Ravana'ya saldır! Lakşmana, beni Ravana'dan kurtar! Senin uyarın doğruymuş ve ben seni yanlış yere suçlamışım. Beni affet! Oh, siz yüksek dağlar, ormanlarla kaplı tepeler, Rama'ya benim kaçırıldığımı haber verin"

"Bütün doğa Sita için yas tutarken, yukarıda cennetlerde Brahma çok memnundu. "Artık Ravana kesinlikle ölecek!" diye heyecanla bağırdı büyükbaba ve yaratıcı Brahma."

Doğanın bir canlının zor durumundan dolayı yas tutması elbette olmaz bir durumdur. Kötülüklerle beslenen yaratıcıların kendilerinin bir parçasının *„ölecek"* olmasına sevinmesi güçsüzlüğün bir işareti olsa gerek. Görülüyor ki bu dinde de *„büyükbaba ve yaratıcı"* cennette yukarlarda bir yerlerde!

Masalın bundan sonrası Sita'nın kurtarılmasıyla ilgilidir. Kurtarılma eyleminde en ilginç olan yan ise Rama ve Sita'ya maymunların yardımcı olmasıdır.

"Bir hayat belirtisi görmek için aşağıdaki araziyi gözleriyle tarayan Sita bir dağın zirvesinde oturan bir grup maymun gördü. Gizlice onlara mücevherlerini ve altın peçesini attı; Rama'nın bir şekilde onun ipuçlarını bulup kaderini öğrenmesini umuyordu. Yolculukları sırasında bir Rakşasa'yı ölümcül bir şekilde yaraladılar ve onlara şunları söyledi: "Büyük maymun Kral Sugriva ve onun arkadaşlarının yardımını isterseniz Sita'yı bulabilirsiniz. Onlar da şekil değiştirebilirler ve bütün cinlerin nerede bulacaklarını bilirler."

Bu maymunların becerileri konusunda yazılanlara bakılırsa bunlar Antik Yunan kahramanlarından da becerikliler;

"Maymun kral. "Dünyanın her tarafından maymunları çağırırım. Dünyayı dörde böler, maymunların da dörtte birini her bir yöne yollarız. En çok rüzgârın oğlu Hanuman'ın yeteneğine güveniyorum. Göklere sıçrayıp dünyadaki her yere ulaşacak kadar güçlüdür; onun gücü, cesareti ve aklı kadar büyüktür."

„Sugriva'nın yanında ayakta duran Hanuman bu övgüyü duyunca mutlulukla gülümsedi. "Sita'yı bulabilecek tek kişi benim!" diye Rama'ya güvence verdi. "Çocukken 9000 mil yukarı göklere sıçramıştım; bir ağacın dalından sarkan olgun bir meyve gibi güneşi koparıp alacağımı umuyordum. Büyükbaba ve yaratıcı Brahma beni yenilmez kıldı. Tanrıların kralı İndra bana kendi ölümümü kendim seçme gücünü verdi. Eminim ki bu kahramanca görevi yerine getirecek kişi benim!"

Bugünün hesaplarıyla 9000 millik mesafe x 1,6 km = 14.400 km eder ki yeryüzünden göklere doğru 85 km sonrasının uzay boşluğu olduğu gerçeğinden hareket edersek bahsi geçen sıçramanın dünya dışında uzayda bir yerlere tekabul ettiğidir! Mubarek maymun bir uzay aracı gibi! Böyle birşey mümkün mü? Masallarda oluyormuş! Musa'nın asasıyla denizi yardığı ne kadar mucize ise bu da o kadar deyip masalımıza devam edelim.

"Maymunlar dört gruba ayrıldılar ve Sita'yı aramak için dünyayı taradılar. Hanuman'ın grubu güney bölümünden sorumluydu. Ravana'nın 300 mil genişliğindeki okyanusun öte yakasında yer alan bir ada olan Lanka'da yaşadığım öğrendiler. Hanuman'dan başka diğer bütün maymunları bu engin deniz durdurdu"

"Hanuman olağanüstü gücünü kullanarak bu büyük su kütlesinin üzerinden atladı. Bir ördeğin suyun üzerinde sakince kayışı gibi göklerin içinden kaydı ve uzak sahile güvenli ve enerjik bir şekilde indi. Güneşin gece yolculuğu dünyayı karanlıkta bırakana dek dinlendi."

Diğer dinlerdeki gibi burda da masalı anlatanların yaşadıkları alanlar dünya demektir. Yukarda bahsi geçen ada Hindistan'ın güneyindeki Sri Lanka adasıdır. Zaten bu destandaki yolculuk ta Yunan mitolojisindeki Homerus'un destan kahramanı Odysseus'un Troya'dan İthaka'ya yolculuğundaki gibi Prens Rama da Hindistan'ın kuzeyinden güne-

yine seyahat eden bir yolculuk sonunda Seylan'a / Sri Lanka'ya ulaşmasıdır.

Masal kahramanı maymunun mahareti gelişmiş beynin/aklın kabulleneceği cinsten değildir. Bu kadar becerikli bir maymunun Sita'yı bulmaması mümkün mü? Elbette hayır! Uzun aramalardan sonra;

"Sita'yı ormanın derinliklerinde buldu; bir grup dişi Rakşasa onu bekliyordu. Sita soluk, zayıf ve endişeden bitkin görünüyordu ama güzelliği ay ışığının bir bulut kümesinin ardından parlayışı gibi üzüntüsünün içinde parlıyordu. Hanuman bir ağacın yapraklı dallarının arasına saklandı ve sessizce bekledi"

Bir yolunu bulup Sita'ya ulaşan maymun;

"Sita ilk önce Hanuman'm başka bir şekle bürünmüş bir Rakşasa olduğunu sandı. Ancak ona Rama'nın mühür yüzüğünü verince, Hanuman'u soru yağmuruna tuttu. "Rama güvenlik içinde yaşıyor mu, Lakşmana hâlâ sadakatle hizmet ediyor mu' Beni özlüyor mu? Beni hâlâ seviyor mu? Benim onuruma sürülen leke için Ravana ve Rakşasaları öldürmeyi düşünüyor mu? ""

"Sakin ol nazik Sita" diye cevap verdi Hanuman. "Rama eskisi kadar sadık ve cesaretli. Seni gece gündüz durmadan düşünüyor. Sen olmadan yediği yemekten, doğanın güzelliklerinden hiç zevk almıyor. Tek amacı Ravana'yı yok edip seni kurtarmak."

"Sita, "ona beni çabuk kurtarmasını söyle. Onu en son gördüğümden beri 10 ay geçti ve aylar günler geçmek bilmedi. İyi şanslar kahraman maymun! Buraya gelerek hiçbir insanoğlunun yapamayacağı bir işi yaptın ve hayatıma yeniden umut ışığı getirdin."

Edindiği bilgileri Rama'ya ulaştırır.

"Rama da Sita'nın hâlâ hayatta olduğunu öğrenince canlandı. "Hanuman, bu kahramanca hareketinle bana bir erkek kardeşten daha yakın oldun!" dedi"

Sonrasında silahlanıp okyanusu geçmeye hazırlanır, maymunlar kralı Sugriva ve Rama büyük bir grup maymunla güneye, büyük denize doğru yola çıkarlar.

Ramayana
V. BÖLÜM

Destanın anlattığına göre; Hanuman denizden geri dönmeden önce Lanka kentinin büyük bir bölümünü yakmıştır. Bu nedenle Ravana bunun öcünü nasıl alacaklarını tartışmak için önderleri bir araya toplar. Çoğu Ravana'ya onun duymak istediği şeyleri söyler ve Rama ile maymunlara karşı top yekün bir savaşa taraftar olduklarını bildirdiler. Ancak Ravana'nın iki erkek kardeşi yorumlarında daha dikkatlidir.

Kardeşlerden birinin tavrı;

"Rakşasalann en güçlü savaşçısı olan Kumbhakarna her zamanki uykusundan uyandı ve şöyle dedi: "Ravana, Sita'yı çalmak çok saçma bir davranıştı ve toprağımıza gereksiz bir çekişme getirdi. Ama seni desteklemeye devam edeceğim. Çünkü benim kardeşim ve kralımsın. Rama'yı öldürüp bacaklarını ayıracağım. Böylece Sita'yla evlenebilirsin."

Ravana'nın en genç erkek kardeşi Vibhişana daha eleştirel ve açık sözlüdür;

"Ravana, Rama ile kim savaşıp da bu savaşı kazanabilir? Rama'nın haklı bir nedeni var, sen ise haksız durumdasın. Hakkı yanına alan bir savaşçının iki misli silahı vardır. Sita toprağımıza uğursuzluk getirdi. İnekler süt vermiyor, mutfaklarımızda yılanlar uyuyor, vahşi hayvanlar gece boyunca uluyor. Bir şahinin avına saldırması gibi, Rama ve maymunlar da toprağımıza ok ve ateşle saldıracaklar. Eğer erdemli davranışa ve barışa değer veriyorsan, halkının hayatını kurtarırsın. Sana Sita'yı Rama'ya geri vermeni ve bu çirkin davranışını temizlemeni öneririm. Böylece bizi kesinlikle yok edecek böyle bir savaşı engelleyebiliriz."

Bu anlatımlar bize güzel Helena yüzünden çıkan Troya savaşını hatırlatır. Yani burada anlatılanlara Homeros'un İlyada destanının farklı bir versiyonu diyebiliriz.

Rama'ya göre iyi Ravana'ya göre kötü kardeş rolündeki Vibhişana'nın yukardaki sözlerine Ravana'nın tavrı;

"Sita benimdir ve onu tutabilmek için kiminle savaşmak gerekirse gereksin, o benim kalacak!

Eğer büyükbaba ve yaratıcı Brahma böyle bir davranıştan dolayı öleceğim konusunda beni uyarmasaydı, onu çok daha önce zorla alırdım"

"Sen ya kıskanıyor ve benim krallığım ve kraliçemi kendin için istiyorsun ya da hainsin. Eğer kardeşim olmasaydın bu söylediklerin için seni öldürürdüm. Benim kanımdan olduğun için derhal krallığımı terk etmeni emrediyorum. Rama'ya katıl, zaten kalbin onunla beraber!"

"Seni terk ediyorum Ravana" diye yanıtlar Vibhişana Ravana'yı.

Anlaşılan Brahma aynı zamanda Ravana'nın da yaratıcısıdır. Ama bu yaratıcının Ravana'nın ölmesini istediği ve bundan duyduğu memnunniyetini yukarda aktarmıştık. Bu masaldaki savaşta da tanrılar taraf tutmaktadırlar.

Destanımızda Ravana'nın kardeşi Vibhişana devamla;

"Ama sana acıyorum, çünkü sözlerimdeki bilgeliği göremiyorsun. Tehlikeyi göremiyorsun ve kendilerine yontarak tatlı sözlerle seni yanlış yönlendirenlere uyduğunda uğrayacağın büyük kıyımı fark edemiyorsun. Kendini koruma yeteneğini kaybetmişsin!"

der ve denizin üzerinden uçarak önemli bir danışman olarak Rama'ya ve maymunlara katılır. Yalnız maymunlar uçmaz ya, "*iyiden*" yana olan başkaları da "*iyinin*" masaldaki karekterin çıkarları için uçabilir. Rama onun yardımına karşılık olarak Ravana'yı öldürünce Lanka'nın krallığını ona vereceğini vaat eder. Bu vaat Ravana'nın öngörüsünün bir nevi isbatıdır. Kardeş kardeşe vaadedilen krallık için ihanet etmiştir! Masallarda sıkça rastlanan bir durum. Bugün de iktidar dalaşından kardeş kardeşi boğazlamıyor mu?

"Maymunlar kaya ve ağaçlar toplayıp denize yerleştirdiler ve bu büyük mesafede bir köprü oluşturdular. Ravana'nın düşmanları köprüyü geçti ve savaş başladı."

Ne zaman yazıldığı hakkında kesin bir bilgi olmamasına rağmen; MÖ4. yy.'la MS2. yy. arasında bir zaman diliminde yazıldığına söylenen bu destan döneminde, Hindistan ile Sri Lanka arasında herhangi bir köprünün varlığı söz konusu bile edilemezdi. Bugün hâlâ böyle bir köprü yoktur.

Başlayan savaşla ilgili olarak verilen detaylar;

"Çarpışma hem gündüz hem gece sürdü, çünkü Rakşasa'lıların geceleri saldırganlıkları artıyordu. Rama alandaki en büyük savaşçıydı, ama Ravana da güç yönünden ikinci gelirdi ve her ikisinin de onları destekleyen büyük savaşçı kardeşleri vardı. Dolayısıyla iki tarafın gücü birbirine denkti. Fillerin kaldırdığı toz bulutları dostu düşmanı belirsiz hale getiriyordu. Oklar tıslayan yılanlar gibi bütün savaşçıların üzerine düşüyordu. Her iki tarafın da en iyileri düşmanlarının üzerine kayaları yuvarlayacak kadar güçlüydüler. Öldürülen yüzlerce Rakşasa'dan ve maymundan dökülen kanlar yaz yağmuru gibi sellere neden oluyordu."

"Ravana galibiyetten öyle emindi ki, büyük savaşçı erkek kardeşi Kumbha-karna'nın savaşın büyük bir bölümünde uyumasına izin verdi; kendisi de maymunlar en güçlü savaşçılarını öldürene kadar savaşa katılmadı. Ravana arabasının içinde savaş alanında savaşarak ilerlerken yenilmez görünüyordu. Ancak Dasa-Ratha'nın güçlü oğlu Hanuman'ın sırtına çıkıp Ravana ile şiddetli bir çatışmaya girince aralarındaki denge Rama'nın lehine değişti. Ravana'nın savaş arabasını parçaladı, Rakşasa'nın tacını ikiye böldü ve bir okla onu ağır şekilde yaraladı.

"Avantaj onda olmasına rağmen Rama Ravana'yı öldürmedi ve şöyle dedi: "Savaşamayacak kadar zayıfsın; Lanka'ya dön ve dinlen. Gücünü yeniden topladığında ikimiz yeniden savaşırız. O zaman sana gerçekten ne kadar güçlü olduğumu göstereceğim."

Bize 10 yıl süren Troya savaşını hatırlatır. Çünkü tasvir ve anlatımlar Homeros'unkine çok yakın. Antik Yunan edebiyatında önemli yere sahip olan ve ilk destan Gılgamış'tan sonra en önemli destan olan Troya savaşı yüzyıllarca ağızdan ağza dolaşmış; MÖ 700 yıllarında yazıya aktarılmıştır. Ramanaya destanını yazanların büyük ihtimalle Troya destanından haberdar oldukları düşünülebilir. Bilindiği gibi Antik Yunan döneminin önemli kralarından Büyük İskender MÖ 327'lerde Hindistan seferine çıkmıştı. Bu sefer sırasında kültürel birikimlerin aktarılmış olma ihtimali çok yüksektir.

Savaşa katılan taraflar açısından ilginç olan Rama tarafındakilerin kardeşi Lakşmana dışında hepsi maymun. Savaş bir nevi maymunların insan görünümlü *Rakşasa'lara* karşı savaşıdır. Rama ile Ravana arasındaki çatışma yine bize Akhalılardan Aşil ile Troyalı Hektor arasındaki çatışmayı hatırlatır.

Okuyucumuz bütün bunların din ve inanç ile bağı nedir diye sorabilir. Evet, inanç ve dinlerin savaşlarla beslendiğini unutmayalım. Günümüzde bile emperyalist haydutlar yerel bir dizi savaşta talanlarının üstünü bir dizi inanç/din söylemleriyle örtmektedirler. Andaki İslam fobisi buna en iyi örneklerden biridir.

Masalımıza devam edersek;

"Ravana her zamanki gibi derin bir uykuda olan büyük savaşçı erkek kardeşi Kumbha-kama'yı yardıma çağırmanın zamanının geldiğine karar verdi. Kumbha-karna bir seferde on aya yakın uyur ve yalnızca tıka basa yemek yemek için kalkardı. Bu nedenle Rakşasalar bu büyük yaratığa, ilkönce bir yiyerek dağı hazırladılar: Bufalo ve geyik eti yığınları, pirinç ve sürahilerce kan. Doyurmayı başardıktan sonra onu uyandırmaya çalıştılar.

Öyle bağırdılar, davullarını öyle yüksek sesle çaldılar ki, gökyüzündeki kuşlar korkudan öldüler ama Kumbha-karna uyanmadı. 10.000 Rakşasa hep bir ağızdan bağırdılar, 1000 davul çaldılar, bedenine büyük tahta sopalarla vurdular ama Kumbha-karna hâlâ uyanmıyordu. Sonra kulaklarını ısırdılar, üzerine kazanlarca su boşalttılar, 1000 fili üzerine saldılar, mızrak ve topuzlarla onu yaraladılar. Sonunda Kumbha-karna uyandı.

Devasa Rakşasa bir yiyecek dağını bitirdi ve 2000 sürahi şarap jçti. Sonra da altın savaş giysisini giyip maymunlara doğru ilerledi. Maymunlar bu hareket eden dağdan panik içinde kaçtılar, çünkü Kumbhakarna yakaladığı her şeyi yiyip yutuyordu.“ /

Böyle bir „*canavar*“ ile karşı karşıya gelen Rama bakın ne yapıyor:

„Rama ile savaşırken Kumbha-karna'nın şansı döndü, çünkü Dasa-Ratha'nm oğlu ona öldürücü ateşli oklar yolladı. Rama devin iki kolunu attığı iki okla kopardı. İki bacağını da keskin uçlu iki diski fırlatarak kopardı. En sonunda İndra'nın müthiş okunu devin boynuna yolladı. Ok giysisini parçalayıp omuzlarından başını ayırdı. Başsız bedeni kanla kaplanmış yere çarptı ve denize yuvalandı, orada öyle büyük dalgalara yol açtı ki bir kasırganın çıktığını sanırdınız.“

Masalın iğreti canavarı, masal kahramanı Rama'nın tanrılardan aldığı kuvvetle bu şekilde yenilerek sahneden çekilir. Tanrılar Rama'ya yardım etmeye devam ederler:

„Tanrılar göklerden bu büyük çarpışmayı izliyorlardı. Ravana yeni atların çektiği yeni bir arabayla savaşa girdiğinde, tanrıların kralı İndra şöyle dedi: "Biz tanrılar daima dürüst ve cesur olanlara yardım ederiz. Ravana'ya karşı savaşında Rama'ya yardım etmenin artık zamanı geldi. Rama'ya sivri uçlu oklarla dolu torbamı vermiştim; ona şimdi de göklerde yapıl mış bir altın savaş giysisi, bana ait ve benim sürücümün kullandığı atların çektiği altın savaş arabamı vereceğim."

Troya savaşında da tanrıların savaşa nasıl müdahale ettiklerini okumak mümkün. Yalnız bir farkla tanrılar o savaşta ikiye bölünmüştü. Burada ise Rama'dan yanalar. Demek ki tüm tanrıların şu veya bu oranda savaşlarla beslendikleri insanlık tarihinin ret edilemez bir olgusudur.

Devamla Ravana'nın öldürülme sahnesi anlatılır;

„Rama, Vişnu'nun yayı ve Vişnu'nun altın kanatlı kuşuna ait okları kullanıyordu. Çünkü bu oklar kuşlara dönüşüyor ve Ravana' nın oklarındaki yılanları yiyorlardı. Savaş şiddetle sürüyordu. Korku içindeki parlak güneş soldu; rüzgârlar esmeyi bıraktılar, dağlar ve deniz sallandı. İndra'nm güçlü oklarıyla Rama Ravana'mn on başını teker teker kesti ama her bir başı kestiğimle yerine yeni bir tane geliyordu. En sonunda Rama Brahma'nın parlayan okunu çekti, ok güneşin ateşi gibi parlıyordu ve İndra'nın yıldırımına benzeyen kanatları vardı. Ok Ravana'nın kalbini parçalayıp onu öldürdü.“

„İndra Rama'ya gülümsedi. Kanla kaplanmış yeryüzüne göklerden bir tomurcuk sağanağı, bir çiçek yağmuru yağdırdı Güneş tüm görkemiyle parlamaya başladı. Hafif serin rüzgârlar ağaçların yapraklarım hışırdattılar ve havayı güzel kokularla doldurdular. Cennetin arpları ilahi bir müzik çalarken, Rama kutsal bir sesin şöyle seslendiğini duydu: "Rama, dürüstlüğün şampiyonu ve erdemli işlerin kahramanı, artık asıl görevini tamamladın. Göklerde ve yeryüzünde barış hüküm sürüyor. Kutsamamızı sana yağdırıyoruz."

Böylece Rama daha da kutsallaştırılmış olur. Bireysel bir çıkar için (karısını kurtarma eylemi) yürütülen bir savaşa kutsanmış ve toplumsal bir karakter atfedilmiştir. Anlatıcılara göre, gökler ve yeryüzü savaşılan bölge demektir. Göklerin ve yerin sahibi de Rama ve ailesi olarak görüldüğü için barış ta onların yaşamları ile sınırlandırılmaktadır. Yani masalda dünya Rama'ya endekslidir! Bu masalın hayal dünyasının dışında gerçek dünyanın başka ücra köşelerinde başka savaşların ve barışların varlığından haberdar olunması ancak onların bilinmesi ile mümkündü! Zaman ve toplumsal gelişmeler insanlığa bunu da göstermiştir.

Devamla Troya savaşından esinlendiği aşikâr olan sahne ile karşılaşıyoruz; Aşil'in Hektor'a yaptığını Rama da Ravana'ya yapar:

„Ravana'ya kahramana yaraşır bir cenaze töreni yaptıktan sonra Rama, Hanuman'ı Sita'ya galibiyet haberini vermek üzere yolladı. O da tertemiz yıkanmış ve giyinmiş olarak geldi. Kocasını görünce yüzü bir gece yarısı gökyüzünde dolunayın parlaması gibi ışıldadı.“

„Rama şöyle dedi: "Sevgili Sita, Hanuman'ın, Sugriva'nın ve Vibhişana'nın yardımıyla sana olan sözümü tuttum ve onuruna gölge düşmüş bir adamın yapması gerekeni yaptım. Ravana'yı öldürerek ailemin ve kendimin onurunu temizledim."

Temizlenen onur namusa indirgenen kadınla ilişkilidir. Ama masalın devamında görüyoruz ki;

"Ancak diye sözüne devam etti Rama, "Sen kocasından başka bir adamla yaşamış olan bir kadının lekesini taşıyorsun. Ravana sana baktı ve sana dokundu. Hiçbir şerefli adam karısının böyle bir davranışını kabul edemez. Bu nedenle, seni herkesin içinde reddetmem gerekiyor. Kiminle istersen onunla yaşayabilirsin -Lakşmana veya Bharata, Sagriva veya Vibhişana- ama benimle yaşayamazsın."

kaçırılmaya direnmesine rağmen ve bu kaçırılma sırasında herhangi bir günahı olmayan Sita'ya yakıştırılan bu namus kirliliği, bu dinde de kadının nasıl aşağılandığını göstermektedir. Sonuçta er-

kekler arasındaki iktidar dalaşının aleti hâline getirilmiş olan kadın suçludur!

Sita'nın Rama'ya verdiği cevapta bile;

"Eğer benim sana olan sadık bağlılığımdan kuşku duyduysan, niye okyanusu geçip yaşamını benim için tehlikeye attın? Benim Toprak Ana'nın kızı olduğumu ve bir kadının derin bağlılığıyla vahşi ormanlara peşinden geldiğimi unuttun mu? Hayatım boyunca bir an bile sana sadakatsizlik etmedim. Eğer Ravana bana bakıp dokunduysa, benim bunu engelleyecek gücümün olmadığını fark etmelisin."

"Ancak, şerefsizliğin gölgesi masum bir kadının üzerine düşerse, hak ettiği onuru yeniden kazanmanın tek yolu yanarak ölmektir. Lakşmana, eğer beni seviyorsan, bana bir cenaze ateşi hazırla ve onu yak. Adıma sürülen bu lekeyle yaşamaktansa ölmeyi yeğlerim."

Kadın, erkeğin parçası ondan sonra gelen bir 'yaratık' olarak değerlendirildiği için lekeden kurtulmanın yolu olarak kadına intihar layık görülmektedir.

Devamla Sita'nın intihar eylemi şöyle anlatılır;

"Kükreyen alevlerin önünde dururken Sita şöyle dedi: "Eğer düşünce ve davranışta sadık ve dürüst olmuşsam ve eğer Dharma'ya hayatım boyunca bağlılığımla lekesiz yaşayabilmişsem, bu ateş benim adımı savunsun" sonra nadir Sita hiç korkmadan cesaret ve bağlılıkla ateşe girdi ve gözden kayboldu. Onu seyirden herkes üzüntü ve şaşkınlıkla ağladı"

Duruma müdahale için tanrılar sahneye çıkar:

"Tanrılar altın arabalarıyla göklerden indiler ve Rama'ya şöyle dediler: "Dünyadaki yaşamın koruyucusu, nasıl sıradan bir adam gibi davranıp Sita'ya bunu yaparsın? Bütün tanrıların birincisi, hepimizin büyükbabası ve yaratıcısı olduğunu hatırlamıyor musun? Başlangıçta olduğun gibi, sonunda da böyle olacaksın."

Anlaşılan bu tanrılar insan meziyetlerine sahipler ki araba kullanmaktadırlar. Onların gökten indirilmeleri kudretli gösterilmeleri içindir. Bu tanrıların Rama'ya yükledikleri vazifeden anlaşılıyor ki, aslında Rama da bir tanrı mertebesine ermiş bir kişiliktir. **Masalın dinle bağlantısını güçlü kılan önemli nokta da zaten budur.**

Rama'nın tanrılara sorduğu; *"Ben Rama'yım ve Dasa-Ratha'nın en büyük oğlu olduğumu sanıyorum. Eğer yanılıyorsam, büyük baba bana kim olduğumu söylesin?"* sorusuna tanrıların verdiği cevap:

"Brahma şöyle dedi: "Rama daima yaşayacak olan büyük tanrı Vişnu'nun dünyadaki kurtarıcısısın ve bütün düşmanları ele geçiren kişisin. Sen her yaratıkta ve doğanın her yerinde yaşarsın. Gözlerini açtığında gündüz, kapadığında gece olur. Ben senin yüreğinim. Sita ise, senin tanrısal karın Lakşami'nin dünyadaki görünüşüdür."

"Artık Ravana'yı öldürdüğüne göre" diye Brahma sözleri ne son verdi; "İlahi biçimine girip göklere geri dönebilirsin. Çünkü insan biçimine girmeni gerektiren görevini yerine getirdin. Seni sevenler ve senin öykünü anlatanlar ödüllendirilecektir."

Evet, sonuçta bu masalı önemli kılandır! **Yani Budizm dininin alt yapısını oluşturan İndra masalı ile birlikte bu masal da bu dinin yükseldiği temeldir.** Anlatımın Rama'nın kendisinin de tanrılardan biri olduğu sonucuna vurgu yapması bu tezimizi güçlü kılmaktadır.

Masalın devamında tanrıların müdahalesinin meyvesini okuruz:

"Alevler aralandı ve ateş tanrısı Agni sadık Sita ile birlikte göründü. Alevler ona dokunmamıştı. Yüzü, saçı ve giysisi sabah vaktindeki çimen kadar tazeydi. Agni, Rama'ya şöyle dedi: "Dasa Ratha'nm oğlu, sadık karını yeniden kabul et. O, Ravana'nın bütün kışkırtmalarına karşı koydu, düşünce ve davranışta temiz kalmayı başardı."

Yine kadını kurtaranın tanrılar olduğunu ve kadının mutlaka bir kurtarıcıya ihtiyacı olduğu saçmalığı ile karşılaşmaktayız.

Masalın devamında en tutarsız sahneyi okuruz;

"Rama'nın gözleri güneşin pırıltısıyla aydınlandı ve şöyle dedi: "Onu tanıdığım bütün bu yıllar içinde Sita'nın sadakatından hiç kuşku duymadım. Şimdi benim bildiğimi bütün dünya biliyor; Agni ona temiz ve parlak ismini geri verdi. Onu yüreğinde sevinçle kabul ediyorum; şimdi bütün insanlar biliyor ki Kral Dasa -Ratha'nın en büyük oğlu, ülkesinin yasalarını

kendi isteklerinin üzerinde tutar." Sonra Rama, davranışının nedenini anlayan ve onu affeden sevgi dolu karısını kucakladı."

Sanki birkaç sayfa önce Sita'ya yakıştırılan namus kirliliği hiç söylenmemiş gibi tutarsız bir şekilde kadın "*af*" edilmektedir. Af eden lekeleyen, suçlu olandır. **Yani af edilmesi gereken af etmektedir.** Dilenci yine kadındır!

Devamla iktidar/yönetim güçlü olana/tanrıya sunulmaktadır;

"Daha sonra tanrıların arabasından Kral Dasa-Ratha kendini gösterdi. "Rama" dedi baba, "sen yalnızca tanrılara ve kutsal idamlara yardım etmedin, benim onurumu da kurtardın. Artık sürgünün sona erdi. Ayodhya'ya muzaffer bir kahraman olarak geri dön ve erkek kardeşlerinle birlikte yönetime geç. Sana uzun bir yaşam diliyorum."

Yani Yahudilikte ve Hıristiyanlıkta olduğu gibi **kralın tanrı olduğu ve tanrının da aynı zamanda kral olduğu** eşlemesine bundan daha iyi örnek olamaz!

Devamla ödüller dağıtmak için tanrılar görünmeye devam ederler:

"*Sonra tanrılar kralı İndra Rama'ya göründü ve "Adil Rama, insanların aslanı, bizim için yaptıkların karşılığında istediğini söyle, senin olacak" dedi.*

Rama yanıtladı: "Göklerin efendisi, lütfen Rakşasalara karşı benim yanımda savaşanlara yeniden yaşam ver, onlara gittikleri her yerde yemek ve taze su sağla."

"Öyle olsun", dedi İndra.

Hanuman'ın gitme vakti gelince Rama'ya, "Senden özel bir isteğim var. İndra'nın bana istediğim gibi ölme gücü verdiğini anımsarsın. Bana, insanlar senin görkemli işlerini anlatana kadar dünyada yaşama izni ver" dedi.

"Öyle olsun" dedi Rama, "ve sana verdiğim armağanın işareti olarak, boynumdan çıkardığım bu mücevherli zinciri veriyorum, sevgi ve saygıyla onu boynuna tak."

Masalın önemli bölümünü aktardık ve birlikte okuduk. Soruyoruz Rama Sita'yı kurtarma eylemi dışında tanrıları için ne yaptı? Ölmüş bir canlıya yeniden yaşam! Bu yalanın cennet hayali ile süslendiğini Hıristiyanlıkta görmüştük! Yaşanan gerçek dünyada böyle bir şeyin imkânsız olduğunu biliyoruz! Yalnız burada da elle tutulur bir istek söz konusudur. O da *yemek ve taze su*! Anlaşılan Yahudilikteki "*bal ve sütün aktığı ülke*" isteği burada biraz daha mütevazi bir karakter alarak "*yemek ve suya*" dönüşmüştür.

Bugün, maymunlar ve insanlar ilişkisinde onların birbirlerini anlamalarının sirk ve hayvanat bahçelerindeki ilişkinin ötesine gidemeceğini hepimiz biliriz! İnsanların maymunları nasıl şebekleştirdiklerine (onları nasıl canlı oyuncaklar yaptıklarına) en iyi örnek mekânlar yine sirkler ve hayvanat zindanlarıdır (bahçeleridir). Bu da insanın doğaya insafsız müdahalesi kapsamı içinde anlaşılmalıdır!

Mutlu sona yakışan bir devam:

"Böylece Rama, Lakşmana ve Sita 14 yıldan sonra Ayodhya'ya döndüler. Bharata sözüne sadık kaldı."

"Rama ve Sita Ayodhya'nın kral ve kraliçesi oldular ve krallıkları Kosala'yı 10.000 yıl yönettiler. Bütün bu zaman boyunca ülkelerine ne korkunç hastalıklar ne de zamansız ölüm uğradı. Ölülerin efendisi Yama bebeklerin olgunlaşmasına ve hocaların yaşlanmasına izin verdi. Çiftçiler, yağmurlar, güneş ve rüz garlar dost olduğu için neşeliydi. Toprak Ana şükran için iyi hasatlar, verimli ağaçlar ve bol çayırlar verdi. İnsanlar dharma'ya sadık kaldı, komşularım ve krallarını sevdiler. Şehir ve kasabalarda yaşayanlar, yalancı ve soyguncular dan kurtuldular. Çekiçle örs aralarındaki geleneksel işlevini yaptılar. Gerçekten de herkes için mutluluk ve huzur zamanı oldu." (*)

10 bin yıl süren zenginlik ve mutluluk dolu bir barış! Masalı yazanların isteklerini gerçeğin yerine koyma kurgusu! En azından biliyoruz ki, bu masalın/destanın yazıldığı tarihten günümüze kadar geçen zaman en fazla 2000 bilemedin 2500 yıldır. Masalın geçtiği farz edilen mekânlarda bu zaman zarfında binlerce doğa felaketinin yanı sıra sayısı belirsiz savaş felaketleri yaşanmıştır. Bunların beraberinde getirdiği verimsizlik, açlık, susuzluk, yoksulluk, çaresizliklerin, huzursuzlukların, hastalıkların ve ölümlerin haddi hesabı yapılabilmiş değildir. Dharmaya sadık kalmaları soyguncuların ve talancıların işlevini kolaylaştırmıştır. Bu yörede yaşayan büyük insanlığın kralarını sevmeleri boyunlarındaki kölelik zincirinin daha kalınlaşmasına sebebiyet vermiştir! Elbette bu zincirlerin kırılması için verilen mücadele ve isyanları saygı ile anmak gerekir. Bu isyanlar ve sınıf kavgaları tarihin tekerleğinin hep ileri gitmesini sağlamıştır.

Bir dahaki sayımızda devam edeceğiz… ✎

(*) *[Yukardaki tüm alıntıların kaynağı: Donna Rosenberg, Dünya Mitolojisi, sf. 518-532, İmge Kitapevi, 1998, Ankara]*

ŞAİR MUAZZEZ USLU AVCI:

"Kurtuluş kavgadan geçer..."

Seher Yeğin: Muazzez Uslu Avcı hakkında kısa bilgi verebilir misiniz?

Muazzez Uslu Avcı: Aksaray'da doğdum, ilk ve orta eğitimimi Aksaray'da tamamladım. İşletme Fakültesini bitirdim. Öğrencilik yıllarımda sendikada işçi örgütlenmesinde çalıştım. Henüz liseyi bitirmişken 12 Eylül darbecilerince 45 gün gözaltında sorgulandıktan sonra Selimiye cezaevinde yattım. Sorgulanma sırasında gözümden darbe aldım ve bir gözümde görme kaybı oldu. Şiir yazmaya cezaevinde başladım. Fakat sık sık koğuşlarımız basılıp arandığı için yazdığım şiirlerim toplandı. 12 Eylül koşullarının acımasız fırtınaları uzun yıllar peşimizi bırakmadı. Geriye yılgın ve sindirilmiş bir toplum bıraktılar. Dolayısı ile hem ekonomik koşullar ve hem de siyasi koşulların zor olduğu uzun bir dönemden geçtik. O çalkantılar içinde evlilik, çocuk, iş ve yarım kalmış eğitimimi tamamladım.

Seher Yeğin: Şiir yazmaya cezaevinde başladım demiştiniz, sonraki yıllarda nasıl sürdürdünüz şiir serüveninizi?

Muazzez Uslu Avcı: Evet, 20'ye yakın yazdığım şiir defterim elimden alınınca yok oldu. Fakat daha sonraki yıllar aklımda kaldığı kadarını tekrar üretmeye çalıştım. Sonra ki yıllarda aklıma estikçe yazdım ve sakladım. Kimseyle paylaşmadım, eşim ve kızım dâhil. 30 yıl içinde yaklaşık 400 adet şiir biriktirmiştim.

Seher Yeğin: Eşiniz ve kızınızdan dahi saklamış olmak?

Muazzez Uslu Avcı: Çünkü şiir yazmak bizim kültürde ya âşık insan işi, ya da aklı biraz hoş olanlara yakıştırılır ve hatta alay bile edilirdi şiir yazanla.

Seher Yeğin: Sonra nasıl çıktı ortaya?

Muazzez Uslu Avcı: Bir gün eşimle paylaştım, o çok şaşırdı önce inanmadı benim diğer şairlerin şiirlerini kopyaladığımı düşündü ve benim bunları niye paylaşmadığımı sorup cesaret verdi. Bir gün Yasak meyve komşu yayınlarına şiirlerimi gönder-

dim, basılıp basılmayacağı konusunda değerlendirme istedim. İki hafta sonra cevap geldi. Beğendiklerini ve basabileceklerini söylediler.

Seher Yeğin: Şiir kitaplarınızdan bahseder misiniz?

Muazzez Uslu Avcı: Yayınevine, elimde 400 adet şiir olduğunu ve bunu her yıl 4 kitap halinde çıkarmak istediğimi söyledim ve proje böyle başladı. İlk kitabım ''Bahardandır" çıktı ve bir yıl sonra ikinci

baskısı yapıldı. Aynı yıl ''Üstüm başım tozpembe" kitabım çıktı ve bu yıl çıkan yeni kitabımın adı da "Çiçeklere gidelim"

Seher Yeğin: Kitaplarınız çıktıktan sonra nasıl bir aktivite izlediniz?

Muazzez Uslu Avcı: Yurtdışı ve yurt içi imza günleri ve çeşitli etkinliklere katıldım. Almanya'da "Die Brücke" dergisine bir okurum benim kitabımı götürmüş ve sonrasında dergiden şiirlerimi Almancaya çevirip yayımlama izni istediler Hâlâ her sayısında 3 - 5 adet şiirim yayınlanmakta.

Seher Yeğin: Şiirlerinizi okuduğumuzda daha çok kavga üzerine yazdığınızı görüyoruz...

Muazzez Uslu Avcı: Evet, çünkü devrimci bir gelenekten geliyorum, ''kurtuluş kavgadan geçer" felsefesine inanıyorum.

Seher Yeğin: Kavga dediniz de ''kavgacı" olmanızda Yılmaz Güney'in etkisi olduğundan bahsetmiştiniz bir yazınızda. Ondan biraz bahseder misiniz?

Muazzez Uslu Avcı: Anadolu'da büyümüşüz, kitap, dergi pek girmezdi evlere bizim oralarda. 15 yaşında filandım. Bir gün nasıl olduysa ağabeylerimle Yılmaz Güney'in "Arkadaş" filmini seyrettik. O filmden sonra bir daha dünya bana eskisi gibi görünmedi, artık pencerem devrimci görüş üzerinden açılmıştı dünyaya. Kasabada lise yoktu üç kız arkadaştık; babalarımız bizi Aksaray ilçesinde bir liseye kaydettirmişlerdi. Ve orada bir ev tutuldu biz o evde ailemizden ayrı kalacaktık. Eve yerleşir yerleşmez odamın duvarına Yılmaz Güney'in "Arkadaş" filminin afişini asmıştım. Evimizi kontrole gelen ev sahibi kadının benim odama girmesiyle çığlık çığlığa duvardaki afişe saldırıp yırtması bir oldu ve beni kolumdan tutuğu gibi sokağa attı. Meğer Yumurtalık Hâkimi kadının dayısı olurmuş. Aksaray'da deşifre olmuştum ve komünist damgasını yemiştim. O yıl ailem beni İstanbul'da Çamlıca Kız Lisesine gönderdi. Yatılı kısmında kalıyordum ve dolabımın iç kapağına gene Yılmaz Güney posteri asmıştım. Okul müdiresi bir gün yatakhaneleri teftişe çıkıp dolap içlerini ararken gene suç unsuru Yılmaz Güney posterim yakalanmış ve okuldan uzaklaştırma almıştım... İşte o gün bu gündür sistemle kavgam hiç bitmedi...

Seher Yeğin: O günden günümüze yaşamınızda neler değişti ve şu an neler yapıyorsunuz?

Alim

Ali İsmail Korkmaz için

vururlar Alim!
seni de vururlar kalleş pusularda
akıtırlar kanın, devlet tezgâhlarında
sen, adaşının çok olduğuna bakma
her adam âlim değildir Alim
her ali de insan...
vururlar Alim!
seni de vururlar kalleş pusularda
bastırmak için akışını deli kanının,
sökerler kalbin, boğarlar heyecanın
atarlar seni de asiler mezarlığına...
Vururlar Alim!
seni de vururlar kalleş pusularda
pusulu mezarlar öbeğidir buralar
urludur göğsü bu toprakların
senden önce de senin gibi ataların
avı olmuştur kanlı pusuların...

15 Temmuz 2013
"Çiçeklere gidelim" kitabımdan

Muazzez Uslu Avcı: O günler devrimci mücadele ile geçti tabii. 12 Eylül sürecinden sonra uzun yıllar toplumda yaşanan yılgınlık, sindirilmişlik uzun sürdü. Dolayısı ile bu süreç içinde hem ekonomik ve hem de siyasi sancılar yaşandı. Ve o dönem biraz kendi içime dönerek yalnız kalmayı tercih ettim. Evlendim, yarım kalan eğitimimi tamamladım, çocuğumu büyüttüm. Gene de toplumsal olaylardan tecrit yaşamadım. Kültür sanat derneği ve sosyal iletişim derneklerinde yönetici ve başkan olarak çalıştım. Çeşitli şirketlerde ekonomistlik yaptım. Yazı ve şiirlerimi yazdım. Şimdi emekliyim ve yazın hayatına biraz daha girmiş oldum, Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği'ne üyeyim ve onların da sunmuş olduğu etkinlikler ve ayrıca diğer grupların, derneklerin düzenlediği yurt içi ve yurt dışı etkinliklerinde imza günleri, söyleşilere katılıyorum. Bazen de bu etkinliklere bağlamam ya da udumla türkülere eşlik ettiğim de oluyor.

Seher Yeğin: Sevgili Muazzez, Güney Dergisi için yaptığımız bu söyleşi için size çok teşekkür ederiz ve bir şiir ile söyleşimizi bitirelim.

Muazzez Uslu Avcı: Ben çok teşekkür ederim. ✎

Franz Kafka

KLİDAS (SESSİZLİĞİN DEVİ)

Franz Kafka üzerine hazırladığım yazıya kendimden kattığım çok az şey var. Bu değerli yazar üzerine gerçekten çok önemli ve detaylı araştırmalar, çalışmalar yapılmış. Benim yaptığım şey bu araştırma ve çalışmalardan öne çıkanları ve kendi açımdan en önemli olanları sentezimle beraber okuyucuya sunmak. Hepsi bu!

Yavuz AKÖZEL

III. BÖLÜM

Yabancılaşma, modern toplum insanının önüne geçilemiyen bir gerçeğidir. Ernst Fischer'in 1963 Liblice'deki Kafka konferansında söylediği gibi sosyalist dünyada da yabancılaşma aşılmış değildir. Ve aşılamadı da. Bürokrasi, insanların özgürleşmesi yolunda sadece yardımcı bir işlev yüklenmesi ve giderek yok olması için bir kaldıraç görevini karşı tez olarak üstlenmesi gerekirken, bırakın kapitalist ülkeleri bir zamanların sosyalist ülkelerinde de ancak insanlara işkence uygulayan, var olan özgürlüklerini de dişlilerinin arasında acımasızca öğüten bir aygıta dönüştü. Bertolt Brecht Kafka'daki bu anarşizmin (özgürlükçü sosyalizmin) (liberty sosyalizmin) etkisindeki düşüncelerinin yansımalarını " **hayatı gönül gözüyle gören bir sanatçı olarak Kafka, yaklaşan şeyi, yaklaşanın gerçekte ne olduğunu görmeden görmüştü.**" demektedir. Kafka'nın 'görmeden gördüğü' şey ise:

"Kafka'nın yalnız bir tek sorunu vardı, dedi, o da örgütlenme sorunuydu. Karıncalar imparatorluğu düşüncesi, insanların toplumdaki yaşama biçimleriyle kendilerine yabancılaşması düşüncesi, Kafka'yı yıldırmıştı. Bu yabancılaşmanın belirli biçimlerini, örneğin GPU (S. Birliği siyasi polisi) **yöntemlerini görebilmişti. Ama Kafka hiçbir zaman bir çözüme varmadığı gibi, gördüğü karabasandan da hiç uyanmadı. Brecht, Kafka'nın gerçeğini, gerçeği görme-**

yen, düş gören bir insanın gerçeği olarak niteliyor." (Estetik ve Politika -Brecht'le söyleşiler, W.Benjamin, S.176)

Bir başka çeviri:

"Kafka'nın tek bir sorunu vardı, örgütlenme sorunu. O, karınca gibi kalabalıklaşmış devlet karşısındaki kaygının pençesindedir, insanların kendi ortak yaşam biçimleriyle kendilerine yabancılaşmalarının pençesindedir. Örneğin GPU'nun yöntemleri gibi bu yabancılaşmanın kimi biçimlerini o da görmüştü." (M.Löwy, F.Kafka, Boyun Eğmeyen Hayalperest, S.64-65)

kalmış anarşizme meyilli bir sanatçı olarak bir yandan "**Klidas**"lığını sürdürürken diğer yandan da etkisinde kaldığı ideolojiyi yapıtlarında sentezlemektedir.

Gustav Janouch Kafka ile aralarında geçen konuşmayı şöyle aktarıyor:

"Bayraklar sancaklarla mitinge giden büyük bir işçi topluluğuyla karşılaşmıştık. Kafka dedi ki**: 'Bunlar öylesine kendini tutabilen, kendine güvenen, iyi huylu insanlar ki. Sokaklarda egemenlik sürmekle, bütün dünyaya egemen olduklarını sanıyorlar. Gerçekte yanılıyorlar.**

Modern Çekoslovakya Edebiyatı

Ben şahsen genelinde modern Çekoslovak edebiyatını diğer tüm halk edebiyatlarından önce tercih ederim. Çekoslovak edebiyatında aklıma gelen ilk isimler Haŝek, Kafka ve Bezruĉ'tur. Bu yazarların bir bölümü kolay okunup hemen akılda kalıcıdır. Ama Kafka özel bir çalışma gerektirir. Onda şayan-ı dikkate değer göze çarpan olgu, üstü örtülü cümleler ve önsezileridir. Kitapları yayınlandığında çok az okur tarafından anlaşılmıştır.

Faşist dikta sanki halk demokrasisinin kanındaydı ve Kafka olağanüstü hayal gücüyle gelmekte olan toplama kamplarını (Konzentrationlager), yasal güvencenin yok oluşunu, devlet aygıtının mutlakiyetleşmesini, ulaşılmaz güçlerin bireylerin yaşamlarını sessizce kontrol(denetim) altına almalarını betimledi. Sanki her şey bir kâbustu, karışık ve ulaşılmaz. Ve aynı zamanda hep zihnim karışır (Kafka bana hep "Dante'ciğin Cehennemi" yazıtını anımsatır (*) (:» Biz şimdi geldik o ülkenin (cehennemin -ben-) kapısının önüne / Herşeyin çaresiz olduğu, bilgelik mirasının çar çur edildiği o yere« , Ne kadar zor olsa da, umutsuz ruh durumu çok güçlü olsa da ve sanki gizli bir yazıymış gibi her satır için bir anahtara gereksinim duyulsa da Alman yazarlar bu çalışmayı mutlaka okumalıdır.

Görüyorum ki bu kısacık dizelerde bir sürü olumsuzluk (kusur) saydım ve gerçekten düşüncelerim Bir idol(model) önermekten çok uzak. Ama ben bu yazarı eksiklerine karşın kara listeye (Index'e) koymak istemiyorum. Yazarlar çoğu kez donuk, karanlık ve zor anlaşılır yapıtlarıyla bize ulaşmak isterler. Bu yapıtları bir sanat ruhuyla ve uyanık olarak okumak zorundayız, sanki yasa dışı bir yazıyı okuyor gibi.

Ve aslında değişik içeriğe, hatalara sahip yapıtlar kişiye güvensizlik aşılar. Ama bu yapıtların yararları göz önünde tutularak okunmaları gerekir. Güvensizlik okumayı yok etmez, hatta güvensizliği eksiltir.

(Bertolt Brecht, Gesammelte Werke 19 (Schriften zur Literatur und Kunst 2, S.447-448)

(*) Brecht, Dante Alighieri (1265-Florenz, 1321-Revenna)'nin İlahi Komedya'sından örnek veriyor. İlahi Komedya, cehennem (inferno), araf (purgatorio), cennet(paradiso)isimlerindeki her biri 33 kıta olan 14.233 satırdan oluşmuştur. Dünyanın en uzun manzum yapıtıdır ve bugün dahi ilgi ile okunmaktadır.

B. Brecht, böyle değerlendiriyor. Oysa Kafka bir ideolojiyi, hayranlık duyduğu Herzen, Peter Kropotkin, Bakunin, Jaroslav Haŝek gibi anarşist önderlerin, Bezruĉ [2] gibi sosyalizme meyletmiş halk şairlerinin düşüncelerini yaşama taşımaktadır. İşin esası budur. O özgürlükçü sosyalizmin etkisinde

Yazmanlar, görevliler, siyaset meslek edinmiş kişiler ve bütün yeniçağ sultanları ve arkalarında, onlara iktidar yolunu hazırlıyorlar.'

'Yığınların gücüne inanmıyor musunuz?'

'Ben bu yığınlar gücünü, biçimlenip düzene sokulmak isteyen, biçimsiz, apaçık bir kargaşa

olarak görüyorum. Her gerçek devrimci gelişme sonunda, bir Napoleon Bonaparte çıkar ortaya.'

'Rus Devriminin daha geniş çapta yayılacağına inanmıyor musunuz? '

Kafka bir an sustu, sonra dedi ki:

'Sel yayıldıkça, su sığlaşır, kirlenir. Devrim buharlaşarak, sadece yeni bir kırtasiyeciliğin çamurunu bırakır geride. İşkence çeken insanlığın zincirleri, daire kâğıtlarından yapılır'" (Gustav Janouch, Kafka ile Konuşmalar, S.51)

Onun devrim üzerine olan negativ, hayal kırıklığına uğramış düşünceleri o güne kadar olan devrimlerin (devrim başarıya ulaşsın-ulaşmasın) eski otoritenin yerine yeni bir otorite yaratmış olmasından, anarşizmin etkisindeki Kafka'nın ise otoritenin her türlüsünü reddetmesinden kaynaklanmaktadır. Anarşizmin komünizme giden yolda ileri sürdüğü ütopik düşünceler Kafka'nın devrimlere, devrimci otoriteye olan güvencini de iyice sarsmıştır. Çünkü her devrim sonrası yeni bir Napoleon Bonaparte'in ortaya çıkacağının ürküntüsünü yaşamaktadır. Kafka öne çıkan yapıtlarını işte bu ideolojik bakış açısıyla yazmıştır.

Elbetteki bu düşüncelerinde döneminin etkin anarşist düşünürlerinin etkisi vardı. Önemle Bakunin, Kropotkin ve Haşek'i, Emma Goldman'ı hem okuyor hem de beğeniyordu.

Kropotkin şöyle yazıyordu: 'Devlet ile ne devrim ne de gelecek mümkündür. O sadece özgür insanın önünde duran bir barikattır."

Ve yine Kropotkin şöyle yazıyordu:

"**Ne varki yıkmak yeterli değildir. İnşa etmeyi de bilmek gerekir. Halkın, kendi yaptığı devrimlerinin tümünde hep aldatılmış olması, bunun üzerinde yeterince düşünülmemiş olmasından kaynaklanır.** (Anarşi, Pyotr Kropotkin, S.38)

Yazdığı romanların asıl teması yine ideolojik entelijasyonunun bir yankısıydı. Günlüklerine 'Kropotkin'i unutma' diye not düşüyordu! Kropotkin ise şöyle yazıyordu:

"Yurttaşlarımızla gündelik ilişkilerimizde, toplum karşıtı davranışların artmasını engelliyenin gerçektende yargıçlar, gardiyanlar ve jandarmalar olduğuna inanıyor musunuz?

Yasa manyağı olduğundan her zaman acımasız olan yargıç, hafiye, muhbir, polis, adalet sarayı denen -şaka yollu böyle denir- binaların çevresinde düşe kalka hayatlarını sürdüren tüm bu karanlık işler çevirenler güruhu, topluma bol bol ahlaksızlık saçmıyor mu? Okuyun mahkeme haberlerini, perde arkasına şöyle bir göz atın, analizi dış görünüşün ötesine yöneltin, mideniz bulanacaktır.

İnsanın tüm iradesini ve karakter gücünü öldüren, gezegenin hiçbir yerinde rastlanmayacak kadar çok erdemsizliği duvarları içine kapatan hapishane, her zaman için bir suç üniversitesi olmamış mıdır? Mah-keme salonu bir acımasızlık okulu değil midir? Bu sorular çoğaltılabilir.

Devletin ve tüm organlarının ortadan kaldırılmasını talep ettiğimizde, gerçekte olmadıkları kadar mükemmel insanlardan oluşan bir toplum hayal ettiğimiz söyleniyor bize. -Hayır, bin kere hayır! Tek istediğimiz, bu tür kurumların, insanları gerçekte olduklarından daha kötü kılmamasıdır!" (Anarşi, Pyotr Kropotkin, S.33-34)

İşta Kafka'nın Dava'sı olsun, Şato'su olsun Kropotkin'in yukarda aktardığımız tezleri ışığında irdelendiğinde bu tezlerin Kafka'nın dünyasında nasıl da sanal âlemi aşarak gerçek dünyaya, dokunulabilir dünyaya gelip ulaştığını görürüz. Kapitalist bürokrasinin hain ve acımasız mekanizmaların salt dış görünüşünü değil iç işleyişini de midemizi bulandıracak şekilde, bizi dürtükleyip uyanmamızı ve düş sandığımız şeylerin nasıl da gerçeğin ta kendisi olduğunu gözlerimizin önüne sermiyor mu?

Rus devrimi üzerine öne sürdükleri 1917 Ekim Devriminin 'el değiştirmiş bir diktatorya' ol- masından, devrimin devleti yok edeceği yerde onu devrimi hazırlayan ve başaran sınıfların erki durumuna getirmiş olmasına dayanmaktadır. (Anarşist görüşe göre) İnsanlık bu yeni erkin bürokrasiyi yok edemiyen diktatöryasında bu kez emirlerin ve zorunlulukların tutsağı olarak köleleşmektedirler. Bu anlamda çektikleri manevi işkencelerin, bu bürokrasi ağının zincirleri insanın o hep yakalamak, ulaşmak istediği özgürlüğü yok edip, onları denetim ve gözetim altına almasıdır.

Anarşizmin büyüleyici ütopyasından böylesine etkilenmiş bir kişi'nin Lenin önderliğindeki 1917 Ekim Devrimini ve proletarya diktatörlüğünü coşkuyla karşılaması ilginçtir.

1920 yılında Milena'ya şöyle yazmaktadır:

"Bugüne kadar Rusya ile ilgili olarak okudu-

ğum genellemelerden, eklediğim makale beni çok etkiledi. Ya da daha doğrusu, bedenimi, sinirlerimi, kanımı etkiledi. Tam yazıldığı gibi algılamadığım, ama ilk önce orkestram için düzenlediğim doğru. (Makalenin sonunu yırttım. Bu kapsama girmeyen Komünistlerle ilgili suçlamalar içeriyordu. Zaten bütün de yalnızca bir parça.)" (Sevgili Milena'ya Mektuplar. S.238)

Kafka, 25 Ağustos 1920'de Prager Tagblatt'da yayınlanan Bertrand Russel'in **Bolşevik Rusya Üzerine** adlı makalesini okuyor ve kendi düşüncelerine uyum içerisinde olan bölümü

Eylül 1920'de Milena'ya gönderiyor. Düşüncelerine uyum içerisinde olmayan kısa bir bölümü makaslıyor ve göndermiyor. (Kafka , '**makalenin sonunu yırttım'** diye yazıyor.) Kafka bu makaslama yani yeniden düzenleme işlemi için şöyle yazıyor:

"**Tam yazıldığı gibi algılamadığım, ama ilk önce orkestram için düzenlediğim doğru."**

Bertrand Russel, Bolşevik Rusya üzerine yazdığı makalede (Bu makale önce Temmuz-Ağustos 1920'de Londra'da **The Nation** adlı süreli yayında çıkan 5 makaleden oluşan bir dizinin ilkidir.) Bolşevik devriminin bir bilançosunu çıkarmaya çalışırken kendi düşüncesi çerçevesinde olumlu ve olumsuz yönlerinin kritiğini yapmaktadır.

Olumlu yön olarak Bolşeviklerin fedakârlıklarını vurgulamakta, onların sarsılmaz politik ahlaki hedeflerini överken bunu dinsel iman bileşimiyle taçlandırmaktadır.

Bertrand Russel'in Bolşevik devriminde eleştirdiği iki şey vardır ki işte Kafka bu iki şeyi de makaleden makaslamış, Milena'ya göndermemiştir. Makaleden makaslanan bölümde Russel Bolşevik devrimini 1-Diktatörlük eğilimleri taşıdığı ve hoşgörüsüz olduğu, 2-Rusya'nın Asya bölümünde de Sovyetlere yöneldiği, bu ülkelerle birleştiği için Bolşevikleri emperyalist eğilimli olarak değerlendirmektedir.

Ama Kafka'nın Bertrand Russel'e asıl katılmadığı şey makalenin içerisinde Milena'ya gönderdiği makaslanmamış bölümdedir.

Kafka Milena'ya Eylül 1920'de gönderdiği mektuptan 2-3 hafta sonra aynı konuya ilişkin yeniden yazıyor:

"Bolşeviklik üzerindeki makale ile ilgili fikrimi tam anlayıp anlamadığını bilmiyorum. Yazarın istisna olarak düşündüğü (Bolşevizme yönelttiği eleştiri -Y.A.) bana göre dünyada olabilecek en yüce övgü." (agy. S.243)

Kafka burada kesip göndermediği değil de gönderdiği makaleye atıfta bulunmaktadır. Bu makalede B. Russel'e oldukça tehlikeli görünen şey Bolşeviklerin devrimi dünya çapında yayma projeleridir. Yani **komünist enternasyonalizmidir.**

Kafka, Russel'in Bolşeviklere yönelttiği bu eleştirisine tam bir komünist gibi yanıt vermektedir: **"Russel'in bolşevizme yönelttiği eleştiri bana göre dünyada olabilecek en yüce övgüdür."**

Bir başka deyişle: **"Russel'in bolşevizme yönelttiği eleştiri bence orada en fazla övgüye değer yana yöneliktir."** (Bak: F.Kafka, Boyun Eğmeyen Hayalperest, M. Löwy, s,11)

Kafka'da anarşizme özgü düşünceler yerleşik, sistemleşmiş düşünceler değildir. Prag'ın dar çevresinde aktif olarak çalışma yürüten birkaç devrimci dernek ve kişilerle ilişkilidir ve onların toplantılarına katılmaktadır. Bu dernek ve kişiler de ya anarşist düşüncelere haiz ya da anarşist düşüncelere sempati duymaktadırlar. Yine de öyle bir ortamda Kafka'nın devrimci hareketle ilgilenmesi, birçok ileri düşüncelerini de benimsemiş olması olumlu şeylerdir ve yapıtlarının ana çerçevesini oluşturması da ayrıca onun yazı sanatını güçlü kılmaktadır. Bugün Kafka hâlâ en çok okunan, estetiği ve yaşamı üzerine en çok araştırma yapılan bir yazar ise bunun nedeni onun burjuvazinin işine yarıyan ve kişilere karamsarlığı taşıyan nedenselliklerle açıklanamaz.

Önce Kafka üzerine 1934 Sovyet Yazarları 1.Kongresi sonrası ile olgunlaşan ve Hitler döneminde de faşizmin ön ayak olduğu ön yargıları yıkmak gerekiyor. (Sovyetler Birliği'ndeki o döneme ilişkin uygulamalar ile Nazi Almanya'sının uygulamalarını asla benzeştirmek, kıyaslamak anlamında yazmıyorum. Böyle bir kıyaslama yapmak, gerçekleri çarpıtan Sovyetler Birliği, komünizm düşmanlarıyla aynı paralelliğe düşmeyi de çağrımlaştırır. Naziler Kafka kitaplarını sadece yazılanların içeriğine ilişkin değil, Kafka bir Yahudi olduğu için de yasaklamıştır.) Çünkü Kafka'nın kitapları Sovyetler Birliği'nde olsun Nazi Almanyas'ında olsun kara listeye alınmış kitaplardır. Nazi Almanya'sında ele geçirilen tüm Kafka kitapları yakılmıştır. Kafka'nın el konulan bir çok mektup ve yazıları da maalesef Naziler tarafından yok edilmiştir. Dolayısiyle 1917 Ekim Devrimine ilişkin, Lenin'e ilişkin yazı ve düşüncelerinin olup-olmadığına dair bir bilgiye ulaşamıyoruz... Kafka'nın Lenin'e özel bir ilgi duyduğu da birçok yazısından bilinmektedir. Üstelik ekim devrimine yaklaşımı eleştirisiz, anarşistce bir yaklaşım da değildir. Olgu bu yönüyle de değerlendirilmelidir.

Kafka'nın Berlin defterleri ya da bunların büyük çoğunluğu hiç dokunulmadan Dora'nın çekmecesinde durmaktaydı. Onları kendi malı gibi görüyordu, hem de sadece hukuksal anlamda değil; bunun ötesinde de Kafka'nın bu notların yayınlanmasına hiçbir koşulda izin vermiyeceğini biliyordu. Bu bir yanılmayı da haklı çıkarıyordu -aslında tutumunu açıklamak zorunda olan daha çok Brot değil miydi? Mutlaka. Kendisinin çok daha derin bir etik çıkmazda olduğunu Dora çok geç kalındığında anladı. 1933'de Gestapo onun Berlin evinde arama yaptı, kocası komünist Ludwig Lask hakkında kanıt belgeleri aranıyordu. Yazılı her kâğıt parçasına el kondu, bunların arasında bir düzine Kafka'dan aldığı mektup da vardı, ayrıca da gizlice sakladığı onun bir yığın not defteri. Bunların hiçbiri bir daha ortaya çıkmadı. **(*)**

(*) Ludwig Lask yasaklı Rote Fahne (Kızıl Bayrak)'ın üretimi ve dağıtımından şüpheli olarak görüldü; annesi ve iki erkek kardeşi ile birlikte 1933'te Gestapo tarafından tutuklandı. İşkence gördü ve aylarca bir kampta kaldı…

(Reiner Stach, Kafka Kavrama yılları 2, s. 587-588)

Kafka, Gustav Janouch ile 1920'de tanışıyor. İleriki sayfalarda bunu daha detaylı işleyeceğiz. Kafka, Bertnard Russel'in makalesindeki bir çağrımlaştırmadan fazlasıyla etkilenmiş olmalı ki G.Janouch ile Bolşevik devrim üzerine aralarında geçen konuşmada Bolşevik devrimini 'dinsel bir sorun' olarak değerlendirmektedir. Russel makalesinde 1. yüzyılda ortaya çıkan ve Kutsal Toprakları, Filistin'i Roma İmparatorluğu'nun esaretinden kurtarmak için politik, silahlı bir (ilkel) başkaldırıyı temsil eden fanatik Yahudi mezhebi olan 'Zealotry' (Yahudilerin ikinci tapınağı)'ye benzetmektedir. Russel böyle bir benzetme ile Bolşevizme ve Marksizme bir mistik elbise giydirmektedir. Makalenin bu bölümünden (mistik bir aora'ya bulanmış 'insanlığın kurtuluşu' anlamındaki kutsallık) hoşuna gidiyor. Çünkü Kafka'ya göre insanlığın daha adil bir dünya yaratma çabası ruhani bir meseledir. Kafka'nın Bolşevik devrimine de mistik bir elbise giydirmesi bunun içindir.

Romalılara karşı bu ilkel politik, silahlı başkaldırının ilki M.S. 66-76 yılları arasında gerçekleşiyor ve Yahudilerin katledilmesi, köle olarak satılması ile sonuçlanıyor.

İkinci başkaldırı M.S. 115-117 yılları arasında gerçekleştiriliyor. Bu başkaldırıya Kiştuş veya Kitos savaşı da deniliyor. İlk başta diğer ülkeler göç etmek zorunda kalan Diaspora Yahudileri tarafından başlatılmış Roma vatandaşları ile Yahudi asileri katledilmiştir. Yahudi Diasporası bu isyanda yüzbinlerce Romalı ve Yunanlı vahşice öldürülüyor. Ama yine sonunda Romalılar bu isyanı da bastırıyorlar.

Yani her üç isyan da Yahudilerin bir takım başarılar elde etmiş hatta geçici devlet kurup, para dahi basmış olmalarına karşın Romalılara yenilmeleriyle sonuçlanıyor. Bu üç isyanın sonunda Yahudi halkı nüfus olarak çok azalıyor ve dünyanın dört bir yanına hallaç pamuğu gibi dağılıyor.

B.Russell, Bolşevik devrimini Yahudilerin yenilgilerle sonuçlanmış isyanlarına benzetip, karakter vermesi acaba böyle bir olasılığı mı gündeme getirmek istiyordu: Bir ümitsizliği ve kapkaranlık bir geleceği! Devrimin nihayetinde çözülüp yenileceğini ayrıca Bolşevik devrimin de tıpkı Yahudilerin kutsal başkaldırılarında olduğu gibi ruhani bir mesele olduğunu ima etmesi gibi!

Üçüncü başkaldırı Bar Kohba İsyanı MS. 132-136 yılları arasında oluyor. Bar Kohba önderliğinde başlatılan isyan Kudüs'teki Roma garnizonunu püskürtüp tüm yurda yayılıyor. Yahudiler 2,5 yıl süren bağımsız bir devlet kurmayı başarıyorlar. Ama sonunda yine Romalılar 580.000 Yahudiyi öldürüyor, 50 kale 985 köy yerle bir ediliyor. Romalılar bölgenin adını da Yahudiye'den, zamanında Yahudilerin azılı düşmanı olan Filistlerden esinlenerek Suriye Filistin'i koyuyorlar. İşte Filistin adı bugüne kadar devam ediyor. Kudüs'ü de Pagan şehrine dönüştürüp Yahudilerin bu kente girmelerini yasaklıyorlar. Bu isyan ve sonuçları Yahudi tarihini derinden etkilemiştir. (Yahudiler daha tutucu ve milliyetçi olmuşlardır, dini öğretilerinde değişiklikler görülmeye başlanmıştır vb.)

B.Russell, Bolşevik Devrim ile sonuçsuz kalmış 'kutsal' Yahudi başkaldırışlarıyla paralellikler kurarak acaba böyle bir olasılığı mı fısıldamak istiyordu? **Bir ümitsizliği ve kapkaranlık bir geleceğini mi yeni Rusya'nın? Tıpkı başkaldıran Yahudilerin acıklı akibetleri gibi?**

Kafka B.Russell'in bu benzetmesinden etkilenmiş olmalı. G.Janouch ile aralarında şöyle bir konuşma geçiyor:

"Franz Kafka, yazıhanesine götürdüğüm, Alfons Paquet'nin Rus Devriminin Ruhu adlı kitabının sayfalarını çeviriyordu.

'Okumak ister misiniz?' diye sordum.

'Hayır, eksik olmayın' dedi Kafka, kitabı masanın üzerinden uzattı. 'Şu sıra vaktim yok. Yazık, Rusya'da insanlar, bütünüyle hakka uygun bir dünya kurmaya çalışıyorlar. Dinsel bir sorun bu.'

'Ama Bolşeviklik dine karşı.'

'Kendisi din olduğu için karşı. Bu araya girmeler, ayaklanmalar, ablukalar-ne demek bunlar? Bunlar dünyayı silip süpürecek büyük, amansız din savaşları için birer küçük ön oyun.'"

(Gustav Janouch, Kafka ile Konuşmalar, S.51)

Bir Köy hekimi, Ceza sömürgesi, Akbaba, Avcı Gracchus, Bir açlık Sanatçısı, Çakallar ve Araplar, Bir Köpeğin Araştırmaları, Akademiye bir Rapor vb. okuduğunuzda gerçekle hiç de bağdaşmayan olgularla karşı karşıya kalırsınız. Renkli bir tansıklar evrenidir içine daldığınız. Ama bu tansıklar, öykü okuyup bittikten sonra yok olur, geriye kalın bir çerçevenin içerisinde bu gün dahi anlamından bir şey yitirmeyen evrensel diyebileceğimiz gerçekler kalır.

Bu bakımdan Kafka'nın roman ve öyküleri aynı düzlemde, fantastik bir dil, imaj ve betimle- melerle işlenmiş başarılı birer **allegorie**'dir.

Yukarda Kafka'nın 'gerçeklerinden' söz ettik. Bunun içini biraz daha açmak gerekiyor. Yeni roman anlayışının öncülerinden A.Robbe-Grillet'in bununla ilgili düşüncelerinden yola çıkalım. Çünkü Grillet olsun Nathalie Sarraute olsun yeni romanın bu öncü yazarları başta Kafka olmak üzere Dostoyevski, A.Camus, Joyce, Proust gibi yazarları yeni romanın öncüleri olarak değerlendirmektedirler.

A. Robbe–Grillet'e göre Gerçekçilik günümüz romancılarının –hepsinin olmasa bile– büyük çoğunluğun altında toplandığı bir bayraktır. Bu bayrak altında toplanan gerçekçileri ilgilendiren gerçek dünyadır. Hepsi de gerçeği yaratmaya çabalar.

Gerçekçilik, romantiklerin klasiklere, doğalcıların (natüralistlerin) romantiklere karşı başvurduğu bir paroladır. Gerçeküstücüler (sürrealistler) dahi gerçek dünyayla ilgilenmekten başka bir şey yapmadıklarını ileri sürmüşlerdir.

Grillet'e göre kendilerini gerçekçi olarak tanımlayan bu değişik akımların yazarları gerçekçilik konusunda anlaşamıyorlarsa bunun nedeni her birinin gerçeklik üzerine ayrı düşüncelere sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Klasikler gerçeğin klasik, romantikler romantik, gerçeküstücüler ise gerçeküstü, Claudel'e göre tanrısal, Camus'a göre saçma olduğunu düşünürler. Yani her biri dünyayı kendinin gördüğü gibi gösterir, ama hiçbiri aynı biçimde görmez. (Bak: A.Robbe-Grillet, Yeni Roman. S.107-108)

Herkes kendi zihninde aynı şeyi daha değişik biçimlerde şekillendirir. Kendine göre bir gerçek oluşturur. Dış gerçeği aşmış, imgelerle varolmuş öteki gerçektir bu. Kafka işte bu öteki gerçeği yapıtlarında betimleme yoluna gitmiştir. Bunu yaparken de yarattığı yeni biçim tekniği ile de modern edebiyatın öncülerinden biri olmuştu. Bu biçim tekniği Brecht ve Kafka'da benzeş özellikler gösterir. Her iki sanatçı da anlatılarında yalınlık ve akıcılığın yanı sıra küçük ayrıntıları bir birine ekleyerek gerçekliğin çerçevesini belirlediği bir betimleme yöntemi ile toplumsal çelişmeleri ortaya çıkarırlar. Yalnız Kafka ile Brecht'i toplumcu gerçekçiliklerinde birbirlerinden ayıran özellik,

Kafka, yapıtlarında, çizdiği insanların dünyayı değiştirme yetisine sahip olabileceklerini aklına getirmiyordu, doğrusu inanmıyordu da! Korku ve bitmek tükenmek bilmeyen sorular, beslediği her umudun peşi sıra geliyordu.

Oysa Brecht, Kafka'nın yakasını bırakmayan yanıtsız kalmış sorulara yanıt verme yürekliliğini gösteriyordu. Brecht, Kafka'nın aksine dünyanın değişebileceğine, daha güzel bir dünyanın kurulabileceğine yürekten inanıyordu. Dünyada hiçbir şey kesin değildir. Brecht de Kafka gibi bunun böyle olduğunu biliyordu ancak bu biliş onu Kafka vari karamsarlığa değil savaşıma, cesarete yöneltiyordu.

Kafka'nın gerçekçiliği ilerlemeyi değil aynı şeylerin yeniden tekrarını içerir.
Brecht'in gerçekçiliği ise, yarının yeni şeylere gebe olduğunu ve mutlaka yepyeni şeylerin doğacağını muştulayan diyalektik bakış açısıdır.

Eski yazış biçimi eskiyip de birçok yönüyle (teknik, sosyal vb.) değişen yüzyılın gereksinimlerine, anlayışına, uymayınca yeni arayışlar kaçınılmaz olur. Yaşamın her alanında olduğu gibi sanatta da yeni biçimler giderek eskinin yerini doldurur, öne çıkar.

Ama gerçeklik dış dünyadaki gerçeklerin zihinde geçirdiği değişim ve evrim neticesinde oluşan imgelerdir. Yani estetiksel **gerçeklik** dış dünyadaki gerçekliği kopya etmek değil, yeniden kurmaktır.

Kafka'nın yapıtlarında bazen saçma gibi görünen bazen de gizemleme olarak beliren bir takım düşünce ve anlatılar 'saçma' gibi görünse de, gizemleme olarak değerlendirilse de o düşündükleriyle imgelere dayanarak gerçeği kurmak peşindedir. Bunun için de Kafka gerçekçi bir yazardır; çünkü imgesel bir görüngünün ardında özdeksel bir dünya yaratmayı başarmıştır.

Kafka'nın bazen gerçekçi anlatımlarındaki bu gizemli mit'sel görüngüler yanlış anlaşılmalara da yol açtı. Başta Max Brot olmak üzere bu olguyu dinsel, mistik bir çerçevede değerlendirdi.

Kafka konusunda neredeyse bir otorite sayılan Max Brot kendi inanç ve felsefi perspektif giysilerini Kafka'ya giydirmeye çalıştı. Bu Kafka'yı yanlış tanımaya, yanlış değerlendirmeye de vesile oldu. Sonradan 'Kafka'nın yolu' sandıkları gizemleyici bir yolda yürüyen yazarlar ortaya çıktı.

Kafka'nın yapıtlarında gereksiz gibi görünen, saçma izlenimini veren uzun betimlemeler, kısımlar, parçalar göze çarpar. Bu parçalar, kısımlar, uzun betimlemeler gerçeği örmede kullandığı malzemelerdir. Her biri bağımsızmış gibi görünse de aslında bütüne bağlı halkalardır ve Kafka'nın kendine özgü gerçeğe ulaşmaktaki, inandırıcılığındaki yöntemidir. Bu'işe yaramaz' gibi görünen betimlemeler, parçacıklar, bu oya gibi işlenmiş dantelalar 'işe yaramaz fazlalıklar' olarak değerlendirilip de feda edilip sayfalardan çıkarılıp atılırsa [(1)], Kafka'nın coşkuyla akan ırmağının taşkınlık anlarında kıyılara bıraktığı çakıl taşları, kum silsilesi ve sürükleyip getirdiği bir sürü şey de yok olur gider... Bu ırmak artık gerçek bir ırmak olmaktan çıkar, sanal bir evrenin dümdüz sathında donuk bir fırçadan çıkmış, akmıyan, sahte, ölü bir ırmağın sopsoğuk bir tablosuna dönüşür…

Kafka yapıtlarında bunu yapmıştır. Yeni biçimler arayışı içerisinde kendi yolunu bulmuş, çağdaş burjuva gerçekçiliğinin bayağılığının karşısına yeni dönemin modern anlayışını getirmiştir.

Yeni Roman, (anti roman) anlayışı da Kafka'nın çizdiği yolun bir devamı olduğunu iddia eder. Nathalie Sarraute'de Kafka'nın gerçeği örmede kullandığı malzemelerle yani 'küçük gerçek olgu', 'gerçek ayrıntı' ölçüleriyle yeni romanın (anti-romanın) gerçeğe ulaştığını 'Kuşku çağı"nda yazar.

Yeni Roman (anti roman) anlayışı aslında Kafka'nın açtığı modern roman yolunun abartılmışı oluyor. Ayrıntılar öyle bir duruma geliyor ki insan öğesi ayrıntıların içerisinde yok olup silinmektedir. Yeni romanda insan tamamen bir nesne olmuş, adeta betimlenen diğer öğelerden ayırt dahi edilmeyen ruhsuz bir dekorasyona dönüşmüştür. Silikleşmiş insan programlanmış bir robot gibidir, her şeyi yapabilen ama duygudan yoksun bir makine! Yeni romanda ayrıntılar hiçbir görüş açısı olmadan, içinde yaşanılan anın ötesine gitmeden anlatılır.

Albert Camus'un Yabancı'sında anti romanın insan öğesini nasıl da bir nesneye dönüştürdüğünü, insanı nasıl da yok ettiğini örnekliyelim:

"Akşam Marie beni görmeye geldi, kendisiyle evlenmek isteyip istemediğimi sordu. "Bence bir, ama istersen evleniriz," dedim. O zaman, kendisini sevip sevmediğimi öğrenmek istedi. Bir başka zaman da söylediğim gibi, "Bunun bir anlamı yok, ama herhalde sevmiyorumdur," diye karşılık verdim. "Öyleyse niçin benimle evleneceksin?" diye sordu. Bunun hiçbir önemi olmadığını, isterse evlenebileceğimizi söyledim. Zaten isteyen kendisiydi, ben sadece evet demekle yetiniyordum. O zaman, Marie, "Evlilik ciddi bir şeydir," dedi. Ben de, " değildir," diye karşılık verdim. Bir an sustu, bana sessiz sessiz baktı. Sonra yine konuştu, "Aynı biçimde bağlı olduğun bir başka kadın sana aynı öneride bulunsa kabul eder miydin, onu öğrenmek istiyorum," dedi. "Elbette ederdim," dedim" (Albert Camus, Yabancı. S.46)

Kafka'nın çizdiği yoldan ileriye gitmek isteyen sanatçıların geldiği nokta tamamen **insansızlaştırılmış** bir dünyanın durağanlaştırılması oluyor. Oysa Kafka'nın yürüttüğü savaşım bu değildi. O sadece insansızlaşmaya doğru giden bir dünyanın vehametine parmak basıyor, insanlığı uyarıyordu. Onun imgelerle kurduğu gerçeğin içerisinde çaresizliğin yanısıra bir matem ve S.O.S'in sirenimsi sesleri de vardır.

"Kafka, imgesel bir görüngünün ardında maddesel bir dünya yaratmayı başarmıştır." Onun imgelerinde yarattığı ırmaklar gerçektir ve coşkuyla akıp durur lar.

Ama yaptığı şey sosyalist dönemin **gerçekçilik anlayışına ters düşmekte, 1934 Sovyet Yazarları Kongresi'nin genel anlayışına uymamaktadır.**

Dolayısiyle dönemin sosyalist gerçekçileri tarafından eleştirilmiş, sosyalizmin henüz yıkılmadığı, – sadece ad olarak da olsa - var olduğu dö-

nemlerde başta Sovyetler Birliği olmak üzere tüm Doğu Bloku ülkelerinde, 28 Mayıs 1963'de Doğu Blok'undan Çekoslavakya'nın başkenti Prag yakınlarındaki **Liblice**'de yapılan **Kafka Kongresi**'ne kadar, neredeyse hiç okunmamış, yapıtları basılmamıştır. Oysa Kafka hayranlığı Batı Avrupa'nın kapitalist ülkelelerinde ikinci emperyalist paylaşım savaşının getirdiği korkunç yıkımların ardı sıra daha da doruklaşmakta, bir idol konumuna gelmektedir. Kafka'ya ilgi, 21.yy.dünyasında da aynı şekilde devam ediyor, insanlar Kafka'nın anlatımlarında kendi gerçeklerini yakalıyorlar.

Bu gerçekler ise aslında insanın yabancılaşmasından başka bir şey değildir. Yabancılaşma, edebiyatta en sağlam anlatım ve ifadesini Kafka'nın yapıtlarında buluyor. Kapitalizmin genel çerçevesini ve bu çerçevenin içerisindeki insanın yazgısını bir kara mizah ile olağanüstü bir sezi ve anlatımla dile getirebilmiştir.

Liblice'de düzenlenen Kafka Kongresi'nde Avusturya'lı yazar, eleştirmen **Ernst Fischer** özellikle Doğu Almanya Cumhuriyeti'nden gelen eleştirmenlerce Kafka için "yalnızca tarihsel bir olgu " diye yaptıkları değerlendirmelere karşı çıkar ve kongrede şöyle konuşur:

"Önce Kafka'nın yalnızca tarih açısından değer taşıyan bir olgu olduğu, yaratısının geçmişe ait bulunduğu yolundaki sava karşı çıkmak istiyorum. Kafka, hepimizi ilgilendiren bir yazardır. Kafka'nın düşünülebilecek en yoğun düzeyde sergilemiş olduğu yabancılaşma korkunç boyutlara vardı. Ama bu yabancılaşma, sosyalist dünyada da henüz kesinlikle aşılmış değil. Bu yabancılaşmayı dogmatizme karşı yürütülen savaşta… adım adım aşmak, uzun bir süreç ve büyük bir görevdir. ' Dava ' ve ' Şato ' gibi yapıtların okunması, bu görevin yerine getirilmesine katkıda bulunabilmek açısından elverişlidir.

Sosyalist okur, bu romanlarda kendi sorunsalının bazı çizgilerini bulacaktır; bu ülkelerdeki görevliler de bazı konular üzerinde daha esaslı düşünmek zorunluluğunu duyarlar. Kafka'yı eskimiş saymak ya da önünde korkuya kapılmak yerine yapılması gereken şey, kitaplarını basmak ve böylece de yüksek düzeyde bir tartışmaya olanak hazırlamaktır. Kafka son derece güncel olan bir yazardır. " (Ernst Fischer, Kafka, s.10)

Devamı gelecek sayıda ✎

tekamûla rojê

ji sih û çar kulîlkên roboskê re…

Yaqob TİLERMENÎ

serê sibê... du çêlkew... li ser dîwêr... di navbera wan de du bihost û nîv valahiyek... li pêşberî hevdu diviçviçin.... şor dikin xweşiya destê sibê... di navbera wan de bêrîkirina dêyeke birûreş û zarokekî tezegihîştî yê li dûrahistanê... guliyên dara leymûnê di nermebayê de bi incikên hev digirin... kulîlkên beravêtî bi ser çêlkewan de dibarin... kulîlkên qurmiçî kovana çiyagerên di biharê de devê wan li ser axê...

destê nîvro... du şop zelq... li ser dîwêr... bi qandî du dendikên belek ên şebeşan nifir li nîsanê dibarînin... tîrojk û biriqtav bêçine ji bo her du tovan... guliyên leymûnê xwe li hev ranakişînin... dîsa jî didomînin barîna kulîlkên bêhnxweş... erdnîgariya rojhilêt xwîn dibe... peqilkên biharê yên xwînî diherike bi ser erda nalebar de... xwîn dinizile demsalê... dinya dinale ji ber awazên topan... erd dinale... ax dinale...

ber destê esir... du çêlikên pisîkan... li ser dîwêr... lepûşkan davêjin zelqa çêlkewan... lîstikek zarokî dest pê dike li şûna ajalan... barîna kulîlkan mihricanek e ji bo her du afrêdan...

komek zarok... di destên wan de ben... di lingên wan de potîn... bi repûrep ber bi mihricanê de dibezin... rasiparda xwe ji mezinên xwe wergirtine... dê nehêlin xweza bi xwe şa bibe...

daristanek... li dûrahistanê... lava dike ku baranek bi ser şewata wê de bibare... xweda bêdeng...

dahnê êvarî... du termên pisîkan... di benan de li dûv zarokan dikişkişin... di nava lepûşkan de zelqa çêlkewan...

li ser erdnîgariya rojavayê... lîstikek nû ye ruhsitendina canliberan... kujerên nû ne zarokên cîhanî... baranek bi derengî be jî bi ser rijik. bizot û kokên şewitî yên daristanê de dibarin... lê xemilîner bi derengî bergiriyê dikin...

nîvê şevê... du reşemirov... li ber dîwêr... temaşe dikin li pisîkên li ben xistî... li bizavên zarokên xwe yên ku dest ji wan girtine diheyirin... awirên wan mirî...

zîpikek bi ser de dibare... şût û rût dike guliyên dara leymûnê... dibin du bizotên sor her du çavên nepen... û aravekê dibarînin bi ser dîwêr de... xweza kelogirî dibe... xweda tune dibe... xwe ditefe...

HÜZNÜ VE MUTSUZLUĞU ÇİZMEYEN DAHİ, BOHEM RESSAM

Fikret Mualla Saygı

Seyit Harun ÖZDEMİR

Fikret Mualla Saygı, mücadeleyi kaybı yaşamış olan, bohem ve anarşist ruhlu Türkiyeli sanatçımızdır. Fikret Mualla Saygı (1903 Moda-Kadıköy-20 Temmuz 1967 Reillanne) 20. yüzyılın dünyaca ünlü Türkiyeli ressamı yalnızca sanatı ile değil, efsane yaşamı ile de dünya resim sanat tarihine adeta tam bir bohem ve deli ressam diye geçmiştir. Dışavurumculuk yani ekspresyonizmin ve fovizmin tarz özelliklerini birleştirip yapıtlar üretmiştir. Yetkin bir lirizm ve içtenlikle harmanlanmıştır çalışmaları.

Resmin temel sorunlarıyla ve akımlarla bilinçli olarak ilgilenmeyen Mualla, iç dünyasının etkisiyle, kendince özgür bir lirik anlatım geliştirmiştir.

Fikret Mualla, Saint-Joseph ve Galatasaray Lisesi'ni yarıda bırakarak 17 yaşında önce mühendislik için gittiği İsviçre'nin Zürih şehrinde, daha sonra Almanya'da önce Münih, sonra da Berlin'de güzel sanatlarda öğrenim gördü. Çizgi ve desenleri çeşitli Alman dergilerinde yayımlandı. 1930'da Türkiye'ye yeniden dönen Fikret Mualla, Galatasaray Lisesi ve Ayvalık Ortaokulu'nda resim öğretmenliği yaptı, İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenen Lüküs Hayat, Deli Dolu, Saz Caz gibi oyunlardaki oyuncuların kostümlerini çizdi. Çok sevip saydığı Nâzım Hikmet'in "Varan 3" şiir kitabını da resimlemiştir. 1936'da bir süre Neyzen Tevfik'le aynı yerde Bakırköy Akıl ve Ruh Hastalıkları Hastanesi'nde yatmış olan sanatçı, yakın dostu olan Abidin Dino'nun önerisiyle New York Dünya Dergisi'ndeki Türk Pavyonu'nda sergilenmek üzere 30 tane değişik semtleri içeren İstanbul manzarası yaptı. Paris'e gitmeye karar verdiği yıl olan 1939'da bir dergi için çizdiği desenler erotik olduğu gerekçesiyle dava edildi. Daha sonra bir daha dönemeyeceği çok sevdiği İstanbul'undan Paris'e doğru yola çıktı.

İkinci Dünya Savaşı yıllarının genel bunalımı, İstanbul özlemi, alkol tutkusu ve büyük bir sorunlar yumağı halinde yaşadığı Türkiye'sinde başına copla vurulmasından dolayı bilinçaltında kalacak olan polis korkusu nedeniyle birkaç defa tedavi görmüştür. 1954'de ilk sergisini Galeri Dina Viary'de yapmış, sonraki yılda ise yine aynı galeride ikinci sergisini açmıştır. Dina Viary; heykeltıraş Aristide Maillol'a, Matisse'e, Bonnard'a, Dufy'e modellik yapmış olup daha sonra kendi adıyla bir galeri açmış ve çok meşhur olan Serge Poliakoff'u tanıtmıştır. Daha sonraları tanıştığı Madame Angles; hayata, sokaklara, insanlara dokunan Mualla'yı en çok sömürecek olandır. Yaşamının son beş yılını Madame Angles'in onu yerleştireceği 600 kişilik bir köyde Paris'in sokaklarını özleyerek geçirecek ama felç olması nedeniyle bir daha Paris'e dönemeyecek ve Madame Angles'e 300'den fazla eser bırakarak acılar, hüzünler ve özlemler içinde ölecektir.

Gerek Avrupa, gerek Türkiye'de çok Mualla resimleriyle karşılaştım. Sahtesini gerçeğinden gözün alışması ve Mualla'nın kesin çizgileriyle ayırmaya başlamıştım. Fikret Mualla Saygı ve yaşamı... Kalemin yazdığı kolay değil… Onu hissetmek, anlamak ve uygulamak… Saniye hatta saliselerin içinde bile yaşamı öyle sancılı akmış ki... İnsan Mualla'nın yaşam hızına yetişemezken kalemin yazdığı gibi net olabilir fakir Mualla üzerine. Onu hisler dünyası yönetir. Günümüzde değerlerin içinin hızla boşaltılıp tüketildiği, öğütücü bir zamandayız. İnsanlar ne onurları, ne sevgileri, ne de idealleri için savaş vermiyor artık. Dünya başımıza yıkılıyor noktasına gelindiğinde, inanmadıkları sürece, kitleleri harekete geçirmek gittikçe güçleşti. Aramızdan daha yürekli olanları çıkıp da bozuk sisteme kafa tuttuğunda, onları yalnız bırakıyor, siniyoruz. Bu akıl ve ruh tutulmasından çıkmazsak, kapitalizmin vahşi çarklarında, her birimiz geriye dönüşü olmadan kaybolup gideceğiz, ardımızda bırakacağımız mutsuzluklarla…

Orhan Veli'nin çok güzel anlattığı gibi, elektrikler kesildiğinde odasında mum ışığının yansıttığı gölgelerle oyun oynayan bir neslin insanıdır Fikret Mualla Saygı. Günümüze kadar ki tüm yazılı tarih sınıf mücadeleleri tarihidir. Önceki sınıflı toplumlardan farklı olarak, kapitalizmin iktidarını mülksüz işçi ve emekçileri çalıştırarak muhafaza ederler. Devrimci Yılmaz Güney'in sürekli tekrarladığı gibi, sıkı bir örgütlenmeyle burjuvaziyi güçsüz kılmak mümkündür. Bizler olmadan burjuvazi kimi yönetecek? Bizleri sömürmeden nasıl hayat bulabilecektir burjuvazi? Ancak devrimci bir sınıf mücadelesi içinde örgütlenirsek karşı durabiliriz. Bu haklı başkaldırının en büyük ve önemli sanatçılarından birisi de Yılmaz Güney'dir. İşte Fikret Mualla Saygı ve diğerlerinin alın teriyle, emekleriyle ürettiklerinin çalınıp, kullanılması bundandır. Örgütlü olmazsanız, canavar kapitalizmin karşısında yalnız kalınır sonuç olarak…

İnsanın insanla ilişkisinin insanca bir dayanağa oturtulduğu bir toplum kurulmasıyla mümkündür *[kurtuluş. -DN]*. İnsanın doğayla ilişkisi ancak sınıflı toplumun ortadan kaldırılıp, insanlar arasındaki ilişkileri insanileştireceğinden kendi sosyal değerlerimize daha uygun olacaktır. Fikret Mualla Saygı'nın resimleri tıpkı çocukken oynadığımız ve benim de tüm çocuklar gibi çok sevdiğim rengârenk saydamlıkta büyülü ışıklar yansıtan bilyelere benzer. Mualla tüm renklerin gerçek sahibidir. Resimlerinin içine girince sarılar, maviler, kırmızılar, pembe ve yeşiller, beyazlar arasında dans ederler... Döneminin gerici ve baskıcı iktidarı ondan korktuğunu, çekindiğini onu çok korkutarak göstermiştir.

Nâzım Hikmet'i, Abidin Dino'yu, Neyzen Tevfik'i çok seven Mualla, resimlerini insanlara ulaşabilmek için yapılmış bir köprü gibi görüyordu. Dünya koskocaman bir parktı ve O, bu parkın içindeki çimenleri, ağaçları ve kuşları, ördekleri boyuyordu. İlk defa guajla Berlin'de tanışmış ve eserlerinin çoğunu guaj ve suluboya, az da olsa pahalı olduğu için tuval üzerine yağlıboya çalışmıştır. Bu resimler Fikret Mualla uzmanı Ferit Edgü'ye göre, bir oturuşta yapılmış anlık resimlerdir. Ve sanatında nevrozunu aşan ya da yaratma sürecinde, nevrozun dışına çıkan, ruh hastası bir sanatçının yapıtları karşısındayızdır. Yapıtla kişilik arasındaki çelişki…

"Sadece devrinin ve serseri Paris'in bir vakanüvisi (kronikörü) olarak kaldığını ileri sürüp onu yerenler oldu. Doğruydu belki bu. İsyancılığı ve dostluklarından dolayı komünist, Almanlara olan sempatisi yüzünden faşist diyenler çıkmıştı. Aslında topluma karşı doktrinsiz ve sınırsız kişisel özgürlük istemek gibi bir direnişi vardı. Anarşist de değildi ama öncülüğünü yaptığı bir savaş söz konusuydu. Bu kolay bir savaş olmadı. Tımarhaneler, karakollar, açlık ve sefalet içinde yaşadı. Özlem ölçülerine göre ayırdığı iyilerle kötüleri zaman zaman birbirine karıştırması, sevenlerinden bile uzak durma isteği yarattı. Kendisine ıstırap vermekten hoşlananlara yaraşır bir zevkle, yarattığı bu gönüllü yalnızlığın / sürgünün içinde yaşadı" (Berk ve Koloğlu,1971:7)

Geçmişte ve bugün Mualla'yı yerden yere vuranlar, ona acımasızca saldıranlar ne kadar aşağıdalar ise Fikret Mualla Saygı bugün bir o kadar yukarılardadır. Sanatındaki ustalık ve becerisi bir dağdan gökkuşağını tam bir daire olarak görmemiz kadar gerçektir. Vefalı dostu Abidin Dino'ya göre; Fikret Mualla seyyar bir yaşam sürüyordu. Ne bir sehpası ne de bir atölyesi vardı. Resim kılıfı hem sehpa hem de atölye yerine geçiyordu. Özellikle iri yaptırdığı palto ceplerinden kalemler, fırçalar ve boyalar çıkar; ister kahvede, ister kırda ya da bir otel odasında olsun işe koyulur dalar giderdi.(Abidin Dino, 1980:16) Abidin Dino'nun "Gören Göz İçin Fikret Mualla" kitabı onunla ilgili çok büyük bir boşluğu dolduruyor kanısındayım. Hemen hemen herkesin resimden anlamayan insanların bile anlayıp sevebileceği ve kolaylıkla kavrayabileceği çizgilerle yapıtlar üretirken, entelektüel ve bohem yaşamdan da geri durmuyordu. Resimleri çoğu zaman görülmeyen ya da hissedilmeyen bir gereksinime cevap verir. Fikret Mualla'nın, olaylarını tarihsel olarak sıralamak öyle kolay olmasa gerek. 17. Yüzyıl başlarında Vatikan'a karşı; Galileo "Dünya güneşin etrafında dönüyor" derken, ne kadar kimsesiz ve yalnızdıysa, Fikret Mualla da çevresinde onu ölümüne kadar terk etmeyen Abidin Dino, Güzin Dino, Selim Turan, Avni Arbaş, Semiha Berksoy, Bedri Rahmi Eyuboğlu, Fikret Adil, Hıfzı Topuz, Nejat Devrim gibi birkaç gerçek dostu dışında çok yalnızdı. Ve şöyle diyordu: "Ben hürriyetimi çok severim. Bunu naciz sükûtumda (susmamda) bulurum. Resim yaparken, ibadet eder gibi sükûneti beynimin tepesinde, saçlarımın dibinde hissedemezsem, o zaman bilirim ki, yanlış bir işle meşgulüm" (Topuz, 2005:237)

Yokluk ve acılar içindeki Mualla Tanrı'yı yok edebilmek için resim yapıyordu... Çok yalnızdı, hatta koskoca Paris'te bile atölyesine kapandığında insansız bir şehirde tek başına yaşıyormuş gibiydi çoğu zaman. Jean Paul Sartre diyor ya hani: "Bu sevinçli, akıllı uslu insan sesleri arasında yalnızım. Bütün bu adamlar, vakitlerini dertleşmekle, aynı fikirde olduklarını anlayıp mutluluk duymakla geçiriyorlar. Aynı şeyleri hep bir birlikte düşünmeye ne kadar önem veriyorlar!" Evet, Mualla kimselerle gönlünce dertleşemeyecek kadar, aynı fikirde olmayacak kadar çok farklıydı. 28 yaşında gripten ölen, gelmiş geçmiş en büyükler arasında sayılabilecek bir sanatçı olan Egon Schiele gibi renkleri canlıdır. Onun gibi çizgilerini çok becerikli ve ustaca kullanmış, aynı rahatlıkla resimler yapmıştır. Onun için her şey sokaklarda başlar ve sokaklarda biterdi. Ömrünün son beş yılını zorunlu olarak geçirdiği Rellainne köyünde hep özleyecekti İstanbul'unu ve Paris'in gürültülü sokaklarını, barlarını, bahçe ve parklarını...

En azından yüzlerce bistro ve barmen resmi yaptı. 1958 yılından sonraki resimlerinde daha çok kendini kopyaladığını görürüz. Mualla oluşumun, gelip geçmenin, yaşamla, ölümün, sokakların, barların, barmenlerin, daha çok zenci *[siyahi -DN]* cazcıların, kumarhanelerin, genelevlerin ayrıntı telaşına düşmeden, kendine ait keskin çizgileriyle yumuşak dokularla dolgun beyazlar içinde ölçüsüz yüzler, bedenler yapmıştır. Sıcak renklerin cümbüşünde birbirine dönüşen renkler arasında maviler, sarılar, kırmızılar, morlar, pembeler... Hızla dönüşen yeşil ve beyazlar… Beyaz zemin üstündeki lekelere Fikret Mualla Saygı imzası... Resimleri yaşanmışlıklar ve yaşanan anın düşsel olmayan gerçekleridir. Acelecidir resim yaparken. Konuları kendisi gibi yalnız değil-

Sokak – III, Fikret Mualla Saygı (1959)

dir genelde. Özlemleri, sorunları, parasızlığı ve arada bir baş gösteren şiddetli hastalık krizleri, öfkesi, kendine özgü dünyasıyla Fikret Mualla... Günümüzde karın tokluğuna bin bir zorluklarla ürettiği yapıtlarından burjuvazi milyonlar kazanmakta ve ne kadar anlayabilmektedir? Doğru bir sosyal devlet sisteminde Mualla gibi bir ressamın bütün eserleri devlete ait bir müzede korunma altına alınıp adına bir müze açılmalıdır...

Mualla; gerek sanatsal, gerek kişilik olarak beni etkilemiştir. Başka sanatçılardan farklı özellikleri vardır. Hiç bir zaman yeterlilik duygusuyla resim yapmamıştır. Birçok resminde bitmemişlik hissi bundandır. Her zaman yapacak, öğrenecek bir şeyler bulmuştur. Bu güne kadar gerek Paris gerek Türkiye'de kopyalar dışında binlerce eseri olduğu sanılmaktadır.

"Kuş ölür, sen uçuşu hatırla" der sevgili Füruğ Ferruhzad sanki Fikret Mualla'ya öykünerek… Herkes resim yapabilir ama Mualla gibi resmi neredeyse kâğıtların üzerinde renklerle dans ederek çok azı resim yapardı. O uğrunda öleceği idealini çoktan keşfetmişti henüz yapamadığı en güzel resmini yapabilme arayışı ve çabasıyla... Devlet büyüklerine hakaret ettiği gerekçesiyle gözaltına alınan, 1936'da bir buçuk yıl süreyle Bakırköy'e kapatılan Doktor Mazhar Osman ve Neyzen Tevfik'le iyi dost olan, kendisiyle benzerlikler bulduğu Schiller (1759-1805) hakkında 1932'de kitap yazan, Üsera Karargâhı ve Masal adlı öyküleri Ses dergisinde yayınlanan, 12 yaşındayken dayısına özenip futbol oynarken bir kaza sonucu sağ ayağını kıran ve ölümüne kadar topal kalan, okuldan eve taşıdığı gribi çok sevdiği annesi Emine Nevber Hanım'a taşıyıp kaybeden ve bundan yaşamının sonuna kadar kendisini sorumlu tutan, babası Mehmet Ekrem Bey ile hiç anlaşamayan Fikret Mualla Saygı, çocukların kollarını sonuna

kadar açtıkları şekilde kuşlara kanatlar yapmıştır, kuşların kanatlarının yarasını sarmıştır özgürce uçsunlar diye resimlerinde...

Berlin'de iken Güzel Sanatlar Akademi'sinde Hale Asaf'a sırılsıklam âşık olur. Asaf, Türkiye'de Güzel Sanatlar Akademisi'nin ilk kadın profesörü Mihri Müşfik'in yeğeni ve ilk resim dersi aldığı öğrencisidir. Daha sonra 1920'lerde Paris'te Namık İsmail'in öğrencisiydi. 1923 yılında Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nde Fikret Mualla ile aynı sınıftaydılar. Daha sonra ki Paris'e döndüğü yıllarda Matisse ve Dufy'den dersler aldı. 33 yaşında kanser hastalığından ve yokluk içinde Paris'te ölmüştür. Mualla, Hale Asaf'dan aşkının karşılığını bulamamış ve aynı akademide birçok desenlerine adını verdigi Cecil'e âşık olup Berlin sürecinde onunla yaşamıştır. Türkiye'deyken en çok operacı Semiha Berksoy'a âşık olmuş ancak bu konuda daha önemli bir adamla rekabete girmekten çekinip Semiha Berksoy'la hep dost olarak kalmıştır. Kendi itirafına göre: "Semiha'yı yakından tanıyınca âşık oldum. Ama o beni yalnız arkadaş olarak kabul ediyordu. Aramızda hiçbir cinsel ilişki olmadı. O Nâzım Hikmet'e âşıktı. Ben elbette Nâzım'la rekabet edecek durumda değildim. Karşımda bir dev vardı, mavi gözlü bir dev, kadınları büyüleyen koca Nâzım."

Batı anlamında Türkiye sanatının öncüleri başta Fikret Mualla olmak üzere, Bedri Rahmi Eyuboğlu, Nejat Devrim, Avni Arbaş, Selim Turan, Abidin Dino, Hale Asaf vb.dir. Kim ne derse desin Türkiye resim sanatının yadsınamayacak orkestra şefi hiç tartışmasız Fikret Mualla'dır. Fikret Mualla, bir türlü özel yaşamında başarılı olamadı ama sanatında öncelikle Matis'den etkilenmiş olmasına karşılık tüm akademik kurallardan özgür kimseye bağlı kalmadan, renkleri ve henüz bitmemiş izlenimi veren çizgileriyle özgünlük sağlayarak başarıya ulaşmış bir ustadır. Kayıplarıyla kazançlarına baktığımızda, Fikret Mualla yalnızca tarihler boyu asla yok olmayacak olmasına karşın, yokluk içinde ölmüştür. Mualla var olma mücadelesini kendinden sonraki sonsuz sürece taşıyıp ölümsüz sanatçıların yanında olmaya hak kazanmıştır. Bu yüzdendir ki başarı görecelidir. Fikret Mualla dönemindeki kuşağının yıkımı psikolojik sarsıntıları ve yaşadıkları işkencelere karşı olan direnişleriyle sistem kodlarını tanımayan, sanat tarihinde kalıcı bir sanatçıdır. Onunla ilgili okudukça, resimlerine baktıkça fark ediyorum ki çizgileri, sıcak renkleriyle, köklerinden, ana yurdundan, sokaklardan beslenmiş dünün Don Kişot ruhlu ressamı, yine bugünün ressam Mualla'sı... Onun kuşağında siyasi iktidar ve toplumsal güçler farklıydı. Bugünün gerçek sanatçısının da içinde bulunduğu parasızlık ve çaresizlik içinde sanat üretmek sanatçıyı psikolojik ve maddi olarak çok zorluyordu. Sürgünlüğün günlük yaşamında hiçbir zaman özgür bir soluk alamadı. Haftalarca aynı pantolon ve tişörtle dolaşan, savaş yıllarında sokaklardan sigara izmaritleri toplayarak; resimlerini hatta Picasso'nun bile kendisine hediye ettiği tabloyu bir şişe şaraba değiştiren, bulabildiği tüm malzemelere; gazete kâğıdı, kese kâğıdı, resim kâğıdı, duvarlardan söktüğü afişlerin arkasına, nadiren tuvale çalışmıştır.

Fikret Mualla'nın verdiği yaşama kavgasının zorlu öyküsünü ilerde bir kitap olarak ele almaya çalışacağım. Çok sevdiği İstanbul'undan üç bin kilometrenin trajik öyküsünü anlatan Van Gogh'un oğlu Fikret Mualla'nın yaşamını... Fikret Mualla Saygı, Van Gogh, Soutin, Frans Hals, Munch ve Marcel Duchamp vb. sanatçıların yoksul oluşları, yoksulluğun yaratıcılığın itici gücü mü olduğu sorusunu sorduruyor değil mi? Evet, ama keşke sahip çıkılsaydı da yoksul olmasalardı.

Günümüzdeki çağdaş Türkiye sanatını samimi görmüyorum ama günün birinde olacakları umudunu da taşıyorum. Ederinin çok çok üstündeki tablolar sizi mutlu ediyor mu? Yaklaşık 1990'dan bu yana hiç ara vermeden sanatın sadık bir izleyicisi oldum. Geçmiş sanatla bugünün karşılaştırmasını yaptım. Politik beyin jimnastiği yapıp en eksik olan taraflarımızı gözlemlersek, resmi anlamanın yazıyı anlamaktan daha kolay olduğunu görürüz.

Gerçekte Mualla kendisi için hiç de romantik olmayan kendi döneminde, anarşist bir ruhla oldukça bohemdir. Fikret Mualla Saygı efsanevi yaşamı ve güçlü sanatıyla kalıcı bir geleceğin sahibidir. Mualla bu kalıcılığı dünün ve kendi zamanının çağdaşlarına meydan okuyarak sanat tarihçileriyle körebe oynamıştır. Sokaklardaki çabuk geçen anları resimleri ile en güzel o anlatmıştır. Birikimlerine yaslanarak başarılı olmuştur. Birçok iyi sanatçı gibi maalesef yaşarken kıymeti bilinmemiştir. Ayıklanmış tüm sanatlar, eğitimli ve duyarlı insanlar olduğu sürece sonsuza dek yasayacaktır. Günümüz sanatçılarının bencil yalnızca kendilerini gördükleri dönemimize göre, gerçek anlamda Bedri Rahmi Eyuboğlu, Fikret Mualla, Selim Turan, Abidin Dino, Avni Arbaş, Nejat Devrim, Hale Asaf vb. az bulunur

kültür ve sanatçıydılar... Onlar dönemlerinin çarpık sistemini eleştirip karşı durarak, kültürel bilinçliliğin temel sorun olduğunu bilirlerdi. O kuşaktakiler Türkiye sanatının kültür hazinesiydiler. Kendilerinden sonraki kuşakların bilgi, saygı ve sevgiyle anacağı, genç sanatçıların kendilerine ilham kaynağı edindikleri ustalardır.

Fikret Mualla Saygı Türkiye'nin Toulouse Lautrec'idir. Ne yazık ki Fikret Mualla Saygı ve Nâzım Hikmet vb. hâlâ burjuvaziye kazandırmaya devam ediyor maalesef. Bizler onlara sahip çıkmadıkça, burjuvazi temelinde kazanacağının hesabını yaptığı için böyle sanatçıları ölümlerinden sonra bile kullanmış ve kullanacaktır. Burjuvazinin sırtından yüz binlerce dolarlar kazandığı Fikret Mualla yeni yetme burjuvazi için gülünç ve anlaşılmazdır ama kazandırır... Kendilerinden önceki köklü burjuvalar kadar konuya hâkim olamamışlardır. İlerde bu sınıfın kendi mezarını da bunlar kazacaktır. Yıllarca açlıkla mücadele etmiş olan ressam Fikret Mualla sanat tarihinde kendi dehasını yaratmasına karşılık, yetişme tarzı ve özel hayatları İmam Hatip kökenli bir burjuvazi tarafından "Küçük çocuklar bile yapabilir" diye küçümsenmiştir. Oysa sevgili Mualla tüm yaşamı boyunca yenisi ve eskisiyle, tüm burjuvaziye giydirmiş ana-avrat küfürler etmiştir. Tüm burjuvaziye küfürleriyle isyan etmiştir.

Tarihsel süreçte sınıf bilincinin örgütlülüğü de burjuvaziye Picasso'nun önce mavi sonra pembe daha sonra siyah rengini yaşatacaktır.

Sanat, düşünce görüş ve gözlem oluşturma kaygısıyla bir şeyler öğretebilmeli karşıdan görene, bir şeyler katmalı, sorgulatmalı... Ticari kaygıyla yapılan sanatta toplumu ilerletileceğine geriletir. Sanatı bir sınıfın bakış ve gözlemleriyle bağlar ve o pencereden baktırır. Böylece sanat insanlar üzerindeki işlevini yitirir. Kurallara bağlı sanat yapılmaz. Gerçekte doğru insanlığa faydacı sanat, kuralsız, düşündüren, sorgulatan, geliştirip, dönüştürendir. Kitlelerden beslenmeyen sanat, sanat değildir. Hoşgörü, sevgi, anlayış, vicdanlı ve beklentisiz olmayı öğrenebildiğimiz zaman iyi insanlarızdır. Bir şeylerde fark yaratmak istiyorsak bu ilkelerden vazgeçmemeliyiz, vazgeçersek teslim olmuş oluruz. İhanet etmiş oluruz. Biz yaparak örnek olacağız. Evet, dünyayı yorumlamak yerine değiştirmeye çalışarak… Dünyanın olduğu ilk hali bu değildi ki!!! Bir acı dağı bile bir araya gelen bir çok parmak uçları ile kaldırılabilinir. Her yaşananda duruşumuzdaki dengeyi korursak en sert fırtınalardan bile etkilenmeyiz. Tıpkı bambunun öyküsündeki gibi. Bambu ağacını diktikten sonra uzun yıllar toprakta hiçbir şey görülmezmiş... Ama bu ağacı dikenler sabırla sulayıp, çapalarlarmış ta ki beş yıl olana kadar. O beş yılın sonunda bambu çok kısa bir sürede beş metre boya ulaşan ağaç haline gelirmiş.... Vazgeçmeme ve devrimci inançla neler yapılabilinir neler... Diz çöküp köle ruhuyla fırça sallayarak girdiğinizi zannettiğiniz atölyeleriniz boynunuza taktığınız esirlik tasmasından başka bir şey değildir. Sanat umuttur aydınlık ve özgür yarınlar için. Sanat sevgidir... Sanat yürek işidir. Başkaldırının gerçeğini bağrında yaşatır. Çok büyük değişimlere gebe olduğumuzu hissediyorum. Bu kadar olumsuzluğun ve savaşların artmasının yanında, aydınlanma ve gerçeklerin açığa çıkmasını zorlayan, GEZİ'deki gibi kurtuluşu görenlerin de sayısı gün geçtikçe artıyor...

Tüketim toplumunda yapılan yapıtlarda, yapıtın niteliğinden, çok ne kadar edeceği konusu üzerinden yoğunlaştı. Sanatın da sermayenin bir metası olduğunu Fikret Mualla çok iyi biliyordu. Her şeye başkaldıran yanını samimi ve sevimli bulmuşumdur hep. Onun tek sığınağı tek silahı içinde yaşattığı sanatıydı. Anarşist ruhuyla yüreği birdi Mualla'nın. En kronik hastalık krizlerine karşın bunu eserlerine yansıtmamıştır. Oysa dünya sanat tarihinde Vincent Van Gogh'a, Edward Munch'e, James Ensora'a ve Salvador Dali'ye benzer tavır ve hareketlerine karşın bunu yapıtlarına, hastalığını eserlerine hükmettirtmez. Gerek psikolojik rahatsızlıkları gerek var olan düzene karşı takındığı ciddi ve net tavrıyla. Bu tür sanatçıların birbirine benzeyen resimler de üretmesini gerek ekonomik gerek baş gösteren hastalıklarının nedenlerine bağlayabiliriz. Mualla bir tek çiçeği bile koskocaman bir bahçeye dönüştürebilirdi. Çok yokluklarla çalışmak zorunda kalan ve hepsinden daha önemlisi minimum yaşam koşulları bile olmayan sanatçılar üzerine ne sayfalarca yazılan ve yazılacak olan yazılar, ne de binlerce defa söylenecek olan iyi ressamdılar, biraz deliydiler ama iyi adamlardı teselli edebilir bizleri... Dönemin baskıcı iktidarı çok sevinmiş olmalı Fikret Mualla'nın sessiz sedasız göçüp gitmesine. Nâzım'a da Yılmaz Güney'e de, Ahmet Kaya'ya da sevinmemişler miydi?

Haftada en az iki-üç gün aç susuz sokaklarda dolaşan, sigara izmaritleri biriktirip içen Fikret Mualla Saygı yok artık. ✎

“Kurtuluş alternatiflerinin yok olması insanlık için bir felakettir”

Berliner Ensemble, Brecht’in tiyatro için anlamı, Berlin Senatosunun büyük korkusu ve sol’un krizden neden faydalanamadığı hakkında Manfred Wekwerth ile sohbet. *

Berlin-Grünau’daki evinizin bir duvarı baştanbaşa uzun ömrünüzden fotoğraf ve afişlerle kaplı. Geriye, başlangıca dönelim: 1948’de olgunluk imtihanı, yeni öğretmen, bir tiyatro grubunun üyesi, 1950’de “Carrar ananın silahları” adlı Brecht oyununun sahnelenmesi, ki bunun öncesinde bir fikriniz vardı...

Gazetede Brecht’in katılacağını yayınladık ve bu ilanı Berlin’e, Berliner Ensemble’ye (BE) gönderdik. Helene Weigel’in yanıtı: Bize iki otobüs yolladı, oyunu Berlin’de göstermemizi istedi. Tabii ki bindik (otobüse -ÇN). Cahil cesareti ne de olsa. Hem de Ernst Busch, Erwin Geschonneck, Wolfgang Langhoff, Brecht ve Weigel önünde oynadık.

Oyundan sonra küçük bir adam -biraz çekingence- bana doğru geldi ve elini uzattı. Brecht'ti. Grubumla biraz daha çalışmak istiyordu. Gece yarısına kadar sürdü bu. Sonra Brecht, oyun üzerinde çalışmamızın iyi olacağını ve eğer istersem bunu Berliner Ensemble'de yapabileceğimizi söyledi.

Bir teklif miydi?

Evet. Bu 1951 Mart'ındaydı. O zamandan itibaren, Weigel'le aramızdaki anlaşmazlıklar nedeniyle 1968'de çıkışımı verene kadar BE'deydim. Weigel ama o zamanlar, biz geldiğimizde ve daha sonraları da, bize bir anne gibiydi. BE zaten başlı başına bir "harika girişimdi" - orda insanlar ünlerine göre değil, çıkardıkları işe göre değerlendirilirdi.

Aynı zamanda merak ve öğrenme isteğine göre mi?

Elbette. O zamanlar BE'de Therese Giehse, misafir oyuncu olarak Leonard Steckel, Angelika Hurwicz, Ernst Busch -yani çok deneyimli büyük oyuncular oynuyordu. Oysa bütün bir nesil kaybolmuştu, savaş onları halletmişti. Brecht etrafına genç oyuncuları topladı. O zamanlar biz aşağı yukarı sekiz asistandık, bunların arasında Charly Weber, Claus Küchenmeister, Wera Skupin, Egon Monk, Benno Besson vardı. Üç gün sonra "Courage Ana"nın yeniden sahnelenmesinde asistan oluverdim. Örneğin, telefon çalıyor, Brecht telefona gidiyor ve bana "Wekwerth, provaya siz devam edin" diyebiliyordu.

Sonra?

Ee, o zaman bunu yapmak gerekiyordu. Tamamen şaşkınlığa düşmüştüm, ama BE böyle bir şeydi. Orda otoriteler önemli değildi. Bu atmosfer eşi görülmemiş bir şeydi.

Bu nasıl gelişti?

Çok açık biçimde çalışma tarzından. Tek tek yıldızlar vardı, büyük oyuncular, fakat onlar da her zaman kolektifte çalışmaya hazırdılar ve bu ekip çalışması BE de esastı. Brecht'in konuşmaya ihtiyacı vardı. Bir şiir yazmak istediğinde, bunun öncesinde mutlaka bir konuşma gerçekleştirirdi. Eğer, BE gerçekten pratiğe geçirilmiş demokrasidir ve bundan böyle müthiş bir tiyatro çıkar diyorsak, işte bu bu çalışma tarzından gelir. Yine de tiyatro demokrasi yuvası değildir - gerçekte orda büyük bir eşitsizlik söz konusudur: Yetenek. Bu BE'de böyle kabul ediliyordu. Orda bir rol bölümü vardı -ki bu başka hiçbir tiyatroda yoktur- bunlar işçileri, küçük rolleri oynayanlardan oluşurdu, ki büyük rolleri taşıyanlar bunlardı. Kıralı diğerleri yapar, denilir tiyatroda. Bu, oyunları estetik anlamda demokratikleştiriyordu. Bu tarz Brecht'le tiyatro yaşamına girdi. Einstein'in ünlü formülünün dünya için anlamı neyse, Brecht"in bulduğu jestselliğin tiyatro için anlamı da odur, diyordu Hans Eisler.

Ne anlamda?

Tiyatronun elbette aydınlatma görevi olduğunu açıklayarak. Ancak zevk olmaksızın tiyatroda aydınlatma hiçbir şey ifade etmez, sıfırdır. Zevk kavramı Brecht'in estetiğinin en önemli noktasıydı.

Bu bugün kendiliğinden anlaşılır bir şey

Tamamen Brechtsiz bir tiyatro artık mümkün değil. Artık, jest kelimesinin olmadığı bir tiyatro mümkün değil, bunun ne olduğunu anlamamış insanlarda bile. Brecht terminolojisi artık yerleşti ve aynı şekilde epik oyun tarzı da, yani tiyatroda hikâyelerin anlatılması. Bugünkü tiyatro, yani reji tiyatrosu denen şey, hikâyelerden, konulardan vazgeçmek istiyor ve tamamen rejisörlerin dâhiliğine dayanıyor. Ama bunlar o kadar da dâhiyane değiller. Max Reinhardt, Peter Brook, Juri Ljubimow veya Giorgio Strehler olsalardı, reji tiyatrosunun bir anlamı olabilirdi. Ama çoğunlukla eserlerini oynadıkları yazarlardan çok daha kötüler.

BE'de rejisörler nasıldı?

Brecht dâhiyaneydi, Erich Engel de. Benim dâhiyane olup olmadığımı değerlendirmeyi başkalarına bırakıyorum, ben kendimi öyle görmüyorum. Ve mesele zaten bizim dâhiyane rejisörlere ihtiyacımız değildi. Bizde, bütün bir tiyatronun katılımcı olduğu bir çalışma tarzı vardı. Bu, bugün ekip çalışması denilen şeyden çok daha muazzam bir şeydi.

Her zaman efsanevi sahnelemelerden söz ediliyor.

Efsanevi ne demek? Benim en meşhur sahnelemem "Arturo Ui"dir. Bunu yaptığımızda, herkes, bunun başarılı olup olmayacağına, Ekkehard Schal'ın bunu kotarıp kotaramayacağına, benim mizahımın buna yetip yetmeyeceğine şüpheyle bakıyordu. Paris'te bu oyunun bu denli başarılı olması ve hatta oyunun Charlie Chaplin'in "Büyük Diktatör"üyle karşılaştırılması tamamen sürpriz oldu. Ama hep efsanevi miydi? Hayır, bu söylenemez. Çok kötü sahnelemeler de vardı.

Sizin de mi?
Elbette.

Hangisi?
"Turandot" mesela.

En sevdiğiniz sahnelemeniz hangisidir?
Benim en çok sevdiğim sahnelemem "III. Richard"dı, Hilmar Thate ile Deutsche Theater'de ve Elisabeth Hauptmann'ın yardımıyla.

Onunla birlikte çalışma nasıldı?
Arkadaştık. Brecht"in en büyüleyici, akıllı, aynı zamanda çetin ve tutarlı çalışma arkadaşlarından biriydi. Hauptmann olmaksızın bir takım şeyler olamazdı, en başta "Üç Kuruşluk Opera". O yazdığından değil, ama o bu parçayı keşfetti ve Brecht'i ikna etti.

BE İngiltere'de de olabilir miydi?
Hiç sanmam.

Neden?
Çünkü ordaki toplumsal koşullar farklıydı. Brecht tutarlı bir Marksistti ve deyim yerindeyse diyalektik materyalizmi tiyatroya uyguluyordu. Onun etrafında da Marksizmi gerçekliğe kavuşturmaya çalışan bir ülke vardı. Gerçi bu başarısızlığa uğradı, çünkü kışla komünizmini sosyalizmle karıştırdılar. İnsanların olup bitenlere müdahil olması, kendi kaderlerini kendi ellerine alması -bütün bunlar rüşeym olarak mevcuttu burda. Brecht bunun için mücadele ediyordu ve işletmelerde aldığımız tepkiler muazzamdı. Bizim için Buna kimya işletmesi nerdeyse ikinci bir tiyatroydu. Buna-işçileriyle dolu trenler geliyordu "Galileo Galilei" ya da "Courage Ana"ya -bunu işletme ödüyordu. Weigel bir amatör grubu kurdu, bestekâr Paul Dessau müzik grubu, Schall amatör gençlik oyun grubu kurdu, Thate de. Tiyatronun bu gerçek hayata demir atması eşsiz bir şeydi.

Brecht'in yanına gelmeden onun hakkında ne biliyordunuz?
Savaştan sonra 16-17 yaşındaydım ve saman gibi aptaldım, Naziler tarafından aptallaştırılmıştım. Benim neslim ne Brecht'i tanıyordu, ne de Thomas Mann'ı. Zihnin dönüşmesi muazzam bir süreçti. Nazilerin gitmesi, Rusların veya Amerikalıların gelmesiyle hemen yeni bir dünya bakış açısına sahip olunmuyordu. Birçoklarında eski dünya görüşü bugüne kadar hâlâ varlığını koruyor.

17 Haziran 1953'le ilgili bir konuşmasında Brecht ADC'nin (Almanya Demokratik Cumhuriyeti -ÇN) zihniyeti değiştiremediğini söylüyor.
Bu tam öyle değil. Brecht, ADC'nin büyük işletmelerin mülksüzleştirilmesi, devletleştirilmesi, yeni okul sisteminin inşası ve toprak reformunun büyük kazanımlar olarak değerlendirilmesini -ki bunlar gerçekten büyük kazanımlardır- sağlayamadığını söyledi. Sermayenin mülksüzleştirilmesi ADC'nin esas başarısıydı. İnsanlar bunun tam bilincinde değildi, onlar eski zamana saplı kalmıştı.

17 Haziran sizin için sürpriz mi oldu?
Biz, zihinlerin dönüşümünün daha ileride bir yerde olduğunu düşünüyorduk. Ama tamamen beklenmedik de değildi. Toprak verimliydi daha. Ve ama siyasi olarak çok hatalar yapıldı. Ben 17 Haziran'ı Brecht'in yanında sokakta yaşadım, Columbiahaus'da da tartıştık. Brecht Elisabeth Hauptmann ile beni radyoya gönderdi: BE bir günlüğüne radyoyu devralmak istiyordu, devrimci şarkılar, çağrılar veya çelişkilerin çözümü için önerilerle. Ama bizi eve geri yolladılar.

Üç yıl sonra, 1956'da Brecht öldü.
Brecht gibi bir adam yok olduğunda, bu bir ülke için, bir tiyatro için yeri doldurulamaz bir kayıptır. Çok sarsılmıştık, provaları sürdürmede zorlanıyorduk. İngiltere'ye misafir oyunu "Tebeşir Dairesi"nin hazırlıklarının tam ortasındaydık. İyi hatırlıyorum, komik bir sahneyi oynamamız gerekiyordu. Sahnede çok sayıda oyuncu vardı, hep birlikte kahkaha atmaları gerekiyordu -ölümünden bir gün sonra. Bir resim ki: Yetişkin erkekler gülüyorlar, gözlerinden ama yaşlar süzülüyor.

Sonra nasıl devam etti?
Devam etmek zorundaydı. "Komün Günleri"ni ilk kez sahnelemeye hazırlanıyorduk. Bu onunla benim son çalışmamdı. Fakat Brecht her zaman kolektif çalıştığından, boşluk olmadı, bilakis başkaları tarafından doldurulmak zorunda olan bir yer açıldı. Bu durumda da onun üç öğrencisiydi. Peter Palitzsch, Benno Besson ve ben. Çeşitli nedenlerden bu üçlü yönetim sürmedi.

1960'da Paris'teki misafir oyun "Arturo Ui" ardından bir eleştirmen: BE'nin kalıcılığı sağlam kabul edilebilir... diyordu.

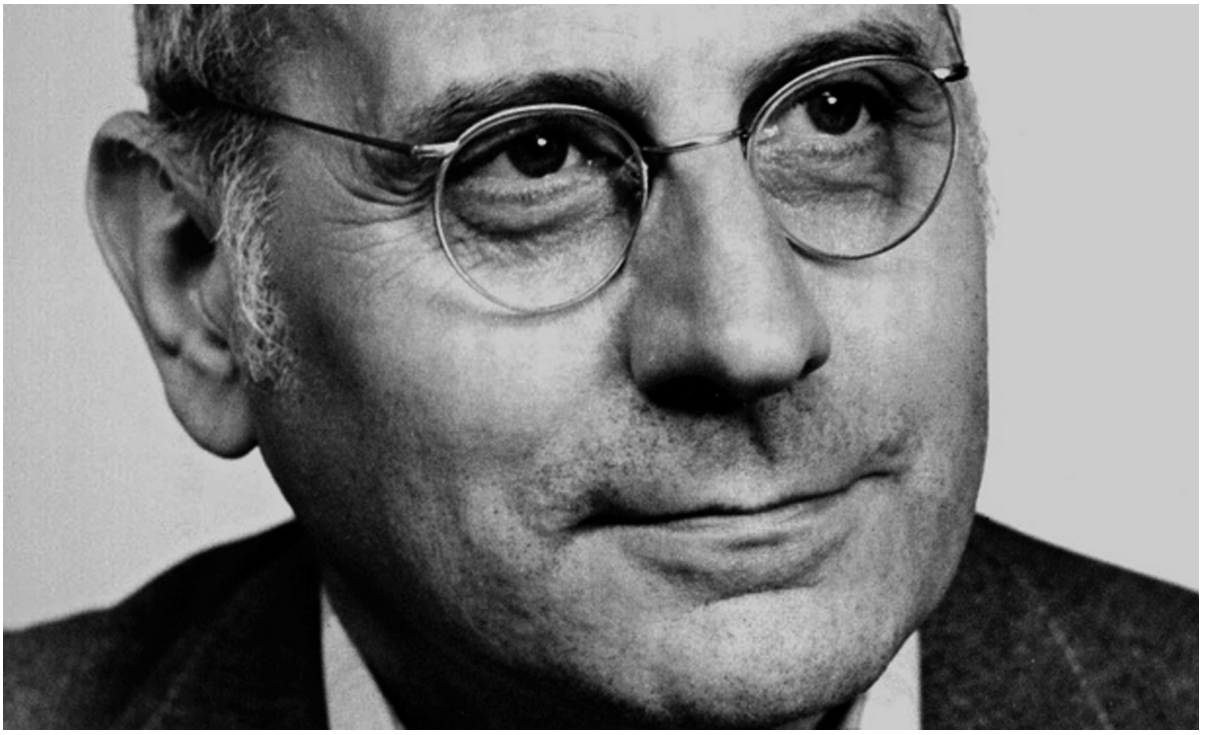

Hayır, ama bir yenilgi. Çünkü kurtuluş alternatiflerinin yok olması insanlık için bir felakettir. Fakat belki de "insanı aşağılayan, köleleştiren, terkedilmiş ve hakir bir duruma düşüren koşulların hepsini yıkma hedefiyle" yeni bir atılımda yardımcı olabilecek bir deneyimdir. Bunu genç Marks söylemişti. Tutkulu bir şüpheci olan Heiner Müller Marksizmin pratikteki özünü/korunu bunda görüyordu ve bunun hiçbir zaman sönmeyeceğini düşünüyordu.

Evet, başarılıydık. Tiyatromuz insan ve tarih arasındaki olaylardan anlatıyordu. Brecht, tiyatronun gösterilen olaylardan beslendiğini ve gösterilen olayların söylenmek istenen her şeyi kapsaması gerektiğini keşfetmişti. Ve Brecht tiyatrosu da bundan başka bir şey değildir.

1989/1990: Ülkenin sonu, tiyatronun da sonu mu?

Ülkenin sonu tiyatronun sonu olmak zorunda değildi. Biz, Piccolo Teatro Milano'nun sanat yönetmeni Strehler ile Paris Avrupa tiyatrosu ile ve Moskova Taganka-Tiyatrosundan Ljubimow ile BE yerine bir sol Avrupa tiyatro merkezi kurmaya çalıştık. Bu Berlin Senatosuna öyle bir korku verdi ki, üç dalgada nerdeyse hepimizi işten attı.

Bunun arkasında ne yatıyordu?

Berlin'de güçlü bir sol Avrupa tiyatro merkezinden korku. Aynı şekilde yeni bir sol hareketin geri gelmesinden korku. Bu nedenle iftira, itibar sarsma, meşruluğunu sorgulama. Varlığını yitirmiş bir devlet sistemine karşı inanılmaz bir seferberlik sergilendi - ve hâlâ da emek harcanıyor. Bana göre, buraya yatırılan para CIA'nın 100 yılda alabileceğinden fazladır.

Ne zamana kadar BE'deydiniz?

1992'ye kadar.

Değişim nasıl oldu?

Değişim olmadı. Beni çıkartmak istediler. Beş kişi koydular, ki çok iyi biliyorlardı, bunların beşini bir odaya koydunuz mu, bunlar birbirini öldürür. Bunlar Palitzsch, Peter Zadek, Heiner Müller, Matthias Langhoff ve Fritz Marquart'tı. Birbirlerini öldürmediler gerçi, ama tiyatroyu öldürdüler, hem de çok hızlı. BE'yi kapatmayı Avrupa kamuoyu önünde göze alamazlardı. Ama böyle bitirdiler. Ulrich Ro-

loff-Momin denen o adam, Schiller Tiyatrosu'nu da mezara gömmüştü, Berlin politikasının en karanlık, en budala figürlerinden biridir.

Geriye doğru bir bakış daha: 1992'de Konrad Wolf'un ardılı olarak Sanat Akademisine seçildiniz. Yük mü, yoksa zevk mi?

Evet. Akademi bir nevi rahmetliler adasıydı. Bu olasıydı, çünkü siyasi aptallık ona dokunmaya cesaret edemiyordu. Ne de olsa Akademi insanları oldukça ünlüydü. Bu nedenle birçok şey geçirilebildi.

Örneğin?

Ben şu an yeniden Werner Mittenzwei'ın 1985'te yazdığı Brecht biyografisini okuyorum. Bu kitabın yayınlanması istenmiyordu, çünkü çok eleştirildi ve ADC'nin resmi tarih anlayışıyla çelişiyordu.

Devrim öyle hemen bir krizden çıkmaz. Sol, bugünkü krizden neden faydalanamadığına şaşıyor. Bu, sol politika yapmamasından kaynaklanıyor. Ve bu çok açık bir biçimde şunu gösteriyor: Düşüncelerin örgüte ihtiyacı var. Ve bir şey de çok açıktır, Brecht'in sözüyle konuşmak gerekirse: Böyle olduğu gibi kalmayacaktır.

Bu kitabı çıkarttık. Gerçi hilelere başvurduk, ama sonuçta kamuoyuna çıktı. Ya da, Heiner Müller ve Volker Braun'u Akademiye seçmeme direktifi almıştık. Bu tabii ki saçmalıktı. Bunun üzerine greve gittik ve hiç kimseyi seçmedik. İki yıl sürdü bu, sonunda politika vazgeçmek zorunda kaldı.

Akademi başkanı olarak 1987'de otomatik olarak SED'nin (**) **Merkez Komitesi üyesi de olmuştunuz.**

En sevimsiz şey bu otomatiklikti. İki yıl sonra istifa ettim. 4 Kasım 1989'da Berlin Alexanderplatz'daki yürüyüşü örgütlemiştik, BE ve Alman Tiyatrosu olarak. Bunun MK ile ilgisi yoktu. MK maalesef bir oylama makinasıydı.

Çok fazla kişi çok az karşı mı çıkmıştı?

Öyle. Rahatlıktan, korkaklıktan ve ama disiplinden de, böyle devlete faydalı olabileceklerini düşünüyorlardı. Sonuçta bu davranışla devlete çok ağır zarar verdiler.

Neden SED'ye üye oldunuz?

İkna olmuş bir Marksist olduğumdan ve hâlâ da öyleyim. Sonra fark ettik ki, parti içinde Marksizm mahvolmuş ve bir inanç meselesine dönüşmüş.

Ve gerçeklik karşısında yenilmiş?

Yenilgi tek başına ADC'nin yenilgisi değildi, bir bütün olarak sistemindi, temsilciler/Sovyet cumhuriyeti, demokrasi, halk iktidarı temel düşüncelerinden vazgeçilmişlik ve dünyayı bankalar ve mali mutlak diktatörlükle kapitalizme teslim edilmesiydi. Bundan sonraki perspektifsizlik benim için en kötü kırılmaydı.

4 Kasım 1989'daki umutlarınız?

Demokratikleşmenin gerçekleşmesi. Ama o zaman çok geç kalınmıştı. Parlak bir yenilgiydi. Bu yaşadığım en güzel kapanış oyunuydu.

Tarihin sonu mu?

Hayır, ama bir yenilgi. Çünkü kurtuluş alternatiflerinin yok olması insanlık için bir felakettir. Fakat belki de "insanı aşağılayan, köleleştiren, terkedilmiş ve hakir bir duruma düşüren koşulların hepsini yıkma hedefiyle" yeni bir atılımda yardımcı olabilecek bir deneyimdir. Bunu genç Marks söylemişti. Tutkulu bir şüpheci olan Heiner Müller Marksizmin pratikteki özünü/korunu bunda görüyordu ve bunun hiçbir zaman sönmeyeceğini düşünüyordu.

Tarih atı nereye doğru koşuyor?

Bunu bugün emin bir şekilde söylemek mümkün değil, henüz at topallıyor. Devrim öyle hemen bir krizden çıkmaz. Sol, bugünkü krizden neden faydalanamadığına şaşıyor. Bu, sol politika yapmamasından kaynaklanıyor. Ve bu çok açık bir biçimde şunu gösteriyor: Düşüncelerin örgüte ihtiyacı var. Ve bir şey de çok açıktır, Brecht'in sözüyle konuşmak gerekirse: Böyle olduğu gibi kalmayacaktır. ✎

(*) Bu konuşmayı Burga Kalinowski yapmıştır. Junge Welt, 29-30 Kasım 2014'te yayınlanan konuşmayı Almanca'dan çevirdik. - GÜNEY

(**) SED: Sosyalist Birlik Partisi - 1989'da duvarların yıkılmasıyla devrilen Almanya Demokratik Cumhuriyeti'nin yönetimindeki parti

MAVİNİN DÜNYASI

"jiyan dijvartır e ji çandina hêviyen"

Misbah HİCRİ

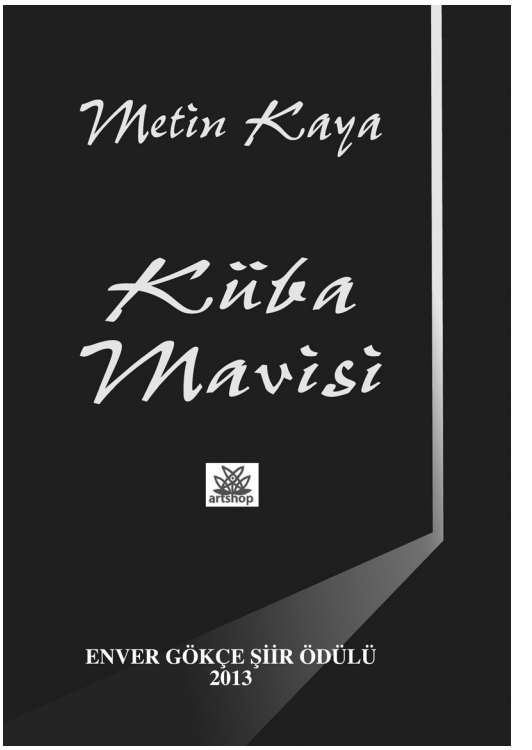

2013 Enver Gökçe şiir ödülü almış bir kitap. Kitabın kapağındaki tatlı mavilik "Küba Mavisi" bu demek dedirtiyor insana. 1956 Ardahan-Göle doğumlu Şair Metin Kaya, öğretmen emeklisi... Şiir yolculuğunun ince uzun yolunda mısraları duygu seli, beynin izi, yüreğin sesi ile şenlendirerek sürdürmekte. Şiir onun yazgısı artık... Azimle, kararlıkla imgesel duruşu ve literatüre katkı sunmak gayesi…

Edebiyat dergilerinde, etkinliklerde ismine sıkça rastlanmakta… Şiirleri ile boy gösteren şairliği yanında, yazınsal hayatın emekçisi; üretken, nitelikli, içerikli sözcüklere verdiği hayatla, yeniliğe yenilik katmakta… Her kelimeye önemli anlamlar yükleyen mısraların hakkını vererek şekillendiren şair. Anlama büyük değer verirken biçim, ritim, sese de o derece önem vermesi, şiir işçiliğine gösterdiği hassasiyettir. Alına kazılan çizgisi kadar hassas, ölçülü, düşündürücü...

İlk şiir kitabı "Yüzü Gergefte Zamanın" 2012 Adnan Yücel Şiir Yarışması" kitap dalında mansiyon ödülüne değer görülmüş… İkinci şiir kitabi, "Küba Mavisi" ile yeniden "2014-Enver Gökçe Şiir Ödülü"ne dosya dalında birincilik ödülüne değer görülmesi, şiirdeki başarısının kanıtıdır. Şiirdeki temaları ile sevgi, ıstırap kadar; sanata, toplumsal değerlere biçilmiş renklerle mısraları buluşturması büyük başarı bence…

Şiirde sesini yükseltirken gönüllerde yer bulan Metin Kaya; duruşunu, kimliğini, özgürlükler çerçevesinde sesini yükselten, özgün kelime öğeleriyle anlamlı şiiri ortaya koyan sevdasını emziriyor bizlere… Şair, şiire ve insanlığa verdiği değeri ortaya koyarken, güçlü derin anlamlar ifade eden kelimelerin düşüncelerine dalıyoruz. Esin kaynağı, dil anlayışı, biçim ve içerik olarak toplumsal çelişkilerden yararlanmasını ve yansıtmasını bilen izleklere eğilen bir şair.

Ne zaman İstanbul'a yolum düşse, bir vesileyle uzaklığı yakın eder ve bir yerlerde buluşuruz. İki şair-yazar bir araya gelince, edebiyattan başka zaman müsaade etmez… Şiir var okur unutursunuz. Şiir var her gün okunur, mısralar kafanı kurcalar. Şiir var duygulanırsınız sonra bir kenara bırakır unutursunuz. Metin Kaya'nın mısraları için 'düşündüren' şiir desem yeridir.

Yeniden kitaba dönüyorum. "Küba Mavisi"nin kapağının altında siyah bir sayfayla karşılaşınca kitap elde daha bir farklılaşıyor. Kitabın sayfalarını çevirdikçe mavi ve siyahın sırrı çözülmemiş olsa da buluşması anlamlandırılmış olur. Leyla Şahin'in "çizer üstünü mavinin bir siyah kanat" demesi bazı çağrışımları beraberinde getirmektedir.

Şair, kitabın babasına ithaf ettiği şu olgun mısralar çok şeyin ifadesi…"En güzel şiirdir babam/ sararmış fotoğrafta kalan." Derken bununla yetinmemiş, "babam ve kuşlar" (Sayfa 63) şiirinde: "testiyle su bıraktım/ sana ve kuşlara" diyerek şiiri ölümsüzleştirmektedir.

İlk sayfadan devam ediyorum. Sayfayı çevirince Ataol Behramoğlu'nun çevirisini yaptığı, José Marti'nin bu mısraları kitap hakkında ipuçları vermektedir. "Aynı yalınlıkta ölmek isterdim/ kırda bir çiçek gibi sakin, gösterişsiz." Bu mısraların hemen altında uzandığı kaynaktan, avuçladığı geçmişini paylaşıyor bizlerle; "**jîyan dijvartir e ji çandina**

hêvîyen" (yaşam, umut ekmekten daha zor bir iştir) diyen Cegerxwîn'in bu sözlerini, Kürdce'den çevirerek bizimle paylaşan Metin Kaya'nın yaşamı ne kadar önemsediği, sınıfsal mücadeledeki başarısı ile bütünleştirdiği toplumsal gerçekliği; şiirlerini okudukça hazı gönül burkmaktadır.

Şiir sevenlerin yüreğine seslenen şair, şiirin oluşundan bu güne zor zamanların, acılı anların iz düşümü varlığı olmaya devam etmektedir. Düşündüren anlamlı mısralar, olgun taze imgelerle, tarihsel bir misyon ortaya koyan şair Metin Kaya, eşitsizliğe karşı sesini yükselten; adaletsizliğe, zulme karşı duruşunu bulan bir kişilik sergilemektedir. Toplumsal yaşam içindeki değişim ve dönüşüm gerçekliğini, mısralarıyla ayrı bir eylem biçimine dönüştürerek, bizlerle paylaşması onun sanata verdiği değeri, şiiri okununca anlaşılmaktadır.

Beyaz Öfke S.9: "erguvan gözlü turna/ezgisi kınalı rüya/dağa yaslamış uykusunu/alnında güneşi tutuşturan umut/gülünce dolunay olur gece." Bu mısralar onun önemsediği sanata verdiği değer olsa gerek.

Şairin yetiştiği dönem ve onun şiirini besleyen kaynak, devlet baskısının, tutuklamaların yoğun sürdüğü dönemdir. Onun ruhi şekillenmesinde, nefes almasında, kelimelerin mısralara dökülmesinde etkilidir.

"Kuşlar Vakti" şiirinde; "mavi uygarlık özlemi/ dağları barut memleketimin/ toynaklar iz düşürür/ geceye kapanır ufuk". Birkaç mısra atlayıp paylaşılması sevda pınarını kaynatan cinsten mısralar; "her köşede dövülen hayat/sarar gözyaşlarını/gülüşler topladığı mendile/kayıplar günbatımı."

Metin Kaya'nın bu mısralarını okuyup beyne emzirmek lazım. Mavinin dünyasını anlatan "Küba Mavisi"den bir kaç mısra ile onun imgesel ifadesiyle gizlere şiirin özümsenmesi tadına varmanın ayrıcalığını yaşayalım. "saklandığım rüyasın /gizlere şiir emziren/belki martılar konaklar geceni/belki denize döner balıklar/bir çift söz ki dilinde sevişen/eridiğim tenin yaşanılası ülke". Kitabı hayranlıkla okudum. Bulup okuyunca ne kadar nitelikli bir şiirle tanışmış olduğunuzu göreceksiniz.

Kitap edinme; "artshop yayıncılık, Ankara Cad. Güncer Han, 32/18 Sirkeci-İst." yayınları tarafından piyasaya sunulmuş olup, okunması gerekli bulduğum, şiir sevgisi ve sanatının yoğunlaştığı bir kitap...

29 Eylül 2014 - Urfa
İletişim E-Posta: misbahhicri@hotmail.com

"ÖLÜM VARDİYASI" VE "KARAELMAS PUSUDA"

Adil OKAY

"Takvim yaprakları 13 Mayıs 2014'ü gösterdiğinde, Manisa'nın Soma ilçesinde Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en korkunç iş kazası yaşandı. 301 madenci can verdi. 255 kadın kocasız, yaş ortalaması on olan 432 çocuk babasız kaldı. Üç gün ulusal yas ilan edildi. Yargı süreci devam ediyor. Uluslararası Çalışma Örgütünün (ILO) 176 numaralı "Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi" ise henüz imzalanmadı."[1]

Soma'dan ağrımışken şimdi de Ermenek dedik sonra acı ve öfkeyle…

Ve oturduk 37 yazar "Soma" için, Soma'lar bir daha yaşanmasın diye, "not düşelim tarihe, bu bir kaza değil, iş cinayetidir, göz göre göre gelen katliamdır" demek için öyküler yazdık. "Ölüm vardiyası" dedik, başta Hande Baba olmak üzere bir grubun çabasıyla yayınlanan kitaba.

Kitapta öyküleriyle yer alan yazarlar:

Adil Okay, **Ahmet Önel**, Arzu Eylem, **Ayşegül Kocabıçak,** Berna Özpınar, **Buket Akkaya**, Deniz Dengiz Şimşek, **Deniz Moralıgil**, Engin Çetinbağ, **Ersin Köseoğlu**, Ertan Mısırlı, **Eşref Karadağ**, Gönül Çatalcalı, **Güner Arslan**, Halit Payza, **Hande Baba**, Hüsamettin Köseoğlu, **Kezban Şahin Taysun**, Merih Doğan Baysal, **Murat Tuncel,** Münevver İzgi, **Nalan Yılmaz**, Nazmi Bayrı, **Nevzat Süer Sezgin**, Nilgün Erdem, **Nuran Türemen**, Nursel Çetin, **Nurten Çakır**, Onur Çalı, **Osman Günay,** Semrin Şahin, **Şaban Akbaba**, Tamer Gökçel, **Tayfun Ak**, Yelda Karataş, **Zeynep Yenen**, Zürbiye İvdik…

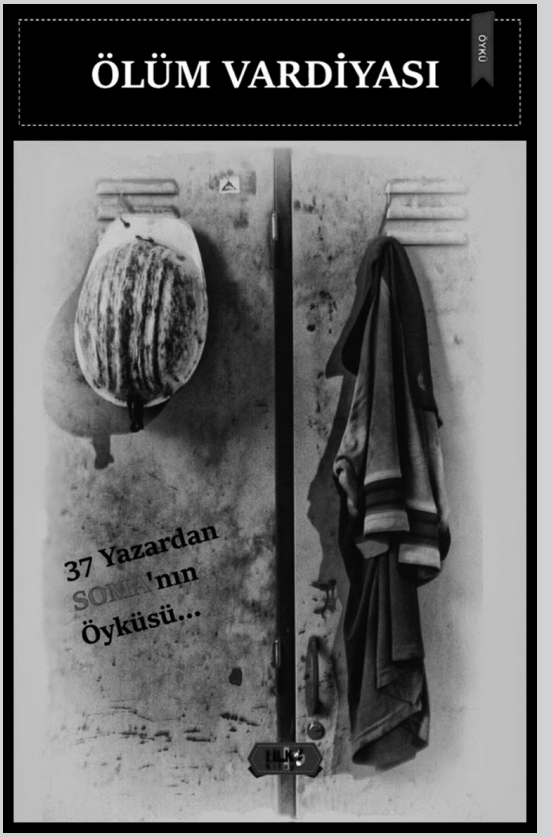

Künye: "Ölüm Vardiyası,
37 Yazardan Soma'nın Öyküsü",
Tilki Kitap, İstanbul, 2014.

Kitap tanıtımı ile sınırlı kalsın isterken yazım, yine iş cinayetleri hakkında yazarken buluyorum kendimi. Evet ya. İş cinayetleri dur durak bilmiyor. Gün geçmiyor ki yeni bir iş cinayeti haberi duyulmasın. Kimi gazetelerin üçüncü sayfasında geçiyor ölen işçilerin adları. Kimi TV kanalları da "lütfen" duyuruyor. Neyse ki "ana akım medya" denilen, hükümet ve sermaye yanlısı basının dışında muhalif basın var. Onlardan öğreniyoruz, "çağ atlayan", sermaye ihraç eden ülkemizdeki patron-devlet işbirliği sonucu gerçekleşen iş cinayetlerini.

Raporlara göre ülkemizde her 7 dakikada bir iş kazası meydana geliyor ve her 10 saatte bir işçi "kaza" sonucu hayatını kaybediyor.

Velhasıl kitapta yer alan öyküleri "edebi-estetik" olarak eleştirmeyi – değerlendirmeyi başka yazarlara bırakıyorum.

Babam şair Süleyman Okay'ın şiiriyle bitiriyorum diyeceklerimi. Neden bu şiiri seçtim onu da açıklayayım. Babam Süleyman Okay, madenciler için, iş cinayetleri için 1970'lerde yazmış bu şiiri. Dikkat edin bu gün de oğul yazıyor iş cinayetleri üzerine. Kapitalist barbarlık sürüyor. Devlet- patron suç ortaklığı: İş cinayetleri on yıllardır sürüyor.

Demek ki daha çok yazmamız, daha çok yürümemiz, itiraz seslerimizi birleştirerek yükseltmemiz gerekiyor.

"Gece vardiyası

aykaranlık
pusuda karayazgı
soluyan bir dev gibi ocaklarda
karaelmas pusuda
ve dışarda
mermi sesiyle başlarken Newrozlu bir gün
çılgın, korkak, yaygın bir ahtapotun
kollarındaydı ağusu ölümün

Zonguldak'ta
günaydın grizuyla başlar canım
ansızın solar kuşkanatları
ölüm kamplarında
ertelenemez ölüm
Şakayık ellerin nerede,
gözlerin, yüreğin
Çocuklar nerde,
babasız kalan bebeler
Dönmeyecek erkeğin bu akşam eve
Ekmeğiniz azalacak,
sevginiz, güvenceniz..."[1]

Dipnot:
(1) "Ölüm Vardiyası" arka kapak yazısı.

okayadil@hotmail.com

ÖZÜMSEN DİYARBEKİR

Özümsenmemişse yaşanmışlıkları, yitikse değerleri; bitiktir özü, sözü, kapalıdır kalp gözü o diyarın…

Diye söze başlayan Birsen İNAL, sade ve yalın diliyle kaleme aldığı Özümsen Diyarbekir isimli kitabı; şehir insanının konuştuğu ağızla, kurguladığı hikayelerle o şehir insanının 40-50 sene önceki gündelik yaşayışını adeta özümseyerek anlatan farklı bir kitap. Özümsen Diyarbekir, geçmiş zamanda kalan Diyarbekirlinin yaşam biçimini kadın penceresinden bakarak anlatıyor. Zaten kitabın farklılığıda burada. Yaşamın içinden sıcacık bir anlatım. Çok mutlu bir yaşam sürdüklerini anlatan İnal, kitabı okurken sizi o günkü mutlu yaşamın içine çekiyor adeta. Özümsen Diyarbekir'le geçmişe keyifli bir yolculuğa çıkıyorsunuz şiirlerle bezenmiş bölümlerle…

Kürt Edebiyatı için yeni bir yüz olan Birsen İnal'ın Özümsen Diyarbekir kitabı Kürt Halk Bilimi için bir hazine. Halk bilimcilerin kaynakçaları arasında yer alan bir kitap olacaktır. Birsen İnal, çocukluğundan günümüze yörenin şahit olduğu gelenek ve göreneklerini kalemiyle dile getirerek bu anlamda ilk olma özelliğini de kazanıyor. Erkeklerin giremediği mahrem yerlere; doğum odasından, kadın nişanına, gelin hamamından, gerdek gecesine kadar her yere girip oralarda olup biteni kadınca anlatıyor…

Kitap, hamile kalmak için uğraşan kadınların hikâyesiyle başlıyor. Çocuk için ziyaretlerde adanan adaklar, sonrasında ise acı tatlı hatıralarla devam ediyor Ermeni, Süryani ve Suni adetleriyle doğumdan ölüme…

Bakın bir gelin kızın hevesi nasıl dökülmüş sözcüklere.

"Gelin kızın şerbette giyeceği kıyafet diktirilirdi. Genelde mavi ya da pembe renkte saten düşes kumaşından, göğüs kısmı damla boncuklarla işli, kolları organizeden şerbet elbisesi Ermeni ya da Süryani bayan terzilere diktirilirdi. Güzel diktikleri için bu terziler tercih edilirdi. Benim de düğün kıyafetlerimi yaşıyorsa Allah selametlik versin, ölmüşse Allah rahmet etsin Süryani komşumuzun kızı Aysel abla dikmişti.

Son hazırlıklar yapılırken zılgıt sesleri akşamın alaca karanlığında tüm sokakta yankılardı. Zılgıt sesi öylesine güçlü olurdu ki sokak sakinlerinin tümünü kapıya, pencereye koşuştururdu. Hele bir de zılgıtı çekende Araplık varsa beş dakika sürerdi bu zılgıtın sesi. Böylece mahallenin en güzel kızının arıyla, namusuyla yuvadan uçacağını duymayan kalmazdı."

-Âllah'î sevîsen tilî liiiiiîî çek lê.

-Oğlan tarafî geldiiiii!

-Vûş kele!... ✎

Birsen İnal

1954 yılında Diyarbakır'da doğdu. Diyarbakır örf ve adetlerini özünde benimseyerek tam bir Diyarbakırlı gibi yaşadı. İkisi kendisi gibi eğitimci olan üç çocuk annesidir. 1974 Diyarbakır Erkek İlköğretmen Okulu'ndan mezun olarak meslek hayatına başladı. Daha sonra 1988'de Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Önlisansla eğitimini tamamladı. Bingöl, Sakarya, Diyarbakır'da sınıf öğretmenliği ve yöneti-

ÖZÜMSEN DİYARBEKİR

Diyarbekir'de kesintisiz bir hayat yaşardık iyisiyle, kötüsüyle demeyeceğim çünkü kötü pek yoktu ki kötülük yaşayalım. Her gün mutlaka yapacak güzel bir şeyimiz vardı. Hiçbir şey yoksa heyecanla beklediğimiz resimli romanlarımız, Tommiks, Teksas'larımız vardı. Mahallede bir kişi alır elden ele dolaşa dolaşa, büyüklerimizden gizli saklı okuya okuya parçalanmış hali kalırdı ellerimizde. İyi bir radyo dinleyicisiydik. Gazete bulduğumuzda yutarcasına okurduk. Dünyayla tek iletişim aracımız bazı evlere her gün gelen yine mahalleyi dolaşan günlük bir gazete ve radyoydu. Gazeteler okunduktan sonra mahalle bakkallarına ***çirêşle*** yapıştırdığımız ***torba qağızî*** olarak geri dönerken yerine ya ***qırıx*** leblebi olarak cebimize girer ya da bir ***qülleh aqide şekeriyle evin yolunu tutardık. Amerika'nın Sesi Radyosu'ndan ajanslar, Erivan Radyosu'ndan*** Mehemed Arifê Cizrawî, Hesen Cizrawî, Kavus Axa, Meryem Xan, Fatma İsa, Susika Simo, Zadina ***Şekir*** dinlenirdi tüm aile fertleriyle birlikte. Arkası yarınlar radyo tiyatroları saatlerini iple çekerdik. Aya insanın ilk ayak basışını büyük bir heyecanla yine radyodan dinlerken nenem hayretler içinde radyoyu gösterek; ***"Oğul bu ne iştir? Dünyanın soni geldi. Dünyanın öbür ucunda bî şê olî, bî kaç sêet sora biz işitiyığ ha bu qutîdan. Böyüklerimiz sölerdi inanmazdığ. Dünyanın sonunda demirlerden ses gelecağ, demirler seslenecağ. Başlarınî kaldıradîlar, baxadîlar şimdi. Qıyametin êlametidir hepî bunar."*** demişti. Rahmetli Sıddık dayım nenemi daha da çok hayret içinde bırakarak; ***"Ana bu bir şey değil, gün gelecek ses gelen bu demirlerde konuşanı da göreceğiz."*** diyerek televizyonu tarif edişinden olsa gerek ilk televizyonla karşılaştığımda ses gelen o koca kutunun camında konuşanı görünce arkasını açıp konuşanları kutunun içinde görebilir miyim düşüncesine kapılmıştım… ✎

cilik yaptı. 1997'de özel sektörde çalışmak üzere emekli oldu. Hâlen Özel Dicle Fırat Koleji'nde sınıf öğretmeni olarak çalışmaktadır.

Öğrencilik yıllarında ilgi duyduğu, çeşitli yarışmalarda okulunu ve ili temsilen oynadığı halk oyunlarında Uluslararası Halk Oyunları Eğitmenliği unvanını alarak bu dalda tescillendi.

Yazdığı şiirler, denemeler, öyküler, anılar, eğitim makaleleri, gezi notları, Diyarbakır ağzıyla yaşanmışlıklara dair yazıları kültür edebiyat sitelerinde yayımlandı. Düzenli olarak "Amedinsesi" internet sitesinde ve "Diyarbakır Haber" gazetesinde yazıyor. Çoğunluğu Diyarbakırlı olan sanatçı, yazar ve yöneticilerle yaptığı söyleşileri Güney dergisinde yayımlanmaktadır.

Yayımlanan kitapları: İssiz Çıra adını taşıyan ilk şiir kitabı 2012'de Lîs Basın Yayın tarafından yayımlandı. 2013'te yine Lîs Basın Yayın tarafından yayımlanan Özümsen Diyarbekir kitabı; bir şehir kitabı olup kadın gözüyle 40-50 yıl öncesi Diyarbekir'inde günlük yaşamı Diyarbekir ağzıyla anlatmaktadır. ✎

DEVRİMCİ SAFLARDA ERKEK EGEMENLİĞİ (5. BÖLÜM)

"Devrimci mücadele içerisinde kadının, kadın sorununa bakış açısı"

Seher YEĞİN

Toplumsal bir devrimin gerçekleşebilmesi için, kadın emekçilerinin temel bir dinamik olarak örgütlenmesi zorunluluktur. Burada konunun anlaşılabilmesi için, küçük bir örnek verelim."***Bütün kurtuluş hareketlerin deneyimlerinden biliyoruz ki, bir devrimin başarısı kadınların ona hangi ölçüde katıldığına bağlıdır.*** Lenin."

Bu şu demektir:

İnsanlığın kurtuluş mücadelesi aynı zamanda kadının da kurtuluş mücadelesidir. Bunun için kadın emekçilerinin örgütlenmesi bir zorunluluktan öte olmazsa olmazdır. Peki, konu bu kadar açıkken emekçi sınıfın yarısını oluşturan emekçi kadınları örgütlemede nasıl geride bıraktığımızın en canlı örneği, 40 yılın sonunda halen kadın sorununu tartışıyoruz.

Burada bir eksiklik yok mu?

Buna benzer birçok eksiklik Türkiye devrimci hareketlerinde mevcuttur. Ancak biz bütün bu sorunların tümünü ele almayacağız. Kadın emekçilerini ya devrim örgütleyecektir ya da karşı devrim örgütleyecektir. Peki, bizim kadın emekçilerini örgütlememizin önünde var olan engelleri ilk etapta nasıl ve kimlerle aşmaya başlayacağız? Bu sorun, nasıl ki işçi sınıfını işçi sınıfı partisi örgütlüyorsa demek ki emekçi kadınların örgütlenmesini de yine işçi sınıfı partisi yapar. Ama eğer bahsi geçen birçok devrimci örgüt Türkiye de bu işi oluruna uygun örgütleyemiyorsa, o zaman görev o örgütlerin içindeki devrimci kadınların omuzuna yüklenmiş demektir.

Çünkü kadının ne kadar ezildiğini, ne kadar toplum dışına itildiğini, ahlaksal, psikolojik olarak ne kadar edilgen duruma düşürüldüğünü, ne kadar acı çektiğini, herkesten önce devrimci saflarda bulunan kadınlar bilir. Eğer devrimci saflarda kadın kendi erkek yoldaşlarını ve kendi örgütünü, "***kadınları örgütlemezsek, mücadele içerisine çekmezsek devrim mücadelesi eksik kalacaktır***" söylemini örgüt içerisinde diretirse, emekçi kadın kendi yoldaşlarını bu yönde eleştirirse muhakkak o devrimci örgütte emekçi kadına yönelik bir aktivite başlar. Şunu biliyoruz:Kadın toplumun yarısını oluşturuyor, hem de toplumda devrimci bir potansiyele sahiptir. Bunun inceliğini özelliklerini yaklaşım yöntemlerini çözüm yollarını gerekli araçların uyarlanmasını paralel örgütlemelerin oluşturulmasında devrimci saflardaki kadının özel bir yatkınlığı ve bir acı hissi vardır. O bu hissini bilince çevirirse yani emekçilerin dünyayı değiştireceğine inanırsa, kadın emekçilerine bu yolda büyük rol üstleneceğine inanırsa, inançla bilinç birbirini desteklerse, devrimci saflardaki aktivist hem kendisini yeniden motive eder hem de yoldaşlarını yeniden harekete geçirir.

Üzerinde tartıştığımız bu konu sıradan bir konu değildir.

Bugün Türkiye'de, onlarca devrimci örgüt varsa ve 40 yıldır da geçmişi varsa, her devrimci örgütte kadın aktivistler var olduğunu biliyorsak, nasıl oluyor ki devrim için gerekli olan bu potansiyeli örgütlememişiz, bir çoğunu devlet örgütlerine ve reformcu örgütlere terk etmişiz. "***Devrim olmadan kadın kurtulmaz***" söylemini tekrarlıyorsak veya "***kadınlar katılmadan devrim olmaz***" diyorsak bu söylem ne kadar samimi olur, ne kadar inandırıcı olur? Yani burada bir eksiklik var, bu eksikliğin çözümünde de kadın emekçiler var. Ancak şunu da tekrar vurgulayalım: biz kadın emekçilerin örgütlenmesinde ana unsurun örgütlü kadın olduğunu söylediğimizde erkek devrimcinin de rolünü dıştalamıyoruz.

Eğer emekçi kadın bulunduğu mücadele içeri-

sinde, erkek şovenizmi ve erkek egemenliği onu içerde ve dışarıda engelliyorsa kadın emekçi dönüştürücü bir rol üstlenmek zorundadır.

Devrimci bir kadının örgüt içerisinde tutarlı bir rol oynayabilmesi için önce kendisini dönüştürmesi gerekmektedir. Bunun yolu, dolaylı tecrübe direk tecrübeyle birleştirilmelidir.

İnsanın bilinçlenmesinin en temel aracı kitaptır.

Sınıf mücadelesinde proleter önderleri devrimci kadın örnek almalıdır. Kadın emekçi bulunduğu örgüt içerisinde eleştirisel düşünmek zorundadır. Düşman dışında bütün herkese iknacı açık eleştirisel tutum izlemeli, çıkarsız endişesiz hesaplı davranış göstermeksizin cesur özgür eleştirisel tavır göstermelidir. Örgüt ve toplumsal sorunları her yönüyle inceleyen kolektif çalışma disiplini içerisinde bağımsız olarak çözüme bağlayan olmalıdır. Halk ve sınıf içinde yanlışlıkları görmek halk a göstermek ve düzeltmeye çalışmak hem de bilinçliliğin kendiliğindenciliğe galip gelmesi için yığınların yanında kalmayı benimsemelidir. Zaaflara yılgınlığa tembelliğe karşı çatışmaktan korkmamalıdır. Herkese karşı aynı derecede sözünü esirgemeden doğal duruş göstermelidir. Doğru ve yararlı olduğuna kanaat getirdiği düşüncelerini "***acaba başkaları tarafından nasıl anlaşılır***" kuşkusuna kapılmadan, konuşmak öz güvendir. Özünde açık sözlülük açık yüreklilik demektir. İkiyüzlülüğün entrikanın düşmanı olmak, dürüstlük sorunları açık ve dönüşsüz ele almak birbirine karşı olan iki görüşün etrafında dolanmamaktır. Köklü çıkarları bir anlık çıkarlara feda etmeyen bir anlık bir ilerlemeyle tatmin olmayan kadın sabır ve iradesiyle hem erkek egemenliğine karşı başarılı örgüt içi mücadele verebilir, hem de emekçi yığınların içindeki kadın halkını başarıyla örgütleme yoluna girer. Kısacası devrimci örgüt içerisindeki kadın, bu sorunda kilit rol oynuyor dediğimizde bir abartı yoktur. Gerçekten de kadın örgütlenmesinde birincil rol kadındadır.

Örnek bir mücadele olarak Kürt özgürlük hareketi ve Kobane direnişi

Bugün yaşadığımız koşullarda, Kürdistan ve Kobane'deki özgürlük hareketinde Kürdistanlı kadının öncü rolüne bakarsak abartısız son yüz yılın en görkemli devrimci mücadelesidir. Kürdistanlı kadın hem öncü hem savaşçıdır. Hem teorik önderlik hem de halk örgütlenmesinin çelikten direğidir. Yeniden bir devrim mücadelesinde Kürt halkıyla birleşen teori ve pratiğini birleştiren Kürdistan'daki emekçi kadının mücadelesi örnektir, önderliktir. Peki Bu mücadele örneğinin temeli nedir diye soracak olursak, doğru bir teorinin halkın en doğal talepleriyle birleştirildiğinde o halk kendi öz davasına her imkanı ile savaşacak kadar azme kavuşur. O an yıkamayacağı hiç bir engel yoktur.

Ortadoğu'da emekçi halkların devrimci mücadelesinde Filistin'deki ulusal mücadelenin özel bir dinamik rolü vardı. Halklar savaşarak özgürlüklerini kazanacaklarına inanmaları için "***Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi***" içerisindeki devrimci kadınlar bir sempati bir inanç ve bir dinamik rolü oynamıştır. Ve bu gün, daha ileri daha güçlü rolü Kürt kadını üstlenmiştir. Kadın emekçileri kazanarak devrim yolunda ilerlemek isteyen örgütler, günümüzde Kürt kadının örgütlü mücadelesini örnek almalıdır. Kadınların günümüze kadar elde ettiği kazanımlar ve toplumsal statüleri onların örgütlü mücadelesi sonucu kazanılmıştır. Tıpkı Kürt özgürlük mücadelesi gibi kadınında kurtuluş mücadelesi kendi ezilmişliğinin eşitsizliğinin farkındalığı ile ortaya çıkacaktır.Ve "Kadın mücadelesi"nde kadınların, kendi aralarındaki "kardeş"," bacı" örgüsünü kurmaları gerekmektedir.Bu örgüyü kurabilmektir. Çünkü egemen sistem kadınları birbirine düşürerek kıskanma küçümseme gibi ötekileştirip kadının kardeşliğini birlikte mücadele etme anlayışını kırarak kadını ikinci sınıf konumuna indirgeyerek, kadının toplumdaki statüsünü edilgen hale getirmiştir..

17.11.2014

1968 Devrimci Eğitim Şurası'ndan 2014 Dinci Eğitim Şurasına

Ya boyun eğip hanedanlık yönetiminde tebaa, kul köle olacağız ya da korkularımızdan silkinip yaşamın her alanında, sivil itaatsizliği örgütleyeceğiz, adım adım yitirdiklerimizi hızla geri almanın yollarını bulacağız.

Vildan SEVİL

Zaman akıp gidiyor. İnsanlığın, özgürlüğe, barışa, adalete kavuşması için mücadele eden kaç nesli öğüte öğüte akıp gidiyor.

Yıl 1968

Öğrencilik henüz bitmiş, her birimiz ülkenin dört bir yanına, atandığımız yerlere gitme, yerleşme, öğretmenliğe ilk adımımızı atma telaşındaydık.

Avrupa'yı, Amerika'yı etkisi altına alan 1968 öğrenci hareketleri ülkemize de yansımıştı.

Ülkemizdeki öğrenci hareketleri, ülkenin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan sorunlara yönelikti. Yürüyüşler, mitingler, üniversite işgalleri, boykotlar...

Emperyalizme ve onun ülkemize iyice nüfuz etme girişimlerine karşı, özgür ve demokratik bir eğitim isteminin yanı sıra "Bağımsız Türkiye, Kahrolsun Amerika, Amerika defol, Milli petrol, Ortak Pazar'a hayır" sloganlarını haykırıyorduk. Öylesine coşkulu, öylesine öfkeliydik ki kimimizin düğününde, nikâhında bile gelin ve damat, katılan arkadaşlar, bu sloganların yazıldığı pulları yakalarında bir karanfil gibi taşırdı. Salon girişinde, iki arkadaş ellerinde pullar ve toplu iğnelerle karşılardı davetlileri. Ülkemize sahip çıkıyorduk, adil ve özgür bir gelecek istemini her yer ve koşulda halka anlatmak başlıca görevimizdi.

Öğretmen mücadelesiyle öğrencilik yıllarımızda tanıştık. Ankara'da öğrenciyken Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın (TÖS) etkinliklerine katılır, genel merkezine gidip gelirdik. Mezun olunca da öğrencilikteki mücadelemiz TÖS'te devam etti.

Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS)

TÖS, 1965'te, grev hakkı olmayan ilk memur sendikası olarak kurulmuştu. 1968'te Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyon'u (TÖDMF) ile birleşerek öğretmenlerin büyük çoğunluğunu bünyesinde toplayan, eğitim sorunlarının ülke sorunlarından bağımsız ele alınamayacağını savunan güçlü bir kuruluş haline gelmişti.

TÖS, 1971'de 12 Mart askeri darbesiyle kapatıldığında 535 şubesi, 72 000 üyesi vardı.

Yurt sorunlarına bakışta öğretmenlerin istemiyle öğrencilerin istemi birbiriyle çakışıyordu. Aynı yıllarda DİSK'in öncülüğündeki işçi hareketiyle de yakınlaşma oluşmuştu. Türkiye'de, giderek güçlenen geniş bir halk hareketinin temeli atılıyordu. 12 Mart 1971 Askeri Darbesi, bu temeli yıkmak için yapıldı. Pek çok öğrenci, öğretmen, işçi çeşitli cezaların yanısıra işkencelerden geçti, hapisanelerde yattı ve en acısı da ülkenin en yiğit, en parlak, en cesur gençleri idam sehpalarında, işkencelerde, kırsallarda katledildi.

Devrimci Eğitim Şurası

TÖS'nın ilk büyük etkinliği, 1968 Eylül ayında Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) döt yılda bir topladığı resmi Eğitim Şuraları'na karşı devrimci demokrat bir eğitim şurası toplamak oldu.

Şuranın amacı, özellikle 1950'den sonra devletin yönetimine iyice sızarak ekonomiyi, politikayı, devletin her kurumunu ve hayatın her alanını kendi çıkarları doğrultusunda biçimlendirmeye

kalkan ABD emperyalizmine karşı, ülkemiz koşullarına uygun, emekçi halkın yararına, bağımsız, devrimci, demokrat, sosyalizmi hedefleyen bir eğitim sistemini oluşturmak, geliştirmekti. Dayatılan bu politikalar, feodal yapının çözülmesini, ekonominin gelişmesini engelliyor, dayanacağı politik ve ideolojik güç olarak da dinsel gericiliği, ırkçılığı, şovenizmi besliyordu.

Eğitim alanında ise ikili anlaşmalar çerçevesinde yapılan Fulbright Antlaşması gereğince ABD'li üyelerine son karar hakkı tanıyan ortak bir eğitim komisyonu kurulmuştu. Bu anlaşma, hem ülkemizden dışarıya beyin göçünün yolunu açıyor hem de ders kitapları ve programlarının ABD isteğine göre düzenlenmesine, CİA'ya adam devşirilmesine kadar pek çok çalışmaya olanak tanıyordu.

1924'te medreselerin kapatılması ve yapılan yeni düzenlemelerle, dini, yobazlığın pençelerinden kurtarmak amacıyla kurulan az sayıdaki İmam Hatip Okullarının sonradan çoğaltılması ve Yüksek İslam Enstitüleri ve bunların yavaş yavaş yobazlığın denetimine sokulması bu projeler kapsamında gerçekleştirildi. 1950'lerden pek yakın zamana kadar eğitim politikalarına yön veren bu uzmanlar, bugün tüm okulların İmam Hatip Okulu'na dönüştürülmesi, eğitimin tümden dinselleştirilmesi, Sünni İslam'ın hizmetine sokulması projelerinde de yer alıyorlar mı, bilmiyorum. Küresel akıl ve ona teslimiyet bugünlere getirdi, önü alınmazsa daha gerilere götüreceğe benziyor.

İşte Devrimci Eğitim Şurası, bu koşullarda toplandı ve belli başlı şu saptamaları yaptı:

— Eğitim düzenimiz, ülke üretimini artırmak ve Türkiye halkını bilinçlendirme yerine zenginler için tüketici ve kitleler için uyutucu bir yapıya oturtulmaktadır.

— Eğitim düzeni, ayni zamanda ırk, din, dil ve bölgeler arasındaki eşitsizlik ile kadın – erkek ayırımının haksız sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte değildir.

— Ülke çıkarlarına yönelmeyen bu düzen eğitimin temeli olan öğretmene ve öğrenciye ulusumuza yararlı olacak yaratıcı ve geliştirici ortamı sağlayamaz. Bunu sağlamak için çaba gösteren öğretmen ve öğrencilere yapılan ağır baskılar bunun en belirgin örneğidir. Bu düzen Anayasa'da öngörülen araştırma, öğretme ve öğrenme özgürlüğünü önleyen, bilgiyi sınırlandıran ve öğretmeni, öğrenciyi, aydını ülke sorunlarına yönelmekten uzaklaştıran ters bir düzendir. Bu düzen aydınların sömürücülere uşak haline gelmesi ve halka karşı dönmesi için her türlü olanakları kullanan bir düzendir.

— Halkın siyasal bilinçlenmesi için gösterilecek çabalarda üzerinde durulan önemli bir konu da "Din" sorunu olmuştur. Bu konudaki uzun tartışmalar dinle ilgili bilimsel davranışın saptanmasını sağlamıştır: Devrimci güçler kişilerin dinsel inançlarına ve kutsal yerlere saygılıdır. Bunun sonucu olarak, Türk halkının dinsel inançlarının bu sömürü düzenini sürdürmek için âlet edilmesine de karşı çıkmaktadırlar. Devrimci güçler, Türkiye'deki ekonomik ve siyasal çelişkinin niteliğini saklamak üzere ilerici güçleri halkın dinsel inançlarına karşı gösterme ve dinsel inancı sağcılıkla özleştirme çabalanndaki aldatmayı da ortaya çıkarmışlardır. Devrimcilerin karşısında olan "Sağ" bugünkü sömürü düzeninin egemen sınıfları, dışa bağlı işbirlikçi kapitalistler, toprak ağalan ve bunları yöneten emperyalist güçlerdir. Gerçek gerici bugün sömürülmekte olan dinine bağlı yurttaşımız değil, bu bozuk düzenin değişmesini istemeyen kimselerdir

— Devrimci eğitim örgütlerinin bugün yüklenmeleri gerekli bir başka görev daha vardır. Bu ana görev eğitimde Anayasa ilkelerine, ülke çıkarlarına, bağımsızlığa ve kişi onuruna aykırı uygulamaları önlemek, bunlara karşı direnme görevidir. Çocuklarımızın bu temel ilkelere aykırı çağ dışı koşullar altında yetiştirilerek bir azınlığın bulanık emellerine araç edilmesini önlemek Türk eğitimcilerinin görevidir.

— Devrimci Eğitim Şûrasinda saptanan eğitim ilkelerine ve amaçlarına uygun eğitim kurumlan olan Köy Enstitüleri uygulamasından da yararlanmak gerektiği sonucuna varılmıştır.

Şura, Can Yücel'in yazıp kapanışta hep bir ağızdan okunan şu antla sona erdi:

"Türküm, doğruyum, devrimciyim,
Yasam iç ve dış düşmanı dışarı atmak,
Yurdumu tez elden kalkındırmaktır…
Ülküm işçiye iş,
Köylüye toprak,
Bebeye süt,
Yavruya ekmek ve kitap,
Gence gelecek sağlamaktır…
Varlığım ulusal kurtuluşumuza ve bağımsızlığımıza armağan olsun…"

Büyük Eğitim Yürüyüşü

Devrimci Eğitim Şurası' nın ardından, TÖS bu saptamalar ışığında istemlerini dile getirmek için 1969 Şubat'ında Ankara'da 30 000 öğretmenin katıldığı Büyük Eğitim Yürüyüşü'nü düzenledi.Yürüyüşe

damgasını vuran pankart ve sloganlar şunlardı:

— Hak dedik hukuk dedik, Validen tokat yedik

— Özel sektöre destek, öğretmene köstek

— Beylere servet için, köylüye ahret için okul

— Zenginin çocuğu kolejlerde, yoksulun çocuğu ne olacak?

— Bakanın yükü çokmuş, kıyım olmasa işi yokmuş

— Yabancı bursu, çocuklarımıza pusu

— Aynı işe farklı para, yüreklerimize yara

— Artık tak dedi", "

— Nutuk değil hukuk

— Danıştay'a ne zaman kıyacaksınız?

— Pazarda biber tuz, öğretmen daha ucuz

— Sür sürgünü, vur vurgunu

— Öğretmen kıyımı pasifikasyona döndü

— Bu maaşla kepek yesen yetmez

— Tam bağımsız Türkiye, halka dönük eğitim

— İşçi Üniversitesi istiyoruz.

Öğretmenler yakılmak isteniyor

Öğretmen hareketindeki bu gelişmeler sonucu pek çok öğretmen ceza aldı, sürgüne uğradı ama asıl büyük saldırı 1969 Temmuz ayında, Kayseri'de toplanan genel kurulda yaşandı ve tarihe "Kayseri Olayları" olarak geçti.

7 Temmuz gecesi şehrin elektrikleri kesildi. O zaman da trafolara kediler mi giriyordu bilmiyoruz ama kimse "Kediler girdi" dememişti. Tarihimizde pek sık boy gösteren tekinsiz güçler, iki camiyi ve İmam Hatip Okulunu bombaladı. Elektrikler geldi, fısıltı gazetesi satışa hemen satışa sunuldu: Komünist öğretmenler bombalamıştı.

8 Temmuz sabahı, kongrenin yapılacağı Alemdar Sineması'nda yapılan aramada, koltukların altında benzin dolu şişeler bulundu. Fakir Baykurt'un açış konuşmasını yaptığı sıralarda, imam hatipli öğrenciler ve esnafın başını çektiği 10 000 kişilik bir güruh, tekbir getirerek sinemaya saldırdı. Cam çerçeve indirildi, ateşe verilmiş gazlı bezler atıldı, içerdeki 800 öğretmen yakılmak istendi. Şehirdeki ilerici kuruluşların binalarına da saldırıldı. Valinin ve askeri güçlerin müdahalesiyle öğretmenler kurtarıldı, askeri araçlarla Ankara'ya taşındı.

Büyük Öğretmen Boykotu

Baskılar, cezalar, saldırılar öğretmenleri yıldırmadı. İl il, kasaba kasaba, köy köy dolaşıldı. Öğretmenlere ve halka, düzenin, iktidarın niteliği, öğretmenlerin istemleri anlatıldı; Büyük Öğretmen Boykotu'na hazırlanıldı. 15-19 Aralık 1969'da TÖS ve İLK-SEN'in (İlkokul Öğretmenleri Sendikası) birlikte düzenlediği dört günlük boykot gerçekleşti. Halk desteği de küçümsenmeyecek boyuttaydı. Pek çok veli çocuklarını okula yollamadı. Velisinin yollamak istemesine karşın okula gelmemekte direnen öğrenciler oldu.

Boykota, tüm öğretmenlerin %70'i yani 110.000 öğretmen katıldı.

Boykottta dile getirilen istemler, özetle şunlardı:

— Öğretmen kıyımına son!

— Eğitim yönetiminde söz hakkı!

— Baskı değil, adil yönetim!

— Gerçekten milli eğitim!

— Özgür sendikacılık ve grev hakkı!

Demirel Hükümeti, boykota katılan 50.300 öğretmen aleyhinde kovuşturma açtı. Binlerce öğretmene çeşitli cezalar verildi. Öğretmenlere yönelik saldırılar, yerel politikacıların, din görevlilerinin kışkırtmalarıyla iyice arttı.

Bu satırların yazarı da henüz mesleğinin ilk yılında, yirmi yaşında bir öğretmenken ilk mesleki cezasıyla, sürgün cezasıyla tanıştı. Bir ilçedeki liseden, kuş uçmaz kervan geçmez bir köyde yeni açılan bir okula sürüldü.

Demirel ve ABD güdümlü burjuvazi- askeri bürokrasi-feodal ağa, şeyh, şıh bileşeni iktidara göre, öğretmenlerin sendikal çalışmaları,memur ve işçilerin sendikal haklarını güvenceye alan 1960 Anayasası, bu memleket için tehlikeliydi. "İçinde memur ve işçinin sendika hakkı olan Anayasa ile devlet yönetilmez!" diyordu.

Öğretmenlerin, memurların, işçilerin sendikal, demokratik çalışmalarını engellemek, gözdağı vermek için gerici güçler kullanılıyor, her türlü saldırıya göz yumuluyordu.

1971 12 Mart Darbesiyle de TÖS kapatıldı, yöneticileri ve pek çok öğretmen hapis cezaları aldı.

19. Milli Eğitim Şurası ya da Dinci Eğitim Şurası

Cumhuriyet tarihi boyunca hiçbir eğitim şurası, eğitimin bilimsellikten, çağdaşlıktan uzaklaştırılıp dinsel bir içerik taşımasında, 19. MEŞ'ndaki kadar cesur kararlar almadı/alamadı.

19. MEŞ kararlarının tümünü öğretmen örgütleri çözümleyecek, mutlaka görüş ve tepkilerini belirtecektir.

Biz, burada, bütün çabalara karşın, yukarda be-

lirttiğimiz nedenlerle, cumhuriyet tarihi boyunca bilimsel, çağdaş, özgür, demokratik olmayan/olamayan eğitimin iyice gericileşmesi, dinselleşmesi için atılan şimdilik son adımlar üzerinde kısaca duracağız. Nice acı ve can pahasına, özgürlük, adalet, demokrasi, sosyalizm için verilen mücadeleyle karşılaştırma amacıyla.

19. MEŞ, Cumhurbaşkanının "*Bizim bazı sıkıntılarımız var hâlâ. Bu sıkıntıları anaokulundan başlayarak bir hayat tarzı sunarak yeneceğiz*" sözleriyle start aldı ve bu buyruk, şuraya damgasını vurdu.

Şuradaki tavsiye kararlarını, basında yer alan bilgilerden derleyerek aktarıyorum:

— Anaokullarında "değerler eğitimi" verilecek. Bu kapsamda, 36-72 aylık çocuklara okulda, "Allah kavramı ve Allah sevgisi" kazandırılacak, "cennet ve cehennem kavramları" öğretilecek.

— Okul öncesi ve ilkokulda kullanılan eğitim aracı metinlerde Anadolu ve İslam kültürüne ait masal, hikaye, şiirlere yer verilecek.

— Mevcut durumda ilkokul 4. sınıfta başlayan zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi 1., 2. ve 3. sınıflara da getirilecek.

— Kutlu Doğum Haftası ve Aşure günü, Belirli Günler ve Haftalar kapsamına alınacak; okullarda kutlanması zorunlu hale getirilecek. Ancak öneride yer aldığı halde Alevilerin kutsal saydığı Muharrem ayı kapsamdan çıkarıldı.

— Fen Bilimleri dersinin adı Fen Bilgisi olarak değiştirilecek. Fen ve Sosyal dersleri ilkokul 4. sınıftan itibaren programa eşit şekilde dağıtılacak.

— İlkokul 4. sınıfta 2 saat görülen İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi kaldırılacak; konuları Sosyal Bilgiler dersinde verilecek.

— Ortaokullarda Türk musikisi makamsal sistemi, Türk musiki sazıyla öğretilecek.

— Ortaokullarda okutulan T.C. İnkılap Tarihi Atatürkçülük dersi programı gözden geçirilecek, güncel anlayışlar ve yöntemler doğrultusunda yeniden yazılacak.

— Osmanlıcanın tüm liselerde zorunlu olması kararından şimdilik vazgeçildi, Anadolu İmam Hatip Liseleriyle sınırlı tutuldu.

— Özel güvenlik birimleri okullarda görevlendirilecek

— Her yaştaki öğrenci bilgileri sağlık ve emniyet kuruluşlarından istenebilecek, polisten anlık istihbarat bilgisi alınabilecek

Ayrıca okullara X-Ray cihazı, kamera ve duman sensörü kurulabilecek...

— Okul güvenliğine katkı veren öğrenci, veli ve okul çalışanları ödüllendirilecek

— Sekiz yıllık zorunlu ilköğretimde ilkokulu bitirdikten sonra hafız olmak isteyene iki yıl muafiyet sağlanacak

— İlkokul 4. sınıfta 2 saat görülen İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi kaldırılacak; konuları Sosyal Bilgiler dersinde verilecek

— Turizm ülkesinde, turizm okullarında alkollü içki hazırlama dersi kaldırılacak

— Gerekli yasal düzenlemeler yapılmak suretiyle "sağlık bilgisi" dersi ile "trafik ve ilk yardım" dersleri kaldırılarak içeriklerinin ilgili derslere dağıtılacak

— "Görsel sanatlar" dersi çatısı altında geleneksel sanatlar hat, ebru, tezhib ve minyatür öğretim programlarının da uygulanmasına imkan verilecek.

Sonuç

Bugün, özellikle 1950'lerde sonra, 12 Eylül faşist darbesinden sonra hızlanarak, son on iki yılda ise koşar adımla dinsel eğitimin eğemenliğine, siyasal Sünni İslam ideolojisinin toplumu ve devleti kuşattığı noktaya gelindi. Şimdi sıra, eğitimin her kademesi ve alanında egemenliğin genişletilmesinde, cumhuriyetle gelen aydınlanma ve demokrasi kırıntılarını da tümüyle yok etme hedefine yaklaşıldı.

Bundan sonra tüm toplumu kapsayacak adımların sinyallerini de alıyoruz. Din alimlerinden(!) fetvalar geliyor sürekli.

Nureddin Yıldız, çalışan kadının ümmetine zarar verdiğini söylüyor.

Kadir Mısıroğlu, "Harf devrimi köpekliktir" diye buyuruyor.

Kız ve erkek öğrencileri tamamen ayırma, kadın ve erkeği hayatın her alanında ayrıştırma fetvalarının ardı kesilmiyor.

Karşı çıkanlar için ispiyoncu ağları örülüyor, güvenlik güçleri yaşamın her alanına müdahale edecek yetkilerle donatılıyor, yargı, yönetim sistemleri yeniden düzenleniyor. Üniformasız faşizme çok yakın bir noktaya geldik.

Ne yapacağız?

Ya boyun eğip hanedanlık yönetiminde tebaa, kul köle olacağız ya da korkularımızdan silkinip yaşamın her alanında, sivil itaatsizliği örgütleyeceğiz, adım adım yitirdiklerimizi hızla geri almanın yollarını bulacağız.

Geçmişimizin saygın, onurlu, gururlu anısı ve geleceğimizin aydınlanması için, özgürlük için!

08.12.2014 ✎

sinema notları

Anuş PAZARCIYAN

Sesi kesilen Nazaret / Bir halkın kesintiye uğrayan tarihi

Son sinema filmi Soul Kitchen'den (2009) bu yana yeni filmini merakla beklediğim Fatih Akın 5 yıl sonra, kendinin bazı söyleşilerde bir "western" olarak değerlendirdiği CUT /KESİK ile Türkiye Kuzey Kürdistan tarihinde unutturulmaya çalışılan bir konuya el atıyor: 1915 'de Mardin'de demircilik yapan bir Ermeni ustanın –Nazaret Manogyan-ın (Tahar Rahim) hayatının bir günden ertesi güne nasıl kesintiye uğradığını anlatıyor. Manogyan'ın somutunda uzun bir yolculuk/arama öyküsü biçiminde anlatılan öykü, aslında birinci dünya savaşı içinde Anadolu'daki Ermenilerin ve gayrımüslim nüfusun tarihinin nasıl kesintiye uğratıldığının da öyküsü aslında.

The CUT
(Kesik)

(Almanya/Fransa/Türkiye /Kanada/ Polonya/Rusya/Italya, 2014)

Senaryo ve Yönetmen: *Fatih Akın*
Oyuncular: *Tahar Rahim, Simon Abkarian, Hindi Zahra, Kevork Malikyan, Bartu Küçükçağlayan, Zein Fakhoury, Dina Fakhoury, Trine Dyrholm, Moritz Bleibtreu vd.*

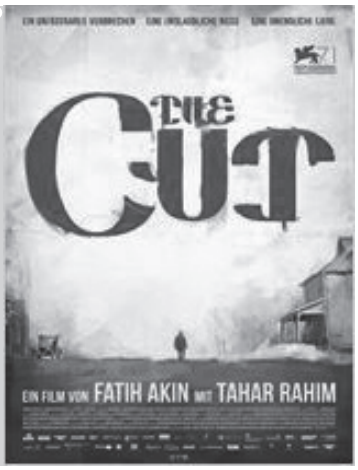

Nazaret 1915 de nüfusunun önemli bölümü Ermeni ve diğer gayrimüslim olan Mardin'de eşi Rakel ve ortaokul çağındaki ikiz kızları Arsine ve Lucine ile mutlu bir hayat sürmektedir. Büyükçe bir evde kardeşleri, onların eşleri, anne babalarla birlikte büyük bir aile olarak yaşamaktadırlar. Bir akşam yemeğinde çevredeki kimi Ermeni erkeklerin bugünden yarına kaybolduğunu, bunların akıbetinin ne olduğunun bilinmediğini öğreniriz. Bu akşam yemeği sohbetinin gecesinde kapı gürültüyle çalınır. Kapıda Osmanlı askerleri vardır. Evdeki erkekleri alıp götürürler. 1915'in bir gecesinde Ermeni Manogyan ailesinin normal hayatı kesilir.

Sonrasında Nazaret'in sürekli olarak ölümle/yaşam arasında gidip gelen 10 yıllık bir uzun yolculuk öyküsünü izleriz.

Bu yolculuk öyküsünün ilk durağında gayrimüslim erkeklerden oluşan bir grup içinde silah zoru altında çölde yol yapımında çalışmak vardır. Bu en kötü şartlarda, aç biilaç yürüyüşler ve çalışmada onlarca kişi hayatını yitirir. Açlıktan susuzluktan yorgunluktan hastalıktan kırılır. Bu arada onların "çalıştığı" yollardan öncelikle kadınlar, çocuklardan oluşan ve ölüme/kırıma gittikleri görülen, atlı ve silahlı Osmanlı askerlerinin denetiminde, yorgun, aç susuz kafilelerin geçtiğini görürler. Kadınların ırzına geçildiğini görürler. Fakat kendileri yardıma muhtaç olanların yapacağı fazla bir şey yoktur. Yolculuğun bu durağı Nazaret açısından bir başka "kesik"le son bulur. Günün birinde atlı bir Osmanlı subayı gelir, Din değiştirip İslam di-

nine geçenlerin af edileceğini duyurur. İçlerinden bir kaçı öne çıkarlar. Geri kalanlar bunları ayıplar, hakaret eder. Bunun ertesinde bir sabah uyandıklarında başlarında adeta köle sahibi gibi duran askerlerin gitmiş olduğunu görürler. Görünürde özgürdürler. Yaptıkları ilk iş karınlarını doyurmak, susuzluklarını gidermek olur. Ne yapmaları gerektiğini düşünecek kadar zaman geçmeden bu kez başka bir silahlı grup belirir. Bunlar sayıları epey azalmış olan grubu elleri ve ayaklarından birbirine bağlayarak boyunlarının bıçakla kesileceği bir alana götürürler. Bugün IŞİD-cilerin "propaganda klipleri"nde gördüğümüz bir tarzda her biri dizleri üzerine çöktürülür. Her birinin arkasında eli bıçaklı bir katil vardır. Kurbanlık bir koyun gibi kesilir boyunları. Nazaret'in katilinin kendine verilen görevden hiç hoşnut olmadığı bellidir. O bilinçli olarak Nazaret'in boğazını onu öldürecek biçimde kesmez. Kanlar içinde kalan Nazaret de ölü taklidi yapar. Katiller işlerini bitirmenin rahatlığı içinde çeker giderler. Nazaret yaralıdır, fakat ölmemiştir. Gece adının Mehmet olduğunu söyleyen "katili" geri gelir onu zincirlerinden kurtarır. Su verir. Botan ayrılarak yolculuğunu tek başına sürdürür. Ve açlıktan-susuzluktan ölüme ramak kalan bir çöl serüveni ertesinde-ki bu bölümde bir kuyu içinde birbiri üzerine yığılmış, çürüme halinde çıplak kadın cesetleri; Nazaret'in susuzluktan kendinden geçtiği bir sırada kendisine görünen eşinin hayalinin onu yolculuğunu sürdürmeye çağırması vb. vardır- Bedevilerin yardımıyla adı geçen kasabaya varır. Kasaba tam bir ölüm kampı gibidir adeta. Bir deri bir kemik, hayatla ölüm arasında binlerce insan, çöl ortasında, ölüler arasında ölümü beklemektedir. Nazaret burada ölümü bekleyen yengesi Ani'yi görür. Ani bir deri bir kemiktir, ölmek üzeredir. Bütün ailenin yollarda telef olduğunu söyler. Büyük acılar içindedir. Başı Nazaret'in kollarında sürekli kendisini acılarından kurtarması için yalvarır ona. İntihar edecek gücü bile yoktur. Nazaret sonunda Ani'nin isteğini yerine getirir. İsyan eder: Böyle insafsız ve adaletsiz bir Tanrı var olamaz.

Bütünüyle tesadüflere bıraktığı yolculuğun üçüncü durağında, çölde rastladığı tren yolu üzerinde yürürken gelen trene kaçak binmesi, yolda arama başladığında trenden çöle atlaması, burada

ğazındaki derin Kesik'le, Mehmet'le birlikte sürdürür çöldeki yolculuğunu.

İkinci durakta asker kaçaklarından oluşan bir grupla birlikte yolculuk vardır. Bunlar küçük soygunlarla sürdürmektedir hayatlarını. Bu durakta Nazaret'in yarası iyileşir. Fakat ses telleri kesilmiştir. Artık hayatı boyunca konuşamayacağını söyler onun yaralarına bakan kişi. Nazaret, grubun yolunu kestiği bir arabada Nazaret'in Mardin'den tanıdığı bir varlıklı kişiden onun ailesinin Suriye çölünde Ayn el Arab kasabasına sürgüne gönderilen kafilelerden birinde olduğunu, öğrenir. Grup-susuzluktan ölmeye yakın Ömer Nasreddin isimli bir Arap tarafından bulunması, kurtarılması vardır. Ömer Nasreddin henüz Osmanlı işgali altındaki Halep'te bir sabun üretim atölyesi olan bir tüccardır. Ama her şeyden önce insandır. Evini kaçaklar için bir sığınak haline getirmiştir. 1918'de savaşın sonunu ve Osmanlının Halep'i terk etmesini, çekilen Osmanlı askerlerine yapılan saldırı ve hakaretleri Nazaret - ki kendisi de bu anti Osmanlı göstericiler içindedir- bu sığınakta yaşar. Osmanlı askerlerinin Halep'ten çekildiği günün gecesinde Nazaret film/sinemayla tanışır: Açık bir alanda bir evin

duvarına yansıyan resimlerde Charlie Chaplin'in "The Kid" inden parçalar görürüz. Burada Nazaret, filmin ilk sahnelerinde demirci dükkânında onun çırağı olarak tanıdığımız Levon'la karşılaşır. Levon ona ikizlerin, Arsine ve Lucine'nin hayatta olduklarını söyler. Şimdi artık önünde bir hedef, hayatın bir anlamı vardır: Kızlarını bulmak. O dönemde Halep'te yayınlanan gazeteler kayıp arama ilanları ile doludur. Kızlarının resmi ile kayıp ilanı vermeye gittiği bir gazetede, bu konularla ilgili biri ona kızlarını öksüz ve yetimler yurtlarında aramasını önerir. Ve yolculuğun yeni bölümü başlar.

Sora sora ilerlenilen yolculuğun Lübnan'daki duraklarından birinde nihayet Asrine ve Lucine'nin bu yetimhanede kaldıklarını, yetimhanenin Ermeni yöneticisinin koruma altına aldığı ikizleri, Küba'ya göçmüş Ermeni akrabalarının yanına, orda Ermeni iki talipli ile evlenmek üzere gönderdiğini öğrenir.

Yolculuğun sonraki durağı Küba'dır. Nazaret çımacı olarak çalıştığı bir gemi ile Havana'ya varır. Yöneticinin akrabası berberlik yapmaktadır. Nazaret'i orada da önce bir hayal kırıklığı karşılar. Kızlarının biri Lucine, göç yollarında sakat kalmıştır. Bir ayağı aksamaktadır. Taliplisi bunun üzerine evlenmekten vaz geçmiş, Arsine de kız kardeşi ile dayanışma içinde kendi taliplisi ile evlenmemiş; iki kız kardeş Minnesota'da bir tekstil fabrikasında çalışmak üzere oraya göçmüşlerdir. Fabrikadan soru üzerine telgrafla gelen cevapta ikizlerin artık fabrikada çalışmadıkları haberi gelir.

Nazaret için fakat Minnesota ikizlerin izini bulmak için bir duraktır. Bir sürü macera ertesinde- bu arada Lucine'yle evlenmekten vazgeçen damat adayını da dövüp soyarak elde ettiği yol parasıyla- bir kaçakçı teknesiyle Florida'ya geçer. Demiryolu burada da onun yolculuğunda önemli role sahiptir. Bir sürü macera ertesinde Minnesota'ya vardığında fabrika sahibi ikizlerin nerede olduğu konusunda yardımcı olamayacağını bilmediğini söyler. İz burada kaybolmuş gibidir. Hedef bellidir. Fakat oraya nasıl varılacağı yine tesadüflere kalmıştır. Fakat tesadüfen hayatta kalmış bir insan için umutsuzluk yoktur.

Yolculuğun bundan sonraki aşamasında Nazaret ray döşeme işlerinde demiryolu işçisi olarak çalışmaya başlar. Bu iş sırasında Amerikalı beyaz işçilerin ırkçılığını yaşar. Günün birinde işçilerin çalıştığı yerden geçen bir Kızılderili kadının beyaz işçiler tarafından ırzına geçilmek istenmesine tanık olur. Çölde tanık olduğu Ermeni kadınlarının ırzına geçilme olayının benzeridir bu. Araya girer, onu nerede ise linç ederler. Öldü diye bırakıp giderler. Mevsim kıştır. Bu kez bir kar çölünde devam eder yolculuk. Uyuyup donma durumunu yaşarken, bu kez yetişkin ikiz kızlarının görüntüsü girer devreye. Uyanmasını, kalkmasını isterler ondan. Kalkar biraz ilerde Ermenice bir şarkı sesinin geldiği evin kapısını çalar. Evde Ermeni demiryolu işçileri vardır. Onlara katılır. Bir süre sonra onların Ermenilerin yoğun bir şekilde olduğunu söyledikleri köye doğru yola çıkar. Köyün girişinde bir tepeyi aştığında aksayarak yürüyen bir genç kadın görür. Lucine'dir bu. On yıl ve onlarca ölüm ertesi baba kız kavuşurlar birbirine. 10 yıl sonra ilk kez sesi duyulur Nazaret'in: Arsine nerdedir? Arsine bir yıl önce Noel'de kaptığı bir hastalık sonucu ölmüştür. Nazaret ve Lucine' i Arsine'nin mezarı başında gösteren bir resimle sonlanır CUT.

1925'e gelindiğinde 10 yıl önceki Mardin'deki sofra etrafında toplanan büyük aileden yalnızca iki kişi kalmıştır geriye. Onlar da şimdi yurtlarında değil, diasporada sürgündedir aslında. Manogyan ailesi "kesik"tir. Yüzbinlerce Anadolu Ermeni ailesi gibi.

Kesik kuşkusuz çok iyi niyetli ve bu yıl başlangıcının 100. yılını yaşayacağımız Ermeni soykırımını konu alan arka planı ile cesur bir film.

Ama …

* Anlattığı öykü, o arka plandaki konunun ciddiyeti ve ağırlığı ile uyumsuz bir biçimde fantastik (Ölüme yakın anlarda önce sevgili eşin, sonra ikizlerin hayalleri giriyor devreye.).

* Arka planda bir devlet planının varlığını his bile ettirmeyen derecede denge kurmaya çalışan bir tavır içinde. (Nazaret hayatta kalmasını onu öldürme ile görevli katili bir Türk'e borçlu; Sonra bir

Arap onu çölde ölümden kurtarıyor. Etraf o kadar kötülük içinde aynı zamanda iyi insanlarla dolu.)

Sinematografi açısından:

*Ayn el Arab'daki ölüm kampı, kuyudaki çürüyen cesetler sahneleri "biz stüdyo sahneleriyiz" "makyaj ve maske sahneleriyiz" diye sesleniyor adeta; inandırıcılıktan uzak. Burada tabii bir sinema filminde inandırıcı bir soykırım resmi bulunabilir mi sorusu var. Bence zor, neredeyse imkânsız bir şey bu.

Atom Egoyan, Ararat'ta bu zorluğu, işkence ve ırza geçme vb. sahneleri çekimi yapılan bir film içinde göstererek bence başarıyla aşmıştı.

Ya da bütün filmografisi Shoah ve sonuçları üzerine filmlerden oluşan Claude Lanzmann. Bence bu Shoah (Yahudi soykırımı/Holocaust) üzerine yapılan en etkileyici filmlerin yönetmeni, filmlerinde tanıkları konuşturmakla yetiniyor, Holocaust'la ilgili tek resim kullanmıyordu. Bunu da gerekçelendiriyordu. Shoah ve 14 Ekim 1943 saat 16.00 gibi filmlerde ama soykırımı iliklerinize kadar his ettiriyordu. Tabii Lanzmann'ın tarzı ile Fatih Akın'ın tarzı değişik. Ve Fatih Akın'a neden Lanzmann gibi yapmadın demenin anlamı yok. Yine de sanırım Fatih Akın da bir sinema filminde soykırıma resim bulmanın zorluğunu, bu filmi yaparken yaşamıştır. Yine tabii Holocaust üzerine yaptığı filmlerde Claudi Lanzmann, hem failler hem kurbanlar açısından doğrudan tanıklarla konuşma imkânına sahipti. Yüz yıl sonrasında 1915'in doğrudan tanığı hemen hiç yoktur. Ancak tanıkların tanıkları ile konuşma şansı vardır. Şimdi Türkiyeli sinemacıların önünde bu görev duruyor.

* Nazaret, 10 yıl içinde onlarca ölüm yaşayan bir karakter. Fakat 1915'deki hâli ne ise, 1925' deki hâli de o. Aslında onca badireden geçen bir insan 10 yıl değil onlarca yıl yaşlanır.

* Ermenice ninni şarkı dışında, filmin müziği, Hollywood filmlerinin bilinen, zırt pırt devreye giren, rahatsız edici, resim yorumlayıcı tavrıyla filme bir şey katmıyor, tersine filmden alıp götürüyor.

Bir bütün olarak ele aldığımda bir Fatih Akın filmi olarak benim için biraz hayal kırıklığı. Belki çok şey beklediğimden böyledir.

Fakat bence mutlaka görülmesi gereken, üzerine tartışılması gereken bir film CUT. Özellikle de Türkiye'de ve özellikle de bu yıl!

Kış Uykusu

(Türkiye, Almanya/Fransa; 2014)

Yönetmen: *Nuri Bilge Ceylan*
Senaryo: *Ebru Ceylan-Nuri Bilge Ceylan*
Oyuncular: *Haluk Bilginer, Demet Akbağ, Melisa Sözen, Ayberk Pekcan, Nejat İşler, Serhat Kılıç, Tamer Levent, Nadir Sarıbacak, Mehmet Ali Nuroğlu, Emirhan Doruktutan vd.*

Kış Uykusu ya da Beyaz Türk erkek "aydın"ının acınacak halleri!

Cannes Film festivalini seven, Cannes film festivalinin sevdiği Nuri Bilge Ceylan, nihayet bu festivalin en iyi filme verilen Altın Palmiye ödülünü de aldı. 2003'te Cannes'da "Uzak" a verilen Jüri büyük ödülü ile başlayan büyük başarı öyküsü; 2006'da İklimler için FIPRECI Ödülü, 2008'de "Üç Maymun" ile En Iyi Yönetmen Ödülü; 2008'de "Bir Zamanlar Anadolu'da "

ile yine Jüri Büyük Ödülü ertesinde, 2014'de "Kış Uykusu" ile "En Iyi Film Için Altın Palmiye" ile zirveye ulaştı.

Doğru seçim Cannes'daki seçim. Kış Uykusu bence, yalnızca 2014 Cannes'inin değil, NBC'nin şimdiye kadarki en iyi filmi. Ustalık işi. Bugün hangi yönetmen büyük bölümü bir kapalı mekânda, çoğu ikili konuşmalar ve çekim/karşı çekim planlardan oluşan, üç saati aşkın süren bir filmde seyirciyi sinema koltuğuna yapıştırmayı becerebilir? Sinemadan çıktığınızda da film üzerine belki saatlerce konuşup tartışma ihtiyacı yaratabilir? NBC bunu yapabilen ender sinemacılardan biri.

NBC Kış Uykusu'nun Ebru Ceylan ile birlikte yazdıkları senaryosunu, Çehov'un kimi öykülerinden yola çıkarak yarattıklarını söylüyor. Gerçekten de filmde bir dizi Çehov göndermesi, kimi doğrudan Çehov alıntıları yanında Shakespeare'e de bolca gönderme ve doğrudan Shakespeare alıntısı da var. Çehov ve Shakespeare okuyucuları için bunlarla Anadolu'nun ortasında, Kapadokya'da geçen bir öykü içinde karşılaşmak büyük bir keyif. Fakat Çehov ve Shakespeare'i tanımasanız, kimi repliklerin Shakespeare veya Çehov replikleri olduğunu bilmeseniz de, Kapadokya'da birbiriyle didişenlerin Çehov'da karşılıkları olduğunu bilmeseniz de, Kış Uykusu'nu orijinal bir Anadolu/Türkiye öyküsü olarak seyretseniz de, alacağınız keyif azalmaz.

Anlatılan somutta öncelikle Beyaz -Erkek Türk "Aydın" ının öyküsüdür, yereldir, ama bir o kadar da

genel ve evrensel bir tiptir anlatılan. Kendini, toplumun genelinin üzerinde gören, aldığı eğitim açısından belki öyle de olan ve fakat bunu acayip bir kendini beğenmişlik nedeni sayan, normal "halk" insanı ile ilişkisini, onu "eğitme misyonu" üzerinden tanımlayan ve fakat o normal "halk" ile normal ilişkisi olmayan, onu tanımayan, aslında kaba saba, cahil bulduğu için tanımak da istemeyen burjuva aydınlarının öyküsüdür anlatılan.

Kış Uykusu'nda NBC en başta Aydın'ın öyküsünü anlatıyor. Aydın (Haluk Bilginer) 25 yıllık tiyatro oyunculuğu ertesinde, Kapadokya'da adı "Othello" olan bir "butik otel"de inzivaya çekilmiş - "Kış uykusu" na yatmış - bir aydındır.

Otelde, bir zamanlar çeviri işleri ile uğraşmış, şimdi Aydın'ın tavsiye ettiği kitaplar ve dergileri okumakla vakit geçiren kız kardeşi Necla (Demet Akbağ) ve genç-güzel eşi Nihal (Melisa Sözen) ile birlikte yaşamaktadır. Fakat birlikte yaşamaktan çok, yan yana yaşamaktadırlar. Her biri kendi dünyasındadır. Aydın ve Nihal ayrı mekânlarda kalmaktadır. Necla eşinden boşanıp gelmiştir Kapadokya'da ağabeyinin ve genç yengesinin yanına.

Geçim dertleri yoktur. Babadan kalma birçok mülke sahiptirler. Butik otel de babadan kalma bir Kapadokya evidir. Mülkün bir bölümü kiraya verilmiştir. Bu "para işleri" Aydın' (lar) ın hiç elini bulaştırmak istemediği işlerdir. Bu "pis" işleri onlar adına yapan başka kişiler vardır: Hidayet (Ayberk Pekcan) mesela Aydın'ın şoförü, otelin bütün işlerinin sorumlusu, Aydın'ın "ben bu işlerden anlamam" deyip ona devretme lüksüne sahip olduğu tüm işleri yapan sağ koludur. Aydın'ın onunla ilişkisi görünürde eşitler arasında, gerçekte efendi / uşak arasındaki ilişkidir. İlginç olan bu halkla Aydın arasındaki ilişkilerin aracısı olan Hidayet'in "halk"la olan ilişkilerde efendi rolünü üzerlenmesidir.

"Aydın" şimdilerde yerel bir gazeteye yazdığı

köşe yazıları üzerinden halkı "aydınlatma-uygarlaştırma-eğitme" misyonuna devam etmektedir. Fakat cahil halkla mümkün olduğunca birebir yan yana gelmekten kaçınmaktadır. Bu "cahil" halkla filmde ilk karşılaşması 10 yaşlarında yoksul giyimli bir çocuğun dört çeker bir cip içinde bekleyen Aydın'a nefretle bakması, Aydın'ın yüzünü çevirmesi biçiminde olur. Aralarında kapalı cip camı vardır. Daha sonra o cip camı, pusuya yatan o çocuğun attığı bir taşla çatlar. Hidayet çocuğun peşine düşer. Aydın arabada beklemektedir. Onun bu gibi "pis" işlerle ilgisi yoktur. Sonra Hidayet sırılsıklam olmuş çocukla geri döner. Çocuk panik içinde kaçarken ayağı kaymış, dereye düşmüştür. Çocuk taşı niye attığını söylememekte, tek söz etmemektedir. Hidayet çocuğun kim olduğunu bilmektedir. Çocuk (sonra adının İlyas olduğunu öğreniriz) Aydın'ın kiracıları olan, kirayı ödemedikleri için kimi eşyalarına haciz konmuş olan bir evin çocuğudur. "Evine götürelim de hasta olmasın bari" diye evine götürürler. Çocuğun kısa süre önce hapisten çıkmış olan işsiz babası İsmail (Nejat İşler) karşılar onları. Hidayet çocuğun cama taş atarak kırdığını, sonra kaçarken suya düştüğünü, hastalanmaması için getirdiklerini söyler İsmail'e. İsmail çocuğa taşı atıp atmadığını sorar. Çocuk sessizlikle onaylar "suç"luluğunu. Bir tokat atarak içeri gönderir babası onu. Sonra Hidayet'le İsmail arasında borç ve haciz olayı üzerine ağız dalaşı başlar. Ağız dalaşı kavgaya dönüşeceği sırada İsmail'in sonradan köyün imamı olduğunu öğreneceğimiz ağabeyi Hamdi (Serhat Kılıç) araya girer. Kavgayı ayırır. Bütün bu olaylar boyunca Aydın cipte oturmaktadır. Hamdi İsmail'i eve soktuktan sonra cipin yanına gelir. Aydın'dan hem çocuk hem kardeşinin tavrı konusunda özür diler, paraca çok sıkışık durumda olduklarını ve fakat borçlarını mutlaka ödeyeceklerini, camın da parasını tabii ki ödeyeceklerini, en kısa zamanda Aydın beyi ziyaret edeceğini söyler. Bütün bu konuşma sırasında Aydın cip içindedir. Hamdi ile arasında çatlak cam vardır. 'Tamam, tamam' diyerek, Hidayet'e 'gidelim' diyerek, buradan mümkün olduğunca kısa sürede ayrılmak istemektedir. Normal "halktan" insanlarla bu kadar yakın temas onu rahatsız etmektedir.

Bu rahatsızlığı daha sonra, Hamdi Aydın'ı ziyarete geldiğinde de net olarak görürüz. Hamdi otele geldiğinde, onu odasına davet etmek zorunda kalan Aydın'ın ilk yaptığı iş, camı açmak olur. Oda çok havasızdır! Hamdi'nin kokan çoraplarıdır aslında odayı havasız kılan. (Sonradan Hamdi'nin köyle, butik otel arasındaki uzun, o havada çamurlu yolu yaya olarak geldiğini öğreniriz. Aydın bunu öğrendiğinde şaşırarak "A, o kadar yolu yürüyerek mi geldiniz? sorusu, tuzu kuru olanların onların imkânlarına sahip olmayanlara sorduğu sorudur. Herkesin cipi neden yoktur acaba?) Fakat bunu Hamdi'nin yüzüne söyleme dobralığına sahip değildir aydınımız. Bunun yerine daha sonra oturup yerel gazetedeki köşesi için din adamlarının nasıl örnek bir tavır içinde olması gerektiğini anlatan, örnek tavrın estetiği üzerine ahkâm kesen bir yazı döşenmek daha kolay ve daha "erdemlidir" onun için.

Hamdi yeğeni İlyas'ın Aydın'ın elini öperek özür dilemesi konusunda ısrarcıdır. Onunla çıkıp gelir bir gün. Aydın böyle şeylerden hiç hoşlanmaz, fakat daha önce Necla ile yaptığı bir tartışmada

doğru bulmadığı bir düşüncenin yanlışlığını göstermek için elini uzatır bir lütuf gibi. "Kötülüğe karşı mücadele etmeme yoluyla kötülüğü yapanın bizzat kötülüğünü görmeyi sağlama" düşüncesidir doğru bulmadığı. El öpmek için amcası tarafından zorlanan İlyas el öpmek için ayağa kalktığında düşüp bayılır.

Filmin, bu "alt" ile "üst" ün kopuk ilişkilerini, beyaz erkek aydın'ın halk gerçekliğiyle kopukluğunu anlatan bu bölümleri dışındaki bölümleri; bir erkek, iki kadın aydının sanki bir başka dünya içinde olan ilişkilerini bir cerrah ustalığında inceleyen bölümlerdir.

Bu bölümlerde Necla ile olan ilişkilerde, Necla'nın

Aydın'ı güzel laflar eden ve fakat gerçek anlamda bir şeyleri değiştirme iddiasının boş olduğu bir kişi olarak değerlendirdiğini, onu değerlendirmede oldukça gerçekçi olduğunu görüyoruz.

Aydın'ın genç eşi Nihal ile olan ilişkisinin gerçekte bitmiş bir ilişki olduğunu, Aydın'ın Nihal'in sevgisine ihtiyacı olduğunu ve fakat bunu ifade etmeyi bir zaaf saydığını, bunun yerine iğneleyici laflarla onu aşağıladığını görüyoruz.

Nihal'in Aydın'dan bağımsızlaşma için mücadele ettiğini, onu sessizlikle cezalandırdığını görüyoruz.

Her üçünün de aslında mutsuz olduğunu görüyoruz.

Erkek Aydın ile bu kadınlar arasındaki ilişkide, kadınların "kış uykusu"ndan uyanmak – andaki durumu değiştirmek için düşündüklerini ve Nihal somutunda da bir şeyler yapmaya çalıştıklarını da

görüyoruz. Necla boşadığı – alkolik olan - kocasından boşanmış olmasının doğru olup olmadığını sorguluyor. Kapadokya'da butik otelde ağabey ve yenge ile olan hep kendini tekrarlayan sıkıcı hayatı değiştirme konusunda düşünüyor. Aydın'ın böyle bir derdi yok. O kendine hayranlığı içinde, yaptığı bir işe yaramaz köşe yazarlığının öneminden o kadar emin ki, sıkılacak zamanı olmadığını, bunun lüks olduğunu söylüyor.

Nihal, kendisini küçümseyen kocasından bağımsız olarak kimi hayır – ve yardımsever işler yapıyor; parayı en azından kimi insanların somut durumunu biraz da olsa değiştirmek için kullanıyor.

Böyle bakıldığında kadınlar, onlara tepeden bakan –aslında derinliklerde bir yerlerde bu tepeden bakmanın yanlışlığının da bilincinde olan ve fakat bu durumu değiştirecek tek adım atmayan, "Kış uykusu"ndaki Aydın'dan çok daha gerçekçi, çok daha değişikliğe açık konumdadırlar. Onların "kış uykusu"ndan uyanma şansları vardır. Aydın ise umutsuz vakadır.

Aydın'ın okuma- yazma, çok az olan eski bir arkadaşla ava çıkma, kafa çekme, laflama dışında otel yöneticiliğinde yaptığı tek iş arada bir otele gelen yerli ve yabancı turistlerle "nasılsınız" "bir eksiğiniz var mı " sohbetleridir. Otele gelen yerli turistlerden genç bir adam, motokrosçudur. Onunla biraz daha uzunca laflar Aydın. Bu orta sınıf yeni Aydın'ı, Aydın'ın tersine "yolda", hareket halindedir. Tek başına seyahat etmektedir. Bir planı yoktur, günü yaşamak dışında. Ona ilgiyle ve biraz da imrenerek bakar Aydın o otelden ayrıldığında. Aslında o da, o genç adam gibi yollara düşme, yollarda yeni şeyler görme, günü yaşama işini yapacak maddi imkânlara sahiptir. Bunun için "Kış uykusu"ndan uyanması gerekir. Fakat sonuçta bırakalım bir motosiklete atlayıp köşe bucak dolaşmayı, trene binip İstanbul'a gidecek hâli bile yoktur. Düzelmesi kış uykusundan uyanması için Nihal'in sevgisine, ilgisine, yardımına muhtaçtır. Fakat bunu Nihal'e açıkça itiraf edecek cesarete de sahip değildir. Onun birkaç gün içinde, gitmeden döndüğü 6 aylık İstanbul seyahatinden dönüşünü Nihal pencereden seyretmektedir, "neden döndün? döndün yine" diyen gözlerle. Aydın umutsuz vakadır.

"Kış Uykusu" anlattığı çok boyutlu öyküyle evrensel düzeyde kendini aydın sayanların acınacak hâllerine ayna tutan, onları kendilerini sorgulamaya çağıran mükemmel bir film.

Görsel değerleri açısından, Kapadokya'nın o masalımsı, çağları aşan, adeta zaman üstü coğrafyası filmin görselliğinde büyük rol oynuyor. Fakat mekân içi, yalnızca bir okuma lambasının ışığıyla aydınlatılmış gibi görünen sahneler de, yine NBC'nin her sahneyi bir oya gibi işleyen elinde birer tabloya dönüşüyor. Kurgu bundan önceki filmlerde olduğu gibi yine mükemmel.

Oyuncuların her biri çok iyi oynuyor. Burada da yine örneğin Demet Akbağ'ın çıkardığı oyun somutunda bir oyuncunun potansiyelinin büyüklüğünün görülmesinde, iyi senaryonun ve iyi oyuncu yönetiminin nasıl belirleyici bir rolü olduğunu görüyorsunuz.

NBC'nin ustalık ürünü bu filmini mümkünse sinemada görmeye çalışın. Büyük keyif alacaksınız.

Gone Girl
(Kayıp Kız)

(ABD – 20014)

Yönetmen: *David Fincher*
Senaryo: *Gillian Flynn*
Oyuncular: *Ben Affleck, Rosamund Pike, Neil Patrick Harris, Missi Pyle, Tyler Perry, Tanner Bolt, Kim Dickens, Patrick Fugit, Emily Ratajkowski vd*

Bu sistemde hiç kimseye güvenmemek gerek

İkisi de genç, güzel görünürde mükemmel bir evlilik sürdüren Nick (Ben Affleck) ve Amy Dune'nin (Rosamunde Pike) 5 yıl süren evlilik öyküsü.

Sarışın bir genç kadının saçlarını okşayan bir erkek elinin görüntüsü ve "Kafasının içinde olanları ne kadar bilmek isterdim. Ne düşündüğünü acaba kafasını kırıp öğrenmek mümkün müdür?" diye soran bir sesle başlayan ve biten bir film "Kayıp Kız".

Evliliklerinin beşinci yıldönümü sabahı Nick evden çıkarak, kız kardeşinin işlettiği bara gidiyor. Beraber scrable oynayıp laflıyorlar. Sonra Nick eve dönüyor. Ev evde bir dövüşmenin olduğunu gösteren işaretlerle doludur ve Amy evde yoktur. Kaybolmuştur. Polis ilk anda bir kaçırma olayı üzerinde durur. Ve bu temelde araştırmalara koyulur.

Amy'nin annesi çok ünlü bir çocuk/gençlik romanı yazarıdır. Amy onun romanlarının kahramanıdır aslında. Doğduğu andan, evlendiği döneme kadar Amy'nin tüm hayatı annesinin gözünden ro-

manlaştırılmıştır. Amy çok ünlüdür. Amy'nin anne /babası, damatları Nick ile birlikte televizyonlara çıkar, kaçırılmış olan Amy'nin bulunması için herkesten yardım isterler. Amy'i bulma, kurtarma komiteleri kurulur vs.

Fakat aradan uzun zaman geçmesine rağmen ne Amy'den ne de onu kaçırdıkları varsayılanlardan ses seda çıkmaz. Ne olmuştur?

Bundan sonrası, evdeki bir takım bulgular temelinde, bu arada Amy'nin günlüğü temelinde Nick'in katil zanlısı olarak sorgulanması gündeme gelir. Evliliğin iki kişinin gözünden iki ayrı resmi vardır.

Mutlu evliliğin bir kaç canım cicim ayları sonrasında, özellikle de karı koca New York'taki iyi işlerini kaybedip, Nick'in ağır hasta olan annesine bakan kız kardeşine de yardım etmek için Missouri'de bir kasabaya taşınmaları sonrasında her iki taraf için de çekilmez hâle geldiğini öğreniriz.

Soruşturma, giderek Nick'in eşini mükemmel bir cinayetle ortadan kaldırdığı tezini doğrular yönde gelişir.

Bu arada fakat biz Amy'nin yaşadığını ve amacının nefret ettiği Nick'i katil olarak mahkûm ettirmek için kurduğu mükemmel bir planı hayata geçirdiğini görürüz. Fakat katil olarak mahkûmiyet için Amy'nin cesedinin bulunması gerekmektedir.

Öykü, iki karakterin anlatımları ve yaşadıkları üzerinden bir sürü sürprizle yön değiştirerek gelişir.

Sonunda baştaki resme döneriz: İlk bakışta sevgi dolu bir görünüm. Ama bu görünüm altında yatan cehennemi bir beraberlik.

"Kayıp Kız" bir yandan görünürde mutlu bir evlilik ilişkisinde görüntü ile gerçek arasında olabilecek uçurumu ortaya koyan, birçok mutluluk görünümünün yalan üzerine kurulu olduğunu savlayan bir evlilik ilişkisi eleştirisi filmi.

Bir yandan son ana kadar sürprizlerle dolu çok iyi bir öyküsü olan, hızlı tempolu, çok iyi kurgulanmış, çok iyi ironi dolu diyalogları olan, iyi oynanmış bir Hollywood polisiye filmi.

Bir yandan da medyanın gerçeği nasıl eğip büktüğünü, kahramanlar ve suçlular yaratabilecek nasıl bir güce sahip olduğunu; kamuoyunun manipüle edilmeye ne kadar açık olduğunu ve nasıl manipüle edildiğini gösteren bir medya eleştirisi filmi.

Sinemadan çıktığınızda, kendi kendinize yahu bu sistemde hiç kimseye güvenmemek gerek, bütün ilişkiler yalan üzerine kurulu diyorsunuz.

Bir Hollywood filminden daha fazla ne beklenebilir?

Mommy
(Kanada, 2014)

Yönetmen: *Xavier Dolan*
Oyuncular: *Antoine-Olivier Pilon, Anne Dorval, Suzanne Clément, Patrick Huard vd.*

Kanadalı genç yönetmen Xavier Dolan'ın "Mommy" isimli filmi bir çaresizlik öyküsünü anlatıyor. Filmde öyküsü anlatılan Diane (Anne Dorval) 30'u belki biraz geçmiş yaşlarda, boşanmış genç bir annedir. Ergenlik çağındaki oğlu Steve (Antoine Oliver Pilon) "zor eğitilir çocuklar" ile ilgilenen bir kurumda kalmaktadır. Söz konusu kurum, Steve kurumda sürekli zorluk çıkardığı, kavga ettiği ve en sonunda da kantinde bir yangına sebep olduğu gerekçesiyle, onun annesi tarafından alınmasını ister. Steve gerçekten de çok zor bir çocuktur. Annesi Diane onu, o annesi Diane'yi çok sevmektedir. Fakat bu sevgi onların birbirlerini anlamaları ve barış içinde bir arada yaşamaları için yeterli değildir. Fakat toplum da Diane ve Steve'e yardım sunmamaktadır. Bir ara Diane'nin oturduğu evin karşısına taşınan komşulardan, kendisi de

"konuşma özürlü" genç bir kadın, Kyla (Suzanne Clément) Diane ve Steve'e yardımcı olmaya çalışır. Fakat iki genç kadının çabaları Steve'in kontrolsüz eylemlerini durdurmaya yetmez. Çaresizlik Diane'yi Kanada'da çıkan yeni bir yasanın öngördüğü "çözüm" e taşır. "Zor eğitilir" çocuklarla baş edemeyen ana babaya, devlet yardım edecektir. Bu çocuklar devletin psikiyatrik tedavi kurumlarına kabul edilecektir.

Filmin sonuna doğru Diane, Kyla ve Steve'i neşe içinde bir seyahate hazırlanırken görürüz. Görünürde bir yerlere pikniğe gideceklerdir. Yolda yağmur yağmaya başlar. Arabayı süren Diane bir ihtiyaç molası için bir binanın park yerinde durdurur. Binadan çıkan beyaz önlükle çalışanlar Steve'i almaya gelirler. Steve'in direnişi şiddetle kırılır.

Filmin son sahnesinde bir deli gömleği içinde annesi ile telefonla konuşan ve çok iyiyim anne diyen Steve'i görürüz. Telefonu verdikten sonra Steve koridorun sonundaki pencereye doğru koşmaya başlar.

Oyuncular adeta kendilerini oynuyormuşçasına inandırıcı ve başarılı. İyi yapılmış bir çaresizlik ve umutsuzluk filmi Mommy. İnandırıcılığı insanı çarpıyor.

Turist
((İsveç/Fransa /Norveç), 2014)

Yönetmen: *Ruben Östlund*
Oyuncular: *Johannes Bah Kuhnke, Lisa Loven Kongsli, Clara Wettergren, Vincent Wettergren, Kristofer Hivju, Fanni Metelius, Brady Corbet*

Çığ altında kalan ilişkiler

Filmler vardır, daha ilk resimleriyle sizi esir alır, içlerine çekerler.

Kuzey Avrupa ülkeleri dışında "Karşısında durulması mümkün olmayan güç" adı altında gösterime giren ve bu yıl İngilizce olmayan filmler kategorisinde İsveç'ten Oscar adayı olan ve 2014 Cannes'in de "Jüri büyük ödülü"nü kazanan Turist böyle bir film.

Fransa Alpler'inde bir kar/kayak tatili oteline gelen İsveçli mutlu bir aile: Baba Tomas (Johannes Bah Kuhnke) anne Ebba (Lisa Loven Kongsli) 11 yaşındaki Clara Wettergren ve 8 yaşındaki Vincent Wettergren adlı iki kardeş tarafından canlandırılan Vera ve Hary.

Filmin açılış sahnelerinde bunları otele girerken, sonra resim çektirirken görüyoruz. Fotoğrafçı onlara mizansen veriyor. Çocuklar yorgun, ama gülümsemek zorundalar. Sonra sıkışan Hary'i yukarıdan aşağıya sular akan bir pisuarda işerken arkadan görüyoruz. Birbirinden ayrı bu sahnelerin her birinde arka planda, rahatsız etmeyen bir tonda Vivaldi'nin dört mevsiminden Kış' ı dinliyoruz. Sahneler yeni yağan karın çığa dönüşmemesi için yapılan top atışlarının sesiyle birbirinden ayrılıyor.

Sonra film beş günlük kar/kayak tatilini kronolojik bir biçimde anlatıyor.

Birinci kayak günü normal bir kar kayak tatilinde yaşananlarla – herhangi olağanüstü bir gelişme olmaksızın- geçiyor. Yalnızca, yalnız başına tatile gelmiş olan ve bu kısa tatilleri geçici tatil sevgilileri ile geçiren bir tanıdık kadınla rastlaşmaları var. Onunla yapılan kısa konuşmada, Ebba, Tomas'ın çok işinin olduğunu, çocuklara fazla zaman ayıramadığını, çocuklarla geçirilecek bu tatilin onlar için çok önemli olduğunu, çok sevindiklerini öğreniyoruz. Görünen odur ki, baba iyi para getiren bir işte çalışmaktadır. Çocukların bakımı Ebba'nın üstündedir. Aile içindeki işbölümü klasik bir işbö-

lümüdür. 1. Kayak günü akşamı hep birlikte diş yıkama seremonisi vardır. Yine top atışları ile müziğin iç içe olduğu bir seremonidir bu. Gördüğümüz mutlu, her şeyin yolunda gittiği bir ailedir.

İkinci kayak günü: Her şey birinci günkü gibidir öğlen yemeğine kadar. Kaldıkları otelin terasında kayak elbiseleri içinde öğlen yemeğini ve içecekleri ısmarlarlar. Baba oğul masanın bir yanında, anne kız da karşılarında oturmaktadır. İçecekler ve yiyecekler gelir. Yemeğe henüz başlamışlardır ki giderek yaklaşan, artan bir uğultu duyulur. Karşıki dağın tepelerinden aşağıya doğru bir çığ akmaya başlamıştır. Ve giderek büyüyerek oturdukları terasa doğru ilerlemektedir. Çocuklar korkmuştur. Teras restoranında paniğe dönüşen bir telaş vardır. Baba Tomas eşini ve çocuklarını sakinleştirmektedir: Korkmayın yahu, bu kontrollü bir çığdır. Buradakiler ne yaptıklarını bilir. O öyle söylemektedir ama görünen işin hiç de öyle olmadığını göstermektedir. Tonlarca kar yığını üzerlerine doğru gelmektedir. Hary baba baba diye bağırmakta, restoranda her kafadan bir ses çıkmaktadır. Birdenbire göz gözü görmez olur. Duvara çarpıp duran çığdan yükselen kar tanecikleri adeta bir duvar olmuştur. O arada anne Ebba'nın çocukları üzerine abanıp onları koruma altına aldığını görürüz. Baba Tomas ise ortalıkta yoktur. Sonra o kar tanecikleri-nin oluşturduğu duvar dağılır. Her şeyin yerli yerinde durduğunu görürüz. Tomas da gelir. Yerine oturur. Ebba şaşkınlıkla bakar Tomas'ın yüzüne. Tomas hiçbir şey olmamış gibi yemeğe başlar.

Bu günün akşamı otele yeni gelen, yeni tanıştıkları bir çifte Tomas gündüz yaşadıkları çığ olayını anlatır. Fakat olayı anlatırken kendisinin çoluğu çocuğu terasta bırakıp kaçtığını anlatmaz. Ebba için bu inanılmaz bir şeydir. Tomas'ın bu unutkanlığını yüzüne vurur. Tomas yok canım ben bir yere kaçmadım, sen yanlış hatırlıyorsun diyerek geçiştirmeye çalışır. Tartışma sen öyle hatırlıyorsun/ öyle algılamışsın- ben öyle hatırlamıyorum, senin algın yanlış ile noktalanır. Yeniden açılana kadar. Gece tartışma çocuklar duymasın diye oda dışında koridorda sürer. Ebba için inanılmaz bir şeydir Tomas'ın kaçışını inkârı.

Bu arada tanıştıkları çift te gece yatakta, sen olsan ne yapardın'ı tartışırlar.

Ondan sonraki iki günün ana teması gerçeği söyletmek için Ebba'nın ısrarlı çabaları, Tomas'ın gerçeği kabul etmeme konusunda direnişidir. Bu arada babanın tavrını yaşamış ve güvenleri sarsılmış çocukların, anne baba arasındaki gerginliğin farkına varmaları ve üzülmeleri, korkmaları vardır. Diğer çiftin erkeğinin Tomas'a kaçışının mantıki ve erkekçe açıklama önerileri vardır. Tomas çığın tehlikeli biçimde geldiğini gördüğünde önce kendini tehlike dışına çıkarmıştır. Çünkü çığ altında kalanın kendi çabaları ile kendini kurtarmasının çok güç, hatta imkânsız olduğunu bilmektedir. Çığ altında kalanın dışarıdan kurtarıcıya ihtiyacı vardır. Tomas bunu düşünerek, herhangi bir durumda çığ altında kalabilecek eşini ve çocuklarını kurtarma düşüncesiyle kendini geriye çekmiş olabilir, değil mi? Ama Tomas bu can simidine de sarılmaz. Kaçmadığında ısrarcıdır.

Üçüncü günde Ebba, Tomas ve çocuklarla birlik-

te kaymaya gitmez. Hem onun hem Tomas'ın düşünmeye ihtiyacı vardır.

Dördüncü kayak gününde bu kez Tomas konuştukları çiftin erkeği, erkek erkeğe kaymaya gider. Tehlikeli pistlerde adeta cesaretlerini dener biçimde kayarlar.

Tatilin sonunda Tomas'ın direnme duvarı çöker. Tomas "erkekliğe" sığdıramadığı ve bir türlü kabul etmeye yanaşmadığı gerçek Ebba'nın ısrarıyla dayatır kendini. Savunma duvarı çöktüğünde ağlayarak hem kaçtığını, hem bir sürü kendine bile itiraf edemediği kimi başka gerçekleri anlatır.

Bu belki yeni bir başlangıç olabilir. Olmayabilir de. Herhalde Tomas'ın aile içindeki güçlü rolü büyük yara almıştır.

Tatilin son gününde aile yeniden hep birlikte kaymaya gider. Bu gidişte Tomas yine önden gitmekte, yolu göstermektedir. Birden sis bastırır, göz gözü görmez olur. Arkadan gelen çocuklardan biri gözden kaybolur. Tomas geri dönerek çocuğu bulur, ötekilerle buluşurlar.

Son sahnelerde aileyi otelden çıkıp, bir dizi başka tatilci ile bir otobüse binerken görürüz. Sanki hiçbir şey olmamış gibidir. Fakat bu 5 günlük tatilde çok şeyin değiştiğini tatilcileri dağdan indiren otobüs seyahatinde görürüz. Otobüs şoförü ya iyice sarhoş veya acayip tecrübesizdir. Birkaç kez yardan düşme tehlikesi ile karşı karşıya gelirler. Herkes korkmasına ve söylenmesine rağmen kimse müdahale etmemektedir. Bir kez daha otobüs şoförü daracık bir virajı alamayıp herkesi ölümle burun buruna getirdiğinde, Ebba'nın sesi duyulur. Dur ve aç kapıları. Biz ineceğiz. İtiraz kabul etmeyen kararlı bir sestir bu. Kapılar açılır, onlarla birlikte hemen tüm otobüs yolcuları otobüsten inerek yola yayan devam ederler. Bu sahneyle kapanır film.

Turist –en azından Kuzey Avrupa'daki ülkeler açısından— erkekler ve kadınlar arasındaki "doğal" sayılan ilişkilerin nasıl değiştiğini; eski kararlı, önder, güçlü maço erkek resminin nasıl dağıldığını; yeni erkek resminin ise henüz tam oluşmadığını hiçbir gevezeliğe kapılmadan çok ekonomik bir sinema diliyle gösteriyor.

Geçerken bu kış/kayak kitle turizminin yalan cennetler yaratırken, doğayı nasıl esir aldığını da görüyorsunuz.

Turist, senaryosu, diyalogları, oyunculuğu, çok iyi düşünülmüş ve uygulanmış kurgusu, çok iyi kamerası ile bu yıl gördüğüm en iyi filmlerden biri.

Ruben Östlund ismini bir kenara not etmeli!

İKİ BELGESEL

Sebastiao Salgado ile bir seyahat…

Das Salz der Erde
(Toprağın Tuzu…)

(Fransa/ Brezilya, 2014)

Yönetmen: *Wim Wenders, Juliano Ribeiro Salgado*

Belgesel

Wim Wenders Almanya Sinemasının en önemli yönetmenlerinden biri. Son dönemde yaptığı filmlerde belgeselciliğe yöneldi. 2014'de yaptığı son filmi,"Jose Sebastiao Salgado ile bir Yolculuk" alt başlığını taşıyor.

20. yüzyılın en önemli fotoğraf sanatçılarından biri Brezilyalı Sebastiao Salgado. Film Sebastiao Salgado ile Wim Wenders'in, Salgado'nun fotoğrafları üzerine, fotoğraf anlayışı, dünya görüşü üzerine yaptığı konuşmaları belgeliyor. Bu konuşmalar Salgado ile onun fotoğraf sanatçılığı döneminin değişik istasyonlarını kapsayan bir yolculukta yapılıyor. Bu konuşmalarda Wim Wenders'in yanında Sebastiao'nun oğlu Juliano Riberio da var. O da meslek olarak filmciliği seçmiş. Filmde Sebastiao Salgado'nun geçmişte yaptığı seyahatlerden olan parçalar, bu seyahatlerde babasına eşlik eden Juliano Ribeiro'nun çektiği filmlerden alınmış.

Wim Wenders'in filmi siyah bir sahneyle başlıyor. Arkada onun sesini duyuyoruz. Fotoğraf kelimesinin Yunanca ışık anlamına gelen Foto-s ve yazı/çizi anlamına gelen Graf-i kelimelerinden türetildiğini, yani ışıkla veya ışığı/ışığa yazmak-çizmek anlamına geldiğini anlatıyor. Bu arada perdedeki, siyah ışığın çeşitli noktalardan karanlığı delmesiyle buharlaşıyor. Wenders konuşmaya devam ediyor: Sebastiao Salgado'yu ilk kez 70'li yılların başlarında Paris'te bir galeride sergilenen resimleri üzerinden tanıdım. O sergide satın aldığım iki resim ondan sonra benim oturduğum bütün evlerde çalışma masamın karşısındaki duvarlarda hep karşımda durdular. O bunu anlatırken Wim Wenders'in çalışma odasının duvarındaki iki resmi görüyoruz.

Sonra filmin alt başlığı giriyor devreye: Jose Sebastiao Salgado ile bir yolculuk…

Wim Wenders, Sebastiao ve büyük oğlu J.Ribeiro ile, Sebastiao Salgado'nun geçmişinden bugüne olan hayatına dair bir yolculuğa çıkıyor. Bu yolculuk Sebastiao Salgado'nun hayatının önemli parçası olan fotoğraflarına, fotoğrafların mekânlarına olan bir yolculuk tabii ki.

Sebastiao Salgado Brezilya'da bir büyük çiftlik sahibi, hayvancılık ve kerestecilikle geçinen bir büyük aileden geliyor. Çocukluğu ve ilk gençliği ile ilgili olarak hâlâ yaşayan babası ile yapılan röportajda, o dönemin resimleri üzerinden de, Sebastiao'nun çocukluk döneminde çevrenin ormanlık olduğunu, Sebastiao ve diğer çocukların –hepsi yüksekokul bitiriyor- en iyi okullarda yetişmesinin bedelinin çevredeki ormanların kereste-

likte kullanılması sonucu erozyon ve adeta çölleşme olduğunu öğreniyoruz.

Sebastiao Salgado yükseköğrenimini 60'lı yılların ortalarında, aslında babasının isteği doğrultusunda, iktisat–işletme öğrenimi olarak Paris'te yapıyor. Yükseköğrenimi sırasında bugün de hâlâ evli olduğu eşi ile tanışıyor. Fotoğraf çekmeye ilk kez eşinin ona hediye ettiği bir Leica fotoğraf makinesi ile başlıyor.

Sebastiao Salgado önce bir süre Dünya Bankası'nda çalışmaya başlıyor. Görevi gereği Afrika'nın, Latin Amerika'nın değişik ülkelerine seyahatler yapıyor. Buralarda yoksulluğu ve yoksulluğun nedenlerini görüyor. Gittiği yerlerde fotoğraflar çekiyor. Dönem 68'ler dönemidir. Sebastiao Salgado ve eşi Paris'te mücadelenin ortasındadır. S.Salgado, Dünya Bankasının fonksiyonunu bizzat onun içinde çalışarak bilen, gören biridir. Bu iş ona göre bir iş değildir. 68 hareketinin içinde safını, eşi ile birlikte, yoksulların, emekçilerin yanı olarak belirlemiştir. Dünya Bankasındaki işini bırakır. Fotoğrafçılığı meslek edinecek, fotoğrafları ile dünyadaki adaletsizliği belgeleyecek, emekçilere, yoksullara fotoğrafları ile hizmet edecektir. Bu kararını da eşi ile birlikte alırlar. Bu arada ilk oğulları doğmuştur.

Bundan sonrası Sebastiao Salgado'nun fotoğrafları üzerinden anlatılır. Önce kronolojik bir sırayla, Salgado'nun emekçilerin hangi şartlarda çalıştıklarını belgeleyen - çoğu siyah beyaz- bir fotoğrafı gösterilir; siyah bir perde önünde Salgado devreye girer; bu fotoğraf üzerine, onu hangi motivasyonla, ne zaman, nasıl çektiğini anlatmaya başlar. Sonra Salgado'nun resmi yavaşça kararır, arka planda onun sesinin anlattığı fotoğraf yeniden perdeye gelir. Bu kez Salgado'nun anlatımıyla fotoğraftaki ince detayları da görürüz.

Salgado 2004' e kadar, estetiği mükemmel olan, çalışan emekçi fotoğrafları, çeşitli ülkelerde sömürünün ağırlığını gösteren fotoğraflar, salgın hastalıklarda emekçi insanların nasıl öldüğünü gösteren fotoğraflar, bu arada emekçilerin telef olduğu savaşlar, soykırımlar, zorunlu göçler vb. nin fotoğraflarını çekmeye devam eder. Fotoğrafları dünyanın ünlü galerilerinde, müzelerinde sergilenmeye, büyük fiyatlarla satılmaya başlanmıştır. Büyük medya tekelleri onun fotoğraflarını satın almak için sıraya girmiştir.

2004'te Salgado fotoğraf çekmeyi bırakır. Eşi ile birlikte Brezilya'daki baba evine, çiftliğine döner. Eşi ile birlikte yaşanmaz, çorak hale gelmiş çiftliği yeniden yaşanır hale getirmek, çevredeki çoraklaşmış dağları yeniden ormanlarla donat-

mak işine girişirler. Sebastiao bu adımı atmasını "umutsuzluk"la açıklıyor. En son tanıklık ettiği Ruanda'daki soykırım; önce Hutuların Tutsileri yok etmeye kalkması; ardından Tutsilerin çoğunluk olduğu yerlerde Hutuları yok etmeye yönelmesi "ruhumu hasta etti" diyor. "Yaralandım". " İnsan, insanın kurdu. Bu neredeyse genetik bir şey."" Ve insan geldiği yerde doğal yaşam kaynaklarını kurutmaya, kendi yaşam temellerini yok etmeye yönelmiş durumda." "Bu durumun değişeceğine umudum kalmadı." diyor.

Ve sonuç olarak kendi küçük çevresinde doğal ortamı yeniden yeşertmek için çaba sarf etmeyi sonucu somut olarak görülebilir bir iş olarak, fotoğrafçılık üzerinden dünyanın olumlu yönde değişmesine katkıda bulunmak iddiasından daha gerçekçi ve doğru olduğu sonucuna vardığını söylüyor.

Ve evet, 10 yıllık çabanın sonucunu da görüyoruz. Çiftliğin çevresindeki dağlar yeniden yeşillenmiş, toprak yeniden cana kavuşmuştur. Çiftlik şimdi ormanları ve çevreyi koruma yönünde eğitim veren bir enstitüye dönüşmüştür.

Gelinen yerde Sebastiao Salgado yeniden fotoğraf çekmeye başlamıştır. Ama artık esas olarak doğa, mümkün olduğunca insan eli değmemiş doğa fotoğrafları çekmektedir. İçinde insanın bulunduğu resimler ise yalnızca hâlâ "uygarlığın elinin ulaşmadığı" ilkel kabilelerin insanlarının resimleridir. Salgado'ya göre, doğa ile uyum içinde yaşayan bu "ilkel" insanlar, "uygar" insanlardan çok daha uygardır.

Salgado'nun fotoğrafçılık hayatında yaşadığı, gördüğü, fotoğraflayıp belgelediği yoksulluğu, ölümü, insanların birbirlerine yaptığı zulmü gördüğünüzde, Salgado'nun geldiği yerdeki –konumuna nasıl gelebilmiş olduğunu anlayabiliyorsunuz.

Anlamak ama doğru bulmak anlamına gelmiyor. Salgado bugün yaşadığı hayatı yaşama "lüksüne" bu dünyada çok az insanın sahip olduğunu görmüyor. Herkesin Brezilya'da geri çekilip, "Bu insanlıktan hayır gelmez" diyebileceği bir çiftliği, o çiftliğin çevresini on yıl içinde adeta cennete çevirecek bir maddi kaynağı yok!

Bugünkü dünya her zamankinden daha adaletsiz, daha acımasız, daha vicdansız. Bu dünya eğer değiştirilemezse, hep birlikte barbarlık içinde çöküş kaçınılmaz. Onu da değiştirecek tek güç emekçi insanlar. Ve şu anda içinde yaşadığımız bu biricik dünya, bu dünyanın

ne olduğunu bilen gören insanların kendilerini gerici-mistik düşüncelerle kendi küçük özel dünyalarına geri çekmesi ile değişmez. Salgado'nun bu gerici-mistik ve umutsuz özel hayata geri çekilmesi kuşkusuz bir kayıp emekçi insanlık için. Fakat onun umutsuz olmadığı dönemde çektiği fotoğraflar daha yüzyıllarca yaşayacak, gelecek kuşaklara bugünün gerçeklerini anlatan tanıklar olacak.

Toprağın tuzu, bir sanatçının ve eserinin tanıtımını üzerlenen bir belgeselin, kendisinin nasıl bir sanat eseri olabileceğini gösteren, iyi –usta işi sinemacılığın nasıl bir şey olduğunu gösteren mükemmel bir film.

Gezi ve taraftar grupları...

UNITED ISTANBUL

(Almanya/Çek Cumhuriyeti/Türkiye/İsviçre, 2014)

Yönetmen: *Farid Eslam, Olli Waldhauer*
Röportajlar: *Can Atalay, Cahit Binici, Ayan Güner, Kerem Gürbüz, Cace Karakaye, Bilgesu Kaya, Uğur Vardan*

Belgesel

Gezi olayları birbirinden çok değişik, başka durumlarda yan yana gelemeyen, yer yer birbirine düşman olan insanları, grupları, yan yana getirdi. Bu başka zamanlarda "birbirine düşman" gruplardan biri de futbol kulübü taraftarları idi. Daha önce, son yıllarda İstanbul'daki 1 Mayıs gösterilerinde de yer yer gördüğümüz gibi, başta Beşiktaş'ın Ç A RŞI grubu olmak üzere, Galatasaray, Fenerbahçe taraftar gruplarının bir bölümü Gezi olaylarında yer aldılar. Gezi'de İstanbul'un "ezeli rekabet" içinde olan ve büyük taraftar kitlesine sahip bu "üç büyük" kulübünün belirli örgütlü taraftar grupları aralarındaki, geçmişte ölümlere kadar varan kavgaları, çatışmaları bırakıp, hep birlikte " Birleşik İstanbul" (United İstanbul) adıyla Gezi direnişine güç ve renk kattılar.

Farid Eslam ve Olli Waldhauer Almanya'nın Köln kentinde yaşayan ve bu kentin ünlü

futbol kulübü FC Köln taraftarı (fan) olan iki genç

sinemacı. Almanya'da medyada büyük yankı bulan Gezi olayları döneminde, bir TV yayınında "United İstanbul" üzerine bir haber yayınlandığında, bunu çok ilginç buluyor ve alelacele, çok fazla hazırlık yapmadan kameralarını yüklenip İstanbul'a uçuyorlar. Gezi'nin son günlerine yetişiyorlar. "United İstanbul" bir yanı ile Gezi'nin son günlerine bu iki sinemacının kameralarıyla tanıklığından, diğer yandan Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş'ın gezide yer alan ve "United İstanbul" u oluşturan taraftar gruplarının kimi "tribün liderleri" ve taraftarları ve Radikal gazetesi spor yazarı Uğur Vardan'la yapılan röportajlarından oluşan bir belgesel.

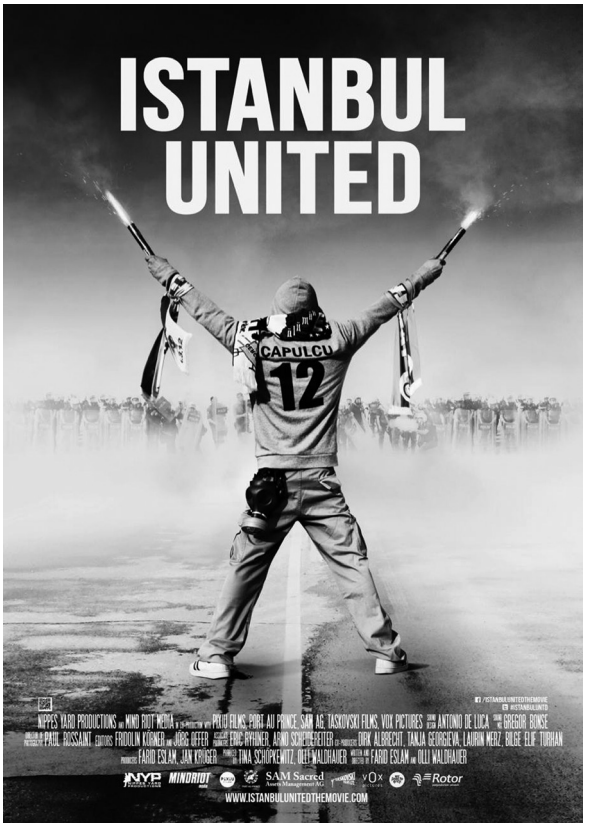

Gezi'nin atmosferini, biraz da fanatik futbol taraftarının gözünden yansıtan; bu arada Gezi öncesinde fan grupları arasındaki düşmanlığın boyutlarını bizzat çatışmaların içinde yer alan, evet, örgütleyicileri olan kişilerin ağzından dinlediğimiz ve gördüğümüz bir belgesel.

Uğur Vardan, Çarşı'nın büyük bir görkemle Gezi'ye geldiği anın canlı görüntüleri yanında Çarşı'nın girişini " Kurtarıcılar geldi" biçiminde yorumluyor. Bu Gezicilerin de büyük bölümünün yorumu idi ve Çarşı'nın Gezi direnişinde oynadığı olumlu rol bilindiğinde yanlış da değil. Çarşı'nın Gezi'ye gelişi,- devrimci gruplar dışta tutulursa-, aynı zamanda polise, devlet güçlerine karşı militan çatışmanın da gelişi oldu. Barikatlarda en önde çatışmalar içinde- devrimci örgütlerin örgütlü güçleri yanında, en başta Çarşı ve diğer kulüplerin fan grupları vardı.

Sadece militanlığın değil, tribün sloganlarının "siyasete" uyarlanması yoluyla Gezi'ye katılan coşkunun da bir adıdır "United İstanbul". Gezi'nin çok övülen "yaratıcılığı"nda Çarşı ve diğer kulüp taraftarlarının küçümsenmeyecek rolü vardır. Gezi'de en çok kullanılan "zıpla, zıpla , zıplamayan ….tir" (Gezi'de bu üç nokta "Tayiptir" biçiminde doldurulyordu. Statlarda bu üç nokta "ihtiyaca göre" "düşman" takıma yönelik homofob ve kadın düşmanı küfürlerle doldurulur.) "Sık gazını, sık bakalım; sık gazını, sık bakalım, kaskını çıkar, copunu bırak, delikanlı kim bakalım" sloganları, tribünlerden, polisle stat içi ve dışı hafta sonu kavgalarından Gezi'ye taşınan sloganlardır. "United İstanbul" da Farid Eslam ve Olli Waldhauer bunlara tanıklık ediyorlar.

Film Gezi ertesinde yapılan ilk derbide taraftar gruplarının yine nasıl fabrika ayarlarına döndüklerini, yine birbirleriyle dalaşmaya, birbirlerine ana avrat sövmeye, kafa göz kırmaya başladıklarını gösteren bir bölümle bitiyor.

Film sürekli hareket halinde olan, tek tek kişilerle yapılan röportajlarda bile bazen yerinde duramayan çok yorucu bir kameraya sahip. Birilerinin bu sinemacılara inandırıcı olmak için sürekli hareket halinde olmanın gerekmediğini söylemesi gerek.

United İstanbul görülebilir, Gezi'nin bir kesitini biraz yakından tanımak için yararlı bir belgesel.

Meray ÜLGEN

AY'A DA AMERİKALILARDAN ÖNCE MÜSLÜMANLAR İNMİŞTİR!
ADEMOĞLU İÇİN KÜÇÜK
MÜSLÜMANLIK İÇİN
BÜYÜK BİR ADIM
Meray
2014

Ki Bağlacına Şiir

Orhan BAHÇIVAN

Ki bağlacı dilimize Farsçadan geçmedir
Aslen kim demektir

Beynimin
Boş noktalarını
Ki ile bağlamayı beceriyorum
Bilinç odağı
Değil mi ki efsane durağı
Düzü de
Tersi de sınıfta kalmış
Çekinmeden bağlaç yazmaya özendim
Belki sonunda ki ayrılma ya
Bitişik kala
Dizelere yalnız bunu aktarayım diye
Sözlerimin içine özenle katıyorum
Ki öğreneyim diye
Aralarda ayrılık olsa da
Da ile ki aynı derdin dermanıdır
Desem de inanmayın
Derler ya
Teslim edilmeyen sözler içinde
Sen kimi arıyorsun ki
Bulamıyorsun
Tut ki dilim dilim seslenir
Yok ki başka bir ki
Söz içinde
Hayret
Düşüncem ayrılmış karşı duruyor
Yapışık sözcükler içinde
Şimdi nereden çıktı bu
Ki ile uğraşmak de da yazarak
Durup dururken
Bir dizede hatalı yazmışım
Ayrı kalması gerekirken
Birleştirmişim
Bilmem ki
En uzun dizelerin tam ortasında
Yap-boz resim adresi
Sorunun yanıtı
Üç çeşit ki vardır yazım kuralında
Bağlaç
Sıfat
Zamir
İkisi bitişik biri ayrı yazılır
Anladım ki
De'den sonra gelen ki
Eklendiği sözcüğü sıfat yapar
Ben masumum
Tüm sözlükler böyle diyor
Desem ki desem
Nerdesin beynimdeki ses
Sen ki ayrısın
Gel ki birleşsin sesler
Soruyu bana sormaz ki
Anlatır geçer
Efsane yüzlü kadın
Ki bağlacını

"Ermenek". İnstallasyon— Sanatçı: Tülin Şahin Okay